

**ȘCOALA DOCTORALĂ ÎN DREPT, ȘTIINȚE POLITICE ȘI
ADMINISTRATIVE A CONSORTIULUI INSTITUȚIILOR DE
ÎNVĂȚĂMÂNT,
ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA ȘI
UNIVERSITATEA DE STUDII POLITICE ȘI ECONOMICE EUROPENE
„ CONSTANTIN STERE”**

Cu titlu de manuscris

CZU: 343.435(043.3)

ELENA JENUNCHI

**RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU
CONSTRÂNGEREA DE A FACE DECLARAȚII**

Specialitatea:554.01 – Drept penal și execuțional penal

Teză de doctor în drept

Conducător de doctorat: _____ Grecu Raisa, dr. hab. în drept, conf. univ.

Comisia de îndrumare: _____ Gheorghită Mihail, dr.hab. în drept, prof.univ.

_____ Popovici Tudor, dr. în drept, conf.univ.

_____ Iustin Viorel, dr. în drept , conf.univ.

Autor: _____ Jenunchi Elena

CHIȘINĂU, 2020

© JENUNCHI ELENA, 2020

CUPRINS

ADNOTARE	4-6
LISTA FIGURILOR	7
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	9-19
1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN ȘTIINȚA DREPTULUI PENAL PRIVIND RĂSPUNDEREA PENTRU CONSTRÂNGEREA DE A FACE DECLARAȚII	20-43
1.1. Investigarea științifică a infracțiunii de constrângere de a face declarații în sursele doctrinare publicate în Republica Moldova	20-30
1.2. Cercetarea doctrinei străine referitoare la constrângerea de a face declarații	30-40
1.3. Concluzii la capitolul 1	40-43
2. ELEMENTELE CONSTITUTIVE OBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII PREVĂZUTE LA ARTICOLUL 309 COD PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA	44-85
2.1. Obiectul juridic al infracțiunii de constrângere de a face declarații	44-66
2.1.1. Obiectul juridic al infracțiunii	44-59
2.1.2. Obiectul material și victima infracțiunii prevăzute la art.309 CP RM	59-66
2.2. Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații	66-84
2.3. Concluzii la capitolul 2	84-85
3. ELEMENTELE CONSTITUTIVE SUBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII PREVĂZUTE LA ARTICOLUL 309 COD PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA	86-122
3.1. Subiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații	86-101
3.2. Latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații	101-119
3.3. Concluzii la capitolul 3.....	119-122
4. DELIMITAREA INFRAȚIUNII DE CONSTRÂNGERE DE A FACE DECLARAȚII DE UNELE FAPTE PENALE CONEXE. STUDIU COMPARATIV AL INFRAȚIUNII DE CONSTRÂNGERE DE A FACE DECLARAȚII ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ A ALTOR STATE	123-161
4.1. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant, prevăzută la art.166 ¹ CP RM	123-134
4.2. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de unele infracțiuni expuse în capitolul XIV al CP RM	134-144
4.2.1. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea incriminată în art. 312 CP RM <i>Declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă</i>	134-138
4.2.2. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte, prevăzută la art.314 CP RM	139-144
4.3. Infracțiunea de constrângere de a face declarații în legislația penală a altor state ..	135-158
4.4. Concluzii la capitolul 4	158-161
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	162-166
BIBLIOGRAFIE	167-176
ANEXĂ	177-179
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	180
CV-UL AUTORULUI	181-182

ADNOTARE

Jenunchi Elena. *Răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații.*

Teză de doctor în drept la specialitatea 554.01 – *Drept penal și execuțional penal.*

Chișinău, 2020

Structura lucrării: introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 173 de titluri, 158 de pagini text de bază, 1 anexă și 6 figuri. Rezultatele obținute sunt publicate în 9 lucrări.

Cuvinte-cheie: constrângere, amenințare, acte ilegale, subiect special, declarații, acord de recunoaștere a vinovăției, intenție, delimitare, studiu comparativ.

Domeniul de studiu: Drept penal. Partea specială

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul tezei de doctor constă în realizarea unei investigații aprofundate în materia infracțiunii de constrângere de a face declarații, prevăzute la art. 309 Cod penal al Republicii Moldova, sub aspect teoretico-normativ, cu evaluarea eficienței practice a reglementării legislative a acesteia și formularea unor propuneri de lege ferenda, orientate spre perfecționarea cadrului legal de incriminare a infracțiunii date. Pentru realizarea acestui scop au fost trasate următoarele obiective: analiza complexă teoretico-normativă a elementelor componenței de infracțiune prevăzute la art. 309 CP RM; identificarea curenților de reglementare normativă ce influențează negativ asupra eficienței aplicării normei studiate; stabilirea criteriilor delimitării infracțiunii analizate de unele fapte infracționale conexe; realizarea unui studiu comparativ al legislației penale în materie de reglementare a infracțiunii de constrângere de a face declarații; formularea unor propuneri de perfecționare a cadrului normativ incriminator al art. 309 CP RM.

Noutatea științifică și originalitatea rezultatelor obținute își găsesc exprimare în faptul că lucrarea reprezintă o primă cercetare juridico-penală de genul dat a infracțiunii reglementate la art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații*. Au fost studiate complex elementele componenței respective de infracțiune, cu formularea concluziilor asupra unor aspecte problematice în abordarea teoretico-normativă a acestora; s-au analizat similitudinile și s-au determinat cu exactitate criteriile delimitării infracțiunii cercetate de alte fapte penale conexe; a fost realizat un studiu comparativ al reglementării infracțiunii în cauză în legislația altor state; au fost formulate propuneri de lege ferenda, menite să eficientizeze cadrul legal ce incriminează fapta de constrângere de a face declarații.

Semnificația teoretică. Lucrarea constituie un suport științifico-metodologic semnificativ pentru doctrina juridico-penală, în special pentru perfecționarea în continuare în știința națională a dreptului penal a conceptului teoretico-normativ al infracțiunii analizate.

Valoarea aplicativă. Rezultatele obținute în urma studiului pot fi aplicate în activitatea științifică, sunt utile în procesul de instruire profesională juridică la toate nivelurile de studii, precum și în activitatea practică a instituțiilor de ocrotire a ordinii de drept; de asemenea, pot fi luate în considerare în procesul de legiferare.

ABSTRACT

Jenunchi Elena „Criminal Liability for Coercion to Making Declarations”.
Ph.D. Thesis in Law, Specialty „554.01 Criminal Law and Criminal Executive Law”.
Chisinau, 2020

Thesis structure: Introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, references comprising 173 titles, 158 pages of basic text, 1 annex and 6 figures. The obtained results have been published in 9 works.

Key words: coercion, threat, unlawful deeds, special subject, declarations, guilt acknowledgement agreement, intention, delimitation, comparative study.

Field of study: Criminal Law. Special Part

Goal and objectives of the thesis. The goal hereof lies in conduct of a deeper examination of such a crime as coercion to making declarations, as specified by article 309 of the Criminal Code, as well as in making certain proposals *de lege ferenda* aimed to increase the efficiency of the legal framework incriminating the coercion to making declarations. The following objectives have been pointed out in order to achieve this goal: identifying the place of coercion to making declarations within the range of crimes against justice; carrying on legal analysis of the essential elements of the crime stipulated by article 309 of the Criminal Code; identifying all special subjects of the crime of coercion to making declarations, to the fullest and most precise extent; establishing the reasons for non-reflection of the crime of coercion to making declarations in the judicial practice, and making proposals for improving the bases of incrimination; delimiting the coercion to making declarations from certain associated criminal deeds; developing a model of incrimination under article 309 of the Criminal Code, aimed to improve the criminal and legal framework.

Scientific novelty of the obtained results lies in conduct, for the first time, of a complex criminal and legal research of the crime regulated by article 309 of the Criminal Code ‘Coercion to Making Declarations’. There have been outlined the lines delimiting the crime under analysis and other associated criminal deeds. As a result of studying the foreign criminal rules, there have been formulated the proposals *de lege ferenda* aimed to increase the efficiency of the legal framework incriminating the coercion to making declarations.

Theoretical significance. This thesis may be as a significant scientific and methodological support for the specialised doctrine, particularly, for further development of the theoretical and regulatory concept of the crime under analysis.

Applied value. The results obtained as a result of this study may be used in scientific, training and educational activities, as well as in practical activities of law-enforcement authorities or in the law-making process.

АННОТАЦИЯ

Женунки Елена, «Уголовная ответственность за принуждение к даче показаний».
Диссертация на соискание учёной степени доктора юридических наук по
специальности «554.01 Уголовное право и уголовно-исполнительное право».
Кишинёв, 2020 год

Структура работы: введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 173 наименований, 158 страниц основного текста, 1 приложение и 6 рисунка. Полученные результаты были опубликованы в 9 работах.

Ключевые слова: принуждение, угроза, незаконные действия, специальный субъект, показания, соглашение о признании вины, намерение, разграничение, сравнительное исследование.

Область исследования. Уголовное право. Особенная часть.

Цель и задачи работы. Цель докторской декларации заключается в проведении углублённого исследования такого преступления, как принуждение к даче показаний, предусмотренного статьёй 309 Уголовного кодекса Республики Молдова, а также формулирование предложений, с точки зрения действующего закона, направленных на повышение эффективности правовой базы, служащей для инкриминирования преступления по принуждению к даче показаний. Для осуществления данной цели были намечены следующие задачи: - установление места преступления по принуждению к даче показаний среди преступлений против правосудия; юридический анализ признаков состава преступления, предусмотренного статьёй 309 Уголовного кодекса Республики Молдова; полное и точное обозначение всех специальных субъектов преступления по принуждению к даче показаний; определение причин неотражения в судебной практике преступления по принуждению к даче показаний и представление предложений по улучшению обвинительной базы; разграничение принуждения к даче показаний от некоторых сопутствующих уголовных деяний; разработка модели предъявления обвинения согласно статье 309 Уголовного кодекса Республики Молдова, направленной на улучшение уголовно-юридической базы.

Научная новизна полученных результатов выражается в том, что впервые было проведено комплексно, с уголовно-юридической точки зрения, исследование преступления, регламентированного статьёй 309 Уголовного кодекса Республики Молдова «Принуждение к даче показаний». Были выделены разграничительные черты между анализируемым преступлением и другими сопутствующими уголовными деяниями. По результатам изучения уголовных норм иностранного происхождения были сформулированы предложения, с точки зрения действующего закона, направленные на повышение эффективности правовой базы, служащей для инкриминирования преступления по принуждению к даче показаний.

Теоретическая значимость. Данная работа может служить существенной научно-методологической опорой для специализированных доктрин, в частности, для дальнейшего развития теоретико-нормативной концепции анализируемого преступления.

Прикладная значимость. Результаты, полученные в ходе проведённого исследования, могут использоваться в научной, образовательной и учебной деятельности, в практической работе правоохранительных органов и в законотворческой деятельности.

LISTA FIGURILOR

1. **Figura 2.1.** Categoriile de sesisări înregistrate conform Raportului statistic anual pentru activitatea Procuraturii 2019 45
2. **Figura 2.2.** Cazuri de pornire a urmăririi penale în baza art. 309 CP conform Raportului statistic anual pentru activitatea Procuraturii 2019 45
3. **Figura 2.3.** Diagrama răspunsurilor din Formulare. Titlul întrebării: *Ce calitate ați avut în cadrul procesului?* 64
4. **Figura 2.4.** Diagrama răspunsurilor din Formulare. Titlul întrebării: *Acțiunile de constrângere au fost îndreptate:* 66
5. **Figura 3.1.** Diagrama răspunsurilor din Formulare. Titlul întrebării: *Cine a întreprins aceste fapte de constrângere?* 96
6. **Figura 3.2.** Diagrama răspunsurilor din Formulare. Titlul întrebării: *Măsurile de constrângere au avut ca scop:* 114

LISTA ABREVIERILOR

alin. – alineat

art. – articol

CEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului

CP FR – Codul penal al Federației Ruse

CP RM – Codul penal al Republicii Moldova (în redacția din 18.04.2002)

CPP RM – Codul de procedură penală al Republicii Moldova

CSI – Comunitatea Statelor Independente

CSM- Curtea Supremă de Justiție

CRP – Comisariatul Raional de Poliție

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Legea RM nr. 245/2011 – Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 245 din 02.12.2011

lit. – literă

n.a. – nota autorului

nr. – număr

p. – pagină

pct. – punct

vol. – volum

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate

Ascensiunea în materia drepturilor omului, în sensul respectării acestor drepturi, a fost reflectată în Carta Națiunilor Unite, art. 55, lit. c), care statuează expres că „ în scopul de a crea condițiile de stabilitate și bunăstare necesare unor relații pașnice și prietenești între națiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor și a dreptului lor de a dispune de ele însele, Națiunile Unite vor promova respectarea universală și efectivă a drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie.”¹ Prevederile constituționale privind drepturile și libertățile omului sunt interpretate și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.² Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în art. 6 *Dreptul la un proces echitabil*, prevede că „orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa (...)”³, în acest articol stipulând și drepturile fundamentale ale acuzatului, iar la art. 10 *Libertatea de exprimare*, prevede că „ orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere (...)”⁴. Reglementările constituționale reprezintă un important mijloc de protecție a drepturilor omului, dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte (alin. (1), art. 4 Constituția RM). Este de menționat și faptul că Constituția RM, în art. 24, alin. (1) stipulează că „statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică.”⁵

Constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, cu scop de a obține declarații reprezintă fenomenul care alarmează întreaga contemporaneitate. Una dintre principalele cauze este extinderea profundă care o caracterizează. Constrângerea ca fenomen caracterizează

---

¹Carta Națiunilor Unite din 26 iunie 1945. Emitent: Organizația Națiunilor Unite. In: *Monitorul Oficial* din 26 iunie 1945.

² Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Publicată la 29.03.2016. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 78, art. nr. 40. Data intrării în vigoare: 27.08.1994.

³ *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, semnată la 4 noiembrie 1950 la Roma, în vigoare din 3 septembrie 1953 [citat 10.10.2019]. Disponibil pe: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf

⁴ *Ibidem*.

⁵ Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Op.cit.

toate perioadele istorice, și constuie o modalitate ilegală de obținere a probelor într-un proces penal. Obținerea declarațiilor prin constrângere, amenințare sau prin alte acte ilegale atentează la valori sociale și relații sociale foarte importante, care țin de înfăptuirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor, precum și la libertatea psihică/morală a persoanei. Faptul în cauză determină necesitatea elaborării și promovării unor politici penale armonizate la nivel național în scopul contracțării fenomenului infracțional extrem de nociv pentru procesul efectuării unei justiții bazate pe principiile legalității și echității.

Legiuitorul a interzis obținerea declarațiilor prin constrângere sub imperiul aplicării pedepsei penale prevăzute la art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații*, ceea ce înseamnă că trebuie adoptat vectorul "toleranță zero" față de aceste fapte infracționale, cu întreprinderea unor măsuri conjugate și energice în vederea contracțării lor, inclusiv pe cale juridico-penală.

Conceptul de răspundere penală pentru constrângerea de a face declarații în ordinea juridică a Republicii Moldova este implementat și stabilit de *Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, nr. 252 din 08.11.2012.⁶ Dispoziția prevăzută la art. 309 CP RM cuprinde un ansamblu de noțiuni, însă aplicarea normei presupune interpretarea lor corectă, inclusiv în scopul delimitării infracțiunii analizate de alte fapte infracționale conexe. Faptul dat generează unele dificultăți în aplicarea corectă a cadrului normativ prevăzut la art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații*.

Conform celui mai actual raport pentru activitatea Procuraturii, cel pentru anul 2019, numărul sesizărilor privind constrângerea de a face declarații în ultimii șase ani oscilează la aceleași cifre.⁷ În anul 2014 sunt înregistrate 7 sesizări, în 2015 – 18 sesizări, în 2016 – 4, în 2017 – 12 sesizări, în 2018 – 6, iar în 2019 – 12 sesizări, deci ultima cifră s-a dublat în comparație cu cea înregistrată în anul precedent. Pe marginea acestor sesizări, în anii 2014-2017 nu a fost pornită nicio cauză penală în baza art. 309 CP RM. Ulterior s-a recurs la pornirea urmăririi penale doar într-un singur caz în anul 2018 și în 3 cazuri în 2019.⁸ În *Anuarul Statistic al Republicii Moldova pentru anul 2019*, informații referitor la cauze penale pornite în baza art. 309 CP RM nu sunt incluse.⁹

---

⁶ Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 252 din 08.11.2012. In: *Monitorul Oficial*, nr. 263-269 din 21.12.2012, art. 855.

⁷ *Raport privind activitatea Procuraturii pentru anul 2019* [cit. 02.02.2020]. Disponibil pe: <http://www.procuratura.md/file/Raport%20public%20Procuratura%202019%20.pdf>

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Anuarul Statistic al Republicii Moldova pentru anul 2019* [cit. 02.02.2020]. Disponibil pe: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2019/Anuarul_statistic_2019.pdf

În urma analizei situației date s-a ajuns la concluzia necesității desfășurării, în cadrul actualei investigații, a unui sondaj de opinii în scopul atestării unor parametri mai apropiați de cei reali ai răspândirii fenomenului infracțional al constrângerii de a face declarații, cu evidențierea cauzelor neincriminării acestuia și identificarea, drept rezultat, a unor eventuale curențe ale cadrului normativ incriminator actual, care, în ipoteza admisă a cercetării, are un impact negativ asupra eficienței practice a normei analizate. Respectiv, în perioada 06.2019 – 12.2019 a fost desfășurat un sondaj de opinii, cuprinzând răspunsurile a 200 de persoane participante la un proces penal, rezultatele cărora sunt analizate pe parcursul investigației, cu formularea concluziilor și a unor recomandări de rigoare.

Totodată, gradul de elaborare a unei concepții științifice în ceea ce privește incriminarea și răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații nu poate fi perceput ca desăvârșit în ipoteza în care dispoziția normei prevăzute la art. 309 CP RM nu a fost încă elucidat în toată complexitatea abordării teoretico-normative necesare.

Nici Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „*Cu privire la practica aplicării legislației pentru asigurarea dreptului la apărare al bănuțitului, învinuitului, inculpatului și condamnatului în procedură penală*”¹⁰, nr. 11 din 24.12.2010, nu conține explicații referitoare la interpretarea unor noțiuni utilizate la formularea dispoziției normei ce incriminează fapta de constrângere de a face declarații.

Cele invocate au determinat necesitatea și oportunitatea științifico-practică a întreprinderii studiului dat, ce se impune ca actualitate și importanță.

Încadrarea temei în preocupările internaționale. La nivel internațional, tendința ce exprimă lupta împotriva actelor de constrângere în cadrul procesului penal este dedusă implicit din analiza următoarelor instrumente juridice internaționale și regionale: „*Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, semnată pe data de 4 noiembrie 1950 la Roma”¹¹ și „*Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*, adoptată la New York la 10 decembrie 1984.”¹² Convenția Europeană a Drepturilor Omului este instrumentul principal care prevede acele reglementări fundamentale care generează interzicerea absolută a constrângerii în cadrul

---

¹⁰ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *Cu privire la practica aplicării legislației pentru asigurarea dreptului la apărare al bănuțitului, învinuitului, inculpatului și condamnatului în procedură penală*, nr. 11 din 24.12.2010 [citată 10.05.2019]. Disponibil pe: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=347.

¹¹ *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, semnată la 4 noiembrie 1950 la Roma, în vigoare din 3 septembrie 1953 [citată 10.10.2019]. Disponibil pe: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf.

¹² *Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*, adoptată la New York la 10 decembrie 1984 [citată 12.06.2019]. Disponibil pe: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=32204.

unui proces penal, precum este art. 6 „*Dreptul la un proces echitabil*” și art. 10 „*Libertatea de exprimare*”. Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante prevede reglementări ce țin de infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant și care contribuie la clarificarea sintagmei prevăzute în norma penală analizată „dacă aceasta nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant”, care are importanță în procesul de calificare și delimitare a acestor două infracțiuni conexe.

Încadrarea temei în contextul inter- și transdisciplinar. Rezultatele obținute în cadrul cercetării, propunerile și concluziile formulate prezintă importanță științifică și pentru alte domenii precum: procedura penală, criminalistica, criminologia, teoria generală a dreptului, sociologia ș.a. Rezultatele studiului pot fi utilizate în procesul calificării infracțiunilor, delimitării infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunile conexe. Astfel, cercetarea științifică a fost efectuată din perspectivă teoretico-normativă, practică și comparativă.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul tezei de doctor constă în investigarea complexă a infracțiunii de constrângere de a face declarații, prevăzute la art. 309 CP RM, sub aspect teoretico-normativ, cu evaluarea eficienței practice a reglementării legislative a acesteia și cu formularea unor propuneri de *lege ferenda*, orientate spre perfecționarea cadrului legal de incriminare a infracțiunii date.

Întru realizarea scopului propus, s-au câteva obiective, precum:

- analiza complexă teoretico-normativă a elementelor componente de infracțiune prevăzute la art. 309 CP RM;
- identificarea curenților de reglementare normativă ce influențează negativ asupra eficienței aplicării normei studiate;
- stabilirea criteriilor delimitării infracțiunii analizate de unele fapte infracționale conexe;
- realizarea unui studiu comparativ al legislației penale în materie de reglementare a infracțiunii de constrângere de a face declarații;
- formularea unor propuneri de perfecționare a cadrului normativ incriminator al art. 309 CP RM.

Ipoteza cercetării este fundamentată pe presupunerea potrivit căreia:

- infracțiunea de constrângere de a face declarații prevăzută la art.309 CP RM prezintă un substanțial potențial de eficientizare a cadrului normativ existent de reglementare a acesteia;
- aplicarea restrânsă a normei analizate în practica judiciară este condiționată inclusiv de unele curențe admise în formularea prevederilor legale ce stipulează răspunderea pentru infracțiunea de constrângere de a face declarații;

- forma actuală a normei penale nu acoperă în totalitate modalitățile posibile de săvârșire a infracțiunii de constrângere de a face declarații;
- cercul subiecților constrângerii de a face declarații este mai larg și norma penală necesită a fi modificată la acest capitol, cu prevederea cazului în care infracțiunea de constrângere este săvârșită prin intermediari;
- victime ale infracțiunii de constrângere de a face declarații, pe lângă participanții la proces prevăzuți expres în norma penală incriminatoare, mai pot fi și rudele acestora, deci la acest capitol norma necesită o completare; optăm pentru introducerea în conținutul normei de la art. 309 CP RM, versiunea finală a căreia va fi prezentată ulterior cu titlu de lege ferenda, în contextul corespunzător al lucrării, a sintagmei „... a rudelor sau a persoanelor apropiate acestora...”.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Metodele aplicate la realizarea scopului propus și a obiectivelor înaintate sunt: metoda logică, metoda istorică, metoda sistemică, metoda inducției și deducției, metoda sociologică ș.a. A fost utilizată pe larg metoda comparativă, prin intermediul căreia a fost analizat conținutul normelor penale din cadrul incriminator al țărilor străine, precum: Federația Rusă, Belarus, Kazahstan, Tadjikistan, Turkmenistan, Ungaria, România, Germania, Franța, Belgia, Polonia, Austria, Spania, Italia.

În studiul efectuat au fost analizate și exemple din practica judiciară a CtEDO în materia infracțiunilor de constrângere de a face declarații.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Doctrina penală națională conține un număr relativ redus de publicații științifice care analizează aspectul juridico-penal al infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM. În rândul celor mai relevante se înscriu lucrările elaborate de următorii autori consacrați: Gh. Ulianoschi, I. Curmei, S. Brînza, V. Cușnir, I. Macari, V. Stati, A. Barbăneagră, Al. Borodac (Republica Moldova); Е.А. Авдеева, Э.Ф. Байсалуева, И.Ю. Бунева, А.В. Галахова, А.С. Горелик, Л.В. Лобанова, А.А. Калашникова, Ю.И. Кулешов, В.П. Малков, Н.А. Попов (Federația Rusă); М.И. Мельниченко (Ucraina); G. Durandin, Yves Mayaud (Franța); M. Oprea, B. Bîrzu, I. Bandol, Al. Boroî, C. Bulai, R. Răducanu, Gh. Diaconescu (România), care au și fost luate în cercetare de către autor.

Concepțiile savante respective au fost analizate pe parcursul prezentului studiu, apelul la ele a contribuit la elaborarea unei cercetări complexe, axate pe analiza juridico-penală a infracțiunii de constrângere de a face declarații, precum și la realizarea prezentului studiu în baza unor principii metodologice indicate și cu aplicarea metodelor științifice adecvate de cercetare a subiectului propus.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute rezidă în identificarea unor probleme teoretico-practice care țin de reglementarea normativă a infracțiunii analizate, precum și de aplicarea cadrului normativ existent, cu formularea unor soluții de perspectivă.

Noutatea științifică a lucrării elaborate constă și în: 1) statuarea detaliată a particularităților definitorii ale obiectului juridic, ale obiectului material (în anumite cazuri), precum și ale victimei infracțiunii analizate; 2) cercetarea detaliată a laturii obiective a componentei infracțiunii de constrângere de a face declarații, cu elucidarea conținutului noțiunii de „alte acțiuni ilegale” utilizate în formularea normei de la art. 309 CP RM; 3) argumentarea completă a conținutului modalităților normative de exprimare a faptei prejudiciabile; 4) elucidarea criteriilor estimării corecte a gradului violenței aplicate în cadrul săvârșirii infracțiunii de constrângere de a face declarații; 6) identificarea argumentată a similitudinilor și a criteriilor delimitării infracțiunii de constrângere de a face declarații de alte fapte penale conexe; 7) analiza sub aspect comparativ a legislației penale pe plan internațional referitoare la infracțiunea de constrângere de a face declarații, 8) probarea, în urma sondajului sociologic întreprins, a răspândirii fenomenului infracțional al constrângerii de a face declarații, cu evidențierea cauzelor neincriminării acestuia și luarea în calcul a rezultatelor acestuia la motivarea și formularea propunerilor *de lege ferenda*.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere: argumentarea necesității includerii în calitate de victimă a infracțiunii de constrângere de a face declarații a rudelor și a persoanelor apropiate; motivarea importanței stabilirii „pragului minim de gravitate” în legătură cu săvârșirea infracțiunii analizate cu aplicarea violenței; determinarea particularităților subiectului infracțiunii de constrângere de a face declarații; argumentarea concluziei potrivit căreia în cazul participației complexe, în calitate de autor, organizator, instigator sau complice poate fi orice persoană; stabilirea criteriilor de demarcație între infracțiunea de constrângere de a face declarații și unele infracțiuni conexe; prezentarea unui studiu comparativ al al cadrului juridico-penal din alte state cu privire la fapta infracțională examinată; interpretarea rezultatelor sondajului sociologic realizat.

În scopul îmbunătățirii legislației în materia infracțiunii prevăzute la art.309 CP RM, au fost argumentate și formulate trei propuneri de modificare a cadrului incriminator al infracțiunii de constrângere de a face declarații:

1) Completarea normei de la art. 309 CP RM după cuvintele „interpretului de a face o traducere sau interpretare incorectă” cu sintagma „... a rudelor sau a persoanelor apropiate acestora”;

2) Completarea textului legal al art. 309 CP RM, lărgind cercul de persoane recunoscute ca subiecți activi ai constrângerii de a face declarații, incluzând după cuvintele „... de către judecător” sintagma „... sau orice persoană fizică ce acționează cu acordul expres sau tacit al acestora”;

3) Se propune modificarea normei de la art. 309 CP RM cu schimbarea titlului articolului, prin comasarea acesteia cu norma formulată la art. 314 CP RM *Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte* într-o singură normă care să încrimineze acțiunile ilegale de influențare a declarațiilor, fie ultimele adevărate sau nu. Norma modificată va include elementele ambelor componente de infracțiune, iar în calitate de circumstanță agravantă va fi prevăzută circumstanța agravantă prevăzută actualmente la art. 314 CP RM: săvârșirea acțiunilor de către un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.

Astfel, pentru art. 309 CP RM se propune următorul titlu: *Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în procesul penal*, conținutul dispozitiv al acestuia urmând să fie formulat după cum urmează: „(1) Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în cadrul unui proces penal, prin constrângere, promisiune sau oferire de bunuri și alte avantaje patrimoniale ori nepatrimoniale, sau prin altă faptă ilegală cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra participanților la proces, asupra unei rude sau persoane apropiate să depună declarații, să formuleze concluzii, interpretări, traduceri, fie ele adevărate sau false, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, precum și la eschivarea de la depunerea declarațiilor, de la formularea concluziilor, efectuarea interpretărilor sau traducerilor, în cadrul procesului civil, procesului penal, procesului contravențional sau în instanța de judecată națională sau internațională.

(2) Acțiunile prevăzute la alin. (1):

a) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.”

Art. 314 CP RM „ *Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte* ” se va exclude.

Problema științifică importantă de cercetare constă în aprofundarea conceptuală și în perfecționarea cadrului teoretico-normativ existent referitor la infracțiunea de constrângere de a face declarații în urma unei analize complexe a elementelor constitutive ale componente de infracțiune analizate, cu identificarea unor imperfecțiuni de care suferă cadrul actual de incriminare și cu elaborarea unui șir de concluzii și propuneri, inclusiv *de lege ferenda*, menite să îmbunătățească textul incriminator existent în vederea sporirii eficienței tragerii la răspundere penală pentru constrângerea de a face declarații.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Actualul studiu prezintă importanță teoretică în calitate de suport științific în problema cercetată pentru reprezentanții cercurilor savante din țară și de peste hotare, pentru studenții facultăților de drept de toate nivelurile, precum și pentru practicieni. El poate servi drept fundament teoretic pentru corpul legiuitor din R. Moldova în procesul elaborării unor proiecte de legi de modificare și completare a cadrului normativ existent în domeniul cercetat.

Din punct de vedere teoretic, prezenta teză este prima investigație complexă de acest gen a temei abordate, întreprinsă în știința națională de drept penal, ea constituie o lucrare în care sunt cercetate temeinic toate aspectele caracteristicii juridico-penale a infracțiunii de constrângere de a face declarații, inclusiv prin apel la practica CtEDO și cu desfășurarea unui studiu comparativ al reglementării infracțiunii analizate în legislația altor state. Cercetarea dată poate servi drept suport științifico-metodologic semnificativ pentru doctrina de specialitate și aduce o contribuție esențială la dezvoltarea științei dreptului penal.

Din punct de vedere practic, investigația reprezintă un suport științific important pentru practicienii din instituțiile de ocrotire a ordinii de drept, din sistemul judecătoresc, din cel al avocaturii, în conținutul ei fiind abordate mai multe probleme de calificare, cu formularea unor soluții corecte pentru anumite situații problematice.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă și în formularea propunerilor de lege ferenda, orientate spre perfecționarea dispoziției normei formulate la art. 309 CP RM, în scopul eficientizării potențialului aplicativ al acesteia.

Rezultatele cercetării pot fi utile în procesul de instruire a studenților și a masteranzilor facultăților de drept ale instituțiilor universitare, precum și ale altor instituții de învățământ ce pregătesc specialiști în domeniul dreptului.

Aprobarea rezultatelor. Concluziile de bază ale lucrării sunt oglindite în nouă publicații științifice. Unele idei și opinii formulate și argumentate în teză, precum și unele rezultate ale cercetării au fost comunicate în cadrul: Conferinței științifico-practice internaționale *Teoria și practica administrării publice* (Chișinău, 2018), Conferinței Științifice Internaționale *Preocupări contemporane ale științelor socioumane* (Chișinău, 2019), Conferinței științifico-practice internaționale cu genericul *Combaterea torturii* (Chișinău, 2020); Международная научная конференция *Актуальные научные исследования в современном мире* (Ucraina, 2020).

Sumarul compartimentelor tezei

În capitolul 1 – *Analiza situației în știința dreptului penal privind răspunderea pentru constrângerea de a face declarații* – este întreprinsă analiza materialelor științifice consacrate

temei tezei, publicate în Republica Moldova și în alte state. Analiza a fost efectuată în ordine cronologică. Astfel, au fost investigate lucrările autorilor: S. Brînza, V. Stati, Gh. Ulianoschi, Al. Borodac, I. Curmei, Al. Barbăneagră (Republica Moldova); А.И. Чучаев, А.С. Горелик, Л.В. Лобанова, В.П. Малков, Ю.И. Кулешов, И.В. Дворянсков (Federația Rusă); М.И. Мельниченко (Ucraina), О. Loghin, Т. Toader, Gh. Nistoreanu, Al. Boroii, V Dobrinioiu., N. Conea, I. Pascu, V. Lazăr, B. Bîrzu, M. Oprea (România), Yves Mayaud, Guy Durandin (Franța). Ca rezultat al cercetării mai multor accepțiuni doctrinare evocate în legătură cu infracțiunea de constrângere de a face declarații, au fost identificate probleme de ordin teoretico-normativ și practic, existente în etapa actuală în reglementarea și aplicarea legislației ce prevede răspunderea penală pentru infracțiunea de constrângere de a face declarații.

În Capitolul 2 – *Elementele constitutive obiective ale infracțiunii prevăzute la articolul 309 Cod penal al Republicii Moldova* – a fost cercetat temeiul juridic al răspunderii penale pentru infracțiunea de constrângere de a face declarații, conform componenței de infracțiune cuprinzând analiza obiectului și a laturii obiective. Studiul efectuat pornește de la identificarea completă a valorilor sociale și a relațiilor sociale constituite în jurul acestora, lezate prin comiterea infracțiunii analizate. S-a demonstrat caracterul multiplu al obiectului juridic al infracțiunii abordate, acesta fiind alcătuit din *obiectul juridic principal*, format din „relațiile sociale cu privire la contribuirea la înfăptuirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor, și *obiectul juridic secundar*, care include relațiile sociale cu privire la libertatea psihică/morală, integritatea corporală sau sănătatea persoanei.”¹³ S-a constatat prezența obiectului material în ipoteza provocării unui prejudiciu fizic subiectului pasiv. A fost accentuată necesitatea delimitării urmărilor provocate în cazul exercitării influenței fizice asupra obiectului material al infracțiunii analizate de cele provocate în cazul infracțiunii de tortură, de tratament inuman sau degradant. S-a stabilit cercul persoanelor ce pot deveni victime ale infracțiunii de constrângere de a face declarații și s-a propus extinderea acestuia prin completarea normei analizate cu includerea în dispoziția ei a referinței la rudele sau la persoanele apropiate în calitate de posibile victime ale infracțiunii date.

În contextul cercetării semnelor laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM sunt analizate modalitățile normative prin care se manifestă fapta infracțională în cauză, precum și semnele facultative ale laturii obiective a infracțiunii date și importanța acestora pentru calificare.

---

¹³ BRÎNZA, S.; STATI, V. *Drept penal, Partea specială*. Vol. II, 2011, p. 752. ISBN: 978-9975-53-034-7.

În capitolul 3 – *Elementele constitutive subiective ale infracțiunii prevăzute la articolul 309 Cod penal al Republicii Moldova* – este efectuată analiza subiectului și a laturii subiective a infracțiunii de constrângere de a face declarații. În urma cercetării subiectului infracțiunii s-a demonstrat că acesta este unul special, în norma penală fiind expres prevăzute persoanele care pot fi subiecți ai infracțiunii date: persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procurorul și judecătorul. Pentru antrenarea răspunderii penale în baza art. 309 CP RM, făptuitorului, pe lângă atingerea vârstei de 16 ani și a responsabilității, îi sunt înaintate și alte condiții, precum ocupația profesională, necesitatea deținerii unei anumite funcții cerute de legea penală.

Cu privire la latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații s-a argumentat că aceasta se săvârșește prin intenție directă, concluzia rezultând expres din prevederile art. 309 CP RM. În cazul infracțiunii cercetate este posibilă participația penală, regula generală fiind ca autorul să posede calitățile subiectului special. S-a argumentat că la realizarea elementului subiectiv este necesar ca făptuitorul să fi conștientizat că prin acțiunea sa pune în pericol împlinirea justiției, precum și integritatea psihică/morală a persoanei, iar în unele cazuri – și integritatea fizică sau sănătatea persoanei, și să fie în prezența plenară a factorului volitiv.

Scopurile infracțiunii sunt prevăzute în norma penală incriminatoare, iar prezența altor scopuri ale faptei de constrângere de a face declarații nu au importanță pentru existența infracțiunii date.

S-a demonstrat că pentru incriminarea conform art. 309 CP RM nu contează ce tip de declarații își dorește să obțină subiectul infracțiunii prin constrângere – adevărate sau false, important este că făptuitorul urmărește să le obțină prin încălcarea legii.

Motivul infracțiunii nu constituie un semn facultativ obligatoriu al faptei penale consemnate la art. 309 CP RM, acesta poate fi divers: carierist, interes egoist sau personal, dorința de a ascunde propria incapacitate de a investiga infracțiuni, de a găsi adevăratul vinovat, de a respecta termenele legale în cadrul urmăririi penale, dorința de a pedepsi „infractorul” dintr-un sentiment de răzbunare, ură etc.

Capitolul 4 – *Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de unele fapte penale conexe. Studiu comparativ al infracțiunii de constrângere de a face declarații în legislația penală a altor state* – relevă deosebirile dintre infracțiunea de constrângere de a face declarații și infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant (art.166¹ alin.(3) CP RM), cea de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte (art.314 CP RM), cu declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă (art.312 CP RM). Referitor la linia de demarcație dintre infracțiunea cercetată

și cea de tortură, tratament inuman sau degradant, se menționează că, în cazul infracțiunii cercetate, acțiunile ilegale îndreptate asupra integrității psihice a persoanei trebuie să aparțină subiectului special și aceste acțiuni nu trebuie să adopte forma tratamentului inuman sau degradant. A fost pusă în evidență semnificația „pragului minim de gravitate” în ipoteza aplicării violenței în procesul săvârșirii infracțiunilor date. S-a constatat că victima, în unele cazuri, poate fi comună ambelor infracțiuni. S-a acordat importanță subiectului infracțiunilor abordate, remarcând că subiectul torturii, spre deosebire de cel al infracțiunii de constrângere de a face declarații, pe lângă un funcționar de stat sau altă persoană care acționează cu titlu oficial, poate fi, de asemenea, o persoană privată care acționează la inițiativa sau cu consimțământul expres sau tacit al acesteia.

A fost argumentată principala deosebire dintre infracțiunea de constrângere de a face declarații și infracțiunea de declarații mincinoase, concluzie falsă sau traducere incorectă, aceasta constând în invocarea faptei de „constrângere” stipulate în norma penală prevăzută la art. 309 CP RM și care lipsește în cazul infracțiunii prevăzute la art. 312 CP RM. A fost determinată diferența dintre subiecții infracțiunilor delimitate, în cazul celei din urmă fiind lipsa subiectului special. În urma celor analizate, s-a propus modificarea normei art. 309 CP RM, urmând exemplul legiuitorului din România, astfel încât normele prevăzute la art. 314 CP RM și art. 309 CP RM să fie comasate într-o singură normă, care să încrimineze acțiunile ilegale de influențare a declarațiilor, fie acestea adevărate sau nu.

Este realizată cercetarea comparativă a infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM în raport cu faptele penale similare incriminate de normele penale din legislația altor state, atât aparținând UE (România, Germania, Franța, Italia, Polonia, Suedia ș.a.), cât și CSI (Federația Rusă, Belarus, Kîrgîzstan, Turkmenistan ș.a.).

1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN ȘTIINȚA DREPTULUI PENAL PRIVIND RĂSPUNDEREA PENTRU CONSTRÂNGEREA DE A FACE DECLARAȚII

1.1. Investigarea științifică a infracțiunii de constrângere de a face declarații în sursele doctrinare publicate în Republica Moldova

Potrivit doctrinei române: „, într-un stat organizat pe baza principiului separației puterilor în stat, justiția dobândește o reală independență și, urmărind prin legislația sa promovarea drepturilor și a libertăților inerente naturii umane, asigură respectarea strictă a reglementărilor sale de către ansamblul organelor statale în întreaga sa activitate.”¹⁴ Pe lângă faptul că statul de drept, ca stat care garantează realizarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, exprimă însăși esența statului de drept, prioritatea sa incontestabilă constă în accesibilitatea pentru conștiința juridică a fiecărui cetățean.¹⁵

Doctrina joacă un rol important în sistemul de drept al Republicii Moldova, anume ideile, teoriile și problematica formulate în cercetările științifice reprezintă o valoare reală pentru acest sistem. Sunt principii, teorii care de cele mai multe ori au servit drept premise pentru armonizarea legislației penale, contribuind semnificativ la includerea unei fapte în rândul infracțiunilor sau la recalificarea ei, la determinarea gradului prejudiciabil, sau viceversa – renunțarea la incriminarea ei. Din acest motiv, ne-am propus să demarăm un studiu ce ar aborda în exclusivitate infracțiunea de constrângere de a face declarații, un studiu care să elucideze intenția legislatorului: ce fenomene anume și-a propus să le interzică, să determine o gamă cât mai largă a comportamentelor particulare ce cad sub incidența reglementărilor generale, să depisteze eventualele contradicții normative, situații în care există stipulări contrare, care se bat cap în cap, etc. – sarcini care trebuie să fie propuse în cadrul unei cercetări științifice de interpretare a normelor de drept¹⁶, căci una dintre principalele trăsături definitorii ale statului de drept este că acesta constituie o replică socială față de abuzul de putere și o soluție pentru împiedicarea acestuia.¹⁷

Astfel, în prim plan, conceptele generale și principale referitoare la infracțiunea de constrângere de a face declarații sunt stipulate în art.309 Cod penal al Republicii Moldova, intitulat *Constrângerea de a face declarații*, din Capitolul XIV – *Infracțiuni contra justiției*. Conform

¹⁴ DRĂGANU, T. *Introducere în teoria și practica statului de drept*. Cluj, 1992, p. 12.

¹⁵ GRECU, R.; AVORNIC, Gh. Constantin Stere despre statul de drept. In: *Revista Națională de Drept*. 2009, nr. 4(103), p. 19. ISSN: 1811-0770.

¹⁶ BEJAN, O. *Studiu empiric privind aplicarea metodelor empirice și teoretice în cercetarea științifică*. Centrul de Prevenire și Asistență Criminologică. Chișinău: Ericon, 2012, p. 9. ISBN: 978-9975-4360-2-1.

¹⁷ AVORNIC, Gh. *Tratat de teoria generală a statului și dreptului*. Vol. I. Chișinău, 2009, p. 89. ISBN: 9975-70-370-4.

dispoziției articolului dat „constrângerea de a face declarații reprezintă constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia un acord de recunoaștere a vinovăției; constrângerea, în același mod, a expertului de a face concluzia sau a traducătorului, sau a interpretului de a face o traducere ori o interpretare incorectă, de către persoana care constată infracțiunea, de ofițerul de urmărire penală, de către procuror sau de judecător, dacă aceasta nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant.”¹⁸ Reiterăm că, infracțiunea prevăzută la art.309 CP RM, se include în categoria infracțiunilor contra justiției. Necesitatea acestei incriminări a infracțiunilor contra justiției constă în ocrotirea actului de înfăptuire a justiției prin utilizarea normelor de drept penal. „Justiția – ca ideal și ca valoare socială – trebuie să fie direcționată cu prioritate spre apărarea intereselor societății, a ordinii de drept, precum și a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor. De aceea, atentatele infracționale care împiedică înfăptuirea justiției periclitează nu numai activitatea organelor judiciare, ci și valorile sociale protejate de normativitatea penală.”¹⁹

În doctrina autohtonă, mai mulți autori au abordat în lucrările lor subiecte privind constrângerea de a face declarații. Pentru o analiză cât mai completă, vom sistematiza materialele științifice în funcție de etapa publicării acestora și de problemele abordate în conținut.

Una dintre primele caracteristici juridico-penale ale elementelor componente de infracțiune, însoțită de exemplificarea amplă a elementelor și a semnelor constitutive obiective și a celor subiective, stabilite de legea penală, care caracterizează fapta de constrângere de a face declarații, este realizată de doctrinarii autohtoni S. Brînză și V. Stati, care au elaborat manualul *Drept penal. Partea specială*, în două volume, editat în anul 2011. În această lucrare găsim o caracteristică generală a elementelor componente de infracțiune, o exemplificare amplă a elementelor și a semnelor obiective și a celor subiective stabilite de legea penală, ce caracterizau fapta de constrângere de a face declarații până la modificarea Codului penal prin Legea nr. 252 din 08.11.2012.²⁰ Atunci, infracțiunea de constrângere de a face declarații era încriminată într-o variantă - tip și într-o variantă agravantă: în varianta - tip, fapta în cauză era încriminată la alin.(1) art.309 CP RM, constând în constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații la interogatoriu; constrângerea, în același mod, a expertului de a face concluzia sau a traducătorului, interpretului de a face o traducere sau o interpretare incorectă de către cel

---

¹⁸ Cod penal al Republicii Moldova, publicat la 14.04.2009. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 72-74, art nr. 195, art. 314.

¹⁹ CUȘNIR, V. et al. *Studiu selectiv în materie de drept penal*. 2004, p. 135. ISBN: 9975-935-37-0.

²⁰ Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 252 din 08.11.2012. In: *Monitorul Oficial*, nr. 263-269 din 21.12.2012, art. 855.

care efectuează urmărirea penală. Iar ca circumstanțe agravante, la alin. (2) art. 309 CP erau prevăzute cazurile în care acțiunile ilegale erau însoțite de:

- a) aplicarea violenței;
- b) tratamente crude, inumane sau degradante;
- c) încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției.²¹

Relevăm că ulterior, prin *Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, nr. 252 din 08.11.2012, publicată în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 263-269 din 21.12.2012, art. 855, s-au operat modificări esențiale ale normei penale ce incriminează acțiunile de constrângere de a face declarații și circumstanțele care în redacția veche a Codului penal erau prevăzute în calitate de „agravante”, acum constituind o condiție impusă de respectiva normă penală, și anume acțiunile nominalizate sunt considerate ca infracțiune de constrângere de a face declarații „(...) dacă aceste acțiuni nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant.” Considerăm că respectivele modificări ale art. 309 CP RM au fost impuse de necesitatea calificării corecte și delimitării infracțiunii analizate de infracțiunea prevăzută la art. 166¹ – *Tortură, tratament inuman sau degradant*.

În contextul caracterizării pericolului social al constrângerii de a face declarații, autorii au relevat că „obiectul juridic principal al infracțiunii analizate este format din relațiile sociale cu privire la contribuirea la îndeplinirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane care participă la un proces penal să săvârșească anumite acțiuni contrar voinței lor, obiectul juridic secundar fiind compus de relațiile sociale cu privire la libertatea morală a persoanei. În cazul circumstanței agravante, art.309 alin.(2), lit.a) – infracțiunea aduce atingeri relațiilor sociale cu privire la integritatea corporală sau la sănătatea persoanei, iar în cazul modalității agravante prevăzute la alin.(2) lit. b) – infracțiunea în cauză aduce atingeri relațiilor sociale cu privire la integritatea fizică sau psihică a persoanei. De asemenea, în lucrarea respectivă, cercetătorii au relevat semnificația noțiunii de *constrângere* ca influențare asupra victimei, astfel încât cea din urmă să fie lipsită de posibilitatea de a-și dirija acțiunile. Vom remarca și motivele infracțiunii în cauză enumerate de către doctrinari, precum: interesul material, năzuința de a se autoafirma, înțelegerea denaturată a obligațiilor de serviciu sau incapacitatea de a soluționa pe căi legale problema procesuală creată etc.”²²

Prezintă interes poziția autorilor referitoare la subiectul infracțiunii prevăzute la art.309 CP RM. În lucrarea respectivă se menționează că în cazul în care „orice altă persoană, adică alta decât cea

---

²¹ BRÎNZA, S.; STATI, V. Op.cit., p. 754.

²² *Ibidem*, p. 755-756.

care efectuează urmărirea penală, întreprinde careva acțiuni de constrângere asupra martorului, a părții vătămate să facă declarații mincinoase, asupra expertului în scop de a obține concluzii sau declarații false ori asupra interpretului sau traducătorului să facă interpretări sau traduceri incorecte, răspunderea se va aplica nu în baza art. 309 CP RM, ci conform art. 314 CP RM - *determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte.*²³ Ținând cont de faptul că poziția autorilor se bazează pe legislația penală existentă anterior modificărilor invocate, astăzi intervenim cu opinia că, de fapt, cercul subiecților infracțiunii de constrângere de a face declarații este mult mai mare. Considerăm oportun de a include în rândul acestora și alte persoane care întreprind măsuri de constrângere cu acordul expres sau tacit al persoanei care efectuează urmărirea penală. În majoritatea cazurilor, aceste persoane au posibilitatea de a contacta cu bănuitul, cu martorul sau cu partea vătămată, spre exemplu, și în cele mai multe cazuri anume ele pot influența direct declarațiile acestora.

Ulterior, în 2015, doctrinarii S. Brînza și V. Stati, în lucrarea *Tratat de drept penal. Partea specială*, (vol. II, Chișinău, 2015), prezintă o caracteristică minuțioasă a elementelor componente de infracțiune prevăzute la art. 309 CP RM în redacția ulterioară modificărilor legii penale din 2002. Autorii debutează în analiză cu concepții ce țin de obiectul juridic special al infracțiunii, se referă la caracterul complex al acestuia, considerându-l alcătuit din „ *obiectul juridic principal* – relațiile sociale cu privire la contribuirea la înlăptuirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor, și *obiectul juridic secundar* – relațiile sociale cu privire la libertatea psihică, integritatea corporală sau sănătatea persoanei. Referindu-se la victima infracțiunii de constrângere de a face declarații, savanții enumeră persoanele ce pot fi victime ale infracțiunii analizate (bănuț, învinuit, victimă – în sens procesual, parte vătămată, martor, parte civilă, parte civilmente responsabilă, expert, traducător, interpret) totodată făcând referire la persoanele care nu pot fi victime ale infracțiunii date, cum ar fi, de ex., specialistul.”²⁴ În cazul constrângerii unor astfel de persoane, pentru a le face să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor, se va aplica, după caz, art. 152, 155, etc. din CP RM sau art. 78 Cod contravențional. În ceea ce privește latura obiectivă a infracțiunii analizate, autorii menționează cazurile în care faptele ilegale nu atrag răspunderea conform art. 309 CP RM. Acestea sunt: 1) constrângerea persoanei la eschivarea de la depunerea declarațiilor; 2) constrângerea expertului la eschivarea de la formularea concluziilor sau a declarațiilor; 3) constrângerea traducătorului ori a interpretului la eschivarea de la efectuarea

²³ Jenunchi, E. Infracțiunea de constrângere de a face declarații în abordarea savanților din Republica Moldova. In : *Revista Națională de Drept*, Nr. 7-9 (237-239)/ 2020, p.93-101. CZU 343.435:001(478)

²⁴ BRÎNZA, S.; STATI, V. Op.cit., p. 754.

interpretărilor sau a traducerilor. Potrivit doctrinei:, pentru calificarea faptei în baza art. 309 CP RM, nu are importanță dacă persoana este constrânsă să facă declarații false sau veridice, cum nu contează dacă expertul este constrâns să facă o concluzie falsă sau veridică, aceasta și prezintă principala deosebire dintre art. 309 CP RM și art. 314 CP RM.”²⁵ Latura subiectivă este caracterizată prin intenție directă, iar despre motivele infracțiunii de constrângere de a face declarații, cercetătorii susțin că cele mai des întâlnite sunt: interesul material, năzuința de autoafirmare, înțelegerea denaturată a obligațiilor de serviciu, incapacitatea de a soluționa pe căi legale problema procesuală creată. În lucrarea menționată este deja nominalizat și judecătorul de instrucție în calitate de subiect al infracțiunii de constrângere de a face declarații.

Este de apreciat interpretarea autorilor acestei lucrări referitoare la noțiunea de „alte acte ilegale”, precum violența, hipnoza, profitarea de starea de dependență a victimei sau profitarea de vulnerabilitatea victimei, tehnica influențării psihologice graduale, tehnica influențării psiholingvistice etc. Ultimele două sunt tehnici manipulative de influențare psihologică, însă pentru noi prezintă interes argumentele autorilor referitor la violență ca metodă de constrângere.

Doctrinarii constată că aplicarea violenței în contextul infracțiunii de constrângere de a face declarații poate atinge intensitatea maximă de vătămare medie a integrității corporale sau a sănătății și în acest caz nu este necesară calificarea suplimentară conform art.152 CP RM sau conform art.78 din Codul contravențional. Astfel, va fi încălcat principiul de neadmitere a sancționării duble a aceleiași fapte. Însă, dacă violența aplicată se exprimă în vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, cele comise trebuie calificate doar conform art. 151 CP RM, nu și conform art. 309 CP RM, fiind iarăși în situația neadmiterii sancționării duble a aceleiași fapte.²⁶ Susținem această abordare și suntem adepții celor menționate mai sus, și doar în cazul în care violența îmbracă forma de tortură, de tratament inuman sau degradant, răspunderea se va aplica conform art. 166¹ CP RM.

Un alt autor autohton care elucidează în cercetările sale științifice probleme privind calificarea infracțiunii de constrângere de a face declarații este I. Macari, care a publicat în anul 2003 manualul *Drept penal al R.M. Partea specială*. În lucrare se relevă că latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații se caracterizează prin „constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații la interogatoriu sau constrângerea expertului de a-și da concluzia, sau constrângerea traducătorului de a face o traducere incorectă, de către persoana

---

²⁵ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău, 2015, p. 790. ISBN: 978-9975-53-470-3.

²⁶ *Ibidem*, p. 791.

care efectuează urmărirea penală sau ancheta preliminară.”²⁷ Savantul consideră că, în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, constrângerea se manifestă prin „provocarea la interogatoriu, falsificarea dovezilor, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, promisiunile false de a clasa dosarul penal, de a schimba măsura de pedeapsă, de a permite întrevederea cu membrii familiei și rudele, de a permite primirea coletelor etc. Ca acte ilegale, în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, autorul consideră și „supunerea celui interogat hipnozei, constrângerea acestuia de a folosi mijloace narcotice, alcool etc.”²⁸

Autorul caracterizează latura subiectivă prin intenție directă, vinovatul dându-și seama că, prin mijloacele ilegale de constrângere aplicate, impune participantul la procesul penal să facă declarații și este conștient și își dorește ca anume pe această cale să obțină aceste declarații. Este remarcabilă și ipoteza susținută de cercetător referitoare la „batjocură” ca modalitate de violență psihică. Adică acele acțiuni, care înjosesc demnitatea persoanei interogate, cauzându-i prin aceasta suferințe morale sau fizice (referitor la naționalitatea sa sau la deficiențele sale fizice, i se îndreaptă în ochi o sursă de lumină puternică, i se refuză să primească medicamentele necesare etc.).

La analiza juridico-penală a infracțiunii de constrângere de a face declarații se referă și Alexandru Borodac în lucrarea sa *Manual de drept penal. Partea specială* (Chișinău, 2004). Astfel, autorul abordează caracteristicile laturii obiective și ale victimei, enumerând persoanele care pot fi victime ale infracțiunii analizate. Ulterior, definește noțiunile de constrângere, amenințare, alte acte ilegale, notând și particularitățile acestora. De exemplu, referitor la alte acte ilegale de constrângere, autorul subliniază că acestea se referă la audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului în stare de oboseală sau pe timpul nopții, insultarea sau umilirea martorului, obținerea unei concedieri de la serviciu, obținerea arestării, lipsirea de întrevederi, prezentarea unor declarații false ale altor persoane etc. Din aceste acte face parte și hipnoza, administrarea substanțelor narcotice, influența extrasenzorială etc.²⁹ Este de menționat faptul că actele de constrângere trebuie delimitate de metodele tactice și psihologice ilegale de audiere. De exemplu, provocarea unei nervozități, a supărării și a altor particularități ale caracterului persoanei audiate pentru a-i trezi sentimentul invidiei, răzbunării, ostilității. Ilegală se consideră și utilizarea înșelăciunii la audierea persoanelor. Deși aceste metode se consideră ilegale, ele de regulă pot fi pedepsite în mod disciplinar. Constrângerea de a face declarații este mai periculoasă în cazul în care se aplică pentru obținerea declarațiilor false, deși ea se consideră penal condamnabilă și în cazul obținerii declarațiilor adevărate.

---

²⁷ MACARI, I. *Drept penal al R.M. Partea specială*. Chișinău, 2003, p. 360. ISBN: 9975-70-247-3.

²⁸ Ibidem, p.361.

²⁹ BORODAC, Al. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chișinău, 2004, p. 456. ISBN: 9975-9788-7-8.

Infracțiunea se consideră consumată din momentul aplicării constrângerii, indiferent de faptul dacă s-au obținut sau nu declarațiile cerute.

O contribuție remarcabilă la doctrina națională o aduce savantul Gheorghe Ulianoschi, doctor în drept, conferențiar universitar, prin publicarea unui șir de lucrări științifice referitoare la infracțiunile care împiedică înfăptuirea justiției, în general, și la constrângerea de a face declarații, în special. Lucrarea *Infrațiuni care împiedică înfăptuirea justiției*, publicată în anul 1999, prezintă un interes deosebit, după cum menționează și Alexei Barbăneagră în prefața lucrării respective: „Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de către instanțele judecătorești – este stipulat în art. 14 din Constituția Republicii Moldova. Din această prevedere se desprinde clar sensul restrâns al noțiunii de *justiție*. Codul penal al RM, formulând componentele de infracțiuni, îi atribuie acestui termen un sens mai larg, incluzând și activitatea organelor de urmărire penală, a procurorului, anchetatorului, a altor persoane ce efectuează cercetarea penală. În condițiile separației puterilor în stat, activitatea de înfăptuire a justiției are o însemnătate deosebită, deoarece justiția are menirea de a apăra drepturile și libertățile persoanei, dreptul la proprietate, ordinea constituțională, mediul ambiant, suveranitatea, independența, precum și întreaga ordine de drept.”³⁰ Pe lângă faptul că savantul, în lucrarea respectivă, oferă o clasificare a infracțiunilor care împiedică înfăptuirea justiției, trebuie menționate și aspectele generale și comune ale infracțiunilor de acest tip, invocate de doctrinar. Obiectul juridic general este abordat ca fiind unic pentru toate infracțiunile ce împiedică înfăptuirea justiției și fiind alcătuit din ansamblul de valori și relații sociale apărate prin normele Părții speciale ale Codului penal. Obiectul generic al infracțiunilor date, conform opiniei autorului, este alcătuit din valorile și relațiile sociale privitoare la buna înfăptuire a justiției. Subscriem acestei definiții, deoarece, după cum remarcă și autorul în lucrarea respectivă, referitor la obiectul generic al infracțiunilor care împiedică înfăptuirea justiției s-au conturat mai multe puncte de vedere, luând în considerare faptul că noțiunea de justiție a fost analizată de către doctrinari atât în sens restrâns, cât și în sens larg. Astfel, adepții primei opinii interpretează noțiunea de justiție limitându-se doar la activitatea de soluționare a cauzelor penale de către instanța de judecată. Adică, conform acestei opinii, infracțiunile care atentează la executarea hotărârilor judecătorești este necesar de a fi parte a grupei de infracțiuni contra ordinii de administrare, și nu contra justiției. Acest concept are ca punct de reper prevederile constituționale care stipulează faptul că justiția se realizează numai de către instanțele judecătorești. Din alt punct de vedere, adepții cărora suntem și noi, definește justiția într-un aspect mai larg, potrivit căruia justiția include, pe lângă activitatea instanțelor judecătorești, și alte activități care contribuie la

---

³⁰ ULIANOVSKI, Gh. *Infrațiuni care împiedică înfăptuirea justiției*. Chișinău, 1999, p. 4. ISBN: 9975-9564-4-4.

procesul de îmfăptuire a justiției, de exemplu – organul de urmărire penală. Considerăm că atunci când în activitatea organului de urmărire penală, a procuraturii sau a instanței de judecată se săvârșesc infracțiuni ce aduc atingeri nemijlocit procesului îmfăptuirii justiției, atunci este justificată atribuirea acestora la grupa infracțiunilor care împiedică îmfăptuirea justiției. Căci, după cum menționează și autorul în lucrarea respectivă, în rândul acestor organe judiciare se săvârșesc și alte tipuri de infracțiuni, cum ar fi, de exemplu, luarea de mită, însă legiuitorul a inclus în capitolul dat anume infracțiunile care aduc atingere nemijlocit procesului îmfăptuirii justiției.³¹

Savantul Gheorghe Ulianoschi publică împreună cu Ion Curmei un șir de articole științifice referitoare la cele mai diverse aspecte ale caracteristicii juridico-penale a infracțiunii de constrângere de a face declarații. În nr. 1(183)/2016 al *Revistei Naționale de Drept*, autorii publică articolul cu titlul *Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații*, făcând referire la latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM, care, în opinia acestora „constă în fapta prejudiciabilă, exprimată în acțiunea fie de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției, fie de constrângere, în același mod, a expertului de a trage concluzia sau a traducătorului, sau a interpretului de a face o traducere ori o interpretare incorectă, întrucât latura obiectivă constituie manifestarea exterioară a faptei infracționale.”³² Acțiunea prejudiciabilă, conform opiniei autorilor, cunoaște câteva modalități alternative, precum: constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații sau de a încheia acordul de recunoaștere a vinovăției; constrângerea expertului, prin amenințare sau alte acte ilegale, de a trage concluzia; constrângerea traducătorului ori a interpretului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face o traducere sau o interpretare incorectă.³³

Aceiași autori, în articolul *Subiectul și latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații* (*Revista Națională de Drept*, nr. 2(186) din 2016), se referă la subiectul și la latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. Este de menționat faptul că în această publicație cercetătorii fac referire la definiția torturii, formulată în art. 1 din *Convenția împotriva torturii și a altor tratamente crude, inumane sau degradante* din 10.12.1984, subiectul torturii, pe lângă un funcționar de stat sau altă persoană care acționează cu titlu oficial, poate fi de asemenea o persoană privată care acționează la inițiativa sau cu consimțământul expres sau tacit al acesteia. Cercetătorii sunt de părerea că legislatorul din R. Moldova a redus în mod semnificativ această

---

³¹ ULIANOVSKI, Gh. *Infracțiuni care împiedică îmfăptuirea justiției*. Chișinău, 1999, p. 11. ISBN: 9975-9564-4-4.

³² ULIANOVSKI, Gh.; CURMEI, I. Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. In: *Revista Națională de Drept*, 2016, nr. 1(183), p. 2. ISSN: 1811-0770.

³³ *Ibidem*, p. 3.

formulare, neprevăzând recunoașterea ca subiect al constrângerii de a face declarații a unei persoane care acționează în calitate oficială, precum și a unei persoane private care acționează la inițiativa unui funcționar.³⁴ Considerăm abordarea în cauză motivată și susținem propunerea de a adera la acest concept și de a include în dispoziția infracțiunii de constrângere de a face declarații, în calitate de subiect activ, orice persoană fizică, pasibilă de răspundere penală, care acționează cu acordul, la îndemnul instigatorului sau al persoanei ce efectuează urmărirea penală.

Autorii Mihai Poalelungi, Igor Dolea, Tatiana Vîzdoagă ș.a., în lucrarea *Manualul judecătorului pentru cauze penale*, au specificat că „ în cazul în care constrângerea exercitată asupra victimei nu adoptă forma torturii, fapta nu va putea fi calificată în baza alin. (3) art. 166¹ CP RM. Astfel, în ipoteza când persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procurorul sau judecătorul: 1) constrânge prin amenințare sau prin alte acte ilegale bănuitul, învinuitul, inculpatul, victima (în sens procesual), partea vătămată, martorul, partea civilă sau partea civilmente responsabilă să facă declarații; 2) constrânge prin amenințare sau prin alte acte ilegale bănuitul, învinuitul sau inculpatul să încheie acordul de recunoaștere a vinovăției; 3) constrânge prin amenințare sau prin alte acte ilegale expertul să facă concluzia; 4) constrânge prin amenințare sau prin alte acte ilegale traducătorul sau interpretul să facă o traducere sau o interpretare incorectă, răspunderea se va aplica nu în baza alin. (3) art. 166¹ CP RM, dar conform art. 309 CP RM.”³⁵

Vom menționa, în contextul analizei întreprinse, și articolul *Alte acte ilegale în cazul constrângerii de a face declarații: aspecte penale și procesual penale* al lui Ghenadie Pavliuc, judecător în cadrul Judecătoriei Chișinău, ca un exemplu de coroborare eficientă a abordărilor doctrinare și a aspectelor practice ale aplicării normei ce stipulează răspunderea penală pentru infracțiunea analizată. Autorul menționează că tehnicile și tacticile psihologice în efectuarea audierii n-ar trebui să excludă libertatea de voință și ar trebui utilizate în strictă conformitate cu normele procedurale. Hipnoza, înșelăciunea și coruperea sunt tipuri de influențare psihologică ilegală asupra persoanei audiate. În art. 309 din Codul penal al Republicii Moldova (*Constrângerea de a face declarații*), astfel de acte nu sunt menționate. Autorul propune legislatorului ca în acest articol din CP expresia „constrângerea persoanei, prin amenințare sau

---

³⁴ ULIANOVSKI, Gh.; CURMEI, I. Subiectul și latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. In: *Revista Națională de Drept*. 2016, nr. 2(184), p. 29. ISSN: 1811-0770.

³⁵ POALELUNGI, M. et.al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Ed. I. Ch.: S.n., 2013, p. 593. ISBN: 978-9975-53-231-0.

prin alte acte ilegale” să fie înlocuită cu expresia „influențarea ilegală asupra persoanei, prin amenințare sau prin alte acte.”³⁶

Nemijlocit la cercetarea elementelor componenței infracțiunii de constrângere de a face declarații se referă *Comentariul Codului penal al RM*, elaborat de către un grup de cercetători, din care fac parte Gheorghe Alecu, Viorel Berliba, Vitalie Budeci ș.a., și editat sub redacția savantului Alexei Barbăneagră. Această lucrare prezintă interes deosebit în ceea ce ține de definierea „altor acte ilegale de constrângere”, în sensul că acestea ar putea fi considerate: audierea bănuțitului sau a învinutului în stare de oboseală sau în timpul nopții, insultarea și umilirea martorului, cu scopul determinării lor la depunerea declarațiilor.³⁷ De asemenea, în lucrarea respectivă autorii se referă la forma de participație în cazul constrângerii de a face declarații și susțin că infracțiunea prevăzută la art. 309 CP RM poate fi săvârșită cu participație în formă simplă sau complexă. Pentru existența participației simple – coautoratul – este necesar ca făptuitorii să dispună de calitatea specială cerută autorului, iar în cazul participației complexe, organizator, instigator sau complice poate fi orice persoană³⁸. Este o abordare interesantă, asupra căreia vom reveni ulterior.

Menționăm că justificarea incriminării faptei de constrângere de a face declarații se datorează și prevederilor Codului de procedură penală al Republicii Moldova, unde sunt stipulate anumite prevederi legale ce se referă tangențial la infracțiunea analizată. Astfel, în alin. (3) art. 1 CPP RM se prevede: „Organele de urmărire penală și instanțele judecătorești în cursul procesului sunt obligate să activeze în așa mod încât nicio persoană să nu fie supusă în mod arbitrar sau fără necesitate măsurilor procesuale de constrângere ori să nu fie victima încălcării altor drepturi fundamentale.” În acord cu alin. (2) al art. 10 CPP al RM, aplicarea de către organele competente a măsurilor de constrângere față de o persoană se admite numai în cazurile și în modul strict prevăzute de Codul de procedură penală. De asemenea: art. 11 alin. (9) prevede că „în timpul desfășurării procesului penal nimeni nu poate fi maltratată fizic sau psihic și sunt interzise orice acțiuni și metode care creează pericol pentru viața și sănătatea omului;” pct. 1) alin. (1) art. 94 al CPP al RM: „în procesul penal nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar, nu pot fi prezentate în instanța de judecată și nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești datele care au fost obținute prin aplicarea violenței, amenințărilor sau a altor mijloace de constrângere, prin violarea drepturilor și libertăților persoanei;” art. 103 alin. (3): „bănuțitul,

---

³⁶ PAVLIUC, Gh. Alte acte ilegale în cazul constrângerii de a face declarații: aspecte penale și procesual penale In: *Актуальные научные исследования в современном мире* ISCIENCE.IN.UA__ Выпуск 1(45), ч. 1. ISSN: 2524-0986 116, УДК 343.14:343.985.2:343(478), p. 116.

³⁷ BARBĂNEAGRĂ, A. et. al Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Nr. 985-XV din 18.04.2002. In: *Monitorul Oficial al RM*, nr. 72-74/195 din 14.04.2009, p. 676. ISBN: 978-9975-105-20-0.

³⁸ *Ibidem*, p. 676.

învinuitul sau inculpatul nu poate fi forțat să mărturisească împotriva sa sau împotriva rudelor sale apropiate ori să-și recunoască vinovăția.”³⁹

Concepțiile autorilor referitoare la infracțiunea de constrângere de a face declarații au o importanță deosebită, acestea contribuind la: soluționarea unor probleme teoretice legate de natura juridică a faptei de constrângere de a face declarații; delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de unele fapte penale și nepenale adiacente; explicarea unor noțiuni; identificarea unor lacune legislative în dispoziția art.309 CP RM etc.⁴⁰

În urma analizei realizate, se poate formula concluzia că în patrimoniul doctrinar național există un șir de lucrări științifice privind infracțiunea de constrângere de a face declarații. Se impune însă efectuarea unei analize profunde și complexe juridico-penale a infracțiunii abordate și care să facă o clarificare plenară a înțelesului tuturor noțiunilor utilizate în dispoziția art.309 CP RM. Din aceasta ar face parte analiza în detaliu a obiectului juridic al infracțiunii, a laturii obiective și a laturii subiective a faptei infracționale cercetate, precum și investigarea complexă a caracteristicilor subiectului infracțiunii date. Unul din principalele scopuri ale unei asemenea investigații științifice constă în formularea unor propuneri privind înlăturarea curențelor de care suferă, în convingerea noastră, la ziua de azi norma prevăzută la art. 309 CP RM.

1.2. Cercetarea doctrinei străine referitoare la constrângerea de a face declarații

Fiind una dintre cele trei puteri în stat, justiția se înfăptuiește în scopul apărării și realizării drepturilor și libertăților omului. Drepturile omului sunt, de obicei, înțelese ca „drepturi inalienabile fundamentale la care o persoană are în mod inerent dreptul, pur și simplu pentru faptul că el sau ea este o ființă umană.” Astfel, drepturile omului sunt considerate ca fiind universale (se aplică peste tot) și egalitate (aceleași pentru toți). Aceste drepturi pot exista ca drepturi naturale sau ca drepturi legale, atât în legislația națională, cât și în cea internațională. Ascensiunea în materia drepturilor omului, în sensul respectării acestora, a fost reflectată în *Carta Națiunilor Unite* la art. 55, lit. c), care statuează expres că „în scopul de a crea condițiile de stabilitate și bunăstare necesare unor relații pașnice și prietenești între națiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor și a dreptului lor de a dispune de ele însele, Națiunile Unite vor promova respectarea universală și efectivă a drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie.”⁴¹ Dispozițiile constituționale privind

---

³⁹Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Publicat la 05.11.2013. In: *Monitorul Oficial*, nr. 248-251, art. nr. 699. Data intrării în vigoare: 12.06.2003.

⁴⁰ MACARI, I. *Drept penal al R. Moldova. Partea generală*. Chișinău, 1999, p. 24.

⁴¹Carta Națiunilor Unite din 26 iunie 1945, emitent: Organizația Națiunilor Unite. In: *Monitorul Oficial*, 26 iunie 1945.

drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.⁴²

Doctrina internațională înglobează un spectru mai larg de lucrări științifice care abordează infracțiunea de constrângere de a face declarații așa cum este reglementată aceasta în legea penală a altor state. Vom începe analiza propriu-zisă a materialelor științifice referitoare la constrângerea de a face declarații publicate în mai multe state ale CSI, în primul rând – în Federația Rusă, deoarece constrângerea de a face declarații a pătruns în legislația penală a R. Moldova prin filiera rusă. Printre autorii ruși care au abordat problemele răspunderii penale pentru constrângerea de a face declarații se numără: А.А. Жижиленко, Н.С. Таганцев, И.Я. Фойницкий, И.С. Власов, В.К. Глистин, В.И. Динека, В.Д. Иванов, Т.В. Кондрашова, Л.И. Кулешова, В.П. Малков, Ш.С. Рашковская, С.И. Тихенко, И.М. Тяжкова etc. După intrarea în vigoare a Codului penal al Federației Ruse din 1996, anumite probleme au fost abordate și de alți autori, precum: И.Ю. Бунева, М.Н. Голоднюк, А.С. Горелик, Л.В. Лобанова, Ю.А. Мерзлова, А.И. Чучаев. De asemenea, literatura juridică rusă a acordat o atenție deosebită și formelor de prevenire a acestei infracțiuni, căci, precum menționează profesorul rus А.М. Яковлев, „când un fenomen periculos din punct de vedere social nu primește o evaluare legală relevantă și la timp, lupta împotriva acestuia devine mai puțin eficientă.”

Referindu-ne la aspectele generale în materie de infracțiuni împotriva justiției, este remarcabilă lucrarea lui А.Чучаев *Преступления против правосудия*, editată în 1997, în care autorul, făcând o caracteristică generală a acestei grupe de infracțiuni, susține că legea penală nu protejează toate tipurile de activități ale organelor ce contribuie la înfăptuirea justiției, ci doar activitățile care vizează direct îndeplinirea sarcinilor și a obiectivelor justiției. În consecință, nu toate relațiile sociale ce apar în cursul funcționării organelor de urmărire penală, a procuraturii și a instanței de judecată, organelor și instituțiilor care execută sentințe și decizii, intră în sfera protecției legii penale, ci doar cele care apar atunci când aceste organe îndeplinesc sarcinile specifice ale justiției.⁴³ În ceea ce ține nemijlocit de infracțiunea de constrângere de a face declarații, este memorabilă opinia autorului referitoare la faptul că constrângerea de a face declarații este una dintre cele mai periculoase infracțiuni împotriva justiției, iar odata cu săvârșirea unor astfel de fapte, ca urmare survine subminarea autorității organului de urmărire penală, pierderea credinței în justiție, iar drepturile omului protejate de lege sunt încălcate în mod grav.

⁴² Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Publicată la 29.03.2016. In: *Monitorul Oficial*, nr. 78, art. nr. 40. Data intrării în vigoare: 27.08.1994.

⁴³ ЧУЧАЕВ, А.И. *Преступления против правосудия*. Ульяновск: Дом печати, 1997, с. 5. ISBN: 5-900153-24-х.

Codul penal rus prevede la art. 302 *Constrângerea de a face declarații* modalitățile de săvârșire a infracțiunii analizate, și anume: amenințări, șantaj sau alte acțiuni ilegale. Autorul A.И. Чучаев definește *amenințarea* ca fiind o metodă de constrângere psihologică, cu scop de a influența persoana interogată sau expertul. Cele mai frecvente forme ale sale sunt: amenințarea de a folosi violența fizică, de a schimba măsura preventivă împotriva bănuțului în una mai strictă; agravarea condițiilor de detenție etc. *Șantajul* este una dintre formele de amenințare, exprimată în intimidarea cu ceva pentru a crea o situație sub influența căreia persoanele specificate în lege sunt obligate să depună mărturie sau să-și dea o opinie (de exemplu, amenințarea de a spune soțului informații nedorite despre comportamentul victimei etc.)⁴⁴ Cât despre sintagma ”alte acțiuni ilegale”, ar trebui să fie considerate drept asemenea acțiuni orice metode provocatoare de audiere, utilizarea probelor false, reținerea ilegală a unui martor pentru a obține o declarație, a promisiunii false de a înceta urmărirea penală, de a schimba măsura procesuală de constrângere, de a permite o întâlnire etc. De asemenea, în lucrarea respectivă se menționează că utilizarea hipnozei, a substanțelor narcotice, alcoolice și care conțin alcool pentru a obține declarațiile dorite sau anumite probe este ilegală.

Latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații, susține savantul A.И. Чучаев, se caracterizează prin vinovăție ce se exprimă în intenție directă. Făptuitorul își dă seama că el, abuzând de puterile sale oficiale, prin amenințări, șantaj sau alte acțiuni ilegale, obligă bănuțul, învinuțul, victima, martorul să depună declarații, sau un expert să dea o concluzie și dorește acest lucru. Motivele infracțiunii diferă și nu influențează calificarea infracțiunii.

Este interesantă abordarea autorului în materie ce ține de subiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații: acesta poate fi un ofițer de urmărire penală sau persoana care efectuează urmărirea penală. Atunci când numește aceste persoane drept „subiecți”, legiuitorul caracterizează nu poziția lor oficială, ci poziția procesuală, prin urmare, aplicarea art. 302 CP FR este posibilă și pentru alte persoane care, în timpul săvârșirii constrângerilor, au îndeplinit efectiv funcțiile persoanei care efectuează urmărirea penală. Judecătorul și procurorul nu pot fi subiecți ai infracțiunii analizate, iar în cazul în care acțiunile de constrângere vin din partea acestora, acestea sunt calificate în funcție de circumstanțele specifice, în temeiul art. 285 *Abuz în serviciu* sau art. 286 *Depășirea atribuțiilor de serviciu* din Codul penal al Federației Ruse. Adică, autorul include instituția procurorului și cea a judecătorului în rândul subiecților infracțiunilor împotriva justiției, însă le exclude din rândul subiecților infracțiunii de constrângere de a face declarații. Nu suntem

---

⁴⁴ ЧУЧАЕВ, А.И. *Преступления против правосудия*. Ульяновск: Дом печати, 1997, с. 34. ISBN: 5-900153-24-х.

adeptii acestei opinii din motiv că, după cum am menționat supra, nu putem exclude aceste instituții din rândul celor ce contribuie la înfăptuirea justiției, iar activitatea lor vizează direct îndeplinirea sarcinilor și a obiectivelor justiției.

Autorii ruși A.C. Горелик și Л.В. Лобанова sunt cei care manifestă un interes științific deosebit față de infracțiunile împotriva justiției. În lucrarea *Преступления против правосудия*, aceștia fac referire la multe caracteristici specifice infracțiunii analizate, determină elementele și semnele componente de infracțiune, totodată acordă o atenție sporită gravității faptei infracționale, susținând că, în viața reală, constrângerea de a face declarații este întâlnită mult mai des decât este reflectat în statisticile oficiale.⁴⁵ Însă constrângerea de a face declarații rămâne a fi o infracțiune cu statut periculos, ca urmare a săvârșirii acesteia, de multe ori, cei care nu au comis infracțiuni sunt pedepsiți, iar autorii reali rămân nepedepsiți. Dar pericolul unor astfel de acțiuni nu se află doar în acest lucru – legea recunoaște ca infracțională metoda foarte coercitivă de obținere a probelor, chiar dacă s-au dovedit a fi adevărate și au condus la descoperirea infracțiunii, deoarece societatea nu este interesată ca o infracțiune să fie descoperită prin săvârșirea unei alte infracțiuni, uneori mai grave, comise de reprezentanți ai autorităților împotriva cetățenilor țării lor.⁴⁶ Pe baza acestor caracteristici ale pericolului public al infracțiunii analizate, deducem obiectul principal al acestei infracțiuni, conform prevederilor Codului penal rus, ca activitatea corectă a autorităților de justiție, inclusiv a organelor care efectuează cercetarea cauzelor penale. Un obiect suplimentar este inviolabilitatea persoanei, inclusiv protecția vieții, sănătății, libertății personale, onoarei și demnității persoanei. Este relevantă abordarea autorilor referitoare la cercul de persoane împotriva cărora sunt îndreptate acțiunile de constrângere, acestea pot fi aplicate nu numai direct participanților la proces, ci și altor persoane, pentru a le influența (rudele învinutului etc.), iar în art. 302 CP FR nu există nicio indicație directă cui ar trebui să fie vizate amenințările (precum șantajul și alte acțiuni ilegale), ceea ce ridică problema calificării constrângerii aplicate acestor alte persoane. Sunt posibile două situații. În primul rând, amenințările pot fi făcute direct bănuیتului, martorului etc., care vizează nu încălcarea drepturilor ale sale, ci ale altor persoane (de exemplu, o amenințare cu reținerea, răpirea etc. a unei rude a bănuیتului/învinutului). În acest caz, se întrunesc semnele componente de infracțiune, deoarece persoana care este interogată nu are posibilitatea de a alege o variantă de comportament, astfel încât interesele sale, care ar trebui înțelese pe scară largă, inclusiv interesele celor apropiați, să nu fie încălcate. În al doilea rând,

---

⁴⁵ CURMEI, I.; GUȚAN, V. Abordarea infracțiunii de constrângere de a face declarații peste hotarele Republicii Moldova. In: *Revista Națională de Drept*. 2016, nr. 5(187), p. 54. ISSN: 1811-0770.

⁴⁶ ГОРЕЛИК, А.С.; ЛОБАНОВА, Л. В. *Преступления против правосудия*. Санкт-Петербург, 2005, с. 359. ISBN: 5-94201-403-5.

amenințările cu încălcarea drepturilor rudelor bănuțitului/învinuitului pot fi exprimate acestuia indirect, dar cu scop de a obține anumite declarații de la el și se vor lua măsuri pentru a face cunoscut lui despre conținutul amenințărilor (de exemplu, este prevăzută special o întâlnire cu o rudă). În esență, această situație este similară cu cea anterioară, deoarece metoda de a aduce la cunoștința persoanei care urmează să facă declarații despre aceste amenințări are o importanță decisivă, adică în acest caz există semne de constrângere de a face declarații.⁴⁷ Considerăm justă abordarea autorilor și că legislația penală națională de asemenea prezintă lacune la acest capitol, de aceea vom reveni cu propunerea de a include în cercul victimelor infracțiunii de constrângere de a face declarații și rudele acestora, indicând în Codul penal „constrângerea oricărui persoane să depună declarații indiferent de statutul său procesual.”

În literatura de specialitate rusă au fost propuse o serie de definiții ale altor acțiuni ilegale. Cel mai larg concept a fost formulat de В.П. Малков, care clasifică orice acțiuni imorale și ilegale ale persoanei ce efectuează audierea în legătură cu interogatul ca fiind acte ilegale pentru a obține informații relevante de la el.⁴⁸ Cercetătoarea Л.В. Лобанова se referă la ele, în primul rând, ca forme de comportament care sunt direct interzise prin lege (tortură, violență, alte forme de tratament inuman sau degradant) și, în al doilea rând, orice restricție a drepturilor și libertăților interogatului.⁴⁹ Ю.И. Кулешов este de acord cu aceste prevederi doar parțial. Fără îndoială, metodele de influență permise sunt expres prevăzute de lege (legea procesual-penală în cazul dat).

Orice încălcare a acestor prevederi duce la obținerea probelor pe căi ilegale. Cu toate acestea, acest lucru nu înseamnă că a avut loc o constrângere. O astfel de încălcare a legislației procesual-penale are loc atunci când metodele de influență utilizate limitează sau exclud complet libertatea de exprimare a voinței persoanei audiate. Prin urmare, Ю.И. Кулешов consideră că constrângerea nu ar trebui să includă, de exemplu, o promisiune falsă de a pune capăt unui caz penal, de a îmbunătăți ilegal poziția învinuitului sau a-i aduce beneficii.⁵⁰ И.В. Дворянсков, fiind de acord cu definiția dată de Л.В. Лобанова, propune clasificarea altor acțiuni ilegale, împărțindu-le în două grupe. Prima se referă la abuzul de putere procesuală din partea ofițerului de urmărire penală sau a persoanei care conduce urmărirea penală. Aceasta este aplicarea nejustificată a măsurilor procesuale de constrângere (de exemplu, sechestrarea bunurilor etc.). A doua grupă se referă la diferite metode provocatoare, precu metode tactice de audiere, acțiuni înșelătoare ce limitează

---

⁴⁷ ГОРЕЛИК, А.С.; ЛОБАНОВА, Л.В. *Op. cit.*, p. 372. ISBN: 5-94201-403-5.

⁴⁸ *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Особенная часть.* Под общ. ред. Ю.И. СКУРАТОВА и В.М. ЛЕБЕДЕВА. М., 1996, с. 475. ISBN: 5-86-225-645-8.

⁴⁹ ЛОБАНОВА, Л.В. *Преступления против правосудия: теоретические проблемы классификации и законодательной регламентации.* Волгоград, 1999, с. 110.

⁵⁰ КУЛЕШОВ, Ю.И. *Преступления против правосудия: понятие, система, юридический анализ и проблемы квалификации.* Учебное пособие. Хабаровск, 2001, с. 64.

voința interogatului, de exemplu, utilizarea dovezilor artificiale care creează impresia că în cadrul urmăririi penale deja se cunoaște totul; promisiuni false de a înceta procesul penal, de a elibera din arest, de a modifica calificarea infracțiunii etc., dacă ar fi date cu condiția ca persoana interogată să ofere anumite dovezi. Aceeași grupă de acțiuni ilegale include utilizarea în timpul audierilor a alcoolului, a substanțelor narcotice, psihotrope, precum și hipnoza, tehnicile psihologice care fac psihicul unei persoane dependent de ofițerul de urmărire penală (interogator) sau de persoanele care îndeplinesc instrucțiunile lui (de exemplu, un hipnotizator, un psiholog etc.)⁵¹

Nu putem fi de acord cu poziția lui В.П. Малков conform căreia nu numai acțiunile ilegale, ci și orice acțiuni imorale sunt clasificate ca ilegale. Ofițerul de urmărire penală trebuie să respecte standardele etice de conduită profesională, dar art. 302 din CP FR și art. 309 CP RM prevăd doar acțiuni ilegale, prin urmare, răspunderea penală nu poate fi extinsă asupra încălcării normelor morale, în astfel de cazuri fiind vorba doar despre răspunderea disciplinară.

O comparație a opiniilor altor autori arată că există atât similitudini, cât și dezacorduri semnificative între pozițiile lor. Acest lucru este evident mai ales atunci când se evaluează promisiunile false de a înceta urmărirea penală, pe care И.В. Дворянсков le consideră o metodă de constrângere ilegală, iar Ю.И. Кулешов, deși este de acord cu ilegalitatea acestor promisiuni, totuși nu le consideră o metodă de constrângere. Unele discrepanțe sunt, de asemenea, vizibile în abordarea generală a definiției constrângerii: conform lui Ю.И. Кулешов, aceasta include acțiuni care „restricționează sau exclud complet libertatea de exprimare a voinței persoanei audiate”, iar И.В. Дворянсков consideră că aceste acțiuni sunt măsuri „ce constrâng voința interogatului”. Diferențele în termeni (pentru *a restricționa* sau pentru *a constrânge*) sunt dificil de distins, deoarece sunt evaluative. Dar este important de menționat că vorbim despre o astfel de influență asupra persoanei audiate care îi privează sau îi limitează semnificativ expresia de voință, în urma cărui fapt nu își poate controla acțiunile.

Din abordările doctrinare ale savanților din Ucraina le menționăm pe cele ale lui М.И. Мельниченко, făcute în articolul științific cu titlul *Constrângerea de a face decalarații ca act social periculos componentei de infracțiune prevăzute la art. 343 din Codul penal al Ucrainei*. Autorul analizează în lucrarea respectivă prevederile constituționale și cele penale referitoare la acest subiect, după care definește noțiunile ce se regăsesc în norma penală, precum cuvântul „constrângere”, ce provine de la verbul „a forța” și înseamnă „a forța să se facă ceva, a forța de a

---

⁵¹ ДВОРЯНСКОВ, И.В. *Уголовно-правовая охрана процессуального порядка получения доказательств*. Отв. ред. А.И. Чучаев. Ульяновск, 2001, с. 83. ISBN: 5776900255.

induce ceva,⁵² după care prezintă opiniile altor autori referitor la termenul de constrângere. De asemenea, autorul se referă la tentativa la infracțiunea de constrângere de a face declarații explicând că deoarece constrângerea implică o cerere, este evident că informațiile relevante conținute în această cerere trebuie să ajungă liber la conștiința celor constrânși și să fie percepute de către ei. Prin urmare, nu se poate vorbi în sensul complet al cuvântului despre constrângere în raport cu o persoană care nu percepe în mod adecvat sau care nu înțelege informațiile pe care încearcă să i le transmită subiectul infracțiunii (datorită factorilor psihici, sociali, lingvistici etc.). Deși astfel de acțiuni, în funcție de circumstanțe, pot fi calificate drept tentativă de constrângere.⁵³

Printre doctrinarii români care au abordat subiectul dat în lucrări științifice se numără: O. Loghin, T. Toader, Gh. Nistoreanu, Al. Boroii, V. Dobrinou, N. Conea, V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, R. Stănoiu, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, V. Roșca, I. Pascu, V. Lazăr, B. Bîrzu, M. Oprea ș.a. În cele ce urmează vom supune analizei un șir de lucrări semnate de cercetătorii români.

Specificăm că, în legislația penală română, ca și în cea națională, infracțiunea de constrângere de a face declarații este o infracțiune nouă, existând încă o lipsă de materiale științifice care să abordeze exclusiv acest subiect. Actualmente, în Codul penal român (Legea nr. 286 din 17.07.2009), acțiunile de constrângere cu scopul de a obține declarații sunt incriminate în art. 272 *Influențarea declarațiilor*, o incriminare nouă ce pornește de la reglementarea infracțiunii de încercare de determinare a mărturiei mincinoase, stipulate în Codul penal al României din anul 1969.

În ceea ce ține de doctrina română, ne vom referi la savanții care au abordat subiecte referitoare la infracțiunea de încercare de a determina mărturia mincinoasă, precum și de influențarea a declarațiilor. Vom începe cu lucrarea doctrinarilor Octavian Loghin și Tudorel Toader *Drept penal român. Partea specială* din 2001. Vom remarca formularea deosebită a normei respective, aceasta prevăzând *corupția* ca modalitate de săvârșire a infracțiunii analizate. Autorii se referă la acțiunea ce constă în încercarea de a determina o persoană să dea declarații mincinoase sau să facă o expertiză ori o interpretare incorectă, pentru a realiza elementul material al infracțiunii, trebuie să fie efectuată prin constrângere sau corupere. Constrângerea poate fi manifestată fizic sau moral, adică prin aplicarea violenței sau prin amenințare. Corupția se poate realiza prin oferirea sau promiterea de bani, daruri sau alte foloase, indiferent dacă acestea au fost sau nu acceptate. Cât despre subiect, autorii susțin că infracțiunea poate fi săvârșită de orice persoană, nu există o

---

⁵² МЕЛЬНИЧЕНКО, М.И. *Принуждение давать показания как общественно опасное действие состава преступления, предусмотренного ст. 343 Уголовного кодекса Украины*, с. 88 [citat la 04.09.2019]. Disponibil pe: <http://mopi.bakuvirtual.net/wp-content/uploads/2014/03/pdf>

⁵³ ДВОРЯНСКОВ, И.В. *Op. cit.*, p. 92.

limitare legală în această privință, iar participația penală este posibilă sub oricare dintre formele sale.⁵⁴ Aceiași autori, în lucrarea *Drept penal român. Partea specială*, ediția din 1999, vorbesc despre momentul consumării ca fiind momentul în care făptuitorul încearcă, prin constrângere sau corupere, să determine o persoană să dea declarații mincinoase ori să facă o expertiză sau o interpretare incorectă într-o cauză penală, civilă, disciplinară sau în orice altă cauză în care se ascultă martori sau se folosesc experți ori interpreți. În cazul în care făptuitorul repetă încercarea sa, la intervale diferite de timp, prin constrângere sau corupere, asupra aceleiași persoane, dar în executarea aceleiași rezoluții, infracțiunea se prezintă în formă continuată de săvârșire, epuizându-se în momentul săvârșirii ultimei încercări.⁵⁵

La materia ce ține de subiectul infracțiunii analizate se referă și autorii Gheorghe Nistoreanu și Alexandru Boroș în lucrarea *Drept penal. Partea specială* din 2002, în care se relevă că subiect activ al infracțiunii date poate fi orice persoană, însă, de regulă, această infracțiune se săvârșește de o persoană care are calitate de parte în proces. Ca subiect pasiv principal este menționat statul, ca titular al valorii sociale – „înfăptuirea justiției”, iar ca subiect pasiv secundar – persoana chemată în proces în calitate de martor, expert sau interpret și care suportă acțiunea de constrângere sau de corupere desfășurată de subiectul activ.⁵⁶ De aceeași părere sunt și savanții V. Dobrinou și N. Conea în lucrarea lor *Drept penal. Partea specială*, editată în 2000.⁵⁷ Însă în lucrarea *Explicații teoretice ale Codului penal român*, autorilor V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea ș.a. susțin că infracțiunea de încercare de a determina mărturia mincinoasă nu poate avea și un subiect pasiv secundar, deoarece condiția principală a existenței infracțiunii date este ca încercarea să nu fi reușit.⁵⁸ În așa mod se exprimă și autorii români I. Pascu și V. Lazăr în manualul *Drept penal. Partea specială*, publicat în 2003, unde menționează că pentru ca infracțiunea să subziste este necesar ca acțiunea făptuitorului să se limiteze doar la o încercare de determinare a mărturiei mincinoase.⁵⁹

Un interes aparte prezintă studiul lui Bogdan Bîrzu, publicat în *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica*, vol. 7, deoarece în această publicație este analizată anume infracțiunea de

---

⁵⁴ LOGHIN, O.; TOADER, T. *Drept penal român. Partea specială*. Ed. a IV-a, revăzută și adăugită. București: Casa de editură și presă „Șansa” S.R.L. 2001, p. 434.

⁵⁵ LOGHIN, O.; TOADER, T. *Drept penal român. Partea specială*. Ed. a III-a, revăzută și adăugită. București: Casa de editură și presă „Șansa” S.R.L. 1999, p. 386. ISBN: 973-9167-88-8.

⁵⁶ NISTOREANU, Gh.; BOROȘ, A. *Drept penal. Partea specială*. Ed. II. București: ALL Beck, 2002, p. 311. ISBN: 973-655-182-2.

⁵⁷ DOBRINOIU, V.; CONEA, N. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Teorie și practică judiciară. București: Lumina Lex, 2000, p. 169. ISBN: 973-588-281-7.

⁵⁸ DONGOROZ, V. et. al. *Explicații teoretice ale Codului penal român*. Vol. I, ed. a 2-a, București: ALL Beck, 2003, p. 192.

⁵⁹ PASCU, I.; LAZĂR, V. *Drept penal. Partea specială*. București: Lumina Lex, 2003, p. 390.

influențare a declarațiilor. Cercetătorul începe investigația cu elementul de noutate a acestei infracțiuni în legea penală română, realizând un studiu comparativ a versiunii legislative a normei vechi și a celei actuale ce incriminează infracțiunea analizată. Astfel, referitor la aspectul novator care reiese din incriminarea actuală, autorul a apreciat că: „...sub aspectul laturii obiective, conținutul normei incriminatoare se realizează prin două acțiuni prevăzute alternativ. Respectiv încercarea de a determina sau determinarea, în timp ce în Codul penal din 1969 doar încercarea de a determina mărturia mincinoasă era sancționată, în conformitate cu art. 261. Astfel, în prim plan, a fost adusă în conținutul infracțiunii prevăzute de art. 272 CP Rom. și instigarea la mărturia mincinoasă, faptă însă, care nu va mai fi sancționată ca o formă de participație. Totodată, pe lângă modalitățile de realizare a elementului material, constrângerea și coruperea, a fost inclusă și reglementată și o altă modalitate de realizare a laturii obiective a infracțiunii analizate, fiind vorba de *o faptă cu efect vădit intimidant*, față de expresia *orice alt mijloc de constrângere*, ce este utilizată în Codul penal din 1969 în conținutul art. 261. În context, s-a lărgit cercul persoanelor asupra cărora pot fi îndreptate acțiunile ce fac parte din elementul material al infracțiunii. Aceste, aspecte le vom dezvolta cu ocazia analizei subiectului pasiv al infracțiunii. Totodată, scopul urmărit de subiectul activ care urmărește să obțină de la persoana supusă constrângerii, coruperii sau altei fapte cu efect vădit intimidant a fost mult extins, cuprinzând mai multe aspecte ce vin să acopere un câmp mai vast al activității organelor judiciare.”⁶⁰

Dacă e să ne referim la componenta materială a laturii obiective a infracțiunii de influențare a declarațiilor, după părerea autorului Bârzu B. „, acesta se realizează prin câteva modalități alternative, constând în încercarea de a determina sau anume în determinarea unei sau altei persoane să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară.”⁶¹ Cu referire la această opinie, mai mulți doctrinari români, în lucrarea *Explicațiile Noului Cod penal*, menționează că: „...în acest caz încercarea de a determina se realizează prin respingerea de către persoana față de care sunt exercitate actele de corupere, constrângere sau orice altă faptă cu efect vădit intimidant, a solicitării făptuitorului. Adică, subiectul pasiv nu ia hotărârea de a nu sesiza organele de urmărire penală, de a nu da declarații, de a retrage declarațiile date, de a da declarații mincinoase ori de a nu prezenta probele, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară.”⁶² Se deduce că fapta ilegală de determinare

---

⁶⁰ BÎRZU, B. *Influențarea declarațiilor în dreptul penal român – conținutul constitutiv*. In: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica*. Vol. 7. Issue 1/2018 [accesat la 01.02.2019]. Disponibil pe: <http://juridica.ugb.ro/>

⁶¹ Ibidem

⁶² ANTONIU, G. et.al. *Explicațiile Noului Cod penal*. Vol. IV, art. 257-366. București: Ed. Universul Juridic, 2016, p. 105. ISBN: 978-606-673-341-0.

există atunci când, subiectul pasiv, în rezultatul actelor de corupere, constrângere sau a altor fapte cu efect vădit intimidant, ia hotărârea de a nu sesiza organele de urmărire penală, de a nu da declarații, de a retrage declarațiile date, de a da declarații mincinoase ori de a nu prezenta probele, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară. De asemenea este incriminată fapta dată chiar dacă partea vătămată renunță la hotărârea luată și sesizează organele de urmărire penală, dă declarații, nu își retrage declarațiile, nu dă declarații mincinoase ori prezintă probele, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară. Iar în acest sens, autoarea Maria Oprea, în lucrarea *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*, 2015, subliniază că: „...pentru întregirea laturii obiective încercarea de a determina sau determinarea, trebuie privite ca acțiuni alternative prin care se realizează componenta materială a laturii obiective, să se realizeze în anumite condiții, expres prevăzute în textul de incriminare. Anume aceste condiții sunt în esența lor și modalități concrete de realizare a acțiunii incriminate și capătă astfel, rolul de cerințe esențiale. Reținem că, fapta nu va îndeplini condițiile de tipicitate obiectivă a infracțiunii examinate, fără constatarea existenței a cel puțin una din cerințele esențiale menționate expres de legiuitor.”⁶³

Doctrinarii din țările europene au abordat subiectul infracțiunilor contra justiției încă în secolul trecut. Sub aspect istoric, este interesantă lucrarea remarcabilului profesor austriac și german Franz von Liszt *Manual de drept penal. Partea generală*, în care autorul releva, la timpul său, că „mișcarea politică de la mijlocul secolului nostru a chemat la viață noi dispoziții penale pentru protecția dreptului cetățeanului împotriva posibilelor încălcări ale administrației de stat”. Explicând motivele apariției normelor penale privind responsabilitatea oficialilor, autorul arată că disciplina sancțiunilor împotriva funcționarilor publici este în mod clar insuficientă, deoarece aceștia, încălcând obligațiile lor, în același timp încalcă și dreptul legal al unei persoane, iar în acest caz, întreaga comunitate este în pericol.⁶⁴

În cele ce urmează ne vom referi la lucrarea profesorului Yves Mayaud de la Universitatea Panthéon-Assas Paris II, care în anul 2008 publică un articol destinat în exclusivitate art. 434-15 din Codul penal francez „Folosirea de promisiuni, oferte, cadouri, presiuni, amenințări, acte de violență, manevre sau tertipuri în cadrul unei proceduri sau în vederea unei cereri sau apărări în justiție pentru a determina o altă persoană fie să facă sau să dea o depoziție, o declarație sau o atestare mincinoasă, fie să se abțină să facă sau să dea o depoziție, o declarație sau o atestare, se pedepsește cu 3 ani închisoare și cu amenda de 45.000 euro, chiar dacă mituirea nu este urmată de

⁶³ OPREA, M. *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*. București: Ed. Universul Juridic, 2015, p. 126-127.

⁶⁴ ФРАНЦ ФОН ЛИСТ. *Учебник уголовного права (Особенная часть)*. Разрешенный автором перевод с 12 и 13 переработанного издания Ф. Еляшевича. М., 1905, с. 30.

efect.”⁶⁵ Autorul caracterizează semnele componenței de infracțiune fiind scoase în evidență semnele caracteristice ale infracțiunii date. În această lucrare este specificat că infracțiunea prevăzută la art. 434-15 Cod penal francez este o infracțiune împotriva administrării justiției, prin ”justiție” înțelegându-se orice activitate jurisdicțională. Este de remarcat faptul că autorul se referă și la dreptul la apărare prin prisma articolului dat, indicând că acesta nu interzice căutarea de dovezi și mărturii favorabile, cu condiția, totuși, să nu folosească mijloacele interzise de articolul 434-15: recurgerea la astfel de acțiuni înseamnă, fără îndoială, că depășește o apărare normală și echitabilă. De fapt, există o diferență foarte mare în imoralitatea subiectivă între „a minți” și „a te apăra” – ceea ce nu este condamnat din partea unui acuzat sau inculpat – și exercită o presiune violentă sau neloială pentru a obține de la terți mărturii inexacte, aceste părți terțe ar fi ele însele urmărite sau condamnate.⁶⁶

Dacă ne referim la doctrinarii francezi, nu putem trece cu vederea lucrarea lui Guy Durandin *Les fondements du mensonge*, în care autorul face referire la caracterul „fals” al declarațiilor produse sau care urmează să fie produse, remarcând că constrângerea presupune întotdeauna voința și conștiința de a înșela dreptatea prin intervenția martorului. De asemenea, doctrinarul menționează că procedeele enumerate în legea penală franceză și mijloacele de subordonare ce apar în ea sunt în principiu de interpretare strictă, „o enumerare, oricât de extinsă ar fi, este limitativă și poate rezulta restricții în prevederile legii.” Este de asemenea necesar ca termenii prevăzuți în legea penală să fie ei înșiși înțeleși în mod restrâns, căci din cauza sensului foarte extins, chiar imprecis, pentru unele dintre expresiile folosite, se înțelege eronat sensul normei penale.⁶⁷ Ca rezultat al cercetării concepțiilor doctrinare străine privind infracțiunea de constrângere de a face declarații, au fost reflectate diverse probleme teoretico-practice, precum și au fost remarcate lacunele care marchează norma ce incriminează fapta de constrângere de a face declarații. La toate acestea s-a încercat a fi găsite soluții adecvate.

1.3. Concluzii la capitolul 1

Concluzionând asupra analizei întreprinse în prezentul compartiment din lucrare, axat pe studiul doctrinar al aspectelor teoretico-practice ale infracțiunii de constrângere de a face declarații, constatăm că mai mulți oameni de știință din Republica Moldova au cercetat

---

⁶⁵ *Code pénal, Section 2: Des entraves à l'exercice de la justice (Articles 434-7-1 à 434-23)*. Version en vigueur au 01 janvier 2002 [citată la 10.10.2019].

Disponibil pe: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/2002-01-01/

⁶⁶ MAYAUD, Y. *JurisClasseur Pénal Code*. Art. 434-15. Date du fascicule: 10 Janvier 2008, [citată la 10.09.2019].

Disponibil pe: https://www.icc-cpi.int/RelatedRecords/CR2016_03634.PDF

⁶⁷ DURANDIN, G. *Les fondements du mensonge*. Flammarion, Nouvelle bibliothèque scientifique. Paris, 1972. De la difficulté à mentir, étude phénoménologique et expérimentale, 1977: éd. Nauwelaerts, Publication de la Sorbonne, p. 293.

infracțiunea abordată din perspectiva dreptului penal material. Cu toate acestea, continuă să existe ipoteze diferite în legătură cu anumite subiecte ale infracțiunii de constrângere de a face declarații. În doctrină au rămas aspecte tratate insuficient, iar unele din ele fiind evitate. Anume acest fapt a condus la direcționarea atenției spre completarea abordărilor științifice cu rezultatele propriei investigații.

- Din patrimoniul doctrinar autohton vom menționa lucrările savanților S. Brînza, V. Stati, Gh. Ulianoschi, I. Macari, A. Barbăneagră, A. Borodac, M. Poalelungi, Ig. Dolea, T. Vîzdoagă, Gh. Pavliuc. Studiul exegezelor doctrinarilor autohtoni pune în evidență un șir întreg de probleme științifice referitoare la semnele obiective și subiective ale infracțiunii de constrângere de a face declarații. Cercetătorii din Moldova susțin că „*obiectul juridic principal* al infracțiunii analizate îl constituie relațiile sociale cu privire la contribuirea la înfăptuirea justiției, privind neadmiterea constrângerii unor persoane care participă la un proces penal să săvârșească anumite acțiuni contrar voinței lor, *obiectul juridic secundar* fiind compus din relațiile sociale cu privire la libertatea morală a persoanei. Referindu-se la *victima* infracțiunii de constrângere de a face declarații, savanții enumeră persoanele ce pot fi victime ale infracțiunii analizate (bănuț, învinut, victimă-în sens procesual, parte vătămată, martor, parte civilă, parte civilmente responsabilă, expert, traducător, interpret), iar despre *motivele* infracțiunii de constrângere de a face declarații, doctrinari autohtoni susțin că cele mai des întâlnite sunt: interesul material, năzuința de autoafirmare, înțelegerea denaturată a obligațiilor de serviciu, incapacitatea de a soluționa pe căi legale problema procesuală creată. Putem afirma că patrimoniul doctrinar național în materia infracțiunii de constrângere de a face declarații este suficient. Deși, unele aspecte au fost tratate insuficient, fapt ce ne-a determinat să ne îndreptăm atenția spre excluderea lacunelor științifice identificate și înlocuirea acestora cu viziuni proprii, precum stabilirea liniilor de demarcație a infracțiunii de constrângere de a face declarații de alte infracțiuni conexe, stabilirea persoanelor ce pot fi victime ale infracțiunii date, caracteristicile laturii subiective etc.”

- Sub aspect istoric, printre primii care au abordat conceptele ce țin de infracțiunea de constrângere de a face declarații a fost profesorul austriac și german Franz von Liszt în lucrarea *Manual de Drept penal. Partea generală*, în care savantul se referă la motivele apariției normelor penale privind responsabilitatea oficialilor, indicând că disciplina sancțiunilor împotriva funcționarilor publici este în mod clar insuficientă, deoarece aceștia, încălcând obligațiile lor, în același timp încălcă și dreptul legal al unei persoane, iar în acest caz, este în pericol întreaga comunitate.

- În Federația Rusă, analiza juridico-penală a infracțiunii de constrângere de a face declarații a fost realizată de mai mulți autori, din rândul cărora îi evidențiem pe: Л.В. Лобанова, А.С. Горелик, Ю.И. Бунева, А.А. Жижиленко, М.Н. Голоднюк, Ю.А. Мерзлова, А.И. Чучаев, А.А. Жижиленко, Н.С. Таганцев, И.Я. Фойницкий, И.С. Власов, В.К. Глистин, В.И. Динека, В.Д. Иванов, Т.В. Кондрашова, Л.И. Кулешова, В.П. Малков, Ш.С. Рашковская, С.И. Тихенко, И.М. Тяжкова.

- Analiza abordărilor doctrinare ale cercetătorilor din Federația Rusă în materia răspunderii penale pentru infracțiunea de constrângere de a face declarații, a condus la identificarea unor aspecte importante pentru prezentul studiu care au contribuit la formarea propriului punct de vedere referitor la: identificarea șantajului ca una din formele de amenințare ale infracțiunii analizate, stabilirea persoanei „care acționează cu acordul expres sau tacit al persoanei care efectuează ancheta” în calitate de subiect al infracțiunii de constrângere de a face declarații.

- În doctrina română se impun lucrările consacrate temei cercetate elaborate de savanții O. Loghin, T. Toader, Gh. Nistoreanu, Al. Boroii, V. Dobrinou, N. Conea, V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, R. Stănoiu, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, V. Roșca, I. Pascu, V. Lazăr, B. Bîrzu ș.a. Aspectele importante relevate în urma cercetării doctrinei române la tema studiată țin de argumentarea importanței incriminării infracțiunii de influențare a declarațiilor, de invocarea corupției ca modalitate de săvârșire a infracțiunii date, precum și de motivarea oportunității recunoașterii a oricărei persoane drept subiect al infracțiunii analizate prin lipsa unei limitări legale în această privință.

- Printre doctrinarii francezi care au abordat subiectul constrângerii de a face declarații sunt Yves Mayaud, Guy Durandin. Aceștia consideră că modalitățile de săvârșire a infracțiunii de constrângere de a face declarații trebuie să fie enumerate direct în legea penală. De asemenea, este necesar ca termenii prevăzuți în legea penală să fie ei înșiși înțeleși în mod restrâns, deoarece din cauza sensului foarte extins, chiar imprecis, pentru unele dintre expresiile folosite, sensul normeii penale se înțelege eronat.

Conceptualizarea doctrinară a răspunderii penale pentru constrângerea de a face declarații poate fi recunoscută ca fiind suficient elaborată, totuși constatăm că nu toate aspectele problematice ale temei prezentei investigații sunt cercetate profund și complex. Din acest motiv, considerăm necesară aprofundarea în continuare a investigării științifice a celor mai importante probleme ce țin de reglementarea juridico-penală a infracțiunii de constrângere de a face declarații. Din rândul acestora evidențiem: algoritmul de aplicare a prevederilor art. 309 CP RM în procesul de calificare; soluțiile de îmbunătățire a cadrului incriminator în materie de constrângere de a face declarații etc.

Cele invocate anterior au fost puse la baza formulării *scopului* prezentei lucrări științifice, care constă în: elaborarea unei investigații teoretico-normative complete în materia ce vizează infracțiunea de constrângere de a face declarații; depistarea și soluționarea problemelor practice cu care se confruntă persoanele cu atribuții de aplicare a legii penale, precum și identificarea lacunelor de care suferă norma respectivă, cu formularea unor propuneri de lege ferenda apte să îmbunătățească norma incriminatorie.

Pentru atingerea scopului trasat, sunt propuse următoarele obiective:

- analiza materialelor științifice din țară și străinătate, referitoare la infracțiunea de constrângere de a face declarații;
- stabilirea locului constrângerii de a face declarații în rândul infracțiunilor contra justiției;
- determinarea naturii juridice a constrângerii de a face declarații și fundamentarea criminalizării acesteia;
- analiza juridică a elementelor componente de infracțiune, prevăzute la art. 309 CP RM;
- identificarea completă și exactă a subiecților speciali ai actelor ilegale la care s-a referit legiuitorul prin modelul incriminator de lege lata;
- determinarea cauzelor nereflectării în practica judiciară a infracțiunii de constrângerii de a face declarații și formularea propunerilor de îmbunătățire a cadrului incriminator;
- reflectarea principiului legalității incriminării, dat fiind că în art. 309 CP RM lipsesc definiții explicite ale „amenințării” și identificarea lacunelor tehnico-legislative care fac dificilă aplicarea corectă a art. 309 CP RM;
- delimitarea constrângerii de a face declarații de unele fapte penale conexe;
- studierea normelor penale din alte state în scopul constatării asemănarilor și a deosebirilor de reglementare a faptei prevăzute la art. 309 CP RM precum și în vederea identificării unor exemple de reglementare normativă eficientă a infracțiunii analizate;
- formularea propunerilor de lege ferenda în vederea eficientizării cadrului legal care incriminează constrângerea de a face declarații.

Problema științifică importantă de cercetare constă în aprofundarea conceptuală și perfecționarea cadrului teoretico-normativ existent referitor la infracțiunea de constrângere de a face declarații în urma unei analize complexe a elementelor constitutive a componente de infracțiune analizate, cu identificarea unor imperfecțiuni de care suferă normele respective de incriminare. *Direcțiile de soluționare a problemei* constau în elaborarea unui șir de concluzii și propuneri, inclusiv de lege ferenda, pentru îmbunătățirea textului incriminator pentru facilitarea activității de aplicare corectă a normelor înscrise la art. 309 CP RM.

2. ELEMENTELE CONSTITUTIVE OBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII PREVĂZUTE LA ARTICOLUL 309 COD PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

2.1. Obiectul juridic al infracțiunii de constrângere de a face declarații

2.1.1. Obiectul juridic al infracțiunii

Infrațiunile contra justiției au fost incriminate din cele mai vechi timpuri. „Pravila lui Vasile Lupu prevedea amendă judiciară, mutilare și pedepse corporale pentru limbă strâmbă, urice strâmbe, calpuzănie, falsificarea pecetilor. După mărturiile misionarului Basetti, care s-a aflat în Moldova în 1642, o femeie care a depus mărturii false a fost pedepsită cu 115 lovituri cu bățul. Un document din 1699 menționează că pentru mărturie falsă se plătea amendă, iar amenda era plătită de cel în folosul cui au fost depuse mărturiile. Pentru abuzul de putere, care era socotit ca delict civil, vinovatul era impus să restituie paguba.”⁶⁸ Actualmente, infracțiunile contra justiției sunt sistematizate într-un capitol separat al Codului penal, la baza acestei sistematizări aflându-se anumite criterii, precum obiectul juridic generic.

În conformitate cu alin. (1) art. 52 CP RM, în dreptul penal componență de infracțiune se consideră totalitatea elementelor și a semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, ce califică o faptă prejudiciabilă drept o infracțiune concretă.⁶⁹ Elementele componenței infracțiunii reprezintă părți componente ale unui sistem integral, ce includ grupuri de semne ce corespund diferitor laturi ale faptei prejudiciabile. În literatura de specialitate se menționează că: „semnele ce caracterizează obiectul și latura obiectivă a infracțiunii reflectă fenomene ale realității obiective, obiectul reprezentând valoarea socială și relațiile sociale create în jurul acestei valori, care sunt prejudiciate ori vătămate prin fapta infracțională, iar latura obiectivă – totalitatea condițiilor cerute de norma de incriminare privitoare la actul de conduită pentru existența infracțiunii.”⁷⁰

În prezentul capitol ne-am propus să elucidăm mai multe aspecte ce țin de reglementarea legală a obiectului și a laturii obiective a infracțiunii de constrângere de a face declarații.

Conform celui mai actual raport pentru activitatea procuraturii, cel pentru anul 2019, relevă, că numărul sesizărilor despre relele tratamente în ultimii 6 ani, oscilează la aceleași cifre.⁷¹ Astfel, se

---

⁶⁸ COPTILEȚ, V.; ARAMĂ, E. *Istoria dreptului românesc*. Chișinău: Cartea Juridică, 2015, p. 87. ISBN: 978-9975-71-259-0

⁶⁹ Cod penal al Republicii Moldova, publicat la 14.04.2009. In: *Monitorul Oficial*, nr. 72-74, art. 195.

⁷⁰ BOTNARU, S.; ȘAVGA, A.; GROSU, V.; GRAMA, M. *Drept penal. Partea generală*. Vol. I, 2005, p. 130. ISBN: 9975-79-318.

⁷¹ Raport privind activitatea procuraturii pentru anul 2019, [cit. 02.02.2020], disponibil: <http://www.procuratura.md/file/Raport%20public%20Procuratura%202019%20.pdf>

observă că cifrele s-au majorat dublu (de la 6 sesizări în anul 2018 la 12 sesizări pentru anul 2019) pentru sesizările apreciate prin prisma art.309 (figura 2.1).

	Categoriile de sesizări înregistrate				Total
	Constrângerea de a face declarații	Tratament inuman și degradant	Tortură	Violență asupra militarului	
	art.309 Cod penal	art.166 ¹ alin.(1), (2) Cod penal	art.166 ¹ alin.(3), (4) Cod penal	art.368 Cod penal	
anul 2014	7	534	88	34	663
anul 2015	18	530	50	35	633
anul 2016	4	538	61	19	622
anul 2017	12	569	48	10	639
anul 2018	6	635	26	20	687
anul 2019	12	833	13	18	876

Figura 2.1: Categoriile de sesizări înregistrate conform Raportului Statistic anual pentru activitatea Procuraturii 2019

În baza acestor sesizări, conform aceluiași raport statistic,⁷² în anul 2014-2017 nu a fost pornită nici o cauză penală în baza art.309 CP RM, doar într-un singur caz în anul 2018 și în 3 cazuri în anul 2019 (figura 2.2). Iar în Anuarul Statistic al Republicii Moldova pentru anul 2019, informații referitor la cauze penale pornite în baza art.309 CP RM nici nu sunt incluse.⁷³

Perioada	Cazuri de pornire a urmăririi penale				Total
	Constrângere a de a face declarații	Tratament inuman și degradant	Tortură	Violență asupra militarului	
	art.309 Cod penal	art.166 ¹ alin.(1), (2) Cod penal	art.166 ¹ alin.(3), (4) Cod penal	art.368 Cod penal	
anul 2014	-	73	18	27	118
anul 2015	-	72	10	31	113
anul 2016	-	70	23	14	107
anul 2017	-	85	10	8	103
anul 2018	1	78	2	12	93
anul 2019	3	51	8	14	86

Figura 2.2: Cazuri de pornire a urmăririi penale în baza art.309 CP conform Raportului Statistic anual pentru activitatea Procuraturii 2019

⁷²Raport privind activitatea procuraturii pentru anul 2019, [citată 02.02.2020], disponibil: <http://www.procuratura.md/file/Raport%20public%20Procuratura%202019%20.pdf>

⁷³Anuarul Statistic al Republicii Moldova pentru anul 2019, [citată 02.02.2020], disponibil: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2019/Anuarul_statistic_2019.pdf

Din acest motiv, în perioada 06.2019-12.2019, a fost desfășurat un sondaj de opinii, cuprinzând răspunsurile a 200 persoane participante a unui proces penal, scopul acestui sondaj fiind determinarea lacunelor normei penale ce incriminează infracțiunea dată, formularea concluziilor referitoare la problematica întâlnită în practică în legătură cu aplicarea normei date cât și determinarea semnelor componente de infracțiune, a relațiilor sociale ce li se aduc atingere în urma săvârșirii infracțiunii analizate.

Determinarea exactă a obiectului juridic al infracțiunii de constrângere de a face declarații joacă un rol important, în primul rând pentru calificarea corectă a faptei, stabilirea victimei infracțiunii analizate și, nu în ultimul rând, pentru delimitarea infracțiunii de componentele de infracțiuni conexe. Pentru a trece nemijlocit la determinarea obiectului juridic generic al grupului de infracțiuni din care face parte constrângerea de a face declarații și a obiectului specific al acestei infracțiuni, este necesar să reiterăm noțiunea de *obiect juridic* al infracțiunii. Înțelegerea obiectului juridic al infracțiunii în știința dreptului penal nu este univocă, dacă ne referim și la unele opinii formulate în doctrina străină. În ultimii ani, în teoria dreptului penal s-au exprimat opinii care pun la îndoială teza conform căreia obiectul general al infracțiunii sunt relațiile publice. Potrivit profesorului rus lui A.B. Хаумов, legea penală ar trebui să revină la teoria obiectului ca bun juridic (interes), întrucât înțelegerea tradițională a obiectului unei infracțiuni ca relații sociale protejate de legea penală este aplicabilă numai în anumite situații, de exemplu, atunci când se recunoaște din ”Relațiile de proprietate fac obiectul furtului sau al jafului”, iar pentru infracțiunile împotriva persoanei este inacceptabilă. Înțelegerea vieții umane ca un complex de relații sociale îi micșorează valoarea absolută și pentru acest obiect ar trebui să considerăm viața ca o valoare (sau un bun).⁷⁴

Credem că recunoașterea vieții umane ca un ansamblu de relații sociale asociate cu protecția acesteia de către legea penală nu îi diminuează valoarea și suntem pe deplin de acord cu savantul rus С.В. Бородин, care afirmă că „nu este corect să reducem conceptul de viață umană doar la un proces biologic, întrucât o persoană este, mai presus de toate, un membru al societății. Din aceasta rezultă că viața unei persoane este de natură socială, iar protecția ei este determinată de relațiile predominante în societate.”⁷⁵ În opinia altor autori, bazată pe trecerea personalității la un loc de frunte în sistemul de valori sociale, care a avut loc în Codul penal, obiectul general al infracțiunii ar trebui să fie recunoscut ca persoană și relații care să îi asigure dezvoltarea. Considerăm că recunoașterea faptului că orice act infracțional cauzează în mod direct un rău persoanei și că nu mai suferă alte obiecte, se explică prin dorința de a se opune doctrinei sovietice a priorității

---

⁷⁴ НАУМОВ, А.В. *Российское уголовное право. Общая часть*. Курс лекций. 6-е издание. 2016, с. 125. ISBN: 5392263291, 9785392263295.

⁷⁵ БОРОДИН, С.В. *Преступления против жизни*. М.: Юристъ, 1999, с. 48. ISBN: 5-7975-0221-6.

protejării intereselor statului. Cu toate acestea, în convingerea noastră, o asemenea abordare va face imposibilă construirea unui sistem al Părții speciale a Codului penal, care să delimiteze faptele penale. Trebuie privită triada valorilor „personalitate – societate – stat”, așa cum subliniază, pe bună dreptate, doctrinarul rus С.В. Дьяков, nu din aritmetică (cine este primul), ci din poziția funcțională, a interconectării și interdependenței lor.⁷⁶ La urma urmei, este clar pentru toată lumea, indiferent cât de mult am pune personalitatea, drepturile și libertățile persoanei pe prim plan, că nu va fi asigurată o siguranță reală dacă instituțiile puterii de stat sunt slabe și incapabile. Personalitatea este inseparabilă de societate și de stat. Această relație o denotă ipoteza „o persoană – membru al societății.”⁷⁷ Acest lucru implică faptul că, în procesul vieții sale, o persoană intră în diverse relații atât cu ceilalți membri ai societății, cât și cu întreaga societate în ansamblu, cu statul etc. Astfel, recunoscând obiectul protecției dreptului penal al relațiilor publice ca „relații între oameni în procesul vieții lor”, nu micșorăm rolul individului, ci credem că acesta va fi protejat doar prin protejarea multitudinii de relații care se dezvoltă în jurul său. În același timp, persoana nu este exclusă din obiectul protecției dreptului penal, ea, după cum rezultă din analiza structurii relațiilor sociale, face obiectul acestor relații.⁷⁸ La dezvăluirea esenței obiectului unei infracțiuni, trebuie să avem în vedere faptul că aceasta este o categorie exclusiv socială care nu include nimic material, ci reprezintă doar un ansamblu de relații sociale. Totodată, absența materialului în obiectul infracțiunii înseamnă că toate beneficiile – fizice, proprietate și altele – în legătură cu care sau pe baza cărora se formează relațiile sociale, sunt protejate de legea penală în măsura în care reprezintă semnificație și valoare socială, iar societatea și statul sunt interesate de conservarea și apărarea lor.

Analiza pozițiilor științifice desemnate ne-a permis să ajungem la concluzia că obiectul juridic al infracțiunii urmează a fi înțeles ca valorile și relațiile sociale protejate de legea penală, care sunt vătămate sau sunt puse sub o amenințare reală a prejudiciului, generată de comiterea infracțiunii. Vom porni de la această poziție atunci când vom determina obiectul generic și cel specific al infracțiunii de constrângere de a face declarații.

Obiectul generic și cel specific sunt utilizate de legiuitor pentru a clasifica infracțiunile în Partea specială a Codului penal. În pofida faptului că, spre deosebire de alte elemente ale infracțiunii, nu există nicio referință la obiect în norma însăși, semnificația sa este multiformă. Stabilirea corectă a acestuia ne permite să facem o evaluare juridică corectă a unei infracțiuni. Proprietățile obiectului

---

⁷⁶ ДЬЯКОВ, С.В. *Государственные преступления (преступления против основ конституционного строя и безопасности государства) и государственная преступность*. М.: НОРМА, 1999, с. 11.

⁷⁷ ДЬЯКОВ, С.В. *Op.cit.*, p. 12.

⁷⁸ ТАЦИЙ, В.Я. *Объект и предмет преступления в советском уголовном праве*. Харьков, 1988, с. 17-18. ISBN: 5-11-000674-1.

infracțiunii facilitează înțelegerea conținutului altor elemente și semne ale infracțiunii (metoda de comitere a infracțiunii, direcția intenției persoanei etc.). Clarificarea esenței obiectului infracțiunii în unele cazuri este importantă pentru delimitarea infracțiunilor conexe și calificarea corectă a acestora. Acestea determină necesitatea studierii obiectului generic și a celui specific ale grupei de infracțiuni din care face parte și constrângerea de a face declarații, permițând nu numai înțelegerea prevederilor acestei norme, ci și elaborarea unor propuneri pentru perfecționarea în continuare a Părții speciale a Codului penal.⁷⁹

Un număr semnificativ de lucrări din doctrina națională sunt dedicate analizei obiectului generic al infracțiunilor contra justiției. O analiză a lucrărilor doctrinarilor care au abordat acest subiect arată că cea mai mare controversă este cauzată de interpretarea termenului „justiție” ca obiect generic pentru toate infracțiunile cuprinse în cap. XIV din CP RM. Prin obiectul specific al infracțiunilor cuprinse în cap. XIV din Codul penal al Republicii Moldova, inclusiv art. 309 din Codul penal al RM, este obișnuit să înțelegem relațiile publice în legătură cu înfăptuirea justiției. Mai mult, justiția este interpretată în raport cu acest articol într-un sens expansiv ca activitate nu numai a instanței, ci și a altor organe de stat ce contribuie la aplicarea sarcinilor și a obiectivelor justiției – organul abilitat cu constatarea infracțiunii.⁸⁰ În pofida faptului că justiția, conform art. 114 din Constituția Republicii Moldova, se înfăptuiește numai de către instanțele judecătorești,⁸¹ actualul Cod penal a adoptat dispozițiile legislației penale sovietice și se referea în continuare la infracțiunile împotriva justiției ca fiind nu numai acte ce încalcă activitățile efective ale instanței în înfăptuirea justiției, ci și acțiuni îndreptate împotriva activității organelor de constatare și de urmărire penală, precum și a altor acțiuni care nu au legătură directă cu activitatea instanțelor judecătorești în procesul de înfăptuire a justiției.

În acest sens, considerăm necesar de a ne referi la definirea noțiunii de „justiție” în sens larg și în sens restrâns. În doctrina românească, în sens larg, justiția reprezintă „un sentiment de echitate, de dreptate, chiar dacă poartă amprenta subiectivismului celui care este chemat să înfăptuiască dreptatea.”⁸² Într-un alt sens, numit juridic, noțiunea de justiție desemnează „ fie activitatea instanțelor judecătorești dintr-un stat, fie organele care înfăptuiesc justiția în statul respectiv. În acest sens, se spune că *justiția s-a pronunțat*, înțelegându-se că organele chemate să restabilească ordinea de drept au pronunțat o hotărâre, soluționând astfel o anumită pricină; sau *mă voi adresa*

---

⁷⁹ GRECU, R.; JENUNCHI, E. Obiectul juridic al infracțiunii de constrângere de a face declarații. In: *Revista Științifică Internațională „Supremația Dreptului”*, 2019, nr. 4.

⁸⁰ ДВОРЯНСКОВ, И.В. *Уголовно-правовое обеспечение получения достоверных доказательств*: дисс. канд. юрид. наук. Ульяновск, 2001, с. 89-90.

⁸¹ *Constituția Republicii Moldova*, art. 114, p. 68. Chișinău, 2015. ISBN: 978-9975-79-951-5.

⁸² CIOBANU, V.M. *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*. Vol. I. București: Ed. Național, 1996, p. 11.

justiției, ceea ce înseamnă că persoana în cauză se va adresa organelor competente să soluționeze diferendele dintre membrii comunității, persoane fizice sau juridice, adică: judecătorilor, curților de apel sau Curții Supeme de Justiție, după caz.”⁸³

În sens restrâns, justiția este un tip de activitate de stat, inerent doar instanței de judecată ca ramură independentă a puterii de stat, care constă în examinarea și soluționarea categoriilor de cauze. În sens larg, acestea sunt relații sociale care apar între orice persoană fizică și juridică și stat, atunci când se analizează și se soluționează cauze civile, administrative sau penale, precum și în timpul implementării activităților de către organele de stat, persoanele juridice și persoanele fizice, asistarea instanței în administrarea justiției, executarea pedepselor, a altor acte judiciare, pentru soluționarea anumitor sarcini legate de administrarea justiției. Astfel, în sens larg, justiția este înțeleasă ca obiect al protecției dreptului penal.

Conchidem că justiția este o noțiune largă, iar potrivit doctrinei: „în premisele activității de înlăptuire a justiției în primul rând, ar trebui luate în considerare existența unei ordini normative, adică a unui mod de desfășurare a relațiilor sociale potrivit sistemului care a fost prestabilit de norme juridice. În al doilea rând, producerea unor acțiuni de încălcare a normelor juridice, cu consecințe păgubitoare asupra drepturilor subiective ale persoanelor protejate de ordinea normativă. În contextul acestei realități, funcția justiției este aceea de a restabili echilibrul marcat prin normele juridice, pe calea examinării cazurilor litigioase și a sancționării încălcărilor legii.”⁸⁴

După cum menționează cercetătorul V. Crețu „...justiția se caracterizează prin următoarele trăsături specifice: - justiția este înlăptuită doar de către instanțele judecătorești și în numele legii; - justiția este exercitată numai prin metode stabilite de lege, prin examinarea și soluționarea în ședințele de judecată a principiilor civile, penale sau a celor ce izvorăsc din raporturile administrative; - justiția este realizată într-o formă procesuală stabilită de lege.”⁸⁵

Considerăm că dreptul penal, pentru a forma un spațiu juridico-penal unic, care este înțeles ca un ansamblu de norme juridice care se află în relații de coerență, corelare și subordonare, ar trebui să utilizeze definiția justiției general acceptată în știința juridică, întrucât în legislație nu există nicio interpretare juridică a termenului „justiție”. Și aici menționăm punctul de vedere al savanților V. Cușnir și A. Doga: „Pentru excluderea unei interpretări largi a noțiunii de justiție, care, după cum reiese din prezentările anterioare, contravine prevederilor constituționale stipulate la art. 114

---

⁸³ MĂGUREANU, F. *Organizarea instituțiilor judiciare*. Ed. a 3-a. București: Universul juridic, 2003, p. 17.

⁸⁴ POPESCU, M. Înlăptuirea justiției – funcție exclusivă a autorității judecătorești. In: *Legea și Viața*, 2011, nr. 8, p. 39.

⁸⁵ CREȚU, V. Principiul și criteriile privind diferențierea organelor judiciare de celelalte organe ale statului. Coraportul justiției cu alte funcții statale în Republica Moldova. In: *Analele științifice ale Universității de Stat*, 1999, nr. 3, p. 26.

din Constituția Republicii Moldova, de lege ferenda este necesară reformularea capitolului XIV din Partea specială a Codului penal din *Infracțiuni contra justiției în Infracțiuni care împiedică îndeplinirea justiției*. De aici ar rezulta că infracțiunile în cauză nu atentează în exclusivitate la relațiile sociale condiționate de activitatea jurisdicțională realizată de instanțele judecătorești, ci și la relațiile sociale care țin de activitatea celorlalte instituții implicate în cazul de îndeplinire a justiției.”⁸⁶

Doctrinarul autohton Ivan Macari abordează acest subiect referindu-se la faptul că: „justiția în Republica Moldova se îndeplinește numai de către instanțele de judecată.”⁸⁷ Însă autorul, ulterior, face referire la sistemul structurilor statale care îndeplinesc justiția, susținând că: „...acestea trebuie să activeze corect, operativ și numai în conformitate cu legea, astfel ca persoanele ce au comis infracțiuni să fie trase la răspundere obiectivă corespunzător faptei săvârșite, să nu fie pedepsite persoanele nevinovate, să fie restabilite drepturile și interesele legale ale cetățenilor, care au fost prejudiciate.”⁸⁸ Această abordare o susținem și noi, menționând că instanțele de judecată sunt cele care dau verdictul, niciun alt organ din sistemul structurilor statale care îndeplinesc justiția nu au împuterniciri de a recunoaște o persoană vinovată de săvârșirea unei infracțiuni, de a stabili pedeapsa etc., totodată, în procesul de îndeplinire a justiției, instanțele de judecată conlucrează cu alte organe ce contribuie la procesul de îndeplinire a justiției.

Obiectul juridic generic al infracțiunilor contra justiției înglobate în capitolul XIV al CP RM *Infracțiuni contra justiției* îl constituie ansamblul de relații sociale care asigură funcționarea normală a organelor de justiție sau, cum menționează savantul Gh. Ulianovschi „(...) valorile și relațiile sociale privitoare la buna îndeplinire a justiției.”⁸⁹ Respectiv, obiectul juridic special al unor infracțiuni concrete din capitolul dat este reprezentat, după caz, de: „...relațiile sociale care se referă la activitatea instanței judecătorești ca fiind unicul promotor al actului de justiție, precum și la efectuarea urmăririi penale de către organele de stat împuternicite de lege (în cazul infracțiunii prevăzute la art. 303 din CP RM); relațiile sociale referitoare la funcționarea normală a organelor de justiție și a organelor de urmărire penală, precum și demnitatea și cinstea judecătorului, procurorului, ofițerului de urmărire penală, executorului judecătoresc (în cazul infracțiunii prevăzute la art. 304 din CP RM) ș.a.”⁹⁰

---

⁸⁶ CUȘNIR, V.; DOGA, A. Reflecții asupra noțiunii de justiție ca valoare socială protejată de normele juridico-penale. In: *Revista Națională de Drept*, 2013, nr. 12, p. 18.

⁸⁷ MACARI, I. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea specială*. Chișinău: CE USM, 2003, p. 346. ISBN: 9975-70-247-3.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 346.

⁸⁹ ULIANOVSKI, Gh. *Infracțiuni care împiedică îndeplinirea justiției*. Chișinău, 1999, p. 10. ISBN: 9975-9564-4-0.

⁹⁰ *Ibidem*, p.11.

Așa cum a fost specificat anterior, valorile și relațiile sociale cu privire la actul de înfăptuire a justiției, care alcătuiește în sine obiectul juridic generic al infracțiunilor contra justiției, sunt apărute sub aspectul atingerii directă a procesului de înfăptuire a justiției. Referitor la alte tipuri de infracțiuni care se săvârșesc în activitatea organelor judiciare (de ex., luarea de mită etc.), aceste fapte nu atentează direct la procesul de înfăptuire a justiției și, respectiv, nu poate fi calificat drept infracțiuni ce împiedică procesul de înfăptuire a justiției. Prin urmare, săvârșirea faptelor periculoase în cadrul organelor judiciare sau în procesul activității lor nu întotdeauna atrage răspundere penală pentru infracțiuni contra justiției. Dintre toate faptele periculoase, legiuitorul le-a inclus în grupa infracțiunilor care împiedică înfăptuirea justiției numai acelea care aduc atingere nemijlocit procesului de înfăptuire a justiției.

În doctrina rusă atestăm opinii precum că obiectul juridic generic al infracțiunilor incluse în grupul infracțiunilor contra justiției este ansamblul de relații sociale care asigură normalitatea, strict reglementată de lege, a activității instanței și a organelor ce alcătuiesc sistemul de justiție, asistând, în acest sens, la aplicarea sarcinilor și a scopurilor justiției. Cu alte cuvinte, această grupă de infracțiuni încalcă, în general, interesele justiției, iar obiectul generic al grupei date de infracțiuni îl constituie relațiile sociale care asigură punerea în practică a principiilor constituționale ale administrării justiției sau a activităților normale ale organelor ce alcătuiesc întregul sistem de justiție (instanță, Procuratură, organ de urmărire penală etc.).⁹¹ Nu există nicio unitate în opiniile cu privire la ceea ce ar trebui înțeles drept obiect principal al constrângerii de a face declarații. Ca obiect principal, cercetătorii au înaintat versiunea că acesta ar include: interesele justiției;⁹² relațiile care asigură activitatea normală (legală) a organelor de urmărire penală;⁹³ procedura stabilită pentru obținerea probelor într-un dosar penal; relațiile sociale, asigurarea procedurii procesuale de colectare, obținerea probelor în cauză. Participanții la procesul penal pot face declarații atât în faza urmăririi penale, cât și în instanță, dar ținând cont de obiectul constrângerii de a face declarații, al infracțiunii analizate, vor fi relațiile sociale, care asigură declarațiile voluntare ale bănuitului, învinutului, martorului, părții vătămate, expertului, specialistului.

Luând în considerare toate aspectele pozitive ale punctelor de vedere analizate privind obiectul juridic special al constrângerii de a face declarații, considerăm că el poate fi definit drept unul multiplu, care este alcătuit din relațiile sociale în legătură cu neadmiterea constrângerii în procesul

---

⁹¹ СЕМЕНЦОВА, И. А. *Уголовное право – особенная часть*. Ростов, 2004, с. 315. ISBN: 5-222-02951-4.

⁹² КУЛЕШОВ, Ю.И. *Преступления против правосудия: проблемы теории, законотворчества и правоприменения*. Владивосток: Изд. Дальневост. ун-та, 2007, с. 60.

⁹³ ЗДРАВОМЫСЛОВА, Б.В. *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник*. М.: Юристъ, 2001, с. 439. ISBN: 5-7975-0137-6.

de înfăptuire a justiției, precum și din relațiile sociale cu privire la libertatea, sănătatea și integritatea corporală a persoanei.

Savantul rus H.A. Попов se opune alocării unui obiect secundar al constrângerii de a face declarații, subliniind următoarele: „Dreptul persoanei audiate la inviolabilitatea persoanei, împreună cu dreptul statului de a lua decizii asupra cazului pe baza probelor admisibile, sunt supuse protecției justiției. Nu este necesar să «rupem» această relație unică, evidențiind obiectele principale și cele secundare. Prejudiciul cauzat persoanei ca urmare a constrângerii de a face declarații este acoperit de cadrul unei relații unice, menite să realizeze interesele justiției”⁹⁴, prin urmare, obiectul juridic special al infracțiunii, în temeiul art. 309 din Codul penal, îl constituie raporturile juridice procesuale penale ce reglementează regulile de obținere a informațiilor, contribuind la luarea deciziilor în cauză (adică cu privire la administrarea justiției în sens larg). Această poziție este controversată. Dorința autorului de a păstra „unitatea” relațiilor sociale protejate de norma ce incriminează constrângerea de a face declarații duce la o subestimare artificială a pericolului social al infracțiunii în cauză prin excluderea persoanei din obiectul încălcării penale. Astfel, un obiect juridic secundar al actului analizat este inviolabilitatea persoanei. Respectând punctul de vedere că o persoană nu poate face obiectul unei infracțiuni, credem că este necesar să definim un obiect juridic secundar ca o anumită relație socială. Doctrina rusă sugerează, de asemenea, că obiect juridic secundar al constrângerii de a face declarații sunt drepturile și interesele bănuțitului, învinuitului, părții vătămăte, martorului și expertului. Această abordare pare a fi prea largă, în plus, nu este clar definit dacă aceasta se referă la drepturile stabilite de legislația procesual-penală, pe baza statutului părții vătămăte, sau la drepturile constituționale. Desigur, atunci când sunt obligați să facă declarații, toate drepturile procesuale și, cu atât mai mult, toate drepturile constituționale ale unei persoane nu pot fi încălcate.⁹⁵ Astfel, un obiect juridic secundar al constrângerii de a face declarații ar trebui să fie recunoscute relațiile sociale care asigură inviolabilitatea fizică, mentală și morală a individului.

Obiectul juridic generic (de grup) al infracțiunilor contra justiției îl constituie valorile și relațiile sociale ce țin de buna înfăptuire a justiției, apărute prin normele incriminatoare grupate în capitolul XIV din Partea specială a Codului penal.⁹⁶ În doctrina rusă atestăm că majoritatea doctrinarilor merg pe ideea că obiectul generic al infracțiunilor contra justiției sunt relațiile sociale privind exercitarea puterii de stat, adică implementarea de către organele de stat a principalelor direcții ale

---

⁹⁴ ПОПОВ, Н.А. *Принуждение к даче показаний: квалификация и предупреждение*: дисс. канд. юрид. наук., Омск, 2001, с. 76.

⁹⁵ АРЕНДАРЕНКО, А.В. и др. *Уголовное право. Особенная часть: Учебник*. Под ред. Н.И. Ветрова, Ю.И. Ляпунова. 2008, с. 655. ISBN: 978-5-9516-0236-7.

⁹⁶ ULIANOVSKI, Gh. *Infracțiuni care împiedică înfăptuirea justiției*. Chișinău, 1999, p. 10. ISBN: 9975-9564-4-0.

activităților lor prin utilizarea competențelor acordate. Obiectul juridic special al majorității infracțiunilor contra justiției este unul complex, deoarece alături de justiție sunt ocrotite și alte valori sociale, cum ar fi: libertatea, demnitatea persoanei, integritatea corporală sau bunurile sale.

În doctrina română, în calitate de obiect juridic comun al infracțiunilor contra justiției sunt nominalizate relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției. Fiecare dintre infracțiunile ce împiedică înfăptuirea justiției are, în afară de obiectul juridic comun, un obiect juridic special, constând în relațiile sociale referitoare numai la un anumit aspect al activității de înfăptuire a justiției.⁹⁷ Sau, într-o altă ordine de idei, obiectul juridic generic – relațiile sociale privitoare la înfăptuirea justiției, și obiectul juridic special – relațiile sociale cu privire la libertatea psihică (morală) a persoanei, pentru evoluția lor normală, pretind o anumită conduită fie din partea tuturor, fie numai din partea unei anumite categorii de persoane.⁹⁸

În ceea ce privește examinarea obiectului juridic al infracțiunii prevăzute de art. 309 din Codul penal al RM, este necesar să pornim de la analiza incriminării infracțiunii de constrângere de a face declarații în legea penală națională și, ulterior, de la abordările doctrinare în care sunt formulate idei importante referitoare la acesta.

Până la modificarea Codul penal prin Legea nr. 252 din 08.11.2012, fapta de constrângere de a face declarații era incriminată într-o variantă-tip și într-o variantă agravantă.⁹⁹ Norma veche prevedea infracțiunea de constrângere, de către cel care efectuează urmărirea penală, „de a face declarații prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații la interogatoriu, constrângerea, în același mod, a expertului de a face concluzia sau a traducătorului ori a interpretului de a face o traducere sau o interpretare incorectă. Iar ca circumstanțe agravate, la alin. (2) art. 309 CP erau prevăzute cazurile în care acțiunile ilegale erau însoțite de: a) aplicarea violenței; b) tratamente crude, inumane sau degradante; c) încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției.”¹⁰⁰ Se observă modificări esențiale ale normei penale în materia ce ține de constrângerea de a face declarații, ceea ce, în redacția veche a Codului penal, reprezenta circumstanțe agravante, acum constituie o regulă impusă în norma penală, „(...) dacă aceste acțiuni nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant”. Considerăm că respectivele modificări din art. 309 CP RM au fost impuse de problema calificării și delimitării infracțiunii analizate de infracțiunea prevăzută la art. 166¹ *Tortură, tratament inuman sau degradant*. Actualmente,

---

⁹⁷ LOGHIN, O.; TOADER, T. *Drept penal român. Partea specială*. București, 1999, p. 371. ISBN: 973-9167-88-8.

⁹⁸ PASCU, I.; LAZĂR, V. *Drept penal. Partea specială*. București, 2003, p. 377.

⁹⁹ Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 252 din 08.11.2012. In: *Monitorul Oficial*, 21.12.2012, nr. 263-269, art. 855.

¹⁰⁰ BRÎNZA, S.; STATI, V. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II, 2011, p. 715. ISBN: 978-9975-53-034-7.

infracțiunea de constrângere de a face declarații este stipulată în art. 309 Cod penal al RM din capitolul XIV *Infracțiuni contra justiției*. Conform dispoziției articolului dat „constrângerea de a face declarații reprezintă constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției; constrângerea, în același mod, a expertului de a face concluzia sau a traducătorului, sau a interpretului de a face o traducere ori o interpretare incorectă, de către persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procuror sau judecător, dacă aceasta nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant, se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 6 ani sau cu amendă în mărime de la 1150 la 1350 de unități convenționale, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de 5 ani.”¹⁰¹

Inițial, în doctrina națională, obiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații a fost caracterizat ca fiind format din relații sociale cu privire la activitatea organelor de urmărire penală în condițiile legii – *obiectul juridic special*, iar *obiectul juridic secundar* fiind totalitatea relațiilor sociale cu privire la libertatea individuală și siguranța persoanei.¹⁰² Ulterior, doctrinarii S. Brînză și V. Stati, în lucrarea *Tratat de drept penal. Partea specială* (vol. II), fac referire la faptul că „*obiectul juridic special* al infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM are un caracter multiplu: *obiectul juridic principal* îl formează relațiile sociale cu privire la contribuirea la îndeplinirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor; *obiectul juridic secundar* îl constituie relațiile sociale cu privire la libertatea psihică/morală, integritatea corporală sau sănătatea persoanei.”¹⁰³

În dreptul penal, obiectul juridic special al unei infracțiuni este înțeles ca acele relații sociale specifice care sunt plasate de către legiuitor sub protecția unei anumite legi penale și care sunt atinse prin infracțiune. Constrângerea de a face declarații este una dintre infracțiunile ce încalcă în același timp mai multe relații sociale. Astfel, putem vorbi despre obiectul juridic principal și obiectul juridic secundar al infracțiunii. Obiectul juridic principal include o relație socială care este direct și direct invadată, provocând un prejudiciu care formează esența acestei invadări. Un obiect juridic secundar este derivat din obiectul principal.

Luând în considerare aceste teorii naționale și internaționale, precum și prevederile legale, considerăm corectă incriminarea faptei de constrângere de a face declarații în cap. XIV CP RM.

---

¹⁰¹ COD PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA, Op.cit. art.309.

¹⁰² BRÎNZĂ, S. et al. *Drept penal*. Vol. II, Chișinău, 2005, p. 606. ISBN: 9975-79-324-X.

¹⁰³ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău, 2011, p. 754. ISBN. 978-9975-53-034-7.

În alt context „*obiectul juridic special* este format din totalitatea relațiilor sociale cu privire la activitatea organelor de urmărire penală în condițiile legii, iar *obiectul juridic secundar* este format din totalitatea relațiile sociale cu privire la libertatea individuală și siguranța persoanei.”¹⁰⁴

În literatura de specialitate rusă atestăm tendința de definire a obiectului infracțiunii de constrângere de a face declarații drept ansamblu de relații sociale referitoare la procedura legală prevăzută pentru obținerea informațiilor probatorii, iar a obiectului juridic secundar – ca fiind reprezentat de relațiile sociale referitoare la inviolabilitatea persoanei.

Unii cercetători din Federația Rusă consideră că „...obiectul juridic special al infracțiunii de constrângere de a face declarații este activitatea corectă a organelor justiției, inclusiv a organelor care cercetează dosarele penale, iar mai concret – raporturile sociale care asigură un mod de obținere a informației probante ce exclude influența ilegală asupra persoanelor care sunt purtători ai acesteia. Obiectul juridic principal al infracțiunii îl constituie relațiile publice în domeniul justiției. Ca obiect juridic secundar sunt identificate onoarea, demnitatea, sănătatea, alte drepturi și interesele legale ale individului.”¹⁰⁵

Astfel, problema obiectului juridic special al infracțiunii are importanță pentru calificare doar în raport cu un articol din Codul penal. Cu toate acestea, în pofida faptului că la comiterea mai multor infracțiuni, în temeiul art. 309 CP, obiectele lor juridice vor avea caracteristici strict individuale, se poate argumenta că structura internă a acestor obiecte este aceeași.

Abordând structura obiectului juridic special, savantul rus Б.С. Никифоров a subliniat că elementele care îl alcătuiesc sunt: participanții la relațiile sociale, relațiile dintre aceștia și condițiile pentru existența (implementarea) relațiilor.¹⁰⁶ Analizând obiectul juridic special al infracțiunii, în toate cazurile este necesar să se identifice și să se înțeleagă caracteristicile tuturor elementelor structurale ale relației sociale protejate, dar mai întâi, ar trebui specificată esența relațiilor sociale în sine. Natura relațiilor este cea care determină structura acestora (participanți, subiect, obiect și conținut).

Autoarea Э.Ф. Байсалуева susține că obiectul infracțiunii analizate îl constituie interesele justiției, activitățile legale ale organelor ce contribuie la înfăptuirea justiției. Interesele bănuțului, învinuțului, părții vătămate, martorului, expertului, inclusiv sănătatea lor, drepturile și libertățile constituționale, interesele de proprietate, acționează ca un obiect suplimentar. Toți sunt victimele acestei infracțiuni. Astfel, obiectul juridic principal al constrângerii de a face declarații este alcătuit din relațiile sociale care oferă o procedură legală pentru obținerea informațiilor probatorii. Obiect

¹⁰⁴ BRÎNZĂ, S. et al. *Drept Penal*. Vol. II. Chișinău, 2005, p. 606. ISBN: 9975-79-324-X.

¹⁰⁵ ЛОБАНОВА, Л.В. *Преступления против правосудия: теоретические проблемы*. Волгоград, 2004, с. 109.

¹⁰⁶ НИКИФОРОВ, Б.С. *Объект преступления по советскому уголовному праву*. М., 1960, с. 7.

juridic secundar este inviolabilitatea persoanei.¹⁰⁷ Astfel, obiectul juridic special al infracțiunii în cauză ar trebui înțeles ca fiind relațiile sociale care apar în cadrul procedurilor judiciare, adică în cadrul activității organului de urmărire, procuraturii și instanței de judecată în examinarea unei cauze penale.

Din motivul că în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații se aduce atingere simultan mai multor relații sociale de divers gen și semnificație socială, în mod obișnuit se consideră că obiectul specific al acesteia este unul complex, în cadrul căruia se distinge obiectul juridic principal și obiectul juridic secundar.¹⁰⁸

De asemenea, nu există unitate în punctele de vedere cu privire la ceea ce ar trebui înțeles ca obiect juridic principal al constrângerii de a face declarații. Cercetătorii au numit interesele justiției ca obiect juridic principal; relațiile care asigură activitatea normală (legală) a organelor ce contribuie la înfăptuirea justiției; procedura stabilită pentru obținerea probelor într-un dosar penal; relațiile publice care asigură ordinea procesuală de colectare, obținerea probelor în cauză. Mai mult decât atât, din punctul de vedere al teoriei dreptului penal, obiectul juridic principal al infracțiunii ar trebui să fie unul, el este cel ce caracterizează atitudinea socială pentru protecția căreia a fost adoptată norma de drept penal.¹⁰⁹

Participanții la procesul penal pot da declarații atât în cadrul urmăririi penale, cât și în instanță, însă ținând cont de subiectul constrângerii de a face declarații, obiectul juridic principal al infracțiunii analizate vor fi relațiile sociale referitoare la obținerea declarațiilor în cadrul procesului penal. În opinia noastră, din cauza faptului că un expert, traducător, interpret poate acționa ca o persoană constrânsă, este de asemenea necesar să se includă relațiile sociale în obiectul direct al infracțiunii, asigurându-se disponibilitatea expertului de a face concluzia, a traducătorului de a efectua o traducere corectă și a interpretului de a face o interpretare corectă. În legătură cu acest fapt, considerăm oportună reformularea titlului art. 309 din CP RM astfel: *Constrângerea de a face declarații, concluzii, traduceri și interpretări*.

Ca obiect juridic secundar, diverse surse arată interesele persoanei și drepturile cetățenilor, drepturile și interesele bănuitului, învinuitului, părții vătămate, martorului și expertului,

---

¹⁰⁷БАЙСАЛУЕВА, Э.Ф. Преступления против правосудия, совершаемые лицами, осуществляющими предварительное расследование: квалификация, ответственность: автореф. дисс. канд. юрид. наук. Тюмень, 2006, с. 3.

¹⁰⁸ КАЛАШНИКОВА, А.А. Принуждение к даче показаний. Уголовно-правовой аспект: дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2004, с. 44.

¹⁰⁹ КОЗАЧЕНКО, И.Я.; НЕЗНАМОВА, З.А.; КОВАЛЕВ, М.И.; КОНДРАШОВА, Т.В. Уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов. 2004, с. 186. ISBN: 5-16-000573-0, 5-89123-510-2.

traducătorului, interpretului, inviolabilitatea persoanei.¹¹⁰ Autoarea A.A. Калашникова include în obiectul juridic secundar al normei studiate și relațiile sociale care se dezvoltă în domeniul protecției regimului juridic al proprietății, deoarece amenințările cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor subiectului pasiv pentru al obliga să facă declarații.¹¹¹

În opinia noastră, includerea acestor relații publice într-un obiect juridic secundar al infracțiunii de constrângere de a face declarații este controversată. În cazul amenințărilor asupra bunurilor unei persoane pentru a o obliga să facă declarații, subiectul constrângerii acționează asupra persoanei însăși, și nu asupra bunurilor sale, dar dacă amenințările sunt îndeplinite, va exista un obiect material independent.

Obiectul juridic secundar al infracțiunii de constrângerea de a face declarații include relațiile sociale referitoare la inviolabilitatea persoanei, inclusiv ocrotirea vieții, a sănătății, a libertății persoanei, a onoarei și a demnității. Problema a fost abordată în sensul dat în cadrul Conferinței științifico-practice internaționale *Teoria și practica administrării publice* (Chișinău, 2018). În comunicarea făcută cu referință la delimitarea infracțiunii de a face declarații de alte infracțiuni conexe, precum infracțiunea prevăzută la art. 166¹ CP RM *Tortura, tratament inuman sau degradant*, am menționat că obiectul juridic secundar al acestor două infracțiuni se suprapune în punctul ce ține de relațiile sociale cu privire la libertatea psihică a persoanei, iar din această cauză apar dificultăți la calificare. Să nu uităm însă că în cazul constrângerii de a face declarații este necesar ca acțiunile ilegale îndreptate asupra integrității psihice a persoanei trebuie să aparțină subiectului special și aceste acțiuni nu trebuie să ia forma tratamentului inuman sau degradant. Aceasta este o primă deosebire a acestor două infracțiuni.¹¹²

Noul Cod penal al României, la art. 272 *Influențarea declarațiilor* incriminează o infracțiune similară infracțiunii de constrângere de a face declarații, așa cum este aceasta stipulată în legea noastră penală, și anume: „(1) Încercarea de a determina sau determinarea unei persoane, indiferent de calitatea acesteia, prin corupere, prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant, să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură juridică, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă actul de intimidare sau de corupere constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni. (2) Nu

---

¹¹⁰ АВДЕЕВА, Е.А. *Принуждение к даче показаний: причины и меры предупреждения*: дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2008, с. 82.

¹¹¹ КАЛАШНИКОВА, А.А. *Op.cit.*, p. 52.

¹¹² JENUNCHI, E. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant. In: *Teoria și practica administrării publice*. Conferință științifico-practică internațională, AAP, Chișinău, 2018, p. 568-572. ISBN: 978-9975-3019-7-8.

constituie infracțiune înțelegerea patrimonială dintre infractor și persoana vătămată, intervenită în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângere prealabilă sau pentru care intervine împăcarea.”¹¹³ Autorii români, vizavi de unul din elementele constitutive ale structurii juridice a infracțiunii, punctează faptul că obiectul juridic special contribuie hotărâtor atât la stabilirea câmpului de incidență, de acțiune a normei juridice speciale supuse interpretării, cât și la includerea într-o anumită grupare, anumită categorie a infracțiunii pe care aceasta o reglementează.¹¹⁴ Unii doctrinari români susțin că infracțiunea de încercare de a determina mărturia mincinoasă are ca obiect juridic special relațiile sociale referitoare la buna desfășurare a justiției, activitate care este incompatibilă cu acțiunile de corupere sau de constrângere împotriva bănuiților, învinuiților, inculpaților, experților sau interpreților în vederea determinării la mărturie mincinoasă în cauzele în care se ascultă aceștia sau se apelează la activitatea experților ori interpreților. Prin comiterea unei astfel de fapte se aduce atingere în subsidiar și relațiilor sociale privitoare la unele atribute esențiale ale cetățenilor. Prin incriminarea faptei date se urmărește protejarea bănuiților, învinuiților, inculpaților, experților, interpreților împotriva unor activități de constrângere și de corupere a acestora, în același timp, această incriminare constituie o garanție legală a stabilirii adevărului în cauzele aflate spre soluționare.¹¹⁵

Autorii români Gheorghe Ivan și Mari-Claudia Ivan consideră că „...obiectul juridic al infracțiunii de influențare a declarațiilor este ramificat în obiectul juridic special principal, obiectul juridic secundar și obiectul material.”¹¹⁶ *Obiectul juridic special principal* constă în relațiile sociale cu privire la procesul de desfășurare a justiției. Atunci când fapta se comite prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant, *obiectul juridic secundar* este alcătuit din relațiile sociale referitoare la persoana subiectului pasiv secundar sau la persoana unui membru de familie al acestuia. Analizând în continuare poziția autorilor români în ceea ce ține de obiectul juridic al infracțiunii de influențare a declarațiilor (art. 272 Cod penal al României), care considerăm că, în linii mari, are similitudini cu obiectul juridic al infracțiunii de constrângere de a face declarații (art. 309 Cod penal al Republicii Moldova), menționăm faptul că obiectul juridic special principal – relațiile sociale ce vizează desfășurarea justiției – sub aspectul dreptului pe care îl are orice persoană de a se adresa justiției, de a da declarații, de a avea acces liber în vederea valorificării

---

¹¹³ Codul penal al României. Legea nr. 286/2009. Ministerul Justiției. Ed. Oficială. București, 2014. In: *Monitorul Oficial R.A.*, 2014. ISBN: 978-973-567-866-1.

¹¹⁴ DIACONESCU, H.; RĂDUCANU, R. *Infracțiuni contra desfășurării justiției*. București: C.H. Beck, 2014, p. 70. ISBN: 978-606-18-0374-3.

¹¹⁵ DOBRINOIU, V.; CONEA, N. *Drept penal. Partea specială. Vol. II: Teorie și practică judiciară*. București, p. 169.

¹¹⁶ IVAN, G.; IVAN, M.-C. *Drept penal. Partea specială conform noului Cod penal*. București: C.H. Beck, 2013, p. 256. ISBN: 978-606-18-0930-1.

intereselor și drepturilor sale, fără a se exercita presiuni asupra sa. Considerăm oportun de a reitera faptul că criminalitatea organizată, infracțiunile grave, precum traficul de persoane, traficul de minori sau de droguri, sunt uneori greu de dovedit din cauza presiunilor ce se exercită de către cei implicați în aceste cauze, în calitate de subiecți activi, asupra persoanelor vătămate, martorilor, experților sau interpreților. Dinamica fenomenului infracțional ce urmărește denaturarea sau împiedicarea împlinirii actului juridic a impus legiuitorului incriminarea în mod complex a acestor fapte, astfel încât activitatea judiciară să se poată desfășura fără influențe sau intimidări comise asupra persoanelor implicate sau care ar avea interes să apeleze la organele judiciare. Incriminarea contribuie la garantarea accesului liber la justiție prin protejarea libertății oricărei persoane de a se adresa justiției și de a da declarațiile, independent de orice formă de presiune exercitată din partea vreunui terț.¹¹⁷ Obiectul juridic secundar – legiuitorul român a urmărit și ocrotirea valorilor sociale cu privire la libertatea, demnitatea și integritatea corporală a persoanei asupra căreia se exercită acțiunile de corupere, constrângere sau orice altă faptă cu efect intimidant.¹¹⁸

Obiectul juridic principal al infracțiunii de constrângere de a face declarații îl constituie relațiile sociale ce izvorăsc din reglementarea juridică privind respectarea demnității umane în cadrul urmăririi penale, activitate incompatibilă cu folosirea amenințărilor, violențelor sau a altor acte ilegale împotriva persoanei supuse interogatoriului, expertului, traducătorului sau interpretului. Obiectul juridic secundar al acestei infracțiuni constă în relațiile sociale referitoare la ocrotirea demnității umane, libertății morale și integrității corporale a persoanei constrânse. Ne exprimăm întreg acordul cu această opinie care este formulată în comentariul la Codul penal al RM, elaborat de către un grup de cercetători, din care fac parte Gheorghe Alecu, Viorel Berliba, Vitalie Budeci ș.a., și editat sub redacția savantului Alexei Barbăneagră.¹¹⁹

2.1.2. Obiectul material și victima infracțiunii

Infracțiunea prevăzută la art. 309 CP RM are *obiect material* atunci când presupune influențarea nemijlocită infracțională asupra corpului victimei, când infracțiunea se realizează prin constrângerea fizică asupra subiectului pasiv. În această ipostază, „obiectul material al infracțiunii îl constituie corpul persoanei asupra căruia este îndreptată fapta ilegală.”¹²⁰

---

¹¹⁷ OPREA, M. *Infracțiuni contra împlinirii justiției*. București: Universul juridic, 2015, p. 127. ISBN: 9786066735131.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 128.

¹¹⁹ BARBĂNEAGRĂ, A. et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Nr. 985-XV din 18.04.2002. In: *Monitorul Oficial al RM*, nr. 72-74/195 din 14.04.2009, p. 676. ISBN: 978-9975-105-20-0.

¹²⁰ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău, 2015, p. 790. ISBN: 978-9975-53-470-3.

Obiectul material al infracțiunii de constrângere de a face declarații este invocat pe larg în doctrina internațională. După cum relevă doctrinarii români cu referință la infracțiunea de influențare a declarațiilor, „...aceasta are un obiect material numai în cazul ipotetic în care acțiunea ce constituie elementul material al infracțiunii s-ar realiza prin constrângere fizică, caz în care obiectul material va fi corpul persoanei supuse la această constrângere.”¹²¹ De asemenea, în doctrina română întâlnim „obiectul material al infracțiunii de influențare a declarațiilor ca mijloc prin care poate fi realizată fapta ce definește elementul material al laturii obiective a infracțiunii, care se manifestă prin constrângere psihică ori fizică. Atunci când constrângerea este fizică și presupune contactul cu corpul unei persoane, acesta este obiectul material al infracțiunii. Chiar dacă se realizează prin mijlocirea acestuia, corpul persoanei împotriva căreia este exercitată constrângerea fizică este obiectul material al infracțiunii.”¹²² În doctrină, obiectul material mai este denumit ”corpus criminis” ori ”corpus delicti”, adică corpul subiectului pasiv în situația în care elementul material se realizează prin constrângere fizică. Pentru argumentele expuse la elementul material al infracțiunii, considerăm că operează absorbția actelor de violență și a amenințării în conținutul infracțiunii de constrângere de a face declarații, astfel încât, în această modalitate de comitere a infracțiunii se reține la calificare și obiectul material. La acest subiect considerăm necesară referirea la practica CtEDO, cauza *Jalloh v. Germania*, la care fac referire și autorii comentariului la Codul penal al RM. Astfel, *în fapt la 29 octombrie 1993, patru polițiști l-au observat pe J. în cel puțin două ocazii diferite, scoțând din gură o minusculă pungă de plastic („bulă”) pe care o predase unei alte persoane în schimbul banilor. Crezând că pungile conțin droguri, polițiștii au mers să-l rețină pe reclamant, timp în care acesta a înghițit o altă bulă pe care încă o avea în gură. Ofițerii de poliție nu au găsit droguri asupra reclamantului. Întrucât o nouă întârziere ar fi putut afecta negativ desfășurarea anchetei, procurorul a ordonat ca reclamantului să îi fie administrate, de către un medic, emetice (Brechmittel)¹²³ pentru a provoca voma. Reclamantul a fost dus la un spital din Wuppertal-Elberfeld. Potrivit Guvernului, medicul care urma să administreze emeticul l-a întrebat pe reclamant despre istoricul său medical (o procedură cunoscută sub numele de obținerea unei anamneze). Acest lucru a fost contestat de reclamant, care a susținut că nu a fost interogată de un medic. Întrucât reclamantul a refuzat să ia medicamentele necesare pentru a provoca vărsăturile, el a fost reținut și imobilizat de patru polițiști. Medicul i-a administrat apoi cu forța o soluție de sare și siropul emetic de ipecacuanha*

---

¹²¹ IVAN, G.; IVAN, M.-C. *Op. cit.*, p. 276.

¹²² *Ibidem*, p.277.

¹²³ n.a. Substanțele emetice sunt substanțe vomitive care, prin acțiunea lor iritantă asupra mucoasei gastrice sau prin miros, acționează asupra unor centri nervoși, producând senzația de vomă.

printr-un tub introdus în stomac prin nas. În plus, medicul i-a injectat apomorfina, un alt emetic care este un derivat al morfinei. Drept urmare, reclamantul a regurgitat o bulă conținând 0,2182 grame de cocaină. La aproximativ o oră și jumătate după ce a fost arestat și dus la spital, reclamantul a fost examinat de un medic și a fost declarat apt pentru detenție. Reclamantul a susținut că timp de trei zile după tratamentul la care a fost supus a putut bea doar supă și că nasul i-a sângerat în mod repetat timp de două săptămâni din cauza rănilor provocate la introducerea tubului. Acest lucru a fost contestat de Guvern, care a subliniat că reclamantul nu a prezentat un raport medical pentru a-și dovedi afirmația. La două luni și jumătate după administrarea emeticului, reclamantul a fost supus unei gastroscopii în spitalul penitenciarului, după ce s-a plâns de dureri în regiunea superioară a stomacului. El a fost diagnosticat ca suferind de iritații în zona inferioară a esofagului, cauzate de refluxul de acid gastric. Raportul medical nu a asociat în mod expres această afecțiune cu administrarea forțată a emeticelor.

În observațiile sale din 20 decembrie 1993 adresate Curții raionale din Wuppertal, reclamantul, care a fost reprezentat de un avocat pe tot parcursul procedurii, s-a opus utilizării, la procesul său, a probelor obținute prin administrarea emeticelor, metodă pe care el a considerat-o ilegală. Folosind forța pentru a provoca regurgitarea balonului de cocaină, ofițerii de poliție și medicul în cauză au fost vinovați că i-au cauzat vătămări corporale în exercitarea atribuțiilor lor. La 23 martie 1994, Tribunalul Wuppertal l-a condamnat pe reclamant pentru trafic de droguri și l-a condamnat la un an de închisoare, cu suspendare. Reclamantul a pretins, în special, că administrarea forțată a emeticelor pentru a obține probe ale unei infracțiuni în materie de droguri a constituit un tratament inuman și degradant, interzis de articolul 3 al Convenției. El a susținut, de asemenea, că utilizarea acestor probe obținute ilegal în cadrul procesului a încălcat dreptul său la un proces echitabil garantat de articolul 6 al Convenției.

Curtea a decis că nu a fost încălcat art. 3, menționând că traficul de droguri este o infracțiune gravă, dar adaugă că în acest caz „era clar” că reclamantul „depozita droguri în gură și, prin urmare, nu ar fi putut oferi droguri de vânzare pe scară largă”. Lipsa relativă de gravitate a infracțiunii este, conform hotărârii judecătorești, „reflectată în sentință (o pedeapsă suspendată de șase luni și o perioadă de probă), care se află la capătul inferior al gamei de pedepse posibile”. Curtea a decis că tratamentul la care a fost supus solicitantul a fost dur.

Cu toate acestea, oricine se implică în trafic de droguri trebuie să ia în considerare posibilitatea de a fi supus unor măsuri de aplicare a legii care sunt departe de a fi plăcute, astfel, măsurile aplicate în acest caz nu ating pragul tratamentului inuman sau degradant în sensul articolului 3 al Convenției. Având în vedere explicația Guvernului conform căreia utilizarea

emeticele este permisă numai în acele cinci landuri în care problema cauzată de infracțiunile în materie de droguri este cea mai acută, Curtea a acceptat că practica utilizării emeticele nu depășește ceea ce poate fi considerat necesar, posibilitatea de a recurge la această măsură chiar și în cazul în care problema drogurilor a atins proporțiile alarmante pe care le are în unele părți ale Europei, nu reușește să stabilească un echilibru adecvat între interesul statului în combaterea infracțiunilor cu droguri și celelalte interese implicate. Întrucât forța folosită de poliție în cazul reclamantului nu a depășit ceea ce poate fi considerat necesar în aceste circumstanțe, Curtea a concluzionat că nu a existat nicio încălcare a articolului 8.¹²⁴

În urma analizei acestui caz, concluzionăm cu referire la obiectul material al infracțiunii de constrângere de a face declarații că existența acestuia presupune contactul cu corpul unei persoane, însă este necesar să atenționăm că acțiunile îndreptate spre corpul subiectului pasiv nu trebuie să îmbrace formele torturii, tratamentului inuman sau degradant.

Stabilirea subiecților raporturilor sociale și a funcțiilor lor sociale ne permite să înțelegem conținutul, esența acestor relații protejate de legea penală. Astfel, norma de la art. 309 CP RM se referă la două grupe de participanți în procesul penal:

1) subiectul infracțiunii (care va fi discutat și într-un capitol separat) – persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procurorul, judecătorul;

2) victime – persoanele implicate în procesul penal, precum bănuitul, învinuitul, martorul, partea vătămată, expertul, traducătorul, interpretul.

Vom aborda doar unele aspecte referitoare la victima infracțiunii de constrângere de a face declarații, acestea fiind în conexiune directă cu problema obiectului juridic al infracțiunii date. Cercul acestor persoane este prevăzut direct în dispoziția normei penale și aceasta urmează a fi interpretată corect într-o neadmitere a erorilor de calificare.

Victima infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM este una dintre persoane: bănuitul, învinuitul, adică făptașul, după cum îl numesc doctrinarii naționali, și care reprezintă figura centrală în orice proces penal,¹²⁵ precum și victima (în sens procesual) urmată de partea vătămată, martor, partea civilă, partea civilmente responsabilă, expert, traducător, interpret.¹²⁶ Doctrinarii S. Brînză și V. Stati se referă la specialist în calitate de victimă a infracțiunii examinate, constatând că acesta nu poate fi victimă a constrângerii de a face declarații, iar în caz de constrângere a unor astfel de

---

¹²⁴ *Jalloh v. Germania* din 11 iulie 2006 [citat la 28.12.2019]. Disponibil pe: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-76307%22%5D%7D>

¹²⁵ POPOVICI, T.; ECHIMCIUC, Gh. Nulitatea relativă a declarațiilor bănuitului, învinuitului și ale inculpatului. In: *Revista de studii interdisciplinare „C. Stere”*, 2016, nr. 1(9), p. 48.

¹²⁶ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: CEP USM, 2015, p. 790. ISBN: 978-9975-53-470-3.

persoane, pentru a le face să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor, se vor aplica alte norme, precum art. 152 CP RM *Vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății*, art. 155 CP RM *Amenințarea cu omor ori vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății*, sau alte norme din Codul penal ori din Codul contravențional al RM.¹²⁷ În raport cu Codul penal al RM, Codul penal al Federației Ruse ca victimă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. Doctrinarii ruși motivează că specialistul este o persoană cu cunoștințe speciale, implicată în participarea la acțiuni procesuale în modul prevăzut de Codul de procedură penală al FR, pentru a ajuta la consolidarea și evaluarea probelor. Prin Legea federală a Federației Ruse nr. 162-FZ din 8 decembrie 2003 *Cu privire la modificările și completările în Codul penal al Federației Ruse*, a fost modificat art. 302 CP FR, fiind completat cu sintagma „opinia sau declarațiile specialistului.”¹²⁸ Astfel, necesitățile practice au condus la extinderea funcțiilor specialistului în cadrul legislației privind procedura penală. Dacă anterior acest participant la procesul penal doar asista ofițerul de urmărire penală sau instanța în acțiuni ce presupune consolidarea și ridicarea de documente și obiecte, apoi, în conformitate cu art. 58 din Codul de procedură penală al Federației Ruse, el este persoana cu cunoștințe speciale, implicată în participarea la acțiuni procesuale în modul prevăzut de lege, pentru a ajuta la depistarea, consolidarea și ridicarea obiectelor și a documentelor, utilizarea mijloacelor tehnice în studiul materialelor cauzelor penale, pentru a pune întrebări unui expert, precum și a explica părților și instanței problemele incluse în competența sa profesională.¹²⁹ În acest sens, declarațiile sau concluziile denaturate ori complet neadevărate oferite de către specialist pot afecta grav interesele justiției. Din acest motiv, legiuitorul a incriminat actele de constrângere față de specialist pentru a da declarații sau o opinie și a extins domeniul de aplicare a dreptului penal, protecția justiției prin reglementarea responsabilității pentru acțiunile ilegale împotriva acestui participant la proces.

Savantul Э.Ф. Байсалуева formulează o altă opinie și face referire la definiția noțiunii de victimă ca fiind o persoană fizică căreia, prin infracțiune, i-au fost cauzate daune fizice, materiale, morale, precum și o persoană juridică în cazul deteriorării proprietății și reputației sale comerciale. În ceea ce privește infracțiunea de constrângere de a face declarații, victimă poate fi doar o persoană fizică, deoarece este imposibil să forțezi o persoană juridică să facă declarații.¹³⁰

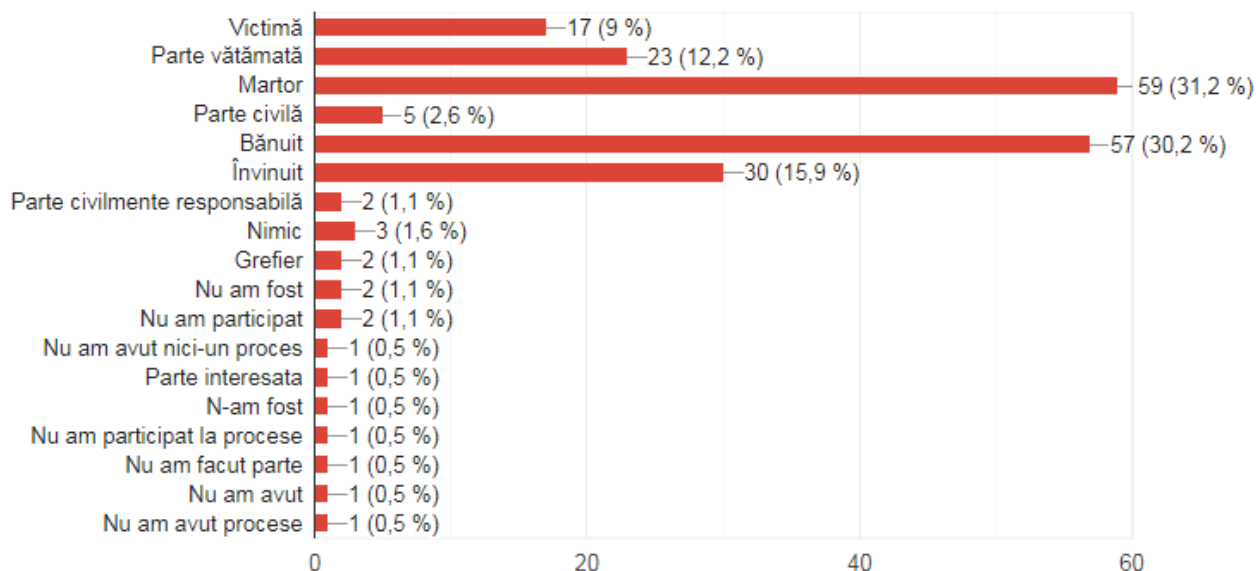
¹²⁷ *Ibidem*, p. 790.

¹²⁸ *Федеральный закон от 8 декабря 2003 г. № 162-ФЗ "О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Российской Федерации"*. Одобрен Советом Федерации 26 ноября 2003 года [citat la 10.12.2019]. Disponibil la: <http://ivo.garant.ru/#/document/12133485/paragraph/913:0>

¹²⁹ *Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации*. Принят Государственной Думой 22 ноября 2001 года. Одобрен Советом Федерации 5 декабря 2001 года, с. 52.

¹³⁰ БАЙСАЛУЕВА, Э.Ф. *Преступления против правосудия, совершаемые лицами, осуществляющими предварительное расследование: квалификация, ответственность*: дисс. канд. юрид. наук. Тюмень, 2006.

Rezultatele sondajului efectuat, în prezenta investigație, în perioada 06.2019 – 12.2019 denotă că printre participanții la procesul penal în calitate de victime, cel mai des este întâlnit martorul (31,2%), urmat de bănuțit (30,2%). Aceștia ar trebui să se afle sub protecția legii penale în egală măsură cu toți participanții la procesul penal.

Figura 2.1. Diagrama răspunsurilor din Formulare. Titlul întrebării: *Ce calitate ați avut în cadrul procesului?*

Este problematică situația când amenințările și alte acte ilegale sunt utilizate de angajați, cum ar fi, de exemplu, ofițerii de investigații, înainte de inițierea unui dosar penal și fără înregistrarea procedurală adecvată, pentru a forța un cetățean să recunoască săvârșirea unei infracțiuni sau furnizarea unor alte informații. În acest caz, încadrarea juridică a acestor acțiuni depinde de modul în care informațiile vor fi utilizate în viitor:

a) dacă ulterior aceste informații vor fi folosite în scopuri operaționale, pentru dezvoltarea unor versiuni sau pentru aplicarea unor măsuri de căutare (adică în afara procesului penal), atunci acțiunile ilegale vor fi calificate drept abuz de putere sau de serviciu (art. 327 CP RM);

b) dacă însă persoana vinovată are scopul de a oficializa în continuare declarațiile primite în procesul-verbal de audiere sau în explicație, acțiunile sale se încadrează în componența de infracțiune prevăzută de art. 309 CP RM.

O perioadă de timp se considera că constrângerea de a face declarații este posibilă numai în timpul audierii. Noi suntem adepții opiniei că declarațiile pot fi obținute nu numai în timpul audierii, ci și în timpul efectuării altor procedee probatorii (de ex., reconstituirea faptei, experimentul etc.).

Profesorul A. Barbăneagră și alți savanți, care au elaborat comentariul la Codul penal al RM, includ în calitate de victime ale constrângerii de a face declarații soțul sau o rudă apropiată a expertului, interpretului, traducătorului sau a persoanei audiate, considerând că constrângerea prin amenințare, violențe sau alte acte ilegale față de aceste persoane este de natură să itimideze, să facă presiuni asupra persoanelor audiate, expertului, interpretului sau traducătorului.¹³¹ Subiectul este supus dezbaterilor științifice și în doctrina din alte țări. Potrivit cercetătoarei И.Ю. Бунева, în rândul victimelor ar trebui incluse și „persoanele apropiate de toți participanții enumerați în proces.”¹³² Autorul rus H.A. Попов obiectează cu tărie o astfel de propunere, considerând că persoana care folosește constrângerea dorește să obțină mărturia (sau concluzia) necesară direct de la victimă – un bănuț, învinut, martor, victimă, expert sau specialist. Rudele apropiate ale victimei nu pot efectua acțiunile necesare, deoarece nu participă la proces și, prin urmare, nu pot fi forțate să dea declarații.¹³³ Doctrinarii ruși consideră că aplicarea oricărui prejudiciu rudelor interogatului se află în afara sferei obligării de a face declarații și, în această situație, va exista un concurs de infracțiune – în raport cu interogatul este constrângerea de a face declarații, iar în raport cu rudele sale este abuz de serviciu sau altă infracțiune (în funcție de natura acțiunilor efectuate). Astfel, rudele apropiate sau alte persoane apropiate victimei ar trebui indicate în normă ca posibili destinatari ai amenințărilor sau ai altor acte ilegale, dar acestea ar trebui să fie distinse de victimă.

În opinia noastră, bazată pe prevederile actuale ale Codului penal, o persoană constrânsă poate fi doar o persoană care are statutul procesual specificat în normă, cu toate acestea, rudelor apropiate victimei le pot fi adresate amenințări, șantaj sau alte acțiuni ilegale. Săvârșirea oricărei acțiuni ilegale în privința acestora poate fi un mijloc eficient de influențare a celor constrânși. De asemenea conform sondajului efectuat (Figura 2.2), 21% din persoanele participante la sondaj au răspuns că acțiunile de constrângere au fost îndreptate în privința persoanelor apropiate, iar 5% – în privința rudelor. Susținem punctul de vedere exprimat de către savantul Al. Borodac, conform căruia „singurul mijloc de forțare pe care îl poate utiliza persoana care efectuează urmărirea penală este prevenirea în scris a acestora cu privire la refuzul de a depune declarații, precum și pentru declarații cu bună-știință mincinoase, pentru care survine răspunderea penală.”¹³⁴

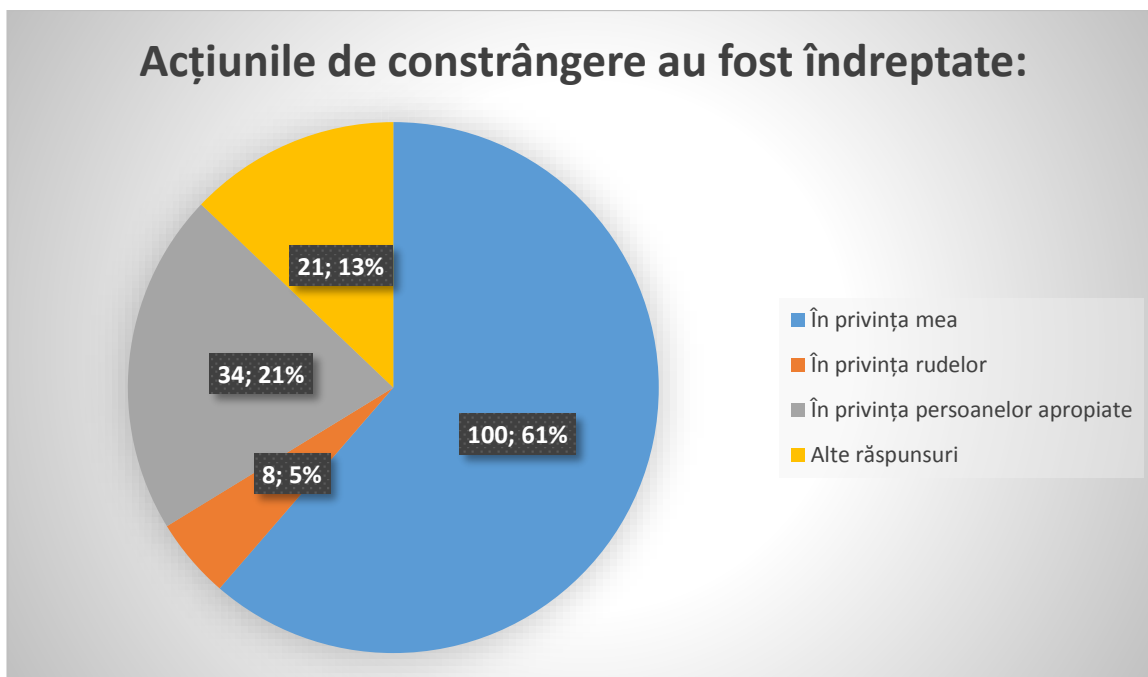
---

¹³¹ BARBĂNEAGRĂ, A. et al. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Nr. 985-XV din 18.04.2002. In: *Monitorul Oficial al RM*, nr. 72-74/19 din 14.04.2009, p. 676. ISBN: 978-9975-105-20-0.

¹³² БОРЗЕНКОВ, Г.Н. и др. *Уголовное право Российской Федерации*. 2005, с. 630.

¹³³ ПОПОВ, Н.А. *Принуждение к даче показаний: квалификация и предупреждение*: дисс. канд. юрид. наук. Омск, 2001, с. 78.

¹³⁴ BORODAC, Al. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chișinău, 2004, p. 456. ISBN: 9975-9788-7-8.

Figura 2.2. Diagrama răspunsurilor din Formulare. Titlul întrebării: *Acțiunile de constrângere au fost îndreptate:*

În această ordine de idei, considerăm oportună completarea normei de la art. 309 CP RM după cuvintele „interpretului de a face o traducere sau interpretare incorectă” cu sintagma „... a rudelor sau a persoanelor apropiate acestora.” În acest caz se va lua în vedere ca acțiunile ilegale îndreptate spre acest grup de persoane să aibă drept scop obținerea declarațiilor de la persoana audiată, în caz contrar, fapta nu va putea fi incriminată conform art. 309 CP RM.

2.2. Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații

Latura obiectivă a oricărei infracțiuni se realizează printr-o manifestarea a omului caracterizată de o acțiune sau inacțiune „...prin care se lezează valorile și relațiile sociale ocrotite de legea penală, atingere care poate consta într-o anumită schimbare în realitatea obiectivă, denumită *urmare infracțională*.”¹³⁵ Latura obiectivă este definită în legea penală, prin invocarea caracteristicilor specifice actului uman social periculos, direcționat asupra unei valori sociale și a relațiilor sociale constituite în jurul acesteia, protejate de drept. Latura obiectivă, caracterizată prin semne individuale este elementul faptei ilegale care o individualizează și reprezintă baza delimitării unei infracțiuni. Semnele respective sunt: „...fapta (acțiunea sau inacțiunea),

¹³⁵ ULIANOVSKI, Gh. *Infracțiuni care împiedică desfășurarea justiției*. Chișinău, 1999, p. 18, ISBN: 9975-9564-4-0.

consecințele infracționale, legătura de cauzalitate, precum și locul, timpul, împrejurările, metoda săvârșirii infracțiunii.”¹³⁶

Faptele prin care se realizează elementul material al infracțiunilor contra justiției sunt diverse, de regulă ele sunt săvârșite prin acțiuni și sunt comisive, la majoritatea infracțiunilor contra justiției acțiunea reprezintă totodată și o încălcare a normelor procesuale ce reglementează procesul de înlăptuire a justiției. Al doilea element al laturii obiective îl reprezintă urmările socialmente periculoase, acestea constituie o schimbare produsă în realitatea înconjurătoare „...față valorile și relațiile sociale ocrotite de legea penală sau, în ipoteza în care există pericolul de a se produce o asemenea schimbare, datorită acțiunii sau inacțiunii prevăzute de legea penală.”¹³⁷

Pentru majoritatea infracțiunilor împotriva justiției, gradul prejudiciabil și urmările prejudiciabile periculoase survenite constau, în principal, în faptul că prin acțiunea/inacțiunea acestora se creează o stare de pericol care afectează activitatea de înlăptuire a justiției. Astfel, „...pentru calificare nu este obligatoriu să se materializeze această stare de pericol; fapta, de regulă, constituie o infracțiune chiar și în cazul când, în esența sa, ea reprezintă numai o posibilitate pentru atingerea valorilor sociale cu privire la înlăptuirea justiției. Infracțiunile din cap. XIV CP RM sunt infracțiuni formale sau de pericol, cum mai este obișnuit să se numească în doctrină. Cât privește legătura de cauzalitate, aceasta se stabilește între acțiunea sau inacțiunea omului, prevăzută de legea penală, și urmarea periculoasă ca efect al acestora.”¹³⁸ După cum am menționat, în cele mai dese cazuri, infracțiunile contra justiției sunt formale, prin urmare, raportul causal apare odată cu săvârșirea acțiunii sau inacțiunii de către făptuitor, din acest moment infracțiunea se consideră consumată.

În afară de cele trei elemente analizate succind mai sus, latura obiectivă a unor infracțiuni contra justiției conține și alte elemente, cum ar fi timpul, locul, modul și mijloacele de săvârșire a acestora. Elementele respective constituie conținutul laturii obiective în cadrul incriminatoriu și identificarea lor este imperioasă pentru încadrarea justă a faptei ilegale.¹³⁹

După cum relatează savanții din Republica Moldova „...latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații prevăzute la art. 309 Cod penal al RM *Constrângerea de a face declarații* constă în fapta prejudiciabilă, exprimată în acțiunea fie de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a

---

¹³⁶ ULIANOVSKI, Gh.; CURMEI, I. Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. In: *Revista Națională de Drept*, 2016, nr. 1(183), p. 2-9. ISSN: 1811-0770.

¹³⁷ LOGHIN, O.; TOADER, T. *Drept penal român. Partea specială*. București, 1999, p. 416. ISBN: 973-9167-88-8.

¹³⁸ JENUNCHI, E. Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. IN : *Актуальные Научные Исследования в Современном Мире*. ВЫПУСК 11(67) Часть 7 Ноябрь 2020 Г.

¹³⁹ ULIANOVSKI, Gh. *Op. cit.*, p. 21.

vinovăției, fie de constrângere, în același mod, a expertului de a trage concluzia sau a traducătorului, sau a interpretului de a face o traducere ori o interpretare incorectă.”¹⁴⁰ Modalitățile normative prin care poate fi săvârșită infracțiunea de constrângere de a face declarații sunt: „...constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații sau de a încheia un acord de recunoaștere a vinovăției; constrângerea expertului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face concluzia; constrângerea traducătorului ori a interpretului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face o traducere sau o interpretare incorectă.”¹⁴¹

În primul rând, în opinia noastră, pentru a clarifica modalitățile normative de săvârșire a infracțiunii de constrângere de a face declarații, este necesar să analizăm esența noțiunii de „constrângere”, întrucât aceasta joacă un rol determinant la stabilirea laturii obiective a infracțiunii analizate. Prin constrângere, ofițerul de urmărire penală și persoana care conduce ancheta obțin declarații, dar caracteristicile termenului de „constrângere” nu sunt cuprinse în Codul penal și nu există o viziune comună asupra conținutului acestui concept în literatura juridică.

Trebuie remarcat faptul că constrângerea este un subiect de studiu în diverse științe. În sociologie și știința managementului, constrângerea din partea statului, ca metodă de reglementare a relațiilor sociale, este împărțită în economică, socială, politică, spirituală și ideologică. Dreptul procesual penal explorează profund constrângerea ca o caracteristică a metodei reglementării procesuale. Codul procesual penal al RM prevede că „organele de urmărire penală și instanțele judecătorești, în cursul procesului, sunt obligate să activeze în așa mod încât nicio persoană să nu fie bănuită, învinuită sau condamnată neîntemeiat și ca nicio persoană să nu fie supusă, în mod arbitrar sau fără necesitate, măsurilor procesuale de constrângere ori să nu fie victima încălcării altor drepturi fundamentale;”¹⁴² de asemenea, enumeră în Titlul V temeiurile și măsurile procesuale de constrângere care pot fi aplicate acestora.

Se pare că, din moment ce relațiile sociale protejate de art. 309 din Codul penal se referă la procesul penal, iar acesta operează cu conceptul de „măsuri de constrângere”, se poate încerca clarificarea conținutului termenului generic „constrângere”, luând ca bază conceptul de constrângere procesual penală și prevederile teoriei procesual penale.

Măsurile de constrângere sunt aplicate participanților la proces în cazuri specifice și cu un scop specific – pentru a asigura realizarea scopului procesual penal. Utilizarea lor duce la restrângerea libertății de alegere a unui comportament, a drepturilor individuale și a libertăților celor constrânși,

---

¹⁴⁰ BRÎNZA, S.; STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău, 2015, p. 790.

¹⁴¹ Codul penal al RM.

¹⁴² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*. In: *Monitorul Oficial*, nr. 248-251 din 05.11.2013, art. 699.

ele se aplică, de regulă, împotriva voinței lor. Există situații când părțile, dar mai cu seamă învinutul sau inculpatul, încearcă să zădărnicească aflarea adevărului și să se sustragă de la urmărirea penală sau de la judecată. De aceea, aici intervin măsurile procesuale de constrângere, care sunt necesare pentru prevenirea sau înlăturarea unor astfel de situații, prin care s-ar putea pune în pericol realizarea scopului procesual penal.

În doctrina rusă, fapta de constrângere de a face declarații este privită ca totalitatea acțiunilor întreprinse de către subiecții speciali, îndreptate spre obținerea probelor (concluziilor) prin utilizarea amenințărilor, șantajului sau a altor acțiuni ilegale.¹⁴³ Una dintre noțiunile-cheie la care a apelat legiuitorul pentru definirea laturii obiective a infracțiunii analizate este cea de constrângere. Constrângerea este un fenomen social și juridic multidimensional, iar dezvăluirea conținutului său presupune abordarea problemei de pe diverse poziții: filosofice, psihologice, sociale, juridice.

Din punctul de vedere al abordării filosofice, constrângerea poate fi definită ca îndepărtarea independenței voinței individuale, constrângerea externă a libertății omului, ceea ce consolidează folosirea ilegală a forței și schimbă starea egalității formale.¹⁴⁴

Din perspectiva psihologiei, constrângerea este o influență externă asupra conștiinței (voinței) și comportamentului unei persoane, contrar voinței și dorinței sale, a cărei necesitate apare atunci când aspirațiile a doi subiecți sunt contradictorii, dintre care unul impune îndeplinirea cerinței unuia față de celălalt.¹⁴⁵

Din punctul de vedere al sociologiei, constrângerea este o metodă de management social, al cărui specific este că, cu ajutorul său, libertatea de funcționare și dezvoltare a obiectului de control este limitată sau eliminată, în conformitate cu obiectivele sistemului de management.¹⁴⁶

Astfel, dacă luăm în considerare constrângerea din poziția „esenței și fenomenului”, putem spune următoarele: esența constrângerii este cuprinsă de proprietatea coercitivă a acțiunilor legate de impactul unei naturi psihice, fizice și de altă natură asupra unui subiect particular, pentru a-l forța să acționeze în conformitate cu voința coercitivului. Din punctul de vedere al exprimării externe, constrângerea ia caracterul unui proces de aplicare a măsurilor coercitive. Un tip de constrângere din partea statului este constrângerea procesual penală, destinată să asigure procedura corespunzătoare pentru procedurile preliminare și judiciare într-un dosar penal, precum și

---

¹⁴³ ПУЧНИН, А.С. *Принуждение и право*: дисс. канд. юрид. наук. Тамбов, 1999, с. 202.

¹⁴⁴ *Ibidem*, p. 203.

¹⁴⁵ КОЖЕВНИКОВ, С.Н. Государственное принуждение: особенности и содержание. В: *Советское государство и право*, 1978, № 5, с. 49.

¹⁴⁶ САЛЬНИКОВ, В.П.; ФЕДОРОВ, В.П. *Убеждение и принуждение в деятельности органов внутренних дел: Пособие*. Л.: ВПУ, 1989, с. 66.

comportamentul adecvat al subiectului relațiilor de drept penal în legătură cu o infracțiune comisă sau în legătură cu existența unei bănuieli rezonabile. Dacă principiul legalității nu este respectat, constrângerea va fi ilegală și pedepsită în conformitate cu Codul penal.

De aici rezultă că și constrângerea, ca metodă de influențare, este imperativă ca natură și poate fi atât legală, cât și ilegală. În cadrul infracțiunii de constrângere de a face declarații se are în vedere constrângerea ilegală, care este înțeleasă ca o încălcare a legii din partea funcționarilor organelor care desfășoară urmărirea penală. Acțiunile acestora sunt îndreptate asupra voinței și comportamentului persoanelor care participă la procesul penal, prin încălcarea drepturilor și libertățile lor, „...obligându-i pe aceștia din urmă să realizeze anumite acțiuni (sau să se abțină de la ele).”¹⁴⁷

Constrângerea procesual penală (legală) reprezintă o serie de restricții legale, aplicate în baza legii de către funcționarii autorizați de stat unui anumit cerc de persoane și, în anumite cazuri, împotriva voinței lor, un șir de restricții legale care vizează realizarea unui comportament legal.

Din punctul de vedere al semanticii, „constrângerea” este înțeleasă ca o acțiune îndreptată către o persoană pentru a o forța să facă ceva sau să nu o facă, împotriva voinței sale. *Dicționarul explicativ al limbii române* definește constrângerea drept acțiuni de ”silire, obligare, forțare, somare.”¹⁴⁸

Unii doctrinari naționali se referă la constrângere ca fiind influențarea asupra victimei, astfel încât aceasta să fie lipsită de posibilitatea de a-și dirija acțiunile. În cazul în care victima poate să-și dirijeze acțiunile, acestea nu pot fi calificate conform art. 309 CP RM, de exemplu: instigarea la prezentarea, cu bună știință, a declarației mincinoase de către martor sau partea vătămată, a concluziei false de către specialist sau expert, a traducerii sau a interpretării incorecte de către traducător sau interpret, dacă această acțiune a fost săvârșită în cadrul urmăririi penale sau judecării cauzei, în instanța de judecată națională ori internațională, vor fi calificate conform art. 312 CP RM.¹⁴⁹

Autorii A.C. Горелик și Л.В. Лобанова susțin că „...atunci când ne aflăm în prezența infracțiunii de constrângere de a face declarații putem vorbi despre constrângere în general, fără a fi specificat caracterul ei ilegal. Însă, este evident că se abordează doar caracterul ilegal, întrucât metodele de constrângere enumerate în normă reprezintă acțiuni vădit ilegale. Anume acest aspect are importanță la calificarea infracțiunii, pentru că elementul de constrângere poate fi și legal atât timp cât legea penală și legea procesual penală prevede măsuri de influență speciale necesare

¹⁴⁷ БАЙСАЛЫЕВА, Э.Ф. *Op. cit.*, c. 156.

¹⁴⁸ *Dicționarul explicativ al limbii române*. București, 2009. ISBN: 9786069215975.

¹⁴⁹ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 790.

pentru a obține declarații veridice. În această ipoteză, o asemenea măsură este avertismentul declarantului despre răspunderea pentru refuzul de a face declarații și pentru falsul în declarații și concluzii.”¹⁵⁰ În doctrina autohtonă, se menționează că: „atunci când părțile vătămate și martorii refuză să dea declarații sau încearcă să împiedice aflarea adevărului în proces penal sau intenționează să denatureze adevărul, avertismentul privind tragerea la răspundere penală constituie o măsură de constrângere legală, aplicată.”¹⁵¹ Respectiv, susținem opinia autorilor, referitoare la faptul că acțiunea de constrângere, în sensul infracțiunii de constrângere de a face declarații analizată include influența fizică sau psihică cu caracter ilegal îndreptate spre participanții la proces, în rezultatul căreia sunt obținute declarații contrar voinței acestora.

Într-o altă accepțiune, H. Diaconescu și R. Răducanu, savanți români, opinează că „ a constrânge (în sensul art. 272 Cod penal al României) înseamnă a sili, a forța, a obliga o persoană, indiferent de calitatea acesteia, să aibă o anumită atitudine, o anume manifestare procesual-juridică pe care altfel nu le-ar fi avut.”¹⁵² Autorii români susțin ideea că „...constrângerea, care determină alternativ elementul material al infracțiunii de influențare a declarațiilor, poate fi fizică sau morală (psihică). În ambele forme de manifestare, constrângerea trebuie să fie serioasă, de natură a prilejui starea de temere, sub stăpânirea căreia libertatea de hotărâre și de acțiune a celui supus ei este înlăturată.”¹⁵³

Referindu-se la noțiunea de constrângere, doctrinara Maria Oprea opinează că: „...aceasta cuprinde constrângerea fizică și cea morală. Astfel, constrângerea fizică se realizează prin violența materială, iar constrângerea morală se realizează prin amenințare. În context, se susține ideea că nu este necesar ca acțiunea de constrângere să dea naștere la o stare de frică pentru persoana constrânsă sau să inducă persoanei obligația să îndeplinească cerințele făptuitorului.”¹⁵⁴

Analiza celor menționate supra ne determină să fim de acord cu opinia remarcabilului profesor rus А.Н. Трайнин, care consideră că „(...) conceptul de constrângere include elemente de violență fizică și psihică.”¹⁵⁵

Astfel, în sensul art. 309 CP RM, considerăm constrângerea drept provocarea în procesul interogatoriului, falsificarea dovezilor, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției,

---

¹⁵⁰ГОРЕЛИК, А.С.; ЛОБАНОВА, Л.В. *Op. cit.*, p. 188.

¹⁵¹ ULIANOVSCI, Gh., CURMEI, I. Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. În: *Revista Națională de Drept*, nr.1(183)/2016. ISSN 1811-0770

¹⁵² DIACONESCU, H.; RĂDUCANU, R. *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*. București: C.H. Beck, 2015, p. 76. ISBN: 978-606-18-0374-3.

¹⁵³ *Ibidem*, p. 77.

¹⁵⁴ OPREA, M. *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*. București: Universul Juridic, 2015, p. 137. ISBN: 9786066735131.

¹⁵⁵ ТРАЙНИН, А.Н. *Уголовное право (Часть особенная)*. Москва, 1927, с. 114. ISBN: 978-5-392-32744-7.

promisiunile false de a emite o decizie de clasare a cauzei penale, de a schimba măsura de pedeapsă, de a permite întrevederi cu membrii familiei și rudele, de a primi colete etc.

În contextul respectiv, profesorul Ivan Macari menționa că latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații se caracterizează prin „...constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații la interogatoriu sau constrângerea expertului de a-și da concluzia, sau constrângerea traducătorului de a face o traducere incorectă, de către persoana care efectuează urmărirea penală sau ancheta preliminară.”¹⁵⁶ Autorul menționează că în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, constrângerea se manifestă prin „provocarea la interogatoriu, falsificarea dovezilor, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, promisiunile false de a clasa dosarul penal, de a schimba măsura de pedeapsă, de a permite întrevederea cu membrii familiei și rudele, de a permite primirea coletelor etc. În calitate de acte ilegale, în contextul infracțiunii analizate, se consideră și supunerea celui interogat hipnozei, constrângerea acestuia de a folosi mijloace narcotice, alcoolul etc.”¹⁵⁷

Autoarea A.B. Галахова definește fapta de constrângere de a face declarații ca fiind „constrângerea persoanei de a depune declarații sau de a oferi concluzii prin utilizarea amenințărilor, șantajului sau a altor acte ilegale săvârșite de investigator sau de persoana care efectuează ancheta.”¹⁵⁸ Într-o manieră asemănătoare abordează noțiunea cercetată A.C. Горелик și Л.В. Лобанова, specificând că „...latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații constă în constrângerea persoanei de a face declarații (concluzie) fiind compusă din două părți interdependente: aplicarea unor măsuri de constrângere ilegale persoanei interogate și cerința de a face anumite declarații.”¹⁵⁹

În acest sens, deducem că în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, acțiunea de constrângere se aplică cu scopul obținerii declarațiilor. Astfel, declarațiile reprezintă informațiile comunicate în cadrul audierii de către participanții la proces: bănuțit, învinuit, partea vătămătată sau martor în cadrul urmării penale sau în instanța de judecată. Respectiv, informațiile menționate pot fi obținute atât în timpul audierilor la faza de urmărire penală cât și în cadrul audierii în instanța de judecată precum și în cadrul altor acțiuni procesual penale: verificarea declarațiilor la fața locului, experimentul, confruntarea, identificarea, etc. Asemenea circumstanțe au importanță pentru calificarea constrângerii ilegale.

---

¹⁵⁶ MACARI, I. *Drept penal al RM. Partea specială*. Chișinău, 2003, p. 360.

¹⁵⁷ Ibidem, p.361.

¹⁵⁸ ГАЛАХОВА, А.В. *Преступления против правосудия*. 2005, с. 204. ISBN: 978-5-9584-0234-2.

¹⁵⁹ ГОРЕЛИК, А.С.; ЛОБАНОВА, Л.В. *Преступления против правосудия*. Юридический центр ”Пресс”, 2005, с. 187. ISBN: 5-94201-403-5.

Constrângerea poate lua atât forma efectelor fizice, cât și a celor psihice. Conform mai multor autori ruși, constrângerea de a face declarații constituie o influență ilegală și violentă asupra voinței persoanelor audiate pentru a obține anumite declarații de la acestea.¹⁶⁰ Suntem de părere că constrângerea nu poate fi clasificată drept infracțiune violentă. După cum remarcă și Л.Д. Гаухман, o infracțiune violentă implică violență sau amenințarea cu folosirea acesteia. În art. 302 din Codul penal al Federației Ruse, violența este doar o modalitate prin care poate fi comisă infracțiunea. Prin urmare, în raport cu infracțiunea analizată, este necesar să folosim termenul *influență ilegală asupra voinței persoanei, și nu influență violentă*.¹⁶¹

Astfel, constrângerea de a face declarații sau de a face concluzia, de a interpreta, a traduce greșit constituie un efect asupra voinței participantului la procesul penal (bănuț, martor, expert, traducător, interpret) în moduri ilegale, în care o persoană este privată de libera sa alegere cu scopul de a obține probe (concluzie, interpretare, traducere incorectă). Utilizarea unei anumite metode indică adesea un pericol crescut al unei infracțiuni, prin urmare, în unele cazuri, legea consideră metoda comiterii unei infracțiuni ca un semn al unui infractor calificat. Prin ”metoda comiterii unei infracțiuni”, în știința juridică înțelegem forma de manifestare a unui act infracțional în afara acesteia, tehnicile și metodele utilizate de un infractor pentru realizarea unei intenții criminale.¹⁶²

După cum am menționat, acțiunea prejudiciabilă a infracțiunii de constrângere de a face declarații cunoaște câteva modalități normative care poartă un caracter alternativ:

- constrângerea unei persoane, realizată prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații sau de a încheia un acord de recunoaștere a vinovăției;
- constrângerea expertului, realizată prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face concluzia;
- constrângerea traducătorului ori a interpretului, realizată prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face o traducere sau o interpretare incorectă.

Se remarcă faptul că, în toate modalitățile, făptuitorul recurge la constrângere prin amenințare sau prin alte acte ilegale. În acest sens, este necesar de a clarifica unele interpretări ale termenilor ce apar în dispozitivul normei respective.

Doctrinarii autohtoni susțin că modalitățile de constrângere conform art. 309 CP RM pot fi de două tipuri: amenințări și alte acte ilegale. Prin amenințare, se poate înțelege „...șantajul, provocarea fricii, amenințarea cu vătămări ale integrității corporale sau a sănătății, sau cu omorul

---

¹⁶⁰ ДВОРЯНСКОВ, И.В. *Уголовно-правовое обеспечение получения достоверных доказательств*: автореф. дисс. канд. юрид. наук. Ульяновск, 2001, с.7.

¹⁶¹ ГАУХМАН, Л.Д. *Насилие как средство совершения преступлений*. Москва: Юрид. лит., 1974, с. 3.

¹⁶² *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник*. Под ред. Л.В. ИНОГАМОВОЙ-ХЕГАЙ, Л.И. ПАРОВА, Л.И. ЧУЧАЕВА. М.: ИНФРА-М: КОНТАКТ, 2005, с. 149.

etc., iar prin *alte acte ilegale* se are în vedere audierea bănuितului sau a învinuitului în stare de oboseală, insultarea martorului, atentarea la onoarea și demnitatea expertului etc.”¹⁶³

În context, doctrinarii Brînză Sergiu și Stati Vitalie statuează că: „prin amenințare se înțeleg câteva forme ale acesteia, precum: amenințarea cu violența, amenințarea cu divulgarea unor informații compromițătoare, amenințarea cu răpirea unei persoane, amenințarea cu distrugerea sau deteriorarea bunurilor, amenințarea cu răpirea mijlocului de transport etc.”¹⁶⁴

Prin întrebuintarea unor astfel de amenințări se înțelege folosirea unor mijloace de constrângere psihice, de natură a provoca o stare de frică prin care se aduce atingere asupra stării psihice a persoanei amenințate.

Alexandru Borodac includea ca forme de manifestare a amenințărilor: „...amenințarea cu aplicarea forței fizice, cu difuzarea unor știri calomnioase privind victima, cu distrugerea averii, răpirea rudelor apropiate, cu plasarea în camerele cu recidiviști sau cu homosexuali etc. Acțiunea de amenințare trebuie să fie de natură să-l alarmeze pe cel amenințat, să fie percepută de el ca reală, serioasă, prezentând suficiente temeиuri că se va realiza.”¹⁶⁵

Rezumând punctul de vedere al autorului, întărim punctul nostru de vedere de a include în calitate de victime ale infracțiunii rudele și persoanele apropiate. În opinia autorilor ruși, amenințarea este unul dintre tipurile de impact mental.¹⁶⁶ Potrivit cercetătoarei И.Ю. Бунева, amenințarea, care este o metodă de săvârșire a infracțiunii analizate, este definită ca un tip de constrângere psihologică, exprimată în intimidarea participantului la proces, cu intenția de a efectua orice fapt ilegal, a cărui punere în aplicare, în opinia făptuitorului, ar trebui să afecteze libertatea de exprimare a voinței persoanelor enumerate în lege și să-l oblige pe acesta din urmă să depună mărturie împotriva voinței lor.¹⁶⁷ Ea poate fi exprimată prin intimidarea interogatuului cu privire la apariția oricăror consecințe nefavorabile sau nedorite pentru el.¹⁶⁸

Subiectul poate fi amenințat cu violența fizică, cu arestarea sau cu urmărirea penală, privarea de vizite etc., amenințările pot fi făcute atât împotriva persoanei constrânse, cât și împotriva celor dragi, frica pentru a căror soartă îl poate obliga să depună declarații sau concluzie. Amenințările

---

¹⁶³ BRÎNZĂ, S. et al. *Op. cit.*, p. 606.

¹⁶⁴ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 791.

¹⁶⁵ BORODAC, Al. *Op. cit.*, p. 456.

¹⁶⁶КОРЯГИН, О.В. Понятие шантажа: традиции, теории и законодательная практика. В: *Вопросы юридической техники в уголовном и уголовно-процессуальном законодательстве*. Ярославль, 1997, с. 119.

¹⁶⁷ БУНЕВА, И.Ю. *Уголовная ответственность за принуждение к даче показаний*: автореф. дисс. канд. юрид. наук. Омск: Омская академия МВД России, 2000, с. 7.

¹⁶⁸БАЙСАЛУЕВА, Э.Ф. *Преступления против правосудия, совершаемые лицами, осуществляющими предварительное расследование: квалификация, ответственность*: дисс. канд. юрид. наук. Тюмень, 2006, с. 157.

trebuie percepute de victimă ca pe deplin reale, fezabile, chiar dacă subiectul nu avea intenția de a le arăta sau de a le aplica fie imediat, fie în viitor.¹⁶⁹

Sensul semantic al amenințării, potrivit dicționarului explicativ, este: „...1) primejdie, pericol; infracțiune care constă în alarmarea unei persoane, prin manifestarea intenției de a săvârși, față de ea sau față de o rudă apropiată, o infracțiune sau o faptă păgubitoare.”¹⁷⁰ În dreptul penal național nu există o definiție normativă a amenințărilor, dar aceasta poate fi găsită în legea penală a altor state. Astfel, Codul penal japonez tratează amenințarea ca o intimidare a altor persoane prin faptul că dăunează vieții lor, sănătății, libertății, onoarei și demnității, sau a bunurilor, precum și a rudelor lor (art. 222 *Amenințări*).¹⁷¹

Prin *alte acte ilegale* se înțelege: „...1) violența; 2) profitarea de starea de dependență a victimei; 3) profitarea de poziția de vulnerabilitate a victimei; 4) hipnoza; 5) tehnica influențării psihologice-graduale; 6) tehnica influențării psiholingvistice etc.”¹⁷²

Unii autori consideră că prin „alte acte ilegale” ale constrângerii se înțelege audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului în stare de oboseală sau pe timpul nopții, insultarea sau umilirea martorului, obținerea unei concedieri de la serviciu, obținerea arestării, lipsirea de întreveneri, prezentarea unor declarații false ale altor persoane etc. Dintre aceste acte fac parte și hipnoza, administrarea substanțelor narcotice, influențarea extrasenzorială etc.¹⁷³

Considerăm că multe probleme sunt asociate cu interpretarea sintagmei „alte acțiuni ilegale”, deoarece acest concept nu are o definiție legală și este colectiv. În plus, nu orice încălcare a legii, inclusiv a procedurii penale, săvârșită în procesul de audiere, poate fi considerată o metodă periculoasă din punct de vedere social sau un impact asupra interogativului.¹⁷⁴ Este necesar să delimităm actele ilegale la care recurge subiectul în sensul prevederilor art. 309 CP RM de metodele tactice și psihologice de audiere interzise. De exemplu, provocarea unei nervozități, a supărării, frustrării și a altor stări emoționale persoanei audiate pentru a-i trezi sentimentul invidiei, răzbunării, ostilității și a o face să depună declarații, deși se consideră metode ilegale, de obicei, sunt pedepsite disciplinar.

---

¹⁶⁹ *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации*. Отв. ред. А.А. Чекалин. Под ред. В.Т. Томина, В.С. Устинова, В.В. Сверчкова. М.: Юрайт-Издат, 2002, с. 697.

¹⁷⁰ *Dicționarul explicativ al limbii române*, Dexonline [citată la 10.10.2019]. Disponibil pe: <https://dexonline.ro/definitie/AMENIN%C8%9A%C3%81RE>

¹⁷¹ *Уголовный кодекс Японии*. Под ред. А.И. Коробеева. Владивосток: Изд-во Дальневост. ун-та, 2000, с. 68.

¹⁷² BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 791.

¹⁷³ BORODAC, Al. *Op. cit.*, p. 456.

¹⁷⁴ ЛОБАНОВА, Л.В. *Преступления против правосудия: Проблемы классификации посягательств, регламентации и дифференциации ответственности*. Казанск. гос. ун-т, 2001, с. 46.

Alte acțiuni ilegale includ, de obicei, orice acțiuni imorale sau ilegale ale subiectului special în legătură cu victima pentru a obține de la ea declarațiile dorite, acțiuni provocatoare, metode de audiere asociate cu crearea stimulentele artificiale pentru darea declarațiilor.

În doctrină sunt înaintate mai multe definiții pentru sintagma *alte acțiuni ilegale*. Cea mai largă definiție se regăsește la doctrinarul В.П. Малков, care atribuie la acțiuni ilegale „...orice acțiuni imorale și ilegale ale interogatorului în privința interogatului cu scopul obținerii de la acesta a informației respective.”¹⁷⁵ Л.В. Лобанова completează noțiunea de *alte acțiuni ilegale*, și menționează că prin acestea trebuie înțelese „...în primul rând, metodele de comportament care sunt interzise direct prin lege (violența) și, în al doilea rând, orice limitare a drepturilor și libertăților interogatului, pentru care nu există temeuri sau condiții prevăzute în lege.”¹⁷⁶

Suntem parțial de acord cu cele menționate de către autoare, incontestabil, sunt admisibile numai acele procedee de influență prevăzute expres de legea penală sau care nu contravin acesteia.

Totodată, nu neglijăm faptul că, aceasta nu înseamnă că orice acțiune îmbracă formele constrângerii (exemplu: când ofițerul de urmărire penală încurajează victima să facă declarații, promițând că va lua măsuri legale). Va fi considerată constrângere ipoteza în care prin utilizarea procedeele de influență se limitează sau în general se exclude libertatea de exprimare a voinței persoanei interogate.

Prin violență se înțelege folosirea mijloacelor de constrângere fizică, utilizarea forței proprii sau a altei energii. Însă, în cazul constrângerii de a face declarații, actele de violență, prin natura lor, nu trebuie să îmbrace forma torturii.

Violența ca o caracteristică calificativă a constrângerii pentru a depune mărturie include orice impact fizic: impact fizic direct asupra victimei; aducerea victimei într-o stare neajutorată împotriva voinței sale; modalități specifice de restricționare a libertății; impact psihotrop asupra victimei.¹⁷⁷

În contextul art. 309 CP RM, violența poate atinge o intensitate maximă de vătămare intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății. În asemenea circumstanțe, nu este necesar de a califica drept concurs de infracțiune cu aplicarea suplimentară conform art. 152 CP RM sau art. 78 Cod contravențional al RM, în acest caz va fi încălcat principiul de neadmitere a sancționării duble a aceleiași fapte. De această dată, prin sintagma *aceeași faptă* se înțelege inclusiv *violența*. Dacă

---

¹⁷⁵ МАЛКОВ, В.П. *Уголовное право России. Часть общая: учебник для бакалавров*. Москва: Проспект, 2014, с. 204. ISBN: 978-5-4417-0656-9.

¹⁷⁶ЛОБАНОВА, Л.В. *Преступления против правосудия: теоретические проблемы классификации и законодательной регламентации*. Волгоград, 1999, с. 87. ISBN: 5-85534-234-4.

¹⁷⁷ БАЙСАЛУЕВА, Э.Ф. *Op. cit.*, p. 158.

însă violența se exprimă în vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, cele comise vor fi calificate în ordinea art. 151 CP RM. Aici, deja nu poate fi calificat ca concurs de infracțiune între art. 151 CP RM și art. 309 CP RM, deoarece în asemenea caz se va încălca principiul de neadmitere a sancționării duble a aceleiași fapte.¹⁷⁸

Academicianul rus В.Н. Кудрявцев menționează că la categoria de alte acte ilegale pot fi atribuite, în mod special, utilizarea probelor falsificate, limbajul grosolan cu caracter obscen care se consideră înjurie, încălcarea prevederilor procesual penale cu privire la audiere, cum ar fi durata acestora ș.a. La noțiunea de „alte acte ilegale” poate fi atribuită și hipnoza.¹⁷⁹ Autorii М.Ю. Миронова și Е.В. Выдошенко sunt de părerea că „hipnoza este un tip specific de constrângere psihică.”¹⁸⁰ În alin. (1) al § 136a *Metode de audiere interzise; probe interzise* din Codul de procedură penală al Germaniei, se stipulează că libertatea de luare a deciziilor și de exprimare a voinței învinutului nu poate fi lezată inclusiv prin hipnoză.¹⁸¹ Prevederi similare se regăsesc și în Codul de procedură penală al Georgiei (art. 4 alin. (2)), Codul de procedură penală al Azerbaidjanului (art. 15.2.1).

Considerând hipnoza o metodă de constrângere pentru a obține declarații, nu se poate să trecem cu vederea opiniile și discuțiile cu privire la utilizarea acesteia în investigarea infracțiunii analizate. Hipnoza este o nevroză isterică artificială. Potrivit dicționarului, hipnoza este o tehnică de influențare a unui individ prin concentrarea atenției sale pentru a restrânge câmpul conștiinței și a-l subordona influenței, controlului unui agent extern – un hipnotizator, ale cărui sugestii le va realiza hipnotizatul. Hipnoza este înțeleasă ca un process, având forma unei stări temporare de somn, caracterizată printr-o îngustare bruscă a conștiinței și a cunoștinței de sine, concentrarea acesteia asupra conținutului sugestiei, care este asociat cu o schimbare a funcției controlului individual.¹⁸²

Printre oamenii de știință există atât susținători, cât și opozanți ai utilizării hipnozei în procesul penal. Oponenții utilizării hipnozei subliniază că, în cursul aplicării acesteia, drepturile persoanei sunt încălcate în mod semnificativ, în acel moment ea este lipsită de posibilitatea de a realiza acțiunile întreprinse în legătură cu aceasta, de a le evalua și de a le preveni. Referindu-se la lipsa

---

¹⁷⁸ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 791.

¹⁷⁹ КУДРЯВЦЕВА, В.Н. *Российское уголовное право. Общая часть*. М.: Издательство НОРМА, 2016, с. 24. ISBN: 978-5-16-105371-3.

¹⁸⁰ МИРОНОВА, М.Ю.; ВЫДОШЕНКО, Е.В. Гипноз как обстоятельство, исключающее преступность деяния. В: *Юридический факт*, 2017, № 8, с. 5-6.

¹⁸¹ *Cod de procedură penală al Republicii Federale Germania*, publicat la 07.04.1987 [citat la 12.09.2019]. Disponibil pe: www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html

¹⁸² ШАРАПОВ, Р.Д. Криминальная гипносулгестия: криминологические и уголовно-правовые аспекты. В: *Государство и право*, 2004, № 11, с. 46.

cunoștințelor și a temeiului legal pentru utilizarea hipnozei, aceștia susțin, în același timp, că ar trebui atribuită unei forme de violență împotriva unei persoane.¹⁸³

Sușținătorii hipnozei pot fi împărțiți în două grupuri. Primii consideră că această metodă poate fi utilizată în cursul unei investigații preliminare împotriva persoanelor care nu pot sau nu doresc să furnizeze informațiile necesare.¹⁸⁴ Aceștia din urmă consideră că folosirea acesteia este permisă numai atunci când se investighează infracțiuni deosebit de grave și cu acordul interogatului sau al părinților, tutorilor săi. În același timp, ei susțin că hipnoza nu este interzisă direct prin legea procesual penală, iar din punct de vedere medical, nu este dăunătoare sănătății și nu privează complet interogatul de controlul asupra sa.¹⁸⁵

Considerăm că, în Republica Moldova, fenomenul apelării la hipnoză în scopuri ilegale este încă slab studiat. Fără îndoială, într-o astfel de situație nu se poate pune problema utilizării rezultatelor hipnozei ca probe, dar, în același timp, aplicarea acesteia în timpul unei acțiuni de urmărire penală cu acordul persoanei audiate nu ar trebui considerată o infracțiune, deoarece nu are un semn de imperativitate. Consecința unor astfel de acțiuni, în opinia noastră, ar trebui să fie recunoașterea informațiilor obținute în acest mod ca neavând nicio valoare probatorie. Absența consimțământului persoanei audiate de a fi supusă hipnozei denotă natura imperativă a acțiunilor și permite să se considere hipnoza ca fiind o constrângere. În acest sens, relevantă este cercetarea doctrinarilor Stela Botnaru și Ecaterina Șaporda referitoare la *Starea de hipnoză în dreptul substanțial al Republicii Moldova* unde este abordat subiectul infracțiunii săvârșită de către o persoană hipnotizată, încadrarea juridico - penală a acesteia, cât și infracțiunea săvârșită asupra unui subiect hipnotizat. Cu referire la încadrarea juridică a faptei ilegale săvârșită asupra unei persoane aflate sub hipnoză, autorii menționează „că hipnoza este starea care reduce persoana de posibilitatea de a-și exprima liber voința, astfel plasând persoana respectivă în neputința de a opune rezistență în fața făptuitorului. Respectiv, în dreptul penal, această stare se încadrează cercul circumstanțelor ce agravează răspunderea penală, deoarece în acest caz se profită de starea de neputință a victimei. În legislația penală a RM, în calitate de temeiuri ale stării de neputință sunt prevăzute: vârsta înaintată, boala, dizabilitatea sau *alt factor*. De aici rezultă că hipnoza poate fi

---

¹⁸³ ЛАРИН, А.М.; РАТИНОВ, А.Р. Злоупотребление психиатрией. В: *Государство и право*, 1997, № 6, с. 76-79.

¹⁸⁴ ХАБАЛЕВ, В.Д. Возможности использования гипноза в оперативно-розыскной деятельности. В: *Нетрадиционные методы раскрытия преступлений*. Москва, 1994, с. 117-120.

¹⁸⁵ ОЛЬКОВ, С.Г. Использование гипноза в уголовно-процессуальной деятельности. В: *Материалы итоговой научно-практической конференции (26 февр. 1992 г.)*. Тюмень, 1992, с. 149-153.

atribuită noțiunii „alt factor”, generator de stare de neputință a victimei.”¹⁸⁶ La prima vedere pare a fi simplu și clar însă sunt unele aspecte care prezintă semne de întrebare și necesită a fi abordate. În aceeași lucrare, doctriarii Stela Botnaru și Ecaterina Șaporda intervin cu o specificare conform căreia „ includerea stării de hipnoză în calitate de starea de neputință, depinde, în cea mai mare parte, de gradul de intensitate a stării de hipnoză și desigur reacția persoanei aflate în această stare. Aceasta se explică prin faptul că psihicul persoanei este individual pentru fiecare și respectiv starea de hipnoză reacționează diferit la fiecare persoană. De exemplu: o persoană poate fi ușor indusă în stare de hipnoză iar alta mai greu, în acest caz făptuitorul nu poate prevedea cum va influența starea de hipnoză asupra psihicul persoanei asupra căreia se comite o infracțiune. În cazul în care persoana hipnotizată, însă care nu este lipsită de posibilitatea de a-și dirija acțiunile sale, nu îi va fi caracteristică starea de neputință. În urma celor relatate, concluzionăm că, pentru a vorbi de starea de neputință provocată de hipnoză, persoana trebuie să fie lipsită de posibilitatea de a opune rezistență făptuitorului.”¹⁸⁷

Reiterăm că criteriul principal de atribuire a acțiunilor drept ilegale este capacitatea de a limita libertatea de exprimare a subiectului pasiv. Anume acest criteriu reiese din conținutul noțiunii de *constrângere ilegală*. Respectiv, oricare metodă aplicată de către subiectul activ față de subiectul pasiv urmează a fi analizat individual. Or, în circumstanțele în care procesul de obținere a probelor necesare este însoțit de măsuri procesuale de constrângere prevăzute în CPP RM cum ar fi (obligația de a nu părăsi), atunci obligatoriu apare necesitatea de a determina caracterul legal și limitele aplicării acestora.

În doctrină unii autori se întreabă dacă: „... la alte acțiuni ilegale trebuie atribuită coruperea, ca metodă de dobândire a declarațiilor.”¹⁸⁸ Constatăm că, deși art. 309 CP RM, nu stabilește expres coruperea ca o metodă de influență doctrina admite totuși posibilitatea ca aceasta să fie privită ca o metodă ilegală de influență atribuită la sintagma *alte acțiuni ilegale*. Astfel, potrivit autorilor Ulianovschi Gh și Curmei I., „...unele tipuri de corupere pot fi văzute ca metode de constrângere despre care se vorbește la art. 309 CP RM. Coruperea este promisiunea de a oferi sau oferirea reală de anumite beneficii în schimbul dobândirii declarațiilor solicitate. Coruperea poate consta în oferirea de beneficii atât legale, cât și ilegale interogativului; în cea din urmă variantă, coruperea se potrivește foarte aproape cu alte acțiuni ilegale. Totuși, la art. 309 CP RM se vorbește nu pur și

---

¹⁸⁶ BOTNARU, S. ; ȘAPORDA, E. Starea de hipnoză în dreptul substanțial al Republicii Moldova, [cit. 02.02.2019]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/9652/starea-de-hipnoza-in-dreptul-penal-substantial-al-republicii-moldova.html>

¹⁸⁷ BOTNARU, S. ; ȘAPORDA, E. Op.cit.

¹⁸⁸ ULIANOVSCHEI, Gh.; CURMEI, I. Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. In: *Revista Națională de Drept*, 2016, nr. 1(183). ISSN : 1811-0770.

simpliciter despre acțiuni ilegale, ci despre utilizarea acestora ca mijloc de constrângere de a face declarații.”¹⁸⁹

Este de menționat că, în prezența primei sale modalități normative, acțiunea prejudiciabilă specificată la art. 309 CP RM se poate concretiza nu doar în constrângerea de a face declarații, ci și în constrângerea persoanei de a încheia acordul de recunoaștere a vinovăției. Legislația procesual penală națională, în capitolul III prevede procedura specială privind acordul de recunoaștere a vinovăției, definindu-l ca o tranzacție încheiată între procuror și învinuit sau, după caz, inculpat, care și-a dat consimțământul de a-și recunoaște vina în schimbul unei pedepse reduse.¹⁹⁰ Acesta se întocmește în scris, iar la încheierea lui este necesar de a fi prezenți apărătorul, învinuitul sau inculpatul în cazul infracțiunilor ușoare, mai puțin grave sau grave. Este interzis instanței de judecată să participe la discuții de recunoaștere a vinovăției, aceasta doar constată dacă acordul de recunoaștere a vinovăției a fost încheiat în conformitate cu legea, adică benevol, cu participarea apărătorului, și dacă există suficiente probe ce confirmă condamnarea. În funcție de aceste circumstanțe, instanța de judecată poate să accepte sau să refuze acordul de recunoaștere a vinovăției. Persoana care este în drept de a iniția acordul de recunoaștere a vinovăției este procurorul, învinuitul, inculpatul sau de apărătorul acestuia. Este necesar ca acordul să fie încheiat până la începerea cercetării judecătorești și începând cu punerea sub învinuire.

Legea procesual penală statuează că, la inițierea acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul este obligat să verifice voința învinuitului sau a inculpatului de a coopera la efectuarea urmăririi penale sau la acuzarea altor persoane; atitudinea învinuitului sau inculpatului față de activitatea sa criminală și față de antecedentele penale; natura și gravitatea acuzației înaintate; căința sinceră a învinuitului sau a inculpatului și dorința de a-și asuma responsabilitatea pentru cele comise; voința liberă și benevolă a învinuitului sau a inculpatului de a-și recunoaște vinovăția cât mai prompt și de a accepta o procedură restrânsă, posibilitatea de a obține condamnarea în cazul respectiv; interesul public de a obține o judecare în termene mai retrânse, cu cheltuieli mai reduse.

În condițiile în care, procurorul inițiază procedura de recunoaștere a vinovăției, este necesar să se adreseze apărătorului și învinuitului sau inculpatului cu inițiativa respectivă, după care apărătorul, în condiții de confidențialitate, discută cu învinuitul sau inculpatul, explicându-i toate drepturile procesuale de care dispune, precum: dreptul la un proces complet, rapid, public, informându-l că pe durata acestui proces el beneficiază de prezumția nevinovăției atâta timp cât

---

¹⁸⁹ ULIANOVSKI, Gh.; CURMEI, I. Op.cit., p.7.

¹⁹⁰ Cod de procedură penală al Republicii Moldova. In: *Monitorul Oficial*, nr. 248-251 din 05.11.2013, art. 699.

vinovăția sa nu îi va fi dovedită în mod legal, asigurându-i-se toate garanțiile necesare pentru apărarea sa; dreptul de a prezenta dovezi în favoarea sa; dreptul de a solicita audierea martorilor acuzării în aceleași condiții ca și a martorilor apărării; dreptul de a nu spune nimic și de a nu fi obligat să se autoincrimineze; dreptul de a depune declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției și de a renunța la declarația de recunoaștere a vinovăției; toate aspectele cazului, inclusiv ordonanța de punere sub învinuire sau, după caz, rechizitoriul; toate posibilitățile de apărare de care ar trebui să beneficieze în cazul respectiv; pedeapsa maximă și cea minimă care poate fi aplicată în cazul recunoașterii vinovăției; obligația învinuitului, inculpatului, în caz de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției, de a depune jurământ în fața instanței că va face declarații veridice privitor la infracțiunea pusă sub acuzație și că aceste declarații vor putea fi folosite într-un alt proces împotriva sa pentru declarații false; faptul recunoașterii vinovăției nu este consecință a aplicării violenței sau amenințării.

Acordul de recunoaștere a vinovăției trebuie să conțină răspuns la toate întrebările specificate la alin. (2) art. 505 din Codul de procedură penală al RM, precum și cele enumerate la art. 506 alin. (3). Răspunsurile sunt consemnate de învinuit, inculpat. Acordul de recunoaștere a vinovăției este semnat de procuror, învinuit, inculpat și apărătorul acestuia, astfel încât semnăturile să fie pe fiecare pagină a acordului. Apărătorul certifică separat, în scris, declarația că acordul de recunoaștere a vinovăției de către învinuit, inculpat a fost examinat de el personal, că procedura de încheiere a lui, prevăzută de prezentul articol, a fost respectată și că recunoașterea vinovăției de către învinuit, inculpat rezultă din înțelegerea lor confidențială anticipată.

Înainte de prezentarea în judecată a cauzei cu acord de recunoaștere a vinovăției, învinuitului și apărătorului său le sunt prezentate materialele dosarului pentru a lua cunoștință de ele, conform prevederilor art. 293 și 294, precum și li se înmânează rechizitoriul. În cazul în care persoana pusă sub învinuire încheie un acord de recunoaștere a vinovăției, iar instanța de judecată acceptă acest acord, pedeapsa pentru infracțiunea imputată se reduce cu o treime din pedeapsa maximă prevăzută pentru această infracțiune.¹⁹¹

Autorii comentariului la Codul penal al RM susțin că „...prin constrângere însoțită de încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției se înțelege silirea învinuitului, prin metodele analizate supra, la încheierea unui astfel de acord.”¹⁹²

---

¹⁹¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Publicat : 05-11-2013 în *Monitorul Oficial*, nr. 248-251 art. 699

¹⁹² BARBĂNEAGRĂ, Al. ș.a. *Op. cit.*, p. 676.

Deducem că încheierea unui acord prin care persoana recunoaște vinovăția, ca rezultat al constrângerii de a face declarații constă în încălcarea prevederilor enumerate supra și stipulate de Codul de procedură penală la art. 504-509.

Includerea constrângerii de a semna un acordul de recunoaștere a vinovăției, așa cum este aceasta prevăzut în art. 309 CP RM, nu este proprie normelor penale similare din legile penale ale altor state. O eventuală explicație poate consta în faptul că legea procesuală penală a acestora în general nu reglementează acest proces sau pur și simplu nu îl privește ca scop al constrângerii de a face declarații. Totuși, considerăm că pentru Republica Moldova această reglementare este binevenită, acesta reprezentând, conform sondajului desfășurat în cadrul prezentei investigații, scopul nr. 2 al acțiunilor de constrângere (Anexa 1).

Cele menționate permit inducerea unor clarități în materie de calificare a faptei de constrângere. În condițiile în care victima nu va fi lipsită de libertatea de a-și dirija acțiunile, fapta nu poate fi calificată conform art. 309 CP RM. Instigarea la constrângere a „...martorului, a părții vătămate de a face declarații mincinoase în cadrul audierilor, sau constrângerea expertului de a face concluzia falsă, constrângerea traducătorului ori a interpretului de a face o traducere sau o interpretare incorectă”¹⁹³ va fi calificată în baza art. 42 alin. (4) și art. 312 CP RM. De asemenea, nu întrunește elementele infracțiunii prevăzute la art. 309 constrângerea persoanei de a nu face declarații, în cadrul audierii, constrângerea expertului de a nu face concluzia, a traducătorului ori a interpretului de a nu face o traducere sau interpretare.

La fel, pentru calificare conform art. 309 CP RM, nu este necesar de a stabili dacă declarațiile obținute în urma constrângerii sunt false sau adevărate.

De asemenea, nu are importanță dacă concluzia expertului constrâns este falsă sau adevărată. Acesta este și punctul principal prin care infracțiunea analizată se deosebește de infracțiunea prevăzută la art. 314, căci în cazul infracțiunii de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte, răspunderea se aplică pentru constrângerea martorului sau a părții vătămate de a face declarații numai mincinoase, ori a expertului de a face concluzii numai false.

Infracțiunea de constrângere de a face declarații este *formală* și se consideră consumată din momentul constrângerii victimei. De menționat că pentru calificare nu este important dacă victima va îndeplini sau nu acțiunea la care este constrânsă, acest fapt luându-se în considerare la stabilirea pedepsei. Pentru existența ei este indiferent faptul dacă declarațiile, concluziile, interpretările sau

---

¹⁹³ *Codul penal*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129. Republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74

traducerile au fost sau nu obținute, au fost obținute declarații, concluzii sau interpretări și traduceri dorite sau nedorite, adevărate sau mincinoase. Această situație se datorează faptului că prin dispoziția art. 309 CP RM sunt incriminate însăși metodele de obținere a declarațiilor, concluziilor, interpretărilor sau traducerilor. Prin urmare, consecința infrațională imediată a constrângerilor se caracterizează prin aceea că crează o stare de pericol pentru buna desfășurare a procesului de urmărire penală. Pe lângă urmarea imediată, se adaugă o urmare adiacentă, care constă în vătămarea adusă subiectului pasiv al constrângerii.

Abordând subiectul *semnelor facultative* ale laturii obiective, menționăm că în cadrul stabilirii temeiului de tragere la răspundere penală a persoanei vinovate de săvârșirea unei infracțiuni și pentru calificarea acțiunilor ilegale, organul de urmărire penală în toate cazurile este obligat să stabilească locul, timpul, mijlocul, metoda și împrejurările concrete în care a fost comisă infracțiunea. Semnele respective sunt individuale fiecărei infracțiuni. Locul comiterii faptei, fiind prevăzut în Partea generală a CP în art. 12, se consideră locul unde a fost săvârșită acțiunea (inacțiunea) prejudiciabilă, indiferent de timpul survenirii urmărilor.¹⁹⁴

Locul comiterii faptei ca semn al laturii obiective a infracțiunii, este prevăzut expres în norma penală specială, ceea ce nu întâlnim în norma ce încriminează acțiunile de constrângere de a face declarații. Potrivit doctrinei: „timpul se caracterizează, mai întâi de toate, printr-o anumită durată, care se măsoară în secunde, minute, ore. Acesta se manifestă într-un anumit interval, perioadă de timp în care este săvârșită o anumită faptă sau are loc un eveniment – ora, ziua, luna, anul.”¹⁹⁵

În art. 9 din Partea generală a Codului penal se conține o reglementare generală a timpului săvârșirii faptei, prin care se înțelege timpul când a fost săvârșită acțiunea (inacțiunea) prejudiciabilă, indiferent de timpul survenirii urmărilor. Din dispozițiile legale ale infracțiunii de constrângere de a face declarații se desprinde că timpul săvârșirii infracțiunii date este cel în care se desfășoară un proces penal.¹⁹⁶

În încheierea analizei laturii obiective, trebuie remarcat faptul că, având în vedere importanța activității de a obține probe de la participanții la procesul penal, compoziția este concepută ca fiind formală. Г.В. Тимейко a menționat că „diferențierea elementelor materiale de cele formale ale infracțiunilor este importantă pentru determinarea granițelor obiective de pregătire și tentativă.”¹⁹⁷

---

¹⁹⁴ Cod penal al Republicii Moldova, art. 12.

¹⁹⁵ BOTNARU, S.; ȘAVGA, A.; GROSU, V.; GRAMA, M. Op. cit., p. 172.

¹⁹⁶ *Codul penal*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129. Republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74

¹⁹⁷ ТИМЕЙКО, Г.В. *Общее учение об объективной стороне преступления*. Ростов н./Д., 1977, с. 105.

În final menționăm că problema obiectului juridic și a laturii obiective a infracțiunii de constrângere de a face declarații, are și o semnificație practică importantă. Interpretarea incorectă de către practicieni a acestora poate avea influență negativă pentru procesul de înfăptuire a justiției.

2.3. Concluzii la capitolul 2

Analizând elementele obiective ale infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM, formulăm următoarele concluzii:

1) În prezența actului infracțional prevăzut la art. 309 CP RM, obiectul juridic special al infracțiunii se divizează în: *obiect juridic principal* care este format din relațiile sociale cu privire la contribuirea la înfăptuirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor; *obiect juridic secundar*, format din relațiile sociale cu privire la libertatea psihică/morală, integritatea corporală sau sănătatea persoanei.

2) O analiză a conceptelor care alcătuiesc esența obiectului și a laturii obiective a infracțiunii în cauză ne permite să tragem o concluzie cu privire la prezența diferitor opinii care determină conținutul acestor categorii. În același timp, stabilirea conținutului obiectului și al laturii obiective ajută nu numai la înțelegerea sensului normei în sine, ci presupune și îmbunătățirea ulterioară a sistemului Părții speciale a Codului penal.

3) Ocazional, prin comiterea constrângerii de a face declarații se poate aduce atingere corpului persoanei, în acest caz infracțiunea va avea un obiect material. Existența acestuia presupune contactul cu corpul unei persoane, însă este necesar ca acțiunile îndreptate spre corpul subiectului pasiv să nu îmbrace formele torturii, tratamentului inuman sau degradant.

4) Victima infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM este una din următoarele persoane: bănuț, învinut, victimă (în sens procesual) și partea vătămată, martor, partea civilă, partea civilmente responsabilă, expert, traducător, interpret.

5) Rudele sau persoanele apropiate de asemenea pot fi victime ale infracțiunii de constrângere de a face declarații. Optăm pentru completarea normei art. 309 CP RM după cuvintele „interpretului de a face o traducere sau interpretare incorectă” cu sintagma „... a rudelor sau a persoanelor apropiate acestora”. Se va avea în vedere ca acțiunile ilegale îndreptate spre acest grup de persoane să aibă drept scop obținerea declarațiilor de la persoana audiată, în caz contrar fapta nu va putea fi incriminată conform art. 309 CP RM.

6) Obiectul protecției dreptului penal îl constituie doar acele relații sociale care apar între participanții la procesul penal enumerați în legea procesual penală și reprezentanții autorităților relevante în legătură cu îndeplinirea de aceștia din urmă a atribuțiilor de serviciu.

7) Interesele justiției în cazul săvârșirii infracțiunii de constrângere sunt determinate de conținutul sarcinilor pe care trebuie să le realizeze și care coincid cu obiectivele procedurilor penale și condițiile pentru punerea lor în aplicare. În special, vorbim despre atingerea unor astfel de obiective precum stabilirea adevărului într-un caz, protejarea unei persoane și a drepturilor ei de către stat, asigurarea drepturilor generale civile și speciale ale participanților la procedurile penale etc. Activitatea specificată, reglementată în cadrul procedurilor penale, este asociată cu aplicarea normelor de drept în cauzele penale, ceea ce ne permite să o considerăm ca o condiție pentru îndeplinirea funcțiilor de către funcționarii din administrația justiției.

8) Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații, prevăzute la art. 309 CP RM, constă în fapta prejudiciabilă, exprimată în acțiunea fie de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acordul de recunoaștere a vinovăției, fie de constrângere, în același mod, a expertului de a trage concluzia sau a traducătorului ori a interpretului de a face o traducere sau o interpretare incorectă; urmările prejudiciabile lipsesc, întrucât infracțiunea analizată este una formală.

9) Referitor la semnele facultative ale laturii obiective a infracțiunii de constrângere de a face declarații, prezintă interes doar timpul. Este necesar ca acțiunile de constrângere de a face declarații să aibă loc într-un proces penal.

10) În legătură cu săvârșirea infracțiunii de constrângere de a face declarații cu aplicarea violenței, este necesar de a stabili „pragul minim de gravitate”.

11) Coruperea nu face parte din grupa „alte acțiuni ilegale”. Aceasta reprezintă promisiunea de a oferi sau oferirea reală de anumite beneficii în schimbul dobândirii declarațiilor solicitate. Ea poate consta în oferirea de beneficii interogativului indiferent de legalitatea acestora; În ipoteza oferirii de beneficii ilegale la prima vedere, coruperea poate fi atribuită sintgmei *alte acțiuni ilegale* prevăzută la art. 309 CP RM însă, în circumstanțele infracțiunii analizate este vorba nu doar de acțiuni ilegale, ci este obligatori pentru calificare, utilizarea acestora ca mijloc de realizare a laturii obiective a infracțiunii.

12) Stabilirea corectă a semnelor laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații* este o garanție a apărării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului împotriva unor încălcări grave inadmisibile, ce constituie fapte penale care nu se justifică în nici un mod, fie el chiar cu scop așa zis „social util”. Incriminarea constrângerii de a face declarații este justificată și își are raționamentul în faptul că aceasta are menirea de a combate criminalitatea ce presupune stabilirea și tragerea la răspundere penală doar a persoanelor vinovate cu respectarea prevederilor legii penale și procesual penale.

3. ELEMENTELE CONSTITUTIVE SUBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII PREVĂZUTĂ LA ARTICOLUL 309 COD PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

3.1. Subiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații

Art. 21 CP RM prevede că *subiect al infracțiunii* pot fi atât persoane fizice, cât și persoane juridice. Regula generală pentru persoanele fizice este ca acestea în momentul săvârșirii infracțiunii să fie responsabile și să fi împlinit vârsta de 16 ani. Codul penal al RM la art. 21 stabilește că: „o persoană juridică, cu excepția autorităților publice, este pasibilă de răspundere penală pentru o faptă prevăzută de legea penală dacă aceasta nu a îndeplinit sau a îndeplinit necorespunzător dispozițiile directe ale legii ce stabilesc îndatoriri sau interdicții privind efectuarea unei anumite activități și se constată cel puțin una din circumstanțele enumerate de legea penală.”¹⁹⁸

În literatura de specialitate se atestă mai multe definiții ale subiectului infracțiunii, una dintre acestea fiind că: „subiectul infracțiunii este - persoana implicată în săvârșirea unei infracțiuni, sau persoana care suportă consecințele. În cazul din urmă, fiind vorba de subiectul pasiv al infracțiunii.”¹⁹⁹ În altă accepțiune, subiectul infracțiunii este definit ca persoană implicată în săvârșirea unei infracțiuni, fie în calitate de subiect activ (persoană care a comis infracțiunea), fie în calitate de subiect pasiv (persoană care a suferit de pe urma infracțiunii).²⁰⁰ Reiterăm că în doctrină subiectul infracțiunii este analizat sub două aspecte: „*subiectul activ și subiectul pasiv al infracțiunii* făcându-se distincție între acestea. Considerăm potrivită această accepțiune, or, prin *subiectul activ* al infracțiunii trebuie înțeles persoana fizică făptuitorul actului ilegal pasibil de răspundere penală. În context, „*Subiectul pasiv al infracțiunii* este persoana vătămată penal, adică cea care suferă sau asupra căreia se răsfrânge nemijlocit urmarea materială ori starea de pericol creată prin săvârșirea infracțiunii.”²⁰¹

Subiectul infracțiunii îl constituie persoana fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins o anumită limită de vârstă prevăzută de legea penală.

Persoana fizică ca subiect al infracțiunii trebuie să întrunească câteva condiții impuse de legea penală: a) vârsta, b) responsabilitatea.

¹⁹⁸ Cod penal al Republicii Moldova, art. 21.

¹⁹⁹ ГОРЕЛИК, А.С.; ЛЮБАНОВА, Л.В. *Op. cit.*, p. 392.

²⁰⁰ ULIANOVSKI, Gh.; CURMEI, I. Subiectul și latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. In: *Revista Națională de Drept*, 2016, nr. 2, p. 28.

²⁰¹ *Ibidem*, p. 29.

Vârsta răspunderii penale este cea la atingerea căreia persoana, poate fi trasă la răspundere penală pentru comiterea faptelor socialmente periculoase. În legislația penală a majorității statelor este prevăzută o vârstă minimă pentru răspunderea penală. Necesitatea prevederii vârstei minime în acest caz este dictată de faptul că omul nu devine capabil să conștientizeze impactul social al faptelor sale chiar din momentul nașterii.

Știința dreptului penal, studiază pe larg circumstanțele în care persoana devine subiect al faptei ilegale, odată ce atinge o anumită vârstă stabilită de legea penală. Așadar, unele studii din alte domenii precum psihologie, pedagogie, etc, susțin că „...odată cu atingerea vârstei de 12-13 ani, minorul este în stare să-și aprecieze conștient comportamentul, să prevadă consecințele lui, iar în legătură cu aceasta – să aleagă varianta care-i convine mai mult, care corespunde intereselor sale.”²⁰²

În Republica Moldova, vârsta generală pentru angajarea răspunderii penale este de 16 ani (alin. (1) art. 21 CP RM). În același timp, la alin. (2) art. 21 CP RM este stabilit un alt prag al vârstei minime pentru tragerea la răspundere penală. Este vorba despre vârsta de 14 ani. Vârsta specială este valabilă doar pentru unele categorii de infracțiuni, lista cărora este exhaustivă și stabilită expres la alin. (2) art. 21 CP RM. Infracțiunea de constrângere de a face declarații nu se regăsește în această listă, de unde conchidem că pentru tragerea la răspundere penală conform art. 309 CP RM este necesar ca subiectul infracțiunii să fi atins vârsta de 16 ani.

Totuși, având în vedere că în cele ce urmează vom analiza subiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații, acesta având o calitate specială, menționăm că pentru a trage la răspundere penală conform art. 309 CP RM, de regulă, este necesar ca subiectul infracțiunii să fi împlinit o vârstă mult mai mare decât cea de 16 ani. Nu este posibil ca la vârsta de 16 ani subiectul să dețină anumite funcții cerute de legea penală la calificarea infracțiunii date, iar autorul Ruslan Popov remarcă: ”atunci când legiuitorul reclamă prezența unor calități speciale pentru subiectul infracțiunii, este posibil ca vârsta minimă efectivă (nu cea prezumată) de răspundere penală să depășească baremul de 16 ani, s-ar putea să fie înaintată condiția ca subiectul infracțiunii să posede nu doar maturitate intelectuală și volitivă, dar și maturitate ocupațională (profesională, funcțională).”²⁰³

Responsabilitatea făptuitorului reprezintă aptitudinea acestuia de înțelege caracterul acțiunilor sale, cât și capacitatea de a dirija voința în atingerea scopului propus.

---

²⁰² BOTNARU, S.; MIHALAȘ, I. Vârsta – condiție a răspunderii penale. Aspecte comparative cu legislația altor state. In: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2018, nr. 3(113), p. 31.

²⁰³ POPOV, R. Subiectul infracțiunilor prevăzute în capitolele XV și XVI din Partea specială a Codului penal. In: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2012, nr. 8(58), p. 65.

Responsabilitatea constituie condiția fundamentală a vinovăției. Nu este suficientă atingerea pragului de vârstă prevăzut de lege pentru a fi tras la răspundere penală, este necesar ca persoana să mai și conștientizeze natura celor comise, gradul lor prejudiciabil, precum și să posede capacitatea de a-și controla acțiunile și inacțiunile.

Legiuitorul național definește responsabilitatea la art. 22 CP RM ca fiind „starea psihologică a persoanei care are capacitatea de a înțelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum și capacitatea de a-și manifesta voința și a-și dirija acțiunile.”²⁰⁴ Potrivit doctrinei Grama M.: „din norma de drept penal ce reglementează această instituție distingem două elemente indispensabile responsabilității: elementul *intelectiv* și cel *volitiv*. Elementul *intelectiv* al responsabilității presupune capacitatea persoanei de a conștientiza caracterul și gradul prejudiciabil al celor comise. Elementul *volitiv* al responsabilității reprezintă capacitatea persoanei de a acționa după propria voință și de a-și regla propriul comportament. Starea de responsabilitate a persoanei presupune, deci, că aceasta posedă însușirile psihice (intelligență, rațiune) care o fac capabilă să înțeleagă caracterul social periculos al faptelor sale și să fie stăpână pe acestea, adică să fie capabilă să se abțină de la săvârșirea acțiunilor interzise sau să efectueze acțiunile cerute de lege.”²⁰⁵

Prin urmare, potrivit doctrinei, subiect al infracțiunii este persoana care săvârșește infracțiunea sau care suportă consecințele în urma săvârșirii acesteia. În altă ordine de idei, în doctrină este accentuat faptul că persoana care a săvârșit infracțiunea reprezintă subiectul activ al infracțiunii adică infractorul pe când persoana împotriva căreia au fost înaintate acțiunile ilegale este subiect pasiv. Menționăm că noțiunile de infractor și făptuitor nu sunt identice. Potrivit doctrinei M. Grama: „nu se poate pune semnul egalității între noțiunea de *făptuitor* și cea de *infractor*, deoarece calitatea de făptuitor (penal) este dată de împrejurarea comiterii unei fapte prevăzute de legea penală, care poate sau nu să fie infracțiune. Făptuitorul devine infractor numai dacă fapta pe care a comis-o întrunește toate condițiile obiective și subiective de existență a infracțiunii.”²⁰⁶

Cu referire la subiectul infracțiunilor contra justiției, este remarcabilă clasificarea infracțiunilor de acest gen dată de către autorii S. Brînză, X. Ulianoschi, V. Stati, V. Grosu și I. Țurcanu. Potrivit acestora, infracțiunile de acest gen se clasifică în:

„a) infracțiuni contra justiției care atentează la viața, sănătatea, cinstea și demnitatea judecătorilor, a persoanelor cu atribuții de a efectua urmărirea penală ori care contribuie la înfăptuirea actului de justiție (art. 304 și 305 din CP RM);

---

²⁰⁴ *Codul penal*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129. Republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74

²⁰⁵ GRAMA, M. Aspecte generale ale iresponsabilității în dreptul penal. In: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2007, nr. 3, p. 129.

²⁰⁶ *Ibidem*, p. 29.

b) infracțiuni care împiedică judecătorii ori colaboratorii organelor de drept de a-și exercita obligațiunile de serviciu în scopu realizării sarcinilor justiției, (art. 303, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 323 din CP RM);

c) infracțiuni contra justiției comise de către judecători sau de către persoanele cu atribuții de efectuare a urmăririi penale (art. 306, 307, 308, 309 din CP RM);

d) infracțiuni contra justiției care sunt îndreptate spre împiedicarea executării pedepsei sau neexecutarea hotărârii instanței de judecată (art. 317, 318, 319, 320, 321, 322 din CP RM).²⁰⁷

Analizând cele relatate, pornind de la prevederile legale și ghidându-ne de clasificarea invocată, deducem că subiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani, deținând anumite caracteristici speciale. Nu există o definiție legală a noțiunii de subiect special în legislația penală actuală, caracteristicile speciale fiind prevăzute direct în legea penală și/sau decurg direct din lege, limitând astfel persoanele ce pot răspunde penal conform normei penale analizate. Astfel, conform dispoziției normei legale stipulate la art. 309 CP RM, subiect al infracțiunii de constrângere de a face declarații poate fi persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procurorul sau judecătorul.

Spre deosebire de legislația penală a R. Moldova, în Codul Penal al Federației Ruse, înainte de introducerea modificărilor din 2003 când norma penală rusă (art. 302 CP FR) a fost completată cu sintagma „precum și o altă persoană cu cunoștința sau consimțământul tacit al anchetatorului sau al persoanei care conduce ancheta,²⁰⁸ subiectul infracțiunii era anchetatorul sau persoana care conducea ancheta, ulterior legislatorul a lărgit cercul de persoane recunoscute ca subiecți activi ai constrângerii de a face declarații, incluzând orice persoană fizică, cu condiția că aceasta acționează cu acordul expres sau tacit al ofițerului de urmărire penală sau al persoanei care efectuează urmărirea penală. În practică, de multe ori constrângerea este aplicată nu de către ofițerul de urmărire penală, ci de alte persoane. În doctrina rusă se fac explicații referitoare la noțiunea *o altă persoană* prin care se înțelege „persoana având calitatea de angajat al organelor cu drept de a efectua urmărirea penală, sau oricare altă persoană care nu intră în categoria dată, însă care trebuie să fie autorizată de organul de urmărire penală.”²⁰⁹

În CP al RM, ipoteza dată este interpretată într-un alt mod, prin urmare, dacă oricare altă persoană (alta decât cea care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procurorul sau

---

²⁰⁷ BRÎNZĂ, S. et al. *Op. cit.*, p. 582.

²⁰⁸ Федеральный закон „О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Российской Федерации” от 8 декабря 2003 г. № 162-ФЗ. В: *СЗ РФ*, 2003, № 50, с. 4848.

²⁰⁹ ГАЛАХОВА, А.В. *Преступления против правосудия*. Российская академия правосудия. М.: Норма, 2005, с. 105. ISBN: 589123890X.

judecătorul) fie constrânge martorul sau partea vătămată să depună declarații, fie constrânge expertul să formuleze concluzii sau declarații false, fie constrânge interpretul sau traducătorul să efectueze interpretări ori traduceri incorecte, răspunderea i se va aplica nu conform art. 309 CP RM, ci potrivit art. 314 CP RM.

O formulare asemănătoare este utilizată și la definirea subiectului infracțiunii de tortură, tratament inuman sau degradant. Conform definiției torturii, formulate în art. 1 din Convenția împotriva torturii și a altor tratamente crude, inumane sau degradante din 10 decembrie 1984, subiectul torturii, pe lângă un funcționar de stat sau altă persoană care acționează cu titlu oficial, poate fi, de asemenea, o persoană privată care acționează la inițiativa sau cu consimțământul expres sau tacit al acesteia.²¹⁰ Legislatorul din RM a redus în mod semnificativ această formulare, neprevăzând recunoașterea ca subiect al constrângerii de a face declarații a unei persoane care acționează în calitate oficială, precum și a unei persoane private care acționează la inițiativa unui funcționar. În acest sens, potrivit doctrinei ruse, prin *o altă persoană* se înțelege atât angajat al organelor autorizate pentru a efectua urmărirea penală, cât și o persoană care nu intră în categoria dată. Această persoană trebuie să acționeze cu acordul expres sau tacit al investigatorului sau al persoanei care efectuează urmărirea penală.²¹¹

Legislația penală română recurge la același concept al subiectului infracțiunii de constrângere de a face declarații ca și legislația rusă. Legislatorul român a înaintat cel mai mult, prevăzând în dispoziția art. 272 CP Rom. *Influențarea declarațiilor* că „...subiect al infracțiunii analizate poate fi orice persoană fizică, numai dacă îndeplinește condițiile legale cu privire la răspunderea penală (vârstă, responsabilitate, discernământ) neimpunând anumite condiții referitor la acest subiect al infracțiunii.”²¹² Autorii români Vasile Dobrinou și Nicolae Conea, în lucrarea *Drept penal. Partea specială*, vol. II: *Teorie și practică judiciară*, explică detaliat conceptul de subiect al infracțiunii de constrângere de a face declarații. Potrivit acestora, „subiectul activ al infracțiunii date poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile prevăzute de lege, necerându-se careva calități speciale sau vreo limitare în acest sens.”²¹³

Conform doctrinei românești, se înțelege că „...pot comite infracțiunea în calitate de subiect activ și persoana cercetată pentru o faptă penală, precum și victima infracțiunii care determină orice persoană ce urmează să participe în proces în sensul de a nu da declarație sau de a da o declarație care nu corespunde adevărului ori de comiterea uneia dintre acțiunile incriminate prin

---

²¹⁰ CHARRIER, J.-L.; CHIRIAC, A. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Balacron, 2008, p. 724.

²¹¹ ГАЛАХОВА, А.В. *Op. cit.*, p. 105.

²¹² OPREA, M. *Op. cit.*, p. 129.

²¹³ DOBRINOIU, V.; CONEA, N. *Op. cit.*, p. 262.

art. 272 CP Rom. De asemenea, infracțiunea poate fi comisă și de unul dintre inculpați față de alte persoane, având aceeași calitate în cauză, dacă sunt îndeplinite și celelalte condiții de incriminare.”²¹⁴

În comentariul la Codul penal al RM se afirmă că „...autor al infracțiunii de constrângere de a face declarații poate fi numai persoana care efectuează urmărirea penală. Prin urmare, subiectul activ al acestei infracțiuni este special și trebuie să aibă calitatea de persoană care efectuează urmărirea penală. Aceste persoane sunt: procurorul (art. 51 CPP), ofițerii de urmărire penală ai organelor de urmărire penală (art. 57 CPP) și persoanele cu funcții de răspundere din organele de constatare (art. 273 CPP).”²¹⁵

Conform normei penale, subiecții activi ai constrângerii de a face declarații sunt *persoana care constată infracțiunea*, ofițerul de urmărire penală, procurorul sau judecătorul. În cele ce urmează ne vom referi la persoana care constată infracțiunea în calitate de subiect activ al infracțiunii analizate. Conform art. 273 CPP RM „*Organele de constatare, competența și acțiunile acestora*, organele de constatare sunt:

a) Poliția – pentru infracțiuni ce nu sunt date prin lege în competența altor organe de constatare;

a¹) Poliția de Frontieră – pentru infracțiuni atribuite prin lege în competența sa;

b) Centrul Național Anticorupție – pentru infracțiuni date prin lege în competența sa;

c) Serviciul Vamal – pentru infracțiuni date prin lege în competența sa;

d) Serviciul de Informații și Securitate – pentru infracțiuni ale căror prevenire și contracarare îi sunt atribuite prin lege;

d¹) Serviciul Fiscal de Stat – pentru infracțiunile prevăzute la art. 241–242, 244, 244¹, 250–253 și 335¹ din Codul penal;

e) comandantii unităților și formațiunilor militare, șefii instituțiilor militare – pentru infracțiuni săvârșite de militarii din subordine, precum și de persoanele supuse serviciului militar în timpul cantonamentelor; pentru infracțiuni săvârșite de muncitorii și angajații civili ai Forțelor Armate ale Republicii Moldova, legate de îndeplinirea îndatoririlor lor de serviciu, sau săvârșite la locul de dislocare a unității, formațiunii, instituției;

f) funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare – pentru infracțiuni comise în locurile de detenție, în timpul escortării sau în legătură cu punerea în

---

²¹⁴ DOBRINOIU, V.; CONEA, N. *Op. cit.*, p. 263.

²¹⁵ *Codul Penal al Republicii Moldova. Comentariu*, p. 676.

executare a sentințelor de condamnare; de asemenea șefii instituțiilor curative de specialitate – în cazurile referitoare la persoane cărora le sunt aplicate măsuri de constrângere cu caracter medical;

g) comandanții de nave și aeronave – pentru infracțiuni săvârșite pe acestea în timp ce navele și aeronavele pe care le comandă se află în afara porturilor și aeroporturilor;

h) instanțele de judecată sau, după caz, judecătorii de instrucție – pentru infracțiuni de audiență.²¹⁶

În doctrina națională se operează cel mai des cu sintagma „subiect al infracțiunii de constrângere de a face declarații este persoana care efectuează urmărirea penală”. Este o abordare mult prea largă, din acest motiv ne-am propus să sistematizăm cercul persoanelor ce pot fi subiecți ai infracțiunii date. În doctrină, cel mai puțin s-a acordat atenție anume la persoana care constată infracțiunea ca subiect special al infracțiunii de constrângere de a face declarații. Organele enumerate anterior, în condițiile prevăzute de Codul penal, au dreptul să efectueze mai multe acțiuni de urmărire penală, cum ar fi: reținerea infractorului, ridicarea corpurilor delictive, solicitarea de informații și alte documente necesare în procesul de constatare a infracțiunii, citarea și audierea persoanelor, efectuarea unor constatări tehnico-științifice și medico-legale, evaluarea pagubei și efectuarea oricăror altor acțiuni care nu suferă amânare, întocmind procesul verbal în care se vor consemna acțiunile și circumstanțele constatate în condițiile prevăzute lege. Actele de constatare întocmite de aceste organe reprezintă mijloace de probă. Observăm că legea penală egalează acești subiecți cu ofițerul de urmărire penală, chiar dacă acțiunile acestora pot fi efectuate prealabil propunerii ofițerului de urmărire penală de începere a urmăririi penale, unele chiar și prealabil înregistrării actului de constatare a infracțiunii în Registrul nr. 1 de evidență a sesizărilor cu privire la infracțiuni sau Registrul nr. 2 de evidență a altor informații cu privire la infracțiuni și incidente. „Acele acte de constatare (procesul-verbal cu privire la constatarea infracțiunii constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală), împreună cu mijloacele materiale de probă, se predau, în termen de 24 de ore, de către organele de constatare din cadrul Poliției, Poliției de Frontieră, Centrului Național Anticorupție și Serviciului Vamal – organelor de urmărire penală corespunzătoare, constituite conform legii în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Centrului Național Anticorupție, Serviciului Vamal, iar de către celelalte organe de constatare – procurorului, pentru începerea urmăririi penale.”²¹⁷

Activitatea procesual penală practică a fiecărui subiect activ al procedurii judiciare (ofițer de urmărire penală, procuror, apărător, specialist, expert etc.) este strict reglementată de lege,

---

²¹⁶ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Publicat : 05-11-2013 în *Monitorul Oficial*, nr. 248-251 art. 699

²¹⁷ Ibidem

obligându-l să activeze în limitele competenței sale și să rezolve un cerc anumit de sarcini. Atribuțiile ofițerului de urmărire penală sunt legate de funcția probatoriului, aprecierii și utilizării materialelor de probă. Pentru a face față acestor atribuții, organul de urmărire penală are nevoie de cunoștințe juridice în domniul legislației, dreptului material și procesual.²¹⁸

„Ofițerul de urmărire penală face parte din organele de urmărire penală și este persoana cu funcție de răspundere care, în numele statului, în limitele competenței sale, efectuează urmărirea penală pentru orice infracțiune ce nu este dată prin lege în competența altor organe de urmărire penală sau este dată în competența lui prin ordonanța procurorului. Ofițerii de urmărire penală sunt independenți, se supun legii și indicațiilor scrise ale procurorului, statutul lor fiind stabilit prin lege. Organele de urmărire penală sunt constituite conform legii în cadrul Ministerului Afacerilor Interne; Serviciului Vamal și Centrului Național Anticorupție, sarcinile lor de bază fiind depistarea și organizarea descoperirii tuturor infracțiunilor din competența lor sau date în competența acestora prin ordonanța procurorului; cercetarea calitativă și oportună a infracțiunilor ce țin de competența lor, asigurarea condițiilor legale de tragere la răspundere a tuturor persoanelor care au comis infracțiuni; primirea măsurilor întru asigurarea reparării depline a prejudiciului cauzat în urma săvârșirii infracțiunilor; stabilirea în procesul urmăririi penale a cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii, primirea măsurilor întru înlăturarea acestora, participarea activă la alte măsuri de prevenire a infracțiunilor.”²¹⁹

Căci, după cum afirmă și profesorul universitar Mihail Gheorghită, „(...) cel mai important element, determinant, al structurii organizatorice și psihologice a activității ofițerului de urmărire penală constă în acumularea și studierea celor mai diverse elemente de fapt, circumstanțe, date în baza cărora el va restabili complet evenimentul produs în trecut, corelațiile diferitelor persoane implicate în evenimentul respectiv, precum și personalitatea subiectului care a săvârșit infracțiunea.”²²⁰

Procurorul este persoană oficială numită, în modul stabilit de lege, pentru a conduce sau a exercita urmărirea penală și a reprezenta în judecată învinuirea în numele statului. Codul de procedură penală al RM prevede atribuțiile procurorului în art. 51-53, Titlul III, cap. 1. Conform normei procesual penale, procurorul „...este persoana care, în limitele competenței sale, exercită sau, după caz, conduce în numele statului urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanță,

---

²¹⁸ GOLUBENCO, Gh.; CHIOTICI, D. Noțiunea „cunoștințe specializate“ în dreptul procesual penal al României și Republicii Moldova. In: *Studii Juridice Universitare*, 2016, nr. 1-2(33-34). ISSN: 1857-4122.

²¹⁹ *Codul penal*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129. Republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74.

²²⁰ GHEORGHITĂ, M. *Tratat de metodică criminalistică*. Chișinău: CEP USM, 2015, p. 55. ISBN: 978-9975-71-606-2.

exercită sau, după caz, conduce și alte atribuții prevăzute de prezentul cod. Procurorul care participă la judecarea cauzei penale are funcție de acuzator de stat. La exercitarea atribuțiilor sale în procesul penal, procurorul este independent și se supune numai legii. El, de asemenea, execută indicațiile scrise ale procurorului ierarhic superior privind înlăturarea încălcărilor de lege și a omisiunilor admise la efectuarea și/sau la conducerea urmăririi penale. În cursul judecării cauzei, procurorul reprezintă învinuirea în numele statului și prezintă în ședința de judecată probele acumulate de organul de urmărire penală, fiind în drept să declare apel sau recurs împotriva hotărârilor judecătorești pe care el le consideră ilegale sau neîntemeiate. În cadrul urmăririi penale, procurorul, în limita competenței sale materiale și teritoriale, pornește urmărirea penală, dispunând printr-o ordonanță motivată fie efectuarea urmăririi penale de către alte organe de urmărire penală, fie exercitarea sa nemijlocită a urmăririi penale sau refuză pornirea acesteia, sau dispune încetarea urmăririi penale; exercită nemijlocit urmărirea penală, revenindu-i atribuțiile organului de urmărire penală; conduce personal urmărirea penală și controlează legalitatea acțiunilor procesuale efectuate de organul de urmărire penală, decide excluderea din dosar a probelor obținute conform prevederilor art. 94 alin. (1) CPP RM; controlează permanent executarea procedurii de primire și înregistrare a sesizărilor privind infracțiunile; cere de la organul de urmărire penală, pentru control, dosare penale, documente, acte procedurale, materiale și alte date cu privire la infracțiunile săvârșite și persoanele identificate în cauzele penale în care exercită controlul și dispune conexarea sau, după caz, disjungerea cauzei dacă se impune aceasta; verifică calitatea probelor administrate, veghează ca orice infracțiune să fie descoperită, orice infractor să fie tras la răspundere penală și ca nicio persoană să nu fie urmărită penal fără să existe indici temeinici că a săvârșit o infracțiune; decide aplicarea măsurii preventive, modificarea și revocarea ei în limitele CPP RM; efectuează controlul asupra legalității reținerii persoanei etc.”²²¹

Judecătorul este un jurist licențiat, numit în funcție în modul stabilit de lege, autorizat să judece cauze aduse în fața instanței de judecată. Atribuțiile judecătorului, drepturile și obligațiile acestuia, competența sa sunt reglementate de Codul de procedură penală în art. 26-40.

„La înfăptuirea justiției în cauzele penale, judecătorii sunt independenți și se supun numai legii. Ei judecă cauzele penale pe baza legii și în condiții care exclud orice presiune asupra lor. Judecătorul judecă materialele și cauzele penale conform legii și propriei convingeri bazate pe probele cercetate în procedura judiciară respectivă. Judecătorul nu trebuie să fie predispus să accepte concluziile date de organul de urmărire penală în defavoarea inculpatului sau să înceapă o judecată de la ideea preconcepută că acesta a comis o infracțiune ce constituie obiectul învinuirii.

---

²²¹ Cod de procedură penală, art. 51-53.

Sarcina prezentării probelor învinuirii îi revine procurorului. Justiția penală se înfăptuiește fără careva imixtiune. Judecătorul este obligat să se opună oricărei încercări de a exercita presiune asupra sa. Exercițarea presiunii asupra judecătorului la judecarea cauzelor penale cu scopul de a influența emiterea hotărârii judecătorești atrage răspundere conform legii. Judecătorul și persoana care efectuează urmărirea penală apreciază probele în conformitate cu propria lor convingere, formată în urma cercetării tuturor probelor administrate.”²²²

Conform sondajului desfășurat, judecătorul, în raport cu procurorul, ofițerul de urmărire penală și persoana care constată infracțiunea, este cel mai puțin implicat în acțiuni de constrângere – doar 4 participanți din numărul total de 200 au menționat că în timpul procesului penal asupra lor au fost aplicate măsuri de constrângere din partea judecătorului (Figura 3.1). Considerăm că acest fapt se datorează introducerii obligatorii a înregistrării audio a ședințelor de judecată, faptului că ședințele de judecată în cele mai multe cazuri sunt publice, asistării apărătorului în fața instanței etc.

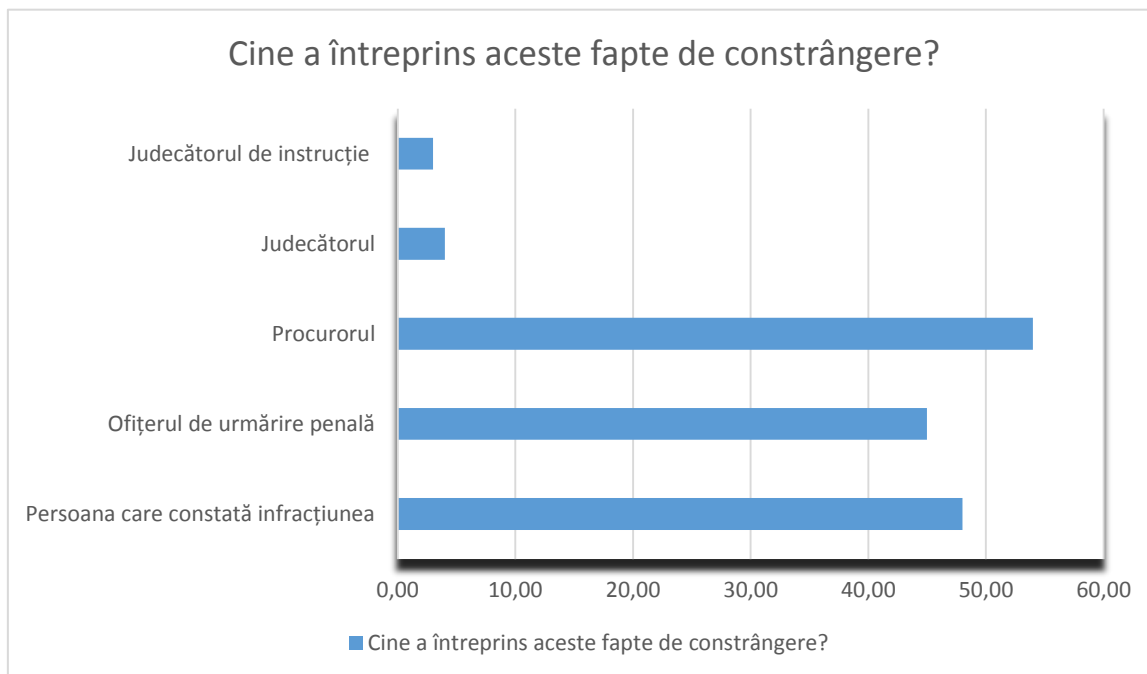
În doctrină sunt formulate diverse opinii referitoare la judecătorul de instrucție ca subiect activ al infracțiunii de constrângere de a face declarații. Doctrinarii naționali opinează că sub noțiunea de judecător se înțelege și judecătorul de instrucție.²²³ *Judecătorul de instrucție* este judecătorul „...abilitat cu unele atribuții proprii urmăririi penale, precum și de control judiciar asupra acțiunilor procesuale efectuate în cadrul urmăririi penale. El asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale prin dispunerea, înlocuirea, încetarea sau revocarea arestării preventive și a arestării la domiciliu; dispunerea liberării provizorii a persoanei reținute sau arestate, revocarea ei, ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport; autorizarea efectuării percheziției, examinării corporale, punerii sub sechestru a bunurilor, ridicării obiectelor ce conțin secret de stat, comercial, bancar, a exhumării cadavrului; dispune internarea persoanei într-o instituție medicală; autorizează interceptarea comunicărilor, reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale, înregistrarea de imagini; audierea martorilor în condițiile art. 109, 110 și 110¹ CPP RM; examinarea cererilor privind accelerarea urmăririi penale; autorizarea, la demersul procurorului, a efectuării măsurilor speciale de investigații, date prin lege în competența sa; examinarea contestațiilor depuse de către părțile în proces privind acțiunile procurorului ierarhic superior; examinarea excluderii din hotărâre a unor capete de învinuire, dacă persoana condamnată a fost extrădată, etc.”²²⁴ Analizând competența judecătorului de instrucție, susținem teoria conform căreia acesta poate fi subiect al infracțiunii analizate. Conform sondajului

²²² Cod de procedură penală, art. 26-40.

²²³ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 793.

²²⁴ Cod de procedură penală, art. 41.

întreprins în procesul realizării prezentei investigații, persoanele care au răspuns afirmativ că în cadrul procesului penal în privința lor au fost întreprinse acțiuni de constrângere din partea judecătorului de instrucție întrunesc însă un număr mai mic – 2,1% (Figura 3.1).

Figura 3.1. Diagrama răspunsurilor din Formulare. Titlul întrebării: *Cine a întreprins aceste fapte de constrângere?*

În norma rusă ce încriminează infracțiunea de constrângere de a face declarații, în raport cu norma națională, cercul de subiecți diferă substanțial. Legislația penală rusă prevede ca subiect al infracțiunii analizate „...anchetatorul (ofițerul de urmărire penală), persoana care efectuează ancheta sau o altă persoană cu cunoștința sau consimțământul tacit al anchetatorului sau al persoanei care efectuează ancheta.”²²⁵ Acești subiecți sunt prevăzuți în legislația penală a mai multor țări din CSI. De exemplu, conform art. 43 din Codul de procedură penală al Republicii Belarus, investigațiile preliminare în cazurile penale se efectuează de către anchetatorii din cadrul Procuraturii, anchetatorii din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, din cadrul Organului de Securitate de Stat și din cadrul organelor financiare, conform competenței,²²⁶ iar organele care efectuează ancheta (urmărirea penală) sunt: Poliția; comandanții unităților militare, formațiunilor

²²⁵ Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Особенная часть, Под общ ред. Ю. И. СКУРАТОВА и В. М. ЛЕБЕДЕВА. Москва 1996. ISBN: 5-86-225-645-8.

²²⁶ Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь, № 295-З. Принят Палатой представителей 24 июня 1999 года. Одобрен Советом Республики 30 июня 1999 года, ст. 43 [citat la 10.10.2019]. Disponibil pe: <https://kodeksy.by/ugolovno-processualnyy-kodeks>

militare și șefii instituțiilor militare; organele de securitate ale statului; șefii instituțiilor de muncă corecționale, de anchetă, secții de izolare, dispensare medicale și educaționale; organele de stat de supraveghere a incendiilor; autoritățile de grăniceri; organele de investigații financiare; autoritățile vamale, atribuțiile fiecăruia fiind stabilită în legea procesual penală.²²⁷

În legislația procesual penală rusă nu se folosește termenul „persoană care efectuează ancheta”, ci termenul „interogator”. În acest caz, ancheta este efectuată de interogatori (anchetatori) ai organelor enumerate mai sus. Menționăm că aceste instituții ar avea multe în comun cu organele naționale de constatare. Este necesar să supunem analizei noțiunea „precum și altă persoană”, utilizată în art. 302 CP FR. În comentariul Codului penal al Federației Ruse, editat de A.И. Чучаева, este invocat: „Subiectul infracțiunii este anchetatorul sau persoana care efectuează ancheta. De asemenea, este o altă persoană care, cu cunoștința sau consimțământul tacit al anchetatorului sau al persoanei care efectuează ancheta, obligă să depună declarații sau să emită o concluzie.”²²⁸ Odată cu invocarea „unei alte persoane” în calitate de subiect al infracțiunii analizate, aceasta nu a dobândit statutul de subiect general, deoarece este prevăzută o condiție specială pentru el: trebuie să acționeze cu cunoștința sau consimțământul tacit al anchetatorului sau al persoanei care conduce ancheta. În caz contrar, acțiunile acestei persoane vor fi calificate conform art. 309 CP FR (*Coruperea sau constrângerea de a face declarații, traducere incorectă sau refuzul de a face declarații*) sau ca o infracțiune împotriva persoanei respective.²²⁹ Se pune întrebarea cu privire la statutul procesual al unei „alte persoane”. În primul rând, poate fi un alt participant la procesul penal (de ex., o victimă, la cererea căreia se face o anchetă suplimentară). Poate fi, de asemenea, o persoană care nu ocupă o anumită poziție procesuală într-un dosar penal, dar este implicată oficial de un anchetator (interogator) în producerea unei acțiuni de investigație separate (de ex., un oficial al unui organ ce desfășoară activități de căutare operațională, implicat într-o confruntare; ofițerul de poliție raional, chemat să asiste anchetatorul în timpul interogatoriului). De asemenea, poate fi orice altă persoană prezentă în timpul audierii (fie că este ofițer de aplicare a legii sau nu are nicio relație cu el). Pentru a aduce astfel de persoane la răspundere penală, este necesară o condiție prealabilă: ca anchetatorul sau interogatorul să fie conștient de intenția unei alte persoane de a folosi constrângerea împotriva persoanei care este audiată. În plus, se pune întrebarea: ce rol are anchetatorul, interogatorul, cu știința sau

---

²²⁷ *Ibidem*, art. 115.

²²⁸ ЧУЧАЕВ, А.И. *Постатейный комментарий к Уголовному кодексу РФ*. М.: ИНФРА-М: КОНТРАКТ, 2004, с. 694.

²²⁹ ПИЛЮШИН, И.П. К вопросу о получении и закреплении в уголовном деле показаний и объяснений. В: *Досудебное производство (Актуальные вопросы теории и практики)*: материалы науч.-практ. конф. Омск: Омская академия МВД России, 2002, с. 133.

consimțământul căruia o altă persoană constrânge un participant al procesului penal să depună declarații? Este un complice? În opinia noastră, investigatorul sau persoana care efectuează ancheta, în cazul consimțământului sau neamestecului, acționează ca un complice, iar în cazul îndeplinirii chiar ne semnificative a laturii obiective a infracțiunii: utilizarea amenințărilor, șantajul și alte acțiuni ilegale pentru a forța darea declarațiilor – ca un coautor. Responsabilitatea pentru complicitatea anchetatorului sau a persoanei care conduce ancheta va fi posibilă numai în cazul compatibilității activităților sale cu „cealaltă persoană” și a legăturii de cauzalitate a rezultatului final socialmente periculos.

И.Ю. Бунева susține că în calitate de subiect al constrângerii de a face declarații, anchetatorul sau interogatorul va acționa în următoarele condiții: 1) prezența unei cauze penale (aici acțiunile de constrângere față de participanții la proces vin din partea anchetatorului); 2) desfășurarea unei anchete într-un dosar penal, participanților cărora li s-a aplicat constrângere ilegală, ar trebui atribuită interogatorului, șefului organului de anchetă sau adjunctului acestuia sau 3) o acțiune de investigație, în cursul căreia s-a aplicat o constrângere ilegală participanților săi, trebuie să fie efectuată de ofițerul de anchetă pe baza unei instrucțiuni scrise separate de anchetator. Dacă aceste condiții nu sunt îndeplinite, anchetatorul sau interogatorul va fi tras la răspundere pentru depășirea atribuțiilor de serviciu (art. 286 CP FR).²³⁰ Potrivit profesorului rus Ю.А. Красиков, subiecți ai constrângerii de a face declarații, pe lângă anchetator și persoana care conduce ancheta, pot fi procurorul și șeful departamentului de investigații. Autorul argumentează cele menționate prin faptul că șeful departamentului de investigații poate fi într-adevăr recunoscut ca subiect al infracțiunii în cauză, întrucât el, atunci când efectuează o investigație preliminară în cadrul unei viitoare cauze penale, are pe deplin puterile unui investigator (art. 39 CPP FR). Procurorul însă nu poate fi recunoscut ca subiect al constrângerii de a face declarații, întrucât el nu este indicat în dispoziția articolului ca posibil subiect și nu are puterile unui investigator sau ale unui interogator. Posibilitatea ca procurorul să efectueze personal procesul penal în ansamblu, acțiuni individuale de investigație, inclusiv interogatoriu, vorbește despre necesitatea includerii în dispoziția art. 302 din CP FR a recunoașterii procurorului ca subiect al infracțiunii.²³¹

Deducem că reglementările naționale cu privire la subiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații se deosebesc substanțial de cele ale Federației Ruse și ale unor state din CSI. Este și logic, întrucât sistemul organelor de urmărire penală diferă de la o țară la alta.

---

²³⁰ БУНЕВА, И.Ю. *Уголовная ответственность за принуждение к даче показаний*: автореф. дис. канд. юрид. наук. Омск: Омская академия МВД России, 2000, с. 9.

²³¹ КРАСИКОВ, Ю.А. *Множественность преступлений (Понятие, виды, наказуемость)*: Учеб. пособие. М.: ВЮЗИ, 1988, с. 9.

Tot în contextul subiectului urmează să abordăm un alt aspect important ce vizează infracțiunea de constrângere de a face declarații, în special interesează dacă infracțiunea prevăzută la art. 309 CP RM este sau nu susceptibilă de a fi săvârșită prin *participație* în formă simplă sau complexă. Potrivit art. 41 CP RM, se consideră participație „cooperarea cu intenția a două sau a mai multor persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate, iar conform art. 42 alin. (1) din același cod, participanții sunt persoanele care contribuie la săvârșirea unei infracțiuni în calitate de autor, organizator, instigator sau complice. Complice, conform prevederilor alin. (5) art. 42 CP RM este persoana care a contribuit la săvârșirea infracțiunii prin sfaturi, indicații, prestare de informații, acordare de mijloace sau instrumente ori înlăturare de obstacole, precum și persoana care a promis dinainte că îl va favoriza pe infractor, va tăinui mijloacele sau instrumentele de săvârșire a infracțiunii, urmele acesteia sau obiectele dobândite pe cale criminală, ori persoana care a promis din timp că va procura sau va vinde atare obiecte.”²³²

Poate fi complice, de exemplu cel care intermediază, cu bună știință, între autor și persoana subiect pasiv, ce urmează a da o declarație într-o cauză penală, în calitate de persoană vătămată, în sensul în care îi comunică făptuitorului numărul de telefon al victimei, îi face cunoscut programul acesteia, locul ei de muncă și programează o întâlnire între victimă și făptuitor.

Concretizăm că pentru existența participației simple prevăzute la art. 44 CP RM, adică a coautoratului, în cazul infracțiunii analizate, este necesar ca făptuitorii să dispună de calitatea specială cerută autorului, adică în caz de coautorat este necesară prezența subiecților speciali. În cazul participației complexe – art. 45 CP RM, organizator, instigator sau complice poate fi orice persoană, regula principală fiind ca autorul să întrunească calitățile subiectului special.

Conform doctrinei românești, autorul infracțiunii de influențare a declarațiilor poate fi, la rândul său, instigat să comită fapta de către o altă persoană. Dacă instigatorul, după ce îl determină pe instigat să săvârșească infracțiunea, participă alături de el, comițând acte tipice infracțiunii de influențare a declarațiilor, el va deveni coautor, „deoarece instigarea fiind o formă secundară de participație, în raport cu coautoratul, va fi absorbită de acesta.”²³³

După cum am menționat, „infracțiunea de influențare a declarațiilor reprezintă o noutate în legea română, aceasta înglobează unele dispoziții din Codul penal român din 1969, respectiv, ale art. 261 (*Încercarea de a determina mărturia mincinoasă*) și art. 261¹ (*Împiedicarea participării la proces*), la care se adaugă și alte dispoziții. Odată cu introducerea modificărilor în legea penală

---

²³² *Codul penal*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129. Republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74.

²³³ OPREA, M. *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*. București: Universul Juridic, 2015, p. 129. ISBN: 9786066735131.

română, a fost extinsă conduita pe care subiectul activ urmărește să o obțină de la persoana supusă constrângerii, coruperii sau altei fapte cu efect vădit intimidant, cuprinzând mai multe aspecte ce vor să acopere un câmp mai vast al activității organelor judiciare.”²³⁴

În lucrarea autorilor Octavian Loghin și Tudorel Toader *Drept penal român* (2001), referitor la subiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații, este relevat doar că infracțiunea dată poate fi săvârșită de orice persoană. Legea nu face nicio limitare în această privință, iar participația penală este posibilă sub oricare dintre formele sale:²³⁵ coautorat, organizator, instigator sau complice. De asemenea, pot fi coautori la infracțiunea de influențare a declarațiilor cei care încearcă să determine aceeași persoană ca să nu dea declarație într-o cauză civilă, în calitate de martor, fiecare exercitând una dintre modalitățile expres prevăzute de lege, respectiv constrângerea, coruperea sau intimidarea prin amenințarea unui membru al familiei. Chiar dacă acțiunile nu sunt omogene și sunt exercitate în momente diferite, se va reține coautoratul la infracțiunea de influențare a declarațiilor, dacă subiecții activi au acționat cu o voință comună de cooperare, în scopul de a determina subiectul pasiv să nu dea declarație în cauza în care este citat.

Autorii ruși A.C. Горелик și Л.В. Лобанова susțin că „în calitate de subiecți ai infracțiunii de constrângere de a face declarații apar ofițerul de urmărire penală, persoana care efectuează urmărirea penală și alte persoane care efectuează aceleași acțiuni cu consimțământul sau acordul tacit al ofițerului de urmărire penală, persoana care efectuează nemijlocit urmărirea penală. Lista celor care pot fi subiecți ai infracțiunii de constrângere de a face declarații, compusă din ofițerul de urmărire penală și persoanele care efectuează urmărirea penală, pare a fi una exhaustivă.”²³⁶

Suntem de principiu de acord cu opinia doctrinarului rus А.И. Чучаев: „...legea, atunci când nominalizează persoanele menționate în calitate de subiecți, le caracterizează nu situația de funcție, dar cea de procedură, de aceea este posibilă răspunderea conform art. 302 CP FR și a altor persoane care la constrângere au exercitat efectiv funcțiile de ofițer de urmărire penală (anchetator) sau de persoană care efectuează ancheta.”²³⁷ În acest sens, autorii explică faptul că în instituția procuraturii cercetarea este efectuată de către asistenți, aceștia neavând statut de ofițer de urmărire penală, însă întrucât exercită atribuțiile ofițerilor de urmărire penală, în coraport u infracțiunea de constrângere de a face declarații, acțiunile acestora urmează a fi considerate ca constrângere, aceștia pot fi considerați subiecți ai constrângerii.

---

²³⁴ BÎRZU, B. *Influențarea declarațiilor în drept penal roman – conținutul constitutiv*. Acta Universitatis George Bacovia, Juridica - Volume 7, Issue 1/2018 [citat la 06.08.2019]. Disponibil pe: <http://juridica.ugb.ro/>

²³⁵ LOGHIN, O.; TOADER, T. *Drept penal român. Partea specială*. Ediția a IV-a, 2001, p. 431.

²³⁶ ГОРЕЛИК, А.С.; ЛОБАНОВА, Л.В. *Op. cit.*, p. 186.

²³⁷ ЧУЧАЕВ, А.И. *Преступления против правосудия*. 1997, с. 35.

Aderăm la acest concept și susținem că orice persoană poate fi subiect al infracțiunii de constrângere de a face declarații, dacă aceasta acționează cu consimțământul persoanei care constată infracțiunea, al ofițerului de urmărire penală, procurorului sau judecătorului. În comentariul la Codul penal al RM se menționează că în cazul participației complexe, instigator, organizator sau complice poate fi orice altă persoană.²³⁸ Dar ce se întâmplă atunci când în calitate de instigator avem subiectul special, iar în calitate de autor – o persoană terță? Răspunsul la această întrebare vom încerca să-l în continuare. În practică se atestă cazuri când acțiunile de constrângere au loc prin intermediul unei persoane terțe, la îndemnul subiectului special. De exemplu, persoana terță și un subiect special pot fi coautori în cadrul infracțiunii analizate²³⁹ sau, în varianta cea mai clasică, subiectul special apare în calitate de instigator, iar persoana terță – de autor. Motivul săvârșirii infracțiunii prin intermediul unei persoane terțe poate fi frica de a fi descoperit și demis etc. Această omisiune este o lacună în legislația penală a Republicii Moldova și este necesară modificarea normei prin completarea acesteia după cuvintele „interpretare incorectă” cu sintagma „... de către persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procuror, judecător sau de către o persoană terță cu cunoștința sau consimțământul acestora...”. În legătură cu o asemenea eventuală modificare a normei, poate apărea întrebarea: cum vor fi încadrate acțiunile persoanei care și-a dat consimțământul pentru comiterea infracțiunii de constrângere de a face declarații? Forma de exprimare a consimțământului și momentul exprimării devin factorul care determină prezența infracțiunii. O asemenea interpretare rezidă în prezența unui contact între subiectul special și o altă persoană, ceea ce implică o atitudine clar pozitivă din partea subiectului special față de comportamentul persoanei terțe. Credem că această atitudine pozitivă denotă că subiectul special are o idee clară că își exprimă acordul, permite sau ordonă înlăptuirea acțiunilor ilegale. Deci, este necesar ca persoana terță să obțină un astfel de acord (permisiune, ordin) de a întreprinde acțiuni de constrângere de a face declarații în prealabil, nu după săvârșirea acțiunilor de constrângere.

3.2. Latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații

În doctrina juridico-penală, prin „*latură subiectivă a componentei infracțiunii*” se înțelege partea interioară a infracțiunii, care determină atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta prejudiciabilă săvârșită și de urmările acesteia, sub raportul conștiinței, voinței și emoțiilor

---

²³⁸ BARBĂNEAGRĂ, A. et al *Op. cit.*, p. 676.

²³⁹ МАРФИЦИН, П.Г.; ТУРЫШЕВ, А.Д. Уголовно-правовые и процессуальные вопросы применения ст. 179 УК РСФСР. В: *Преступления против правосудия: уголовно-правовые и уголовно-процессуальные аспекты*. Материалы теоретического семинара, Омск: Юридический институт МВД России, 1996, с. 39.

sale.”²⁴⁰ Latura subiectivă a oricărei infracțiuni se caracterizează prin semnele sale: vinovăția, scopul, motivul. Spre deosebire de vinovăție, proprie fiecărei infracțiuni, scopul și motivul prezintă relevanță la calificarea faptei numai atunci când evoluează în calitate de semne constitutive sau circumstanțial agravante; în celelalte cazuri, motivul și scopul pot prezenta importanță la individualizarea pedepsei.²⁴¹

Prin ”latură subiectivă” în știința dreptului penal se înțelege atitudinea psihică a unei persoane față de fapta socialmente periculoasă comisă de aceasta și consecințele survenite, activitatea psihică a unei persoane legată direct de săvârșirea unei infracțiuni.²⁴²

În pofida faptului că, pentru procesul de investigare a cauzei și de examinare a acesteia în instanța de judecată, dintre toate elementele infracțiunii, latura subiectivă este elementul componentei de infracțiune cel mai dificil de stabilit și de probat, necesitatea identificării ei corecte este imperioasă.

În primul rând, latura subiectivă, ca element al infracțiunii, este unul dintre elementele principale ce reprezintă baza răspunderii penale. În al doilea rând, latura subiectivă face posibilă delimitarea unei infracțiuni de alte infracțiuni conexe. În al treilea rând, stabilirea corectă a laturii subiective joacă un rol important la individualizarea pedepsei. Mai mult decât atât, sub noțiunea de stabilire a laturii subiective a infracțiunii se înțelege procesul de stabilire a actului ilegal al subiectului, a semnelor de intenție directă sau indirectă specificate în lege, clarificând tipul, conținutul și direcția intenției, conținutul neglijenței, scopul și motivele infracțiunii, alte semne ale laturii subiective, precum și definirea gradului de vinovăție a infractorului.²⁴³

Unii autori egalează latura subiectivă a infracțiunii cu vinovăția, care, în opinia lor, include și motivul, și scopul.²⁴⁴ Alții afirmă că latura subiectivă nu se limitează la conținutul vinovăției și include, pe lângă aceasta, și alte elemente psihologice (scop, motiv), iar alții consideră că latura subiectivă este doar o parte a vinovăției, fiind o bază generală pentru răspunderea penală și acționează ca o caracteristică integrală a unei infracțiuni în toate relațiile sale esențiale pentru responsabilitate.²⁴⁵

---

²⁴⁰ GRAMA, M.; BOTNARU, S.; ȘAVGA, A.; GROSU, V. *Drept penal. Partea generală*. Vol. I, Chișinău: Tipografia Centrală, 2012, p. 328. ISBN: 978-9975-53-083-5.

²⁴¹ Ibidem, p.329.

²⁴² JENUNCHI, E. Latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. In: *Revista Științifică Internațională „Supremația Dreptului”*, 2020, nr. 1-2, p. 172.

²⁴³ КАЛАШНИКОВА, А.А. *Принуждение к даче показаний (уголовно-правовой аспект)*: дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2004, с. 90.

²⁴⁴ ДАГЕЛЬ, П.С.; КОТОВ, Д.П. *Субъективная сторона преступления и ее установление*. Воронеж, 1974, с. 162. ISBN: X628.101.2.

²⁴⁵ ДЕМИДОВ, Ю.А. *Социальная ценность и оценка в уголовном праве*. Москва, 1975, с. 114.

Cu toate acestea, conținutul laturii subiective nu se limitează la vinovăție, ci include și un scop – obiectivul urmărit de infractor „...prin săvârșirea acțiunii sau inacțiunii ce constituie elementul material al infracțiunii, și motivul infracțiunii – impulsul intern din care se naște decizia infracțională și, pe cale de consecință, punerea în executare a deciziei.”²⁴⁶

Potrivit unor autori: „în genere, este admis că pentru latura subiectivă a actului de conduită a omului este caracterizantă și totodată determinantă acțiunea a doi factori inerenți vieții psihice a persoanei: conștiința sau factorul intelectual și voința sau factorul volitiv. Prezența acestor doi factori și specificul interacțiunii lor în geneza și realizarea actului de conduită socialmente periculos sunt determinante pentru existența vinovăției.”²⁴⁷

Aderăm la punctul de vedere conform căruia vinovăția constituie nucleul laturii subiective a infracțiunii, dar nu cuprinde complet conținutul acesteia. Vinovăția este un semn obligatoriu al oricărei infracțiuni, ea reprezintă „...atitudinea psihică a unei persoane față de ceea ce face, un act social periculos prevăzut de legea penală și consecințele sale periculoase din punct de vedere social.”²⁴⁸ Dacă în textul normei penale nu este indicată forma vinovăției, atunci „în raport cu fiecare infracțiune, vinovăția se stabilește prin interpretarea legii penale, ținând cont de particularitățile laturii obiective a infracțiunii, caracteristicile motivului și scopului actului, precum și alte circumstanțe.”²⁴⁹

Latura subiectivă a infracțiunilor împotriva justiției este caracterizată doar de o formă intenționată de vinovăție și, de regulă, intenția nu poate fi decât directă. În unele cazuri, scopul și motivul infracțiunii sunt arătate ca semne principale. Cu toate acestea, pentru majoritatea acestor infracțiuni, ultimele sunt facultative și nu influențează calificarea faptei.

Dificultatea apare la determinarea tipului de intenție: directă sau indirectă, în funcție de acțiunile subiectului infracțiunii. Semnul intelectual al intenției reflectă procesele care au loc în sfera conștiinței subiectului și include două elemente: 1) conștiința persoanei cu privire la natura periculoasă socială a actului său (acțiune sau inacțiune); 2) previziunea, de regulă, este inevitabilă și, în unele cazuri, reală, posibilitatea apariției consecințelor periculoase din punct de vedere social ale faptei.

---

²⁴⁶ IUSTIN, V. Elemente constitutive subiective ale infracțiunilor privind obiectele de proprietate industrială. In: *Intellectus*, 2014, nr. 4, p. 9.

²⁴⁷ BULAI, C. *Manual de drept penal. Partea generală*. București: ALL, 1997, p. 648. ISBN: 973-9229-74-3.

²⁴⁸ ДАГЕЛЬ, П.С.; КОТОВ, Д.П. *Op. cit.*, p. 37.

²⁴⁹ ВОЛЖЕНКИН, Б.В. *Экономические преступления*. СПб: Юрид. центр Пресс, 1999, с. 60. ISBN: 5-93292-001-7

Majoritatea autorilor²⁵⁰ consideră că, în astfel de infracțiuni, vinovăția este posibilă doar sub forma intenției directe, dar există și autori care consideră că este posibilă comiterea acestor infracțiuni cu intenție indirectă. Această opinie a fost susținută, de exemplu, de profesorul rus Э.Я. Немировский, iar mai târziu și de către Б.С. Утевский, Г.А. Злобин, В.Н. Кудрявцев, Б.С. Никифоров.²⁵¹

Професорul rus П.С. Дагель este de părere că din moment ce în compozițiile formale „consecința nu este un element al compoziției, atitudinea psihică față de aceasta fie lipsește, fie nu afectează forma vinovăției și calificarea infracțiunii. Împărțirea intenției, în cadrul infracțiunilor formale, în *directe* și *indirecte* nu are sens. În infracțiunile formale, este mai corect să vorbim pur și simplu despre intenție, fără a fi împărțită în tipuri.”²⁵²

Conținutul volitiv al intenției este dorința (pentru intenția directă) sau admiterea conștientă (pentru cea indirectă) a consecințelor unei infracțiuni sau o atitudine indiferentă față de acestea. În infracțiunile cu o compoziție formală, elementul volitiv al intenției este determinat de o atitudine volitivă față de faptele ilicite în sine. Astfel, obiectul dorinței ca formă de atitudine volitivă îl constituie actele periculoase din punct de vedere social (și nu consecințele lor).

Potrivit autorului rus И.Э. Звечаровский, este suficient ca o persoană să înțeleagă pericolul social al acțiunii sau al inacțiunii sale și nu este necesar să se includă aici dorința celui vinovat de a comite această acțiune sau inacțiune, „întrucât legiuitorul leagă prezența unui element de intenție volitiv doar cu consecințe periculoase din punct de vedere social, a căror stabilire contează numai atunci când se califică infracțiunile cu o compoziție materială.”²⁵³ Debutul consecințelor în infracțiunile cu structură formală este fie o caracteristică calificativă în cazurile prevăzute de legea penală, fie o circumstanță agravantă.

Atunci când se săvârșește o infracțiune cu o compoziție formală, dorința vinovăției se extinde la acțiunile (inacțiunea) în sine, care, prin proprietățile lor obiective, au un semn de pericol social, indiferent de apariția consecințelor nocive. Și întrucât acțiunile săvârșite în mod deliberat și oluntar

---

²⁵⁰ Курс советского уголовного права. Т. 4, 1978, с. 335; Рарог, А.И. *Вина и квалификация преступлений*. Москва, 1982, с. 39; Курс советского уголовного права. Т. 6, 1971, с. 134; Уголовное право Российской Федерации (*Особенная часть*). Под ред. Борзенкова Г.Н. и Комиссарова В.С. Москва, 1997, с. 630 и др.

²⁵¹ КУДРЯВЦЕВА, В.Н. *Российское уголовное право (Особенная часть)*. Москва, 1997, с. 404; Немировский, Э.Я. *Основные начала уголовного права*. Одесса, 1917, с. 167; Злобин, Г.А.; Никифоров, Б.С. *Умысел и его формы*. Москва, 1972, с. 188; Утевский, Б.С. *Вина в советском уголовном праве*. Москва, 1950, с. 238.

²⁵² ДАГЕЛЬ, П.С. *Проблемы вины в советском уголовном праве. Ученые записки ДВГУ*. Владивосток, 1968, ч. 1, с. 74.

²⁵³ ЗВЕЧАРОВСКИЙ, И.Э. *Уголовное право России. Общая часть: Учебник*. 2010, с. 185. ISBN: 9785392309832.

sunt întotdeauna dorite pentru actor, intenția în infracțiunile cu o compoziție formală nu poate fi decât directă. Această opinie este împărtășită de majoritatea oamenilor de știință.²⁵⁴

În lucrarea *Преступления против правосудия: теоретические проблемы классификации и законодательной регламентации*, autoarea rusă Л.В. Лобанова, evidențiază caracteristica elementelor subiective ale infracțiunilor contra justiției. Astfel, este conturată ideea că „...infracțiunile contra justiției se caracterizează prin faptul că vinovăția se exprimă forma intenționată și de obicei, intenția este directă. Cercetătoarea, pe bună dreptate, stabilește că scopul și motivul pentru majoritatea infracțiunilor contra justiției nu constituie semne obligatorii. De asemenea, a argumentat pe bună dreptate că răspunderea pentru din infracțiunile contra justiției prevăzute în cap. 31 CP FR nu depinde de existența unor interese de îmbogățire sau a unor interese personale. În mare parte, rezultatul ideal stabilit pentru infracțiunile respective întotdeauna este diametral opus sarcinilor urmărite de acest rezultat, trăsăturile specifice motivelor constă în mecanismul formării lor, și anume în apariția tendinței de a comite o infracțiune sub influența acțiunii activității procesuale sau a activității importante pentru executarea deciziilor procesuale.”²⁵⁵

În cele ce urmează vom supune examinării principalul semn al laturii subiective a infracțiunii de constrângere de a face declarații: **vinovăția**.

Latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații se caracterizează prin intenție directă, faptul dat rezultând din conținutul normei formulate la alin. (1) art. 309 CP RM. Făptuitorul își dă seama că el, abuzând de puterile sale oficiale, prin amenințări sau prin alte acțiuni ilegale, obligă bănuitul, învinuitul, victima, martorul să depună declarații sau un expert să dea o părere și dorește acest lucru. Infracțiunea specificată exclude intenția indirectă. Acest lucru rezultă în mod evident atât din scopul actului (obținerea probelor necesare), cât și din natura acțiunilor descrise în lege (prin utilizarea amenințărilor și a altor acțiuni ilegale)²⁵⁶. Factorul intelectual al laturii subiective a infracțiunii analizate se manifestă în conștientizarea de către făptuitor a pericolului social și a caracterului ilicit al faptei sale, precum și a caracterului prejudiciabil al urmărilor acesteia. Criteriul volitiv se exprimă în dorința făptuitorului de a comite fapta. De exemplu, subiectul infracțiunii își dă seama că forțează persoana care este audiată să facă declarații prin metode ilegale și dorește să acționeze în modul dat.

---

²⁵⁴ РАРОГ, А.И. *Проблемы квалификации преступлений по субъективным признакам*. Москва, 2015, с. 38.

²⁵⁵ ЛОБАНОВА, Л.В. *Преступления против правосудия: теоретические проблемы классификации и законодательной регламентации*. Волгоград: Изд. Волгогр. гос. унив. 1999, с. 186. ISBN: 5-85534-234-4.

²⁵⁶ *Ibidem*, p. 59.

Unii doctrinari români împărtășesc opinia conform căreia infracțiunea de influențare a declarațiilor, prevăzută la art. 272 CP al României, se poate săvârși doar cu intenție directă. Concluzia se impune față de reglementarea legală a infracțiunii date, care nu permite o altă interpretare, întrucât, susțin autorii, dacă am considera că fapta s-ar putea săvârși și cu intenție indirectă, ar însemna să acceptăm faptul că inculpatul ar putea să nu urmărească rezultatul faptei sale, pe care îl prevede, ci doar să accepte posibilitatea producerii lui, variantă care însă nu poate fi admisă, din prisma textului normei penale. Fapta se poate comite printr-o acțiune, însă nu este exclusă nici comiterea acesteia printr-o inacțiune, de exemplu, în cazul existenței unor raporturi legale, contractuale sau de altă natură între două persoane, iar neîndeplinirea unor obligații care incumbă acestor raporturi s-ar putea constitui fie într-o constrângere morală, fie într-o altă faptă cu efect vădit intimidant. Având în vedere schimbarea de optică a legiuitorului în privința formei de vinovăție cu care se poate comite o infracțiune în modalitatea inacțiunii, în sensul unificării regimului aplicabil prin pedepsirea săvârșirii din culpă numai când acest lucru este prevăzut expres de lege, atât în cazul acțiunii, cât și al inacțiunii, concluzionăm că infracțiunea de influențare a declarațiilor nu se poate comite din culpă, nici măcar în varianta inacțiunii, întrucât legiuitorul nu a prevăzut expres această posibilitate.²⁵⁷

În comentariul la Codul penal al RM, referitor la latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații este stipulat că aceasta se caracterizează prin intenție directă, ea rezultând expres din textul alin. 1) art. 309 CP.²⁵⁸

Savanții S. Brînză și V. Stati menționează că „...latura subiectivă a infracțiunii prevăzute de art. 309 CP RM se caracterizează prin intenție directă. Motivele acestei infracțiuni constau în: interes material, năzuința de autoafirmare, înțelegerea denaturată a obligațiilor de serviciu, incapacitatea de a soluționa pe căi legale problema creată etc.”²⁵⁹

Doctrinarii români de asemenea sunt de părerea că infracțiunea se săvârșește numai cu intenție directă. Făptuitorul constrânge sau corupe o persoană (martor, expert, interpret) în scopul special de a-l determina să dea declarații mincinoase ori să efectueze un raport de expertiză ireal, sau să facă o interpretare care nu corespunde realității. Pentru realizarea elementului subiectiv, este necesar ca făptuitorul să fi prevăzut că prin acțiunea sa ar putea pune în pericol înfăptuirea justiției și să fi urmărit anume acest rezultat. Astfel, infracțiunea analizată se comite doar cu intenție directă, deoarece aceasta se deduce cu claritate și din aceea că ea nu este altceva decât o tentativă

---

²⁵⁷BANDOL, I.D. *Infracțiunea de influențare a declarațiilor (art. 272 NCP)*. 2014. Disponibil pe: <https://www.juridice.ro/306877/infracțiunea-de-influentare-a-declaratiilor-art-272-ncp.html>

²⁵⁸ BARBĂNEAGRĂ, A. et al. *Op. cit.*, p. 677.

²⁵⁹ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 756.

special incriminată pentru împiedicarea unui anume rezultat.²⁶⁰ Adică făptuitorul trebuie să fi prevăzut că prin fapta sa s-ar putea pune în pericol înfăptuirea justiției și să fi urmărit anume acest scop.

La faptul săvârșirii infracțiunii analizate doar cu intenție directă se referă și doctrinarii români Octavian Loghin și Tudorel Toader, însă ei susțin că „...făptuitorul, săvârșind infracțiunea dată, își dă seama și urmărește să creeze prin această acțiune o stare de pericol pentru înfăptuirea justiției. Latura subiectivă a infracțiunii nu include vreun motiv sau scop.”²⁶¹ O asemenea idee o întâlnim doar la autorii sus-numiți, idee pe care nu o susținem.

Cercetătorul Ivan Macari de asemenea susține că „...latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații se caracterizează prin vinovăție intenționată (intenție directă). Vinovatul își dă seama că prin mijloace ilegale constrânge participantul la procesul penal să facă declarații false și dorește ca anume prin aceste metode să obțină aceste depoziții.”²⁶²

Conștientizarea pericolului social al faptei analizate include perceperea de către subiect a faptului atingerii, deteriorării prin fapta sa a valorilor și a relațiilor sociale apărute de lege. În ceea ce privește fapta analizată, aceasta înseamnă că subiectul infracțiunii trebuie să fie, de asemenea, conștient de modul în care a fost săvârșită fapta ca semn constructiv al infracțiunii, specificat de legiuitor în dispoziția articolului. În consecință, în momentul intelectual al intenției, este inclusă și conștientizarea persoanei cu privire la faptul că este forțată să constrângă prin utilizarea amenințărilor sau a altor acțiuni ilegale.²⁶³ Persoana care constrânge pentru a obține declarații este conștientă de natura periculoasă a acțiunilor sale, de faptul că ea acționează contrar prevederilor legale.

Astfel, atunci când comite infracțiunea de constrângere de a face declarații, subiectul își dă seama că, recurgând la încălcarea normelor legale, el obligă persoana audiată, prin amenințări sau alte acțiuni ilegale, să facă declarațiile necesare, pe expert – să dea concluzia, pe interpret – să facă o interpretare sau pe traducător să facă o traducere.

Legea penală nu se limitează doar la vinovăție ca parte componentă a laturii subiective atunci când se decide asupra problemei răspunderii penale în raport cu fapta socialmente periculoasă (acțiune sau inacțiune) și consecințele acesteia, ci sunt luate în considerare și alte elemente ale laturii subiective a infracțiunii: motivele acesteia, scopurile urmărite de persoană în momentul săvârșirii infracțiunii. Astfel, latura subiectivă a unei infracțiuni, pe lângă vinovăție, include

---

²⁶⁰ DOBRINOIU, V.; CONEA, N. *Op. cit.*, p. 48.

²⁶¹ LOGHIN, O.; TOADER T. *Drept penal român. Partea specială*. București, 1999, p. 371. ISBN: 973-9167-88-8.

²⁶² MACARI, I. *Deptul penal al Republicii Moldova. Partea specială*. Chișinău, 2003, p. 360.

²⁶³ HAYMOB, A.B. *Op. cit.*, p. 232.

următoarele elemente: *motiv*, *scop*, care, spre deosebire de vinovăție, nu întotdeauna sunt obligatorii.

Scopul este o închipuire a rezultatului dorit de subiect, a cărui realizare este urmărită de către subiect prin săvârșirea unei infracțiuni. Prezența scopului confirmă natura intenționată a acțiunilor ilegale.

Scopul constrângerii de a face declarații, deși nu este indicat direct în norma ce incriminează fapta dată, urmează a fi stabilit în mod necesar. El constă în obținerea unor declarații, a unor concluzii (în cazul expertului), a unor traduceri sau interpretări incorecte (în cazul traducătorului sau a interpretului). Alte scopuri sau mobilul (motivul) faptei de constrângere de a face declarații nu au relevanță pentru existența acestei infracțiuni.²⁶⁴ Spre deosebire de infracțiunea prevăzută la articolul 314 CP RM, al cărei scop este obținerea unor declarații false, în cazul săvârșirii infracțiunii prevăzute la articolul 309 CP RM nu are importanță ce tip anume de declarații își dorește să obțină subiectul infracțiunii prin constrângere: adevărate sau false. Important este că aceasta se face prin încălcarea legii, în detrimentul înfăptuirii legale a justiției și cu încălcarea drepturilor persoanei.²⁶⁵

În același timp, profesorul Brînza Sergiu face o distincție între scop și motiv menționând că „...aceasta nu presupune o separație rigidă în planul realității psihice care însoțește declanșarea și realizarea acțiunii (inacțiunii) infracționale. Astfel, scopul poate fi imediat sau îndepărtat. El poate fi generat de un motiv sau, dimpotrivă, poate să declanșeze un motiv.”²⁶⁶ Același autor, susține că, Scopul infracțiunii de constrângere de a face declarații „...dispune de o coloratură diversificată, având un caracter tripartit alternativ. Printre formele scopului special al infracțiunii de constrângere de a face declarații se numără:

- 1) scopul de a o face pe victimă să depună declarații (în prezența modalității normative de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații);
- 2) scopul de a o face pe victimă să formuleze concluzia (în prezența modalității normative de constrângere a expertului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face concluzia);
- 3) scopul de a o face pe victimă să efectueze o traducere sau o interpretare incorectă (în cazul modalității de constrângere a traducătorului ori a interpretului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face o traducere sau o interpretare incorectă).”²⁶⁷

---

²⁶⁴ BARBĂNEAGRĂ, A. et al. *Op. cit.*, p. 677.

²⁶⁵ РАРОГ, А.И. *Субъективная сторона и квалификация преступлений*. Профобразование. Москва, 2001, c. 38.

²⁶⁶ BRÎNZA, S. *Rolul scopului în procesul de stabilire a gradului prejudiciabil al faptei*. In: *Studia Universitatis*, 2007, nr. 3, p. 94-98.

²⁶⁷ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 793.

Menționăm că scopul infracțiunii de constrângere de a face declarații rezidă în dorința subiectului de a obține anumite elemente de probă. Din interpretarea prevederilor legale rezultă că nu este relevant dacă scopul infracțiunii analizate a ajuns să fie realizat sau nu: dacă persoana a făcut declarații; dacă expertul a făcut concluzia; dacă traducătorul ori interpretul a făcut o traducere ori o interpretare incorectă sau cele menționate nu s-au întâmplat.

În acest sens este relevantă Decizia CSM din 02.11.2004 cu privire la sentința Judecătorei Sângerei din 07.04.2004, de condamnare a cet. R.I. și A.I. În fapt, R.I. și A.I. activând în calitate de colaboratori ai CRP Sângerei, în perioada lunilor decembrie 2002- ianuarie 2003, în sala de instrucțiune a CRP Sângerei, au aplicat forța fizică față de M.I., Ț.I. și M.L., atârându-i pe o rangă de fier, constrângându-i prin aceste acțiuni de a face declarații. În asemenea condiții, de către Curtea Supremă de Justiție, inculpații au fost recunoscuți vinovați în săvârșirea infracțiunii prevăzută la art.309 alin.(2) lit.a) CP (red.2002) stabilindu-le pedeapsa sub formă de închisoare pe un termen de 3 ani fiecare, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții în organele MAI pe un termen de 5 ani.²⁶⁸

Observăm că scopul acțiunilor de constrângere a subiecților anterior menționați este evidențiat în Decizia CSM, *de a face declarații*, din motiv că acesta este uul special și are o importanță majoră la încadrarea juridico-penală a acțiunilor ilegale.

În continuare, vom elucida conținutul formelor scopului special al infracțiunii de constrângerea de a face declarații.

Scopul de a o face pe victimă să depună declarații (în prezența modalității normative de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații) reprezintă forma scopului special al infracțiunii de constrângere de a face declarații cea mai des întâlnită. Obținerea declarațiilor în cadrul unui proces penal prin aplicarea unor măsuri de constrângere, cât și folosirea probelor rezultate în urma aplicării măsurilor de constrângere atentează la principiul echității și încalcă art.6 din CtEDO. Aici este relevantă cauza *Saunders contra Regatului Unit*. În cele ce urmează, vom face referire la această cauză așa cum este redată în sursa de informare, pentru a păstra caracterul original al acesteia. Așadar, „...reclamantul fiind director executiv al Companiei *Guinness PLC*: în aprilie 1986, după o luptă acerbă cu *Argyll Group PLC*, acesta a cumpărat *Distillers PLC*. În decembrie 1986, inspectorii numiți de Departamentul Comerțului și Industriei (DCI) au inițiat o investigație ca urmare a unei reclamații potrivit căreia, în timpul acțiunii de preluare, *Guinness* ar fi menținut sau sporit în mod artificial prețul acțiunilor sale printr-o operațiune ilegală de susținere a acestora. În primele șase luni ale anului 1987,

---

²⁶⁸ Decizia Curții Supreme de Justiție din 02.11.2004, Dosarul nr.1ra-638/2004.

reclamantul a fost intervievat de inspectori de nouă ori, fiind însoțit de fiecare dată de consilierii săi juridici. Prin lege, reclamantul era obligat să răspundă întrebărilor ce i se adresau, în caz contrar risca o acuzație de obstrucționare a justiției și o pedeapsă sub formă de amendă sau închisoare de până la doi ani. În ianuarie 1987, inspectorii DCI au comunicat Ministrului de Interne că au găsit dovezi ale unor posibile infracțiuni. Transcrierile și documentele obținute pe baza interogatoriilor au fost trimise Parchetului, care le-a retransmis poliției. Poliția a declanșat propriile investigații la începutul lunii mai. Astfel, reclamantului i s-au adus cincisprezece acuzații, din care opt pentru contabilizare falsă, două pentru furt și câteva pentru complicitate. În aprilie 1989, reclamantul a fost trimis în judecată în fața Curții Regale.

În drept, reclamantul a susținut că nu a beneficiat de un proces echitabil, contrar articolului 6 paragraful 1 din Convenție. Textul relevant cauzei este următorul: „Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa (...)”²⁶⁹ „Reclamantul a invocat faptul că declarațiile pe care a fost obligat să le dea inspectorilor numiți de DCI au fost admise ca probe împotriva sa în timpul procesului. El a susținut că dreptul persoanei de a nu fi obligată să contribuie la adunarea probelor incriminatorii ce ar urma să fie folosite de acuzare împotriva sa este inclus în dreptul la un proces echitabil garantat de articolul 6 paragraful 1, acest principiu este strâns legat de prezumția de nevinovăție, garantată în mod expres în articolul 6 paragraful 2 din Convenție. Acest principiu trebuie să se aplice în mod egal tuturor persoanelor acuzate, indiferent de natura acuzațiilor aduse împotriva lor sau de nivelul de inteligență și pregătire al persoanelor respective. În consecință, utilizarea de către procuror, în cursul procesului penal, a transcrierilor interogatoriilor luate de inspectori a fost contrară articolului 6.”²⁷⁰

Conform legii naționale, „...obținerea de la o persoana a declarațiilor prin constrângere sau prin alte acte ilegale contravine în mod special art. 10 alin. (2) și art. 21 CPP RM. Conform alin.(2) art. 10 CPP RM: „Limitarea temporară a drepturilor și libertăților persoanei și aplicarea de către organele competente a măsurilor de constrângere față de ea se admit numai în cazurile și în modul strict prevăzute de Codul de procedură penală.”²⁷¹

---

²⁶⁹ *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, semnată la 4 noiembrie 1950 la Roma, în vigoare din 3 septembrie 1953 [accesat la 10.10.2019]. Disponibil pe: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf

²⁷⁰ *Case of Saunders vs. The United Kingdom*. ECHR, 17 December 1996 [accesat la 11.10.2019]. Disponibil pe: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58009>

²⁷¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr. 122 din 14.03.2003. In: *Monitorul Oficial*, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12.06.2003.

Totodată, art. 21 CPP RM reglementează libertatea persoanei de a mărturisi împotriva sa, stipulând la alin. (1): „Nimeni nu poate fi silit să mărturisească împotriva sa ori împotriva rudelor sale apropiate, a soțului, soției, logodnicului, logodnicei sau să-și recunoască vinovăția.”²⁷²

Ca rezultat, se subînțelege că, scopul de a obține declarații este urmărit de către subiectul activ în raport cu subiectul pasiv al infracțiunii indiferent de calitatea procesuală: bănuțit, învinuit, inculpat, parte vătămăță, martor etc. De asemenea, scopul invocat nu necesită o bază procesuală deoarece ambianța de comitere a infracțiunii deconstrângere de a face declarații nu are importanță la încadrarea juridică a faptei. Unul din exemple ar putea fi obținerea informațiilor sau declarațiilor care constituie ținta măsurilor speciale de investigație efectuate în afara procesului penal. Relevant este aici, prevederea de la alin. (3) art. 18 al *Legii privind activitatea specială de investigații*, nr. 59 din 29.03.2012, potrivit căreia: „chestionarea, culegerea informațiilor despre persoane și fapte, identificarea persoanei se realizează cu autorizarea conducătorului subdiviziunii specializate, în afara procesului penal. Mai mult decât atât, însuși scopul activității speciale de investigație rezidă, potrivit alin. (1) art. 1 al aceluiași act legislativ, în culegerea de informații necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor.”²⁷³ Drept rezultat, scopul de a obține declarații și informații ar putea fi urmărit nu doar în cadrul procesului penal, dar și în procesul de examinare a sesizărilor despre infracțiune, procesul de acumulare a probelor în cauzele penale precum și în procesul de realizare a a măsurilor speciale de investigații efectuate în afara procesului penal, etc.

Scopul de a o face pe victimă să formuleze concluzia (în prezența modalității normative de constrângere a expertului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face concluzia). Conform art. 88 al CPP RM, „...expertul este persoana numită pentru a efectua investigații în cazurile prevăzute de Codul de procedură penală, care nu este interesată în rezultatele cauzei penale și care, aplicând cunoștințele speciale din domeniul științei, tehnicii, artei și din alte domenii, prezintă rapoarte în baza acestora. Acesta nu poate fi numit sau implicat în alt mod în procesul penal ca expert în probleme juridice. Codul de procedură penală, în alin. (3) și (4) al prezentului articol, enumeră și un șir de obligații și drepturi ale expertului participant al procesului penal, spre exemplu: să facă în raportul său concluzii obiective și întemeiate asupra întrebărilor ce i se pun; să delimiteze concluziile făcute în baza programelor computerizate sau a literaturii de specialitate care nu au fost verificate de el; să refuze de a face concluzii, dacă întrebarea pusă

²⁷²Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr. 122 din 14.03.2003. In: *Monitorul Oficial*, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12.06.2003

²⁷³ Legea privind activitatea specială de investigații, nr. 59 din 29.03.2012. In: *Monitorul Oficial*, 2012, nr. 113-118.

depășește cadrul cunoștințelor lui de specialitate sau dacă materialele ce i s-au pus la dispoziție nu sunt suficiente pentru prezentarea concluziilor, comunicând în scris despre aceasta organului sau instanței care a dispus expertiza judiciară, cu indicarea motivelor respective; să se prezinte în fața ordonatorului expertizei judiciare pentru a da explicații cu privire la conținutul raportului de expertiză judiciară; să se opună și să nu admită vreo încercare de exercitare a influenței asupra sa în scopul întocmirii raportului de expertiză judiciară în favoarea unuia dintre participanții la proces sau în interesul altor persoane, iar în caz că s-a încercat exercitarea unei influențe asupra sa, să informeze în scris conducătorul instituției publice de expertiză judiciară, ordonatorul expertizei judiciare sau, după caz, organul de urmărire penală, procurorul competent.²⁷⁴

De asemenea, la calificarea infracțiunii nu are importanță dacă expertul este constrâns de o concluzie falsă sau veridică, orice influențare a expertului, prin constrângere sau alte acte ilegale, face obiectul infracțiunii analizate și vor fi pedepsite conform art. 309 CP RM.

Scopul de a o face pe victimă să efectueze o traducere sau o interpretare incorectă (în cazul modalității de constrângere a traducătorului ori a interpretului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face o traducere sau o interpretare incorectă). Conform art. 85 CPP RM, „...interpretul, traducătorul este persoana care cunoaște limbile necesare pentru interpretarea semnelor celor muți ori surzi sau traducere, precum și terminologia juridică, nu este interesată în cauza penală și acceptă să participe în această calitate. Interpretul, traducătorul este desemnat în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată în cazurile prevăzute de legea procesual penală. Interpretul, traducătorul poate fi numit din rândul persoanelor propuse de către participanții la procesul penal. Printre drepturile și obligațiile acestor participanți ai procesului penal se enumeră: să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței de judecată; să prezinte organului de urmărire penală sau instanței documentul ce confirmă calificarea de interpret, traducător; să îndeplinească cerințele legale ale organului de urmărire penală sau ale instanței; să-și aprecieze obiectiv capacitatea sa de a traduce complet și exact; să facă interpretarea, traducerea complet, exact și la momentul oportun; să confirme, prin semnătură, caracterul complet și exact al interpretării, traducerii incluse în procesul-verbal al acțiunii procesuale la efectuarea căreia a participat, precum și exactitatea traducerii documentelor care se înmânează persoanelor participante la procesul penal.”²⁷⁵

De asemenea, Codul de procedură penală stipulează că „...neexecutarea de către interpret, traducător a obligațiilor sale atrage răspundere potrivit legii.”²⁷⁶ Pentru traducerea intenționat

²⁷⁴ Codul de procedură penală, art. 88.

²⁷⁵ Codul de procedură penală, art. 85.

²⁷⁶ Ibidem

falsă, interpretul, traducătorul vor fi trași la răspundere penală conform art. 312 din Codul penal, iar constrângerea acestora pentru efectuarea unei traduceri sau interpretări incorecte (spre deosebire de concluziile expertului, traducerile și interpretările trebuie să nu corespundă realității) atrage răspunderea penală conform art. 309 CP RM.

Făptuitorul ar putea comite infracțiunea analizată chiar cu scopul de a denatura procesul, în așa mod nu se poate afirma că nu a urmărit împiedicarea actului de înfăptuire a justiției. Din acest motiv, latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații poate fi comisă numai prin intenție directă, motivată prin faptul că scopul personal al autorului nu este unul independent de lezarea procesului de înfăptuire a justiției, ci se află într-o strânsă conexiune cu denaturarea probelor și cu împiedicarea aflării adevărului în procesul penal.

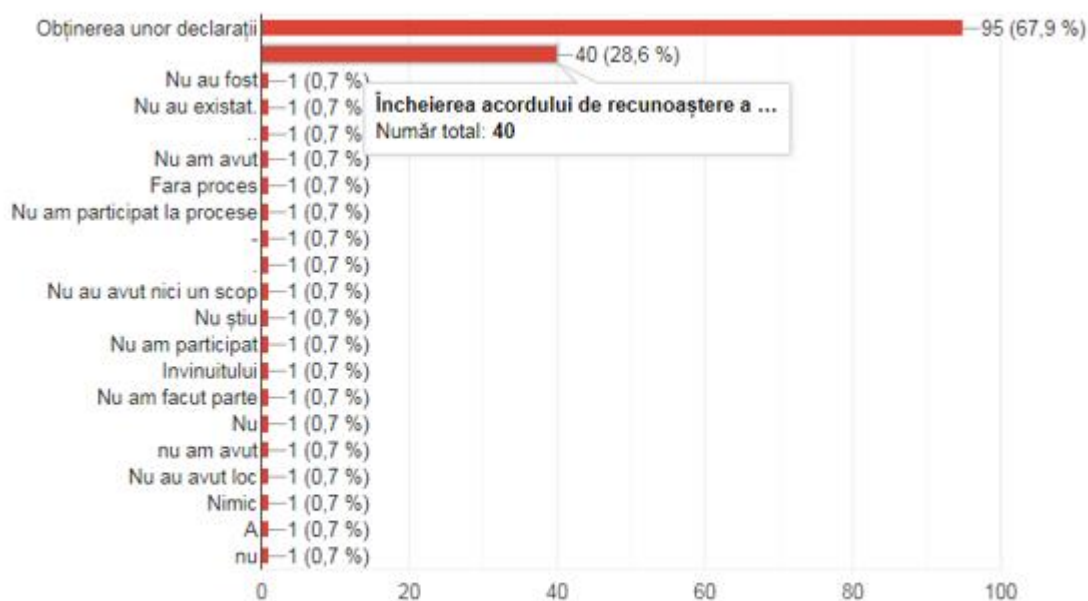
În dispoziția art. 309 CP RM sunt stipulate expres metodele folosite de către subiectul infracțiunii întru atingerea scopului propus: amenințări sau alte acte ilegale. La acestea se recurge pentru constrângerea victimei de a face o declarație (în raport cu un expert – o concluzie). Săvârșirea aceluiași acțiuni într-un scop diferit este supusă calificării în conformitate cu un articol diferit din Codul penal.

Rezultatele sondajului efectuat în procesul prezentei investigații, în perioada 06.2019 – 12.2019, denotă că obținerea unor declarații este primul dintre scopurile urmărite de către persoana vinovată de constrângere, alcătuiind 67,9% (Figura 3.2) din răspunsul persoanelor participante la sondaj. În urma sondajului întreprins se poate constata cu certitudine că fapta de constrângere de a face declarații este una real existentă în societate, în pofida faptului că nu figurează în practica judiciară.

Considerăm că această stare de lucruri se explică prin dificultatea și complexitatea probării faptei infracționale analizate, care este comisă de către un subiect special. Anume faptul că infracțiunea se comite de către un subiect special poate determina, în opinia noastră, victima să nu sesizeze instituțiile de ocrotire a ordinii de drept competente despre fapta de constrângere, considerând că, oricum, dreptate în asemenea situație nu se va face. Acestea sunt concluziile la care s-a ajuns în urma discuțiilor cu persoanele chestionate în cadrul sondajului, care au participat la procese penale și care au răspuns afirmativ la întrebarea dacă au fost exercitate asupra lor careva măsuri de constrângere în cadrul procesului penal.

Scopul de a obține declarații este urmat, în cadrul clasamentului, de obținerea unui acord de recunoaștere a vinovăției (40,66%). Pentru subiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații, obținerea unui acord de recunoaștere a vinovăției în cadrul procesului de urmărire penală înlesnește mult activitatea de investigare și simplifică procesul penal, întrucât încheierea și

acceptarea acordului de recunoaștere a vinovăției presupune acceptarea de către inculpat a bazei faptice incriminate acestuia. Persoana care consimte să fie condamnată în cadrul acestei instituții renunță la majoritatea drepturilor de care ar fi beneficiat în cadrul procesului. Astfel, de exemplu, ea renunță la privilegiul său contra autoincriminării sau de a păstra tăcerea, de a participa la cercetarea nemijlocită a probelor în instanță, de a declara inadmisibile probele acuzării, de a solicita administrarea de noi probe etc.

Figura 3.2. Diagrama răspunsurilor din Formulare. Titlul întrebării: *Măsurile de constrângere au avut ca scop:*

Cea mai importantă consecință a acordului este că „acesta, odată admis de instanță, este echivalent cu procesul de constatare a circumstanțelor cauzei în cadrul cercetărilor judecătorești fără ca aceasta să aibă loc. Din aceste considerente, procedura acordului de recunoaștere a vinovăției reprezintă o formă simplificată de examinare a cauzelor penale în instanță. În așa fel, această procedură oferă și posibilitatea examinării de urgență a cauzelor. Dacă dosarul a parvenit în instanța de judecată cu acord de recunoaștere a vinovăției, de regulă, judecătorul urmează să pună cauza pe rol fără a ține ședința preliminară și să ia măsurile necesare pentru pregătirea și desfășurarea ședinței de judecare a cauzei, astfel ca aceasta să nu fie amânată.”²⁷⁷

²⁷⁷ ROTARU, V. *Aplicarea prevederilor legale privind acordul de recunoaștere a vinovăției. Îndrumar pentru avocați*. Chișinău, 2013, p. 6. ISBN: 978-9975-57-098-5.

Decizia făptuitorului de manifesta un comportament infracțional realizat prin amenințări sau alte acte ilegale, poate fi condiționată și de alte porniri interioare. De exemplu, „...recurgerea la acte ilegale poate fi impulsionată de ambiție, vanitate care se alătură motivului, oricare ar fi el. Cu toate acestea, ambiția sau vanitatea nu pot să influențeze decât individualizarea pedepsei penale.”²⁷⁸ În doctrina penală străină există opinia conform căreia starea emoțională a persoanei care a comis infracțiunea este parte componentă, semn al laturii subiective. În psihologie, se invocă patru manifestări ale stării emoționale a persoanei: afect, sentiment, pasiune, dispoziție. Nu toate aceste emoții au o semnificație penală. Dreptul penal le ia în considerare doar pe cele dintre ele care însoțesc procesul de pregătire și punere în executare a faptei penale. Suntem de acord cu opinia profesorului rus А.И. Папог, conform căreia emoțiile nu pot avea valoarea unui semn independent al laturii subiective: „Emoțiile care însoțesc pregătirea unei infracțiuni și procesul săvârșirii acesteia pot juca rolul unui factor motivant și, în unele cazuri prevăzute de lege, lui i se atribuie o anumită valoare (...), dar chiar și în aceste cazuri, emoțiile nu caracterizează activitatea mentală a vinovatului, ci starea sa mentală, adică caracterizează nu atât latura subiectivă, cât subiectul infracțiunii.”²⁷⁹

Infracțiunea prevăzută de art. 309 CP RM este incriminată într-o variantă-tip, nu are circumstanțe agravante sau atenuante stipulate de legiuitor, acesta făcând doar mențiunea: „dacă aceasta nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant”. Această concretizare făcută în legea penală și cercetarea practicii judiciare arată că fapta de constrângerea de a face declarații este des confundată cu infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant, iar problemele de calificare vor fi cercetate într-un alt capitol al prezentei cercetări. Deoarece, după cum s-a menționat în articolul prezentat în cadrul Conferinței internaționale *Teoria și practica administrării publice*, „...constrângerea de a face declarații are asemănare cu un șir de infracțiuni conexe și cu anumite norme de drept penal ce concurează între ele. Ea este asemănătoare, în primul rând, cu tortura, cu tratamentul inuman sau degradant (art. 166¹ CP RM), cu cea de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte (art. 314 CP RM), precum și cu declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă (art. 312 CP RM).”²⁸⁰

Motivul infracțiunii îl reprezintă sentimentele interne, determinate de anumite nevoi și interese, care determină persoana la comiterea unei infracțiuni. Motivul acționează, după cum s-a menționat anterior, ca o forță motrice care duce la atingerea obiectivului. Descoperind motivul

---

²⁷⁸ ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ, Л.В.; ПАРОВ, А.И.; ЧУЧАЕВ, А.И. *Op. cit.*, p. 154.

²⁷⁹ Ibidem.

²⁸⁰ JENUNCHI, E. *Op. cit.*, p. 568.

infracțiunii, obținem răspuns la întrebarea de ce persoana a comis infracțiunea, spre deosebire de scopul infracțiunii, identificându-l pe care, obținem răspuns la întrebarea ce a dorit să realizeze subiectul prin săvârșirea faptei infracționale.

Motivul (din lat. „*motivus*” – care pune în mișcare) reprezintă acele impulsuri conștiente interne care determină conștiința unei persoane de a efectua anumite acțiuni și de a o ghida în acest sens. Motivul acționează ca și conținut al subiectului nevoii, pentru îndeplinirea căruia subiectul desfășoară o activitate activă, dirijată. Suntem de acord cu afirmația că „motivul nu intră în cercul semnelor ce caracterizează componentele infracțiunilor imprudente, însă constatarea acestora joacă un rol important la stabilirea vinovăției și la caracterizarea personalității făptuitorului.”²⁸¹ Acesta reprezintă un semn facultativ al laturii subiective, neavând relevanță la calificare, dar care trebuie luat în calcul la alegerea categoriei și a mărării pedepsei.²⁸²

Literatura de specialitate conține o varietate de clasificări ale motivelor, de exemplu, clasificarea motivelor pe baza evaluării morale și juridice. Astfel, se disting două grupe de motive:

1) *de bază* (pentru care unele legi penale străine, cum ar fi Codul penal al Federației Ruse, întărește răspunderea penală, acționând ca fapte agravante) – egoist, huligan, național, rasial, ură sau dușmănie, răzbunarea pentru acțiunile legale ale altora etc.;

2) *lipsit de conținutul de bază* (nu consolidează responsabilitatea penală) – gelozie, răzbunare, carierism, personal, antipatie etc.²⁸³

În opinia noastră, clasificarea motivelor conform acestui criteriu este determinată de conținutul lor și depinde de orientările valorice, atitudinile sociale și viziunea asupra lumii a făptuitorului.

Există, de asemenea, o clasificare a motivelor social-periculoase social și pozitive adică social utile: „1) motive social-*periculoase*: carierism, lăcomie, huliganism, dorința de a-și satisface înclinațiile sadice, de a se afirma; 2) motive *pozitive sau social utile*: interesele neânțeluse ale serviciului; protejarea intereselor de stat sau publice împotriva încălcării periculoase din punct de vedere social.”²⁸⁴

În opinia noastră, utilizarea sintagmei „motive pozitive din punct de vedere social” este foarte nereușită, astfel de motive nu pot justifica săvârșirea unei infracțiuni, ci doar în unele cazuri

---

²⁸¹ РУБЦОВА, Ю.С. *Уголовно-правовая характеристика преступной халатности при производстве предварительного расследования в форме дознания*. р. 100.

²⁸² КОЧЕРГА, В.А. *Халатность: содержательные, компаративистские, правоприменительные аспекты*. р. 124.

²⁸³ ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ, Л.В.; РАРОГ, А.И.; ЧУЧАЕВ, А.И. *Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: Учебник*. М.: ИНФРА-М, 2008, с. 186-187.

²⁸⁴ ДАГЕЛЬ, П.С.; КОТОВ, Д.П. *Субъективная сторона преступления и ее установление*. Воронеж: Изд. Воронежского университета, 1974, с. 196

acționează ca circumstanțe atenuante; prin urmare, „să se ia în considerare” nu ar trebui egalat cu termenul „socialmente util”.

Prezintă interes clasificarea motivelor luând în considerare specificul activităților ofițerilor de poliție, propusă de Ю.А. Мерзлов. El distinge două grupe de motive ale comportamentului ilegal:

1) legate de îndeplinirea atribuțiilor de serviciu: carierist, departamental-corporativ, egoist, ideologic;

2) care nu au legătură cu îndeplinirea atribuțiilor de serviciu: gelozie, răzbunare, motive huliganice, asigurarea siguranței proprii și a rudelor etc.²⁸⁵

Motivele carieristice (necesitatea promovării, posibilitatea obținerii unui grad special etc. prin orice mijloace) se formează sub influența unui număr mare de factori. Mulți angajați, în special cei tineri, se confruntă cu o stare de importanță nejustificată datorită autorității care le-a fost acordată. Circumstanțele de profesionalism scăzut duc adesea la faptul că angajații depășesc puterile care le sunt oferite prin lege, au un impact psihic sau fizic asupra persoanei audiate.

Motivele departamentale și corporative sunt asociate cu sprijinul intereselor echipei. Natura corporativă a relațiilor conduc adesea la crearea unei atmosfere de intoleranță față de acei angajați, în special cei tineri, care respectă statul de drept, din cauza faptului că deseori „strică” performanța întregii echipe. Prin urmare, experimentând o presiune semnificativă din partea echipei, ei încep treptat să „îmbunătățească” performanța. Unul dintre aspectele formării motivelor departamentale și corporative este garanția reciprocă – un model interesant, dezvăluit de Ю.А. Мерзлов. Inițial, pentru a nu face publice infracțiunile angajatului, echipa și conducătorii închid ochii la acest lucru. Impunitatea duce la comiterea unor infracțiuni mai periculoase, după care conducerea încearcă să scape de acel angajat sau devine indiferentă față de soarta acestuia.

Motivele ce țin de statut includ neglijența în atribuțiile de serviciu și sunt condiționate de relația „conducător – angajat”. Se întâmplă că nu toate ordinele șefului sunt de natură legală și, în acest sens, mulți angajați de rând sunt supuși presiunii șefilor lor.

Motivele egoiste nu presupun altceva decât dorința de a-și satisface nevoia (reală sau imaginară) de beneficii materiale.

Motivele ideologice sunt asociate cu credința în posibilitatea și chiar în oportunitatea încălcării legii în anumite cazuri: de exemplu, dacă se cunoaște cu certitudine implicarea unei persoane într-o infracțiune, dar este imposibil să o demonstreze prin mijloace legale.²⁸⁶

---

²⁸⁵ МЕРЗЛОВ, Ю.А. *Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений, совершаемых сотрудниками службы криминальной милиции*. Омск, 1998, с. 92.

²⁸⁶ *Ibidem*, p. 93.

Constrângerea de a face declarații este una dintre infracțiunile la stipularea cărora legiuitorul nu a recurs la nominalizarea expres a motivelor comiterii lor, fapt care nu înseamnă că motivul comiterii infracțiunii analizate nu urmează a fi identificat. Însă, rezultatul celor menționate anterior putem deduce că, în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, motivele cel mai des întâlnite sunt: carierist, interes egoist sau personal, dorința de a ascunde propria incapacitate de a investiga infracțiuni,²⁸⁷ de a găsi adevăratul vinovat, de a respecta termenele legale în cadrul urmăririi penale, dorința de a pedepsi „infractorul” dintr-un sentiment de răzbunare, ură etc.

Savanții S. Brînză și V. Stati includ în lista motivelor infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM, în primul rând, interesul material urmat de năzuința de autoafirmare, înțelegerea denaturată a obligațiilor de serviciu, incapacitatea de a soluționa pe căi legale problema procesuală creată etc.²⁸⁸

Infracțiunea analizată se caracterizează prin prezența mai multor motive diferite, dintre care unul este dominant (polimotivarea). Pe lângă obținerea mărturiei necesare, persoana vinovată încearcă să satisfacă alte nevoi, de exemplu, dorința de a insufla frică victimei, de a-și crește prestigiul, de a-și satisface propriile ambiții.²⁸⁹ Când este forțat să facă declarații, se declanșează o reacție agresivă față de victimă, în legătură cu care sunt comise acțiuni ce depășesc impactul permis, ceea ce este suficient pentru a atinge obiectivele infracțiunii.²⁹⁰ Victimele sunt dezumanizate și acestora le este inoculată ideea propriei vinovății. Dacă sentimentele de superioritate și autoritate acumulate în timp de către subiecții speciali sunt combinate cu incertitudine, resentimente și furie, atunci potențialul agresiv al subiectului crește brusc. Motive precum interesul propriu, răzbunarea, invidia, manifestarea „eului” cuiva hipertrofiat nu sunt înnăscute, manifestarea acestora este condiționată în mare măsură de încălcarea unor principii legale ale funcționării unor instituții existente în societate.²⁹¹

Potrivit savantului rus A.И. Папор, „Problema motivelor și scopurilor poate fi pusă în legea penală numai dacă acestea sunt una dintre condițiile obligatorii pentru răspunderea penală sau afectează calificarea infracțiunilor, sau ca circumstanțe care atenuază ori agravează răspunderea.”²⁹²

Această afirmație, în opinia noastră, este controversată. „motivul și scopul, deși nu sunt considerate semne principale ale laturii subiective a infracțiunii, urmează a fi stabilite de fiecare

---

²⁸⁷ ЗДРАВОМЫСЛОВА, Б.В. *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть*. 2002, с. 63.

²⁸⁸ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 793.

²⁸⁹ МЕРЗЛОВ, Ю.А. *Op. cit.*, p. 92.

²⁹⁰ АБЕЛЬЦЕВ, С. Мотивация особо тяжких преступлений против личности. В: *Российская юстиция*, 1998, № 11, с. 29- 30.

²⁹¹ АЛТУХОВ, С.А. *Преступления сотрудников милиции (понятие, виды и особенности профилактики)*. М.: Юридический центр Пресс, 2001, с. 95.

²⁹² ПАРОВ, А.И. *Op. cit.*, p. 63.

dată când este caracterizată latura subiectivă a faptei infracționale. Împreună cu alte caracteristici ale stării psihice, emoționale proprii subiectului în momentul săvârșirii infracțiunii, motivul și scopul, fiind identificate corect, facilitează stabilirea conținutului laturii subiective și, după cum s-a menționat anterior, urmează a fi luate în calcul la individualizarea pedepsei.”²⁹³ Reiterăm prevederile art 75 CP RM *Criteriile generale de individualizare a pedepsei*, conform cărora „la stabilirea categoriei și termenului pedepsei, instanța de judecată ține cont de gravitatea infracțiunii săvârșite, de motivul acesteia, de persoana celui vinovat, de circumstanțele cauzei care atenuază ori agravează răspunderea, de influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia.”²⁹⁴ Suntem de părere că o asemenea cerință a legiuitorului determină necesitatea unei evaluări juridico-penale a motivului și a scopului săvârșirii oricărei infracțiuni, și nu doar a celor care sunt semne obligatorii pentru latura subiectivă.

Concluzionând asupra celor relatate, se poate afirma că latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații se caracterizează doar prin intenție directă.

Făptuitorul conștientizează că, folosind amenințări sau alte acte ilegale, obligă bănuitul, învinuitorul, victima, martorul să depună declarații sau un expert să dea o părere, un traducător – să facă traducerea, un interpret – interpretarea, și dorește obținerea rezultatului scontat. Scopul infracțiunii de constrângere de a face declarații este unul special și rezidă în năzuința subiectului de a obține declarațiile victimei sau concluziile, traducerile, interpretările incorecte ale expertului, traducătorului sau interpretului. Printre semnele obligatorii ale laturii subiective a infracțiunii analizate nu se regăsesc însă și motivele săvârșirii infracțiunii, ele pot fi cele mai diverse, nefiind relevante pentru încadrarea juridico-penală a faptei infracționale analizate, însă influențează procesul de individualizare a pedepsei penale.

3.3. Concluzii la capitolul 3

În rezultatul investigației elementelor subiective ale infracțiunii de constrângere de a face declarații, formulăm concluziile ce urmează:

1) Subiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani, deținând anumite caracteristici speciale. Deși, în Republica Moldova, vârsta generală pentru tragerea la răspundere penală este de 16 ani, luând în considerare faptul că subiectul infracțiunii analizate este unul, pentru antrenarea

---

²⁹³ ЛУНЕВ, В.В. *Мотивация преступного поведения*. Москва: Наука, 1991, с. 19.

²⁹⁴ Cod penal al Republicii Moldova, art. 75.

răspunderii penale conform art. 309 CP RM, de regulă, este necesar ca subiectul activ să fi atins o vârstă mult mai mare. Nu este posibil ca la vârsta de 16 ani subiectul să dețină anumite funcții cerute de legea penală la calificarea infracțiunii date, față de acesta fiind înaintate și alte condiții, precum: nu doar vârsta intelectuală și volitivă dar să posede și o anumită maturitate ocupațională, adică profesională.

2) Nu este suficientă atingerea pragului de vârstă prevăzut de lege pentru a fi tras la răspundere penală, este necesar ca persoana să mai și conștientizeze natura celor comise, gradul lor prejudiciabil, precum și să posede capacitatea de a-și controla acțiunile și inacțiunile. Cele două elemente indispensabile responsabilității sunt elementul *intelectiv* – capacitatea persoanei de a conștientiza caracterul și gradul prejudiciabil al celor comise, și cel *volitiv* – capacitatea persoanei de a acționa după propria voință și de a-și regla propriul comportament.

3) Subiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații deține anumite caracteristici speciale, acestea fiind prevăzute direct în legea penală, limitând astfel cercul persoanelor care pot fi trase la răspundere penală conform normei penale analizate.

4) Conform dispoziției normei legale stipulate la art. 309 CP RM, subiect al infracțiunii de constrângere de a face declarații poate fi persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procurorul sau judecătorul.

5) Actul de conduită a subiectului este caracterizată și totodată determinată de doi factori inerenti vieții psihice a persoanei: conștiința și voința. Acești doi factori și specificul de interacțiune a acestora în procesul de realizare a actului de conduită socialmente periculos sunt determinante pentru existența vinovăției.

6) Conform sondajului realizat, procurorul este în topul subiecților infracțiunii de constrângere de a face declarații, fiind urmat de persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală. Cel mai puțin implicat în acțiuni de constrângere este judecătorul: doar 4 din cei 200 de participanți au raportat că, în timpul procesului penal, asupra lor au fost aplicate măsuri de constrângere din partea acestuia.

7) Pentru existența participației *simple*, adică a *coautoratului*, în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, este necesar ca făptuitorii să dispună de calitatea specială cerută autorului, adică este necesară prezența subiecților cu calități speciale. În cazul participației *complexe*, organizator, instigator sau complice poate fi orice persoană, regula principală fiind ca autorul să întrunească calitățile subiectului special.

8) Ca propunere de lege ferenda este completarea textului legal al art. 309 CP RM, lărgind cercul de persoane recunoscute ca subiecți activi ai constrângerii de a face declarații, incluzând

orice persoană fizică, cu condiția că aceasta acționează cu acordul expres sau tacit al ofițerului de urmărire penală sau al persoanei care efectuează urmărirea penală.

9) Latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații se caracterizează prin intenție directă, concluzia rezultând expres din prevederile art. 309 CP RM.

10) Fiind o infracțiune formală, constrângerea de a face declarații se consideră consumată din momentul săvârșirii primului act de constrângere.

11) Scopul special al infracțiunii de constrângere de a face declarații îmbracă următoarele forme: scopul de a o face pe victimă să depună declarații (în prezența modalității normative de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații); scopul de a o face pe victimă să formuleze concluzia (în cazul constrângerii expertului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face concluzia); scopul de a o face pe victimă să efectueze o traducere sau o interpretare incorectă (în cazul modalității de constrângere a traducătorului ori a interpretului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face o traducere sau o interpretare incorectă). În oricare dintre formele enumerate, se cere ca subiectul activ să conștientizeze că prin fapta sa încalcă dreptul persoanei la libertate psihică (morală) sau, după caz, la integritate corporală sau sănătate a persoanei.

12) Pentru incriminarea conform art. 309 CP RM, nu contează ce tip de declarații își dorește să obțină subiectul infracțiunii prin constrângere – adevărate sau false, este important ca acest lucru să se facă prin încălcarea legii; prin urmare, atât interesele justiției, cât și cele ale persoanei sunt încălcate.

13) Legiuitorul nu stipulează expres motivele pentru comiterea infracțiunii de constrângere de a face declarații. Însă, în urma analizei efectuate, putem deduce că, în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, motivele întâlnite cel mai des sunt: carierist, interes egoist sau personal, dorința de a ascunde propria incapacitate de a investiga infracțiuni, de a găsi adevăratul vinovat, de a respecta termenele legale în cadrul urmăririi penale, dorința de a pedepsi „infractorul” dintr-un sentiment de răzbunare, ură etc.

14) Decizia făptuitorului de a manifesta un comportament infracțional, realizat prin amenințări sau alte acte ilegale poate fi influențată și de alte motive, cum ar fi: ambiție, vanitate etc., însă acestea nu pot decât să influențeze individualizarea pedepsei penale.

15) Datele sondajului efectuat în perioada 06.2019 – 12.2019 denotă că scopul principal urmărit de către subiectul infracțiunii de constrângere este obținerea unor declarații, fiind urmat în clasament de scopul obținerii unui acord de recunoaștere a vinovăției.

16) Infracțiunea prevăzută de art. 309 CP RM este incriminată într-o variantă-tip, nu are circumstanțe agravante stipulate de legiuitor, acesta făcând doar mențiunea „dacă aceasta nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant”, care ne obligă la delimitarea tranșantă a faptei infracționale analizate de infracțiunea prevăzută la art. 166¹ CP RM *Tortură, tratament inuman ori degradant*.

4. DELIMITAREA INFRAȚIUNII DE CONSTRÂNGERE DE A FACE DECLARAȚII DE UNELE FAPTE PENALE CONEXE. STUDIU COMPARATIV AL INFRAȚIUNII DE CONSTRÂNGERE DE A FACE DECLARAȚII ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ A ALTOR STATE

4.1. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant, prevăzută la art. 166¹ CP RM

Dreptul internațional protejează persoana de încălcarea integrității fizice și psihice prin acțiuni sau inacțiuni, anume prin interzicerea constrângerii, torturii și a altor forme de tratament cu cruzime, inuman sau degradant sau pedepsire - aspecte care sunt atribuite statului. Interzicerea decurge direct din demnitatea inerentă și inalienabilă imanentă (proprie) fiecărei ființe umane, care trebuie să fie respectată și protejată în termeni absoluți, indiferent de comportamentul persoanei concrete, și în orice circumstanțe. Nu poate fi justificat din punct de vedere juridic actele de constrângere, de tortură sau a altor acte ilegale, și nici un test de proporționalitate nu poate să echilibreze interzicerea cu oricare alt drept protejat sau bunuri publice. Reieșind din raționamentele indicate anterior, interdicția nu poate fi suspendată pe timp de urgențe, conflicte sau în contextul desfășurării activităților de aplicare a normelor de drept pentru a combate terorismul, răpirile de persoane sau crima organizată. ”²⁹⁵ În vederea unei calificări corecte a actelor de constrângere, fie reprezentând ele tortură, tratament inuman sau degradant, ori infracțiunea de constrângere de a face declarații, este important să analizăm elementele componentelor respective de infracțiune pentru a pune în evidență semnele caracteristice lor.

„Constrângerea de a face declarații – infracțiune prevăzută de art. 309 CP RM – are asemănare cu un șir de infracțiuni conexe și cu anumite norme de drept penal ce concurează între ele. Ea este asemănătoare, în primul rând, cu tortura, cu tratamentul inuman sau degradant (art. 166¹ CP RM), cu cea de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte (art. 314 CP RM), precum și cu declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă (art. 312 CP RM). În activitatea practică ce ține de aplicarea legii penale, în contextul combaterii juridico-penale a infracțiunii de constrângere de a face declarații, apar anumite dificultăți legate, în primul rând, de delimitarea acestei fapte de infracțiunea de tortură, tratamentul inuman sau degradant. Situația se complică pe motivul că în

---

²⁹⁵ JENUNCHI, E. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant. In: „*Teoria și practica administrării publice*”, conferință științifico-practică internațională, AAP, Chișinău 2018, p.569. ISBN 978-9975-3019-7.

literatura de specialitate nu există o opinie unică în perceperea faptelor cuprinse de aceste componente de infracțiune.”²⁹⁶

Efectuarea unei cercetări științifice –cu referire la legislația penală, doctrina și practica judiciară – a problemelor teoretice și aplicative privind delimitarea constrângerii de a face declarații de infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant este un obiectiv științific cât se poate de important și actual.

„Faptul că o anumită infracțiune prezintă un șir de semne și elemente comune cu alte infracțiuni crează dificultăți la aplicare, iar pentru a obține o calificare corectă a unei infracțiuni este imperios stabilirea liniilor de demarcație între aceasta și infracțiunile adiacente. Stabilind în așa mod, semnele care sunt caracteristice proprii ale faptei, treptat analizând profund norma și circumstanțele cazului obținem cumulumul de semne proprii ce individualizează această infracțiune.”²⁹⁷

Este remarcabilă în acest sens poziția doctrinarilor naționali care au întocmit un îndrumar pentru avocați, în care subliniază importanța delimitării infracțiunilor, întrucât în „practica judiciară există probleme de calificare care rezultă din delimitarea eronată a normelor penale, ce dețin multe similitudini în sens juridico-penal.”²⁹⁸ Orice infracțiune deține acele semne individuale care determină încadrarea juridică corectă. Anue prin natura investigației date, autorul urmează să scoată în evidență deosebirile între fapte penale conexe și să stabilească concurența normelor penale presupunând o delimitare în funcție de elementele componentei infracțiunii. În funcție de asemănările dintre aceste semne, conform prof. rus В.Н. Кудрявцев, pot fi identificate trei categorii de infracțiuni: infracțiuni care nu au nimic în comun (cu excepția responsabilității și a vârstei); infracțiuni care au un număr mic de caracteristici comune și, în final, infracțiuni care au toate caracteristicile comune, cu excepția uneia.²⁹⁹ Pentru noi prezintă interes ultimele două categorii, raportate la subiectul nostru de cercetare.

Astfel, prin Legea Republicii Moldova *Pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, nr. 252 din 08.11.2012, art. 309 CP RM a căpătat următorul conținut legal: „Constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției, constrângerea, în același mod, a expertului de a face concluzia sau a traducătorului, sau a interpretului de a face o traducere sau interpretare incorectă de către persoana

---

²⁹⁶ JENUNCHI, E. *Op.cit.*, p.570.

²⁹⁷ ȚURCANU, I. Unele aspecte referitoare la delimitarea și calificarea prin concurs a infracțiunii de corupere pasivă cu alte infracțiuni. In: *Revista Națională de Drept*, 2009, nr. 10-12, p. 207.

²⁹⁸ BOLOCAN-HOLBAN, A. et al. *Apărarea victimelor torturii, rețelilor tratamente sau ale tratamentului degradant: Îndrumar pentru avocați*. Chișinău: Tipografia ”Sirius”, 2013, p. 84.

²⁹⁹ КУДРЯВЦЕВ, В.Н. *Op. cit.*, p. 148.

care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procuror sau de către judecător, dacă aceasta nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant.”³⁰⁰

Elementul novator este caracterizat prin concretizarea stabilită în dispoziția normei precum că fapta va constitui o constrângere de a face declarații, cu condiția ca aceasta să nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant. Dificultăți în delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de cea de tortură, tratament inuman sau degradant au existat și în timpul acțiunii legii penale în redacția anterioară, până la adoptarea Legii nr. 252 din 08.11.2012, întrucât aceste infracțiuni cu caracteristici comune făceau parte din același capitol al CP RM. În redacția veche a Codului penal RM, infracțiunea de constrângere de a face declarații era incriminată într-o variantă-tip și una agravantă: „Constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații la interogatoriu, constrângerea, în același mod, a expertului de a face concluzia sau a traducătorului ori a interpretului de a face o traducere sau interpretare incorectă de către cel care efectuează urmărirea penală, se pedepesc cu închisoare de până la 3 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

(2) Aceeași acțiune însoțită: a) de aplicarea violenței; b) de tratamente crude, inumane sau degradante; c) de încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 8 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.”³⁰¹

Următoarea infracțiune, adică cea prevăzută la art. 309¹, era chiar cea de tortură, tratament inuman sau degradant, fiind incriminată într-o variantă-tip și două agravante: „provocarea, în mod intenționat, a unei dureri sau suferințe puternice, fizice ori psihice unei persoane, în special cu scopul de a obține de la această persoană sau de la o persoană terță informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis, de a intimida sau de a face presiune asupra ei sau asupra unei terțe persoane, sau pentru orice alt motiv bazat pe o formă de discriminare, oricare ar fi ea, dacă o asemenea durere sau suferință este provocată de o persoană cu funcție de răspundere sau de oricare altă persoană care acționează cu titlu oficial, ori la instigarea sau cu consimțământul expres sau tacit al unor asemenea persoane, cu excepția durerii sau a suferinței ce rezultă exclusiv din sancțiuni legale, inerente acestor sancțiuni sau ocazionate de ele, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

---

³⁰⁰ Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 252 din 08.11.2012. In: *Monitorul Oficial*, 2012, nr. 263-269.

³⁰¹ Cod Nr.985 din 18.04.2002, Codul Penal al Republicii Moldova, Publicat: 14.04.2009 în *Monitorul Oficial* Nr.72-74 art.195, versiunea în vigoare din 18.11.2011.

(2) Organizarea sau instigarea acțiunilor de tortură se pedepsește cu închisoare de la 3 la 8 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), săvârșite: a) cu bună știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor; c) de două sau mai multe persoane; e) cu folosirea unor instrumente speciale de tortură sau a altor obiecte adaptate în acest scop; f) de o persoană cu înaltă funcție de răspundere, se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.”³⁰²

În contextul respectiv, savantul V. Stati a publicat în *Revista Națională de Drept* (nr. 2 și 3/2008) două articole dedicate studiului infracțiunilor prevăzute de art. 309¹ CP RM (redacția veche a Codului penal).³⁰³ În aceste publicații, autorul se referă amănunțit la „conținutul obiectului juridic al infracțiunii de tortură, dar și la semnificația semnelor secundare ale laturii subiective, precum scopul și motivul infracțiunii.”³⁰⁴ Potrivit autoarei Ursu D.: „Polemica referitoare la disensiunea consacării infracțiunii de tortură în capitolul XIV din Partea specială a Codului penal al Republicii Moldova *Infracțiuni contra justiției*, dată fiind lipsa coraportării torturii la sfera înfăptuirii justiției, a dus la propunerea de a redenumi cap. XIV din *Infracțiuni contra justiției* în *Infracțiuni privind înfăptuirea justiției sau legate de înfăptuirea justiției*. Legiuitorul însă nu a mers pe această cale și a modificat legea penală incluzând infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant în capitolul III din Partea specială a Codului penal RM *Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei*.”³⁰⁵

Pornind de la cele relatate anterior, de la încadrarea acestor infracțiuni în capitole diferite ale CP RM, deducem o primă delimitare a acestor două infracțiuni ce ține de *obiectul juridic* al acestora. Obiectul juridic generic al infracțiunii de constrângere de a face declarații este alcătuit din relațiile sociale privitoare la înfăptuirea justiției, iar în cazul infracțiunii de tortură, tratament inuman sau degradant este reprezentat de relațiile sociale cu privire la libertatea, cinstea și

---

³⁰² Cod Nr.985 din 18.04.2002, Codul Penal al Republicii Moldova, Publicat: 14.04.2009 în Monitorul Oficial Nr.72-74 art.195, versiunea în vigoare din 18.11.2011.

³⁰³ STATI, V. Răspunderea penală pentru infracțiunea de tortură și infracțiunea de organizare sau instigare a acțiunilor de tortură (art. 309¹ CP RM): Partea I. In: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr. 2.

³⁰⁴ STATI, V. Răspunderea penală pentru infracțiunea de tortură și infracțiunea de organizare sau instigare a acțiunilor de tortură (art. 309¹ CP RM): Partea II. In: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr. 3.

³⁰⁵ URSU, D. Delimitarea infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant de constrângerea de a face declarații. In: *Materialele Conferinței științifice internaționale cu genericul „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației”*. Vol. I. Cahul: US Cahul, Tipografia „Centrografic”, 2015, p. 15.

demnitatea persoanei. Cât despre obiectul juridic special, în cazul ambelor infracțiuni acesta are un caracter multiplu. În cazul primei infracțiuni, obiectul juridic principal îl formează relațiile sociale cu privire la contribuirea la îndeplinirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor; obiectul juridic secundar îl constituie relațiile sociale cu privire la libertatea psihică (morală), integritatea corporală sau sănătatea persoanei. În cazul infracțiunii incriminate la art. 166¹ CP RM, obiectul juridic principal îl formează relațiile sociale cu privire la demnitatea persoanei, iar obiectul juridic secundar îl constituie relațiile sociale cu privire la integritatea fizică sau psihică a persoanei, apărute împotriva tratamentului inuman sau degradant.

Observăm că totuși obiectul juridic secundar al acestor două infracțiuni se suprapune în punctul ce ține de relațiile sociale cu privire la libertatea psihică a persoanei, anume din această cauză se întâlnesc dificultăți la calificare. Între aceste două infracțiuni poate fi pus semnul de egalitate în ceea ce ține de urmările survenite în cazul comiterii acestora în contextul activității „...organelor de ocrotire a normelor de drept – este pusă la îndoială legitimitatea lor, se diminuează substanțial autoritatea puterii și încrederea cetățenilor în funcționarea corectă și echitabilă a acesteia.”³⁰⁶

Dar să nu uităm că în cazul constrângerii de a face declarații este necesar ca acțiunile ilegale îndreptate asupra integrității psihice a persoanei trebuie să aparțină subiectului special și aceste acțiuni nu trebuie să adopte forma tratamentului inuman sau degradant. Aceasta este o primă deosebire a acestor două infracțiuni. Atât infracțiunea prevăzută la art. 166¹ CP, cât și cea incriminată la art. 309 CP au obiect material numai atunci când infracțiunea se realizează prin constrângerea fizică asupra subiectului pasiv. În această ipostază, corpul persoanei împotriva căreia se îndreaptă fapta constituie obiectul material al infracțiunii.

În cazul infracțiunilor analizate, *Victima* poate să coincidă. „Bănuitul, învinuitul, inculpatul, victima (în sens procesual), partea vătămată, martorul, ca potențiale victime cu calități speciale ale infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM, sunt persoane supuse unor măsuri de constrângere având la bază exercițiul autorității publice, fapt caracteristic infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant. Victima infracțiunii prevăzute la art. 166¹ CP al RM poate fi nu doar persoana care se află sub arest sau care execută o pedeapsă privativă de libertate, ci și persoana reținută, percheziționată, adusă forțat, supusă unor măsuri de siguranță, supusă tratamentului psihiatric,

---

³⁰⁶ ЧОБАНЯН, Р.С. Пытка – есть ли основание для ее реализации? В: *Уголовное право: Стратегия развития в XXI веке*. Материалы 4-й Международной научно-практической конференции 25-26 января 2007 г. Москва: МГЮА, 2007, с. 330.

acțiunilor mijloacelor speciale etc. În alți termeni, se are în vedere orice persoană supusă unor măsuri de constrângere având la bază exercițiul autorității publice.”³⁰⁷

Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații constă în fapta prejudiciabilă, exprimată în acțiunea fie de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției, fie de constrângere, în același mod, a expertului de a trage concluzia sau a traducătorului, ori a interpretului de a face o traducere sau o interpretare incorectă. „Spre deosebire de infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant, metodele de constrângere în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații sunt amenințarea și alte acte ilegale. Prin *amenințare* în sensul art. 309 CP RM se înțelege: amenințarea cu violență, amenințarea cu divulgarea unor informații compromițătoare, amenințarea cu distrugerea sau cu deteriorarea bunurilor, amenințarea cu răpirea unei persoane, cu răpirea mijlocului de transport etc., iar prin *alte acte ilegale* - violența, profitarea de dependența victimei, profitarea de poziția de vulnerabilitate a victimei, hipnoza, tehnica influențării psihologice graduale, tehnica influențării psiholingvistice etc.”³⁰⁸

Savanții ruși A.C. Горелик și Л.В. Лобанова afirmă că „...latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații constă în constrângerea persoanei de a face declarații (concluzie) și este compusă din două părți legate strâns una de cealaltă – aplicarea unor măsuri de constrângere ilegale persoanei interogate și cerința de a face anumite declarații, această cerință în cazul infracțiunii de tortură, tratament inuman sau degradant lipsește.”³⁰⁹

În cazul infracțiunii specificate la art. 166¹ CP al RM, latura obiectivă are următoarea structură: „1) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea sau inacțiunea de cauzare a unei dureri sau a unei suferințe fizice ori psihice, care reprezintă tratament inuman ori degradant; 2) urmările prejudiciabile constând în durerea sau suferința fizică sau psihică; 3) legătura de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile. Constatăm că celor două infracțiuni le este caracteristică constrângerea, cu particularitatea că în cazul infracțiunii de tortură, tratament inuman sau degradant constrângerea este deductibilă, nu însă explicită, ca în cazul infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM. În literatura de specialitate se susține că, în sensul art. 309 CP RM, termenul „constrângere” are înțelesul de influențare asupra victimei, astfel încât aceasta să fie lipsită de posibilitatea de a-și dirija acțiunile, prin: a) amenințare; b) alte acte ilegale.”³¹⁰

³⁰⁷ BRÂNZĂ, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 520.

³⁰⁸ *Ibidem*, p. 791.

³⁰⁹ ГОРЕЛИК, А.С.; ЛОБАНОВА, Л.В. *Преступления против правосудия*. Санкт-Петербург, 2005, с. 85.

³¹⁰ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 788.

Desigur că metodele relatate pot să caracterizeze și infracțiunile prevăzute la art. 166¹ CP RM, doar că, constrângerea în acest caz, se va realiza prin aplicarea violenței ce îmbracă forma: torturii, tratamentului inuman sau degradant. Concluzia firească este că anume constrângerea în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 166¹ CP RM apare doar ca excepție, nefiind o condiție a incriminării.

În baza celor menționate, vom clarifica aspecte ce țin de interpretarea termenului „violență” prin prisma normelor de drept penal analizate. Conform dispoziției normei penale prevăzute la art. 309 CP RM, „constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției, constrângerea, în același mod, a expertului de a face concluzia sau a traducătorului, sau a interpretului de a face o traducere sau o interpretare incorectă de către persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procuror sau de către judecător, dacă aceasta nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant”³¹¹ (*sublinierea ne aparține, n.a.*), iar doctrinarii includ în alte acte ilegale și violența. Considerăm necesar de a distinge „violența ca metodă de săvârșire a infracțiunii de constrângere de a face declarații în raport cu infracțiunea prevăzută la art. 166¹ CP RM. Violența ca o caracteristică calificativă a constrângerii pentru a depune mărturie include orice impact fizic: impact fizic direct asupra victimei; aducerea victimei într-o stare neajutorată împotriva voinței sale; modalități specifice de restricționare a libertății; impact psihotrop asupra victimei.”³¹²

Potrivit doctrinei: „În legătură cu săvârșirea infracțiunii de constrângere de a face declarații cu aplicarea violenței, sunt necesare stabilirea *pragului minim de gravitate* și delimitarea violenței de tratament inuman sau degradant.”³¹³ Aceeași sursă doctrinară stabilește că „...degradant este acel tratament ce creează victimei sentimentul frică, neliniște, inferioritate, jenă care este capabil de a înjosi și de a-i înfrânge astfel rezistența fizică și/sau psihică. Tratamentul respectiv atinge un un grad de prejudiciabilitate mai redus în coraport cu tratamentul inuman, precum: desfășurarea percheziției corporale de către o persoană de sex opus, cu dezgolirea victimei, atingerea organelor ei genitale; expunerea persoanei încătușate în timpul ședințelor publice de judecată, fără ca o astfel de măsură să fie necesară în mod rezonabil pentru asigurarea securității și ordinii publice sau administrarea corespunzătoare a justiției etc.”³¹⁴

---

³¹¹ *Codul penal*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129, republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.72-74

³¹² БАЙСАЛЫЕВА, Э.Ф. *Op. cit.*, c. 158.

³¹³ Ursu, D., Delimitarea infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant de constrângerea de a face declarații, In: *Materialele Conferinței științifice internaționale cu genericul „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației”*. Vol. I. Cahul: US Cahul, Tipografia „Centrografic”, 2015, p.17.

³¹⁴ *Ibidem*, p.17.

Tratamentul inuman reprezintă acel tratament care îi provoacă victimei suferințe fizice sau psihice care depășesc oarecum nivelul minim de severitate a tratamentului degradant, însă nu ating nivelul urmărilor prejudiciabile specifice torturii. În acest caz putem exemplifica: maltratarea, aplicarea forței excesive la reținerea persoanei sau, în circumstanțele, în care violența este permisă de lege, însă forța aplicată este vădit neproporțională situației, etc.

De exemplu, „în calitate de dureri sau suferințe fizice sau psihice, aplicate unei persoane, pot fi: electrocutarea, strangularea, înțeparea, lovirea, cauterizarea, administrarea de substanțe narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, inocularea culturilor de microorganisme provocatoare de boli infecțioase, hipnoza, șocul psihic. În calitate de inacțiuni pot fi: neadministrarea medicamentelor, nealimentarea etc.”³¹⁵

În alt context, „tratamentul inuman sau degradant trebuie să fie deosebit atât de acțiunile de constrângere specifice infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM, cât și de influența coercitivă legală comisă de către persoana abilitată, acțiuni impuse de circumstanțele cauzei, având forță juridică legală, precum: reprimarea comiterii unei infracțiuni; reținerea persoanei, aplicarea măsurilor de influență disciplinară asupra condamnatului etc.”³¹⁶ Deci, în concluzie, „influența coercitivă legală este permisă prin lege, acțiunile de constrângere prevăzute la art. 309 CP RM, exprimate prin violență, trebuie să nu atingă o intensitate deosebită, iar în cazul în care acestea vor depăși pragul minim de gravitate, ele vor fi calificate conform art. 166¹ CP RM. Deoarece „pragul de gravitate” presupune o apreciere relativă prin esența sa, subiecții oficiali de aplicare la modul concret a legii penale urmează să se conducă de mai multe circumstanțe care, luate în ansamblu, pot fi apreciate ca întrunind trăsăturile nivelului de gravitate.”³¹⁷

În special, aceste circumstanțe se referă la: intensitatea acțiunii sau inacțiunii de cauzare a unei dureri sau suferințe, fizice sau psihice, unei persoane; durata aplicării acestora; efectele faptei asupra fizicului și psihicului persoanei; mijloacele aplicabile; metoda de operare; ambianța acțiunii sau inacțiunii de cauzare a unei dureri sau suferințe, fizice sau psihice, unei persoane; sexul; vârsta; starea de sănătate a victimei etc. Toate acestea pot să ne ilustreze dacă durerea sau suferința este sau nu puternică. Deci, pentru a fi „puternică”, durerea sau suferința trebuie să atingă un nivel de intensitate și atrocitate. De regulă, corespunderea acestor cerințe este rezultatul unei fapte cu efect puternic sau al cumulării de către făptuitor a mai multor acțiuni sau inacțiuni, săvârșite cu intenție unică și cu un singur scop.

---

³¹⁵ Ursu, D. Op.cit., p.43.

³¹⁶ Jenunchi, E., Op.cit., p.570.

³¹⁷ Ibidem, p.571

În același context, remarcăm drept comun acestor infracțiuni faptul că „amenințarea reprezintă o influență contrară legii asupra psihicului persoanei, determinând limitarea libertății manifestării voinței ei. Astfel, în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, influența exercitată asupra psihicului victimei nu este producătoare de suferințe psihice (morale). Infracțiunea în cauză, fiind o componentă de infracțiune formală, se consumă din momentul comiterii faptei prejudiciabile, iar pentru calificare nu este relevant dacă victima va îndeplini acțiunea la care este constrânsă sau nu, această circumstanță va fi luată în considerare la individualizarea pedepsei. Însă infracțiunea de tortura, tratamentul inuman sau degradant este componentă de infracțiune materială, iar amenințarea trebuie să fie întotdeauna producătoare de urmări prejudiciabile, care se pot manifesta sub forma suferințelor psihice, în cazul torturii acestea fiind puternice, ea se consideră consumată din momentul producerii durerii sau suferinței fizice ori psihice. În acest sens, susținem autorii care merg pe conceptul că structura laturii obiective și, implicit, momentul de consumare a infracțiunii constituie cel mai relevant criteriu de demarcare a faptei numite.”³¹⁸

Dacă victima aflată în dependență față de făptuitor, „având la bază exercițiul autorității publice, este constrânsă prin amenințare în scopul de a o determina să facă declarații, alias să presteze informații sau mărturisiri, nu suportă anumite urmări prejudiciabile care afectează integritatea psihică a victimei, atunci cele comise alcătuiesc elementele componentei de infracțiune prevăzute la art. 309 CP RM. Dimpotrivă, dacă în atare ipoteză amenințarea va fi producătoare de suferințe psihice puternice, cele comise vor fi încadrate în baza art. 166¹ CP RM.”³¹⁹

Subiectul special al infracțiunilor comparate de asemenea poate fi similar. Conform definiției torturii, formulate în art. 1 din Convenția împotriva torturii și a altor tratamente crude, inumane sau degradante din 10 decembrie 1984, „subiectul torturii, pe lângă un funcționar de stat sau altă persoană care acționează cu titlu oficial, poate fi, de asemenea, o persoană privată care acționează la inițiativa sau cu consimțământul expres sau tacit al acesteia.”³²⁰

În cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, legislatorul din RM a redus în mod semnificativ această formulare, neprevăzând recunoașterea ca subiect al constrângerii de a face declarații a unei persoane care acționează în calitate oficială, precum și a unei persoane private care acționează la inițiativa unui funcționar, cum prevede, de exemplu, legea penală a Republicii Azerbaidjan. Astfel, „persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procurorul sau judecătorul, ca subiecți speciali ai infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM, nu sunt altceva

---

³¹⁸ LOBER, J. et al. *Recomandări metodologice pentru investigarea eficientă a infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant (de uz intern)*. Chișinău: Imprint Star, 2014, p. 45.

³¹⁹ *Ibidem*, p.46.

³²⁰ CHARRIER, J.-L.; CHIRIAC, A. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Balacron, 2008, p. 724.

decât persoane publice, respectiv persoane cu funcție de demnitate publică – calități speciale specifice pentru subiectul infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant. Însă subiectul infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 166¹ CP RM se deosebește prin calități speciale precum: „orice altă persoană care acționează cu titlu oficial; sau orice persoană care acționează cu consimțământul expres sau tacit al unei persoane care acționează cu titlu oficial.”³²¹

Ca și în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, subiectul infracțiunii de tratament inuman sau degradant este persoana fizică responsabilă care, în momentul comiterii infracțiunii, a atins vârsta de 16 ani. Însă nu oricare persoană fizică responsabilă care, în momentul săvârșirii infracțiunii, a împlinit 16 ani poate fi subiect al acestor infracțiuni. Or legiuitorul a prevăzut expres în dispoziția art. 166¹ din Codul penal un subiect calificat (special): „1) persoana publică; 2) persoana care, de facto, exercită atribuțiile unei autorități publice; 3) orice altă persoană care: a) acționează cu titlu oficial; b) acționează cu consimțământul expres sau tacit al unei asemenea persoane.”³²²

Trebuie să remarcăm că există legătură și între *latura subiectivă* a infracțiunilor analizate. „Vinovăția în cazul infracțiunilor abordate se caracterizează prin intenție. Totuși, diferențe se impun pe fundalul tipului de intenție. Sub acest aspect, distingem diferențe între infracțiunea de tratament inuman sau degradant (alin. (1) art. 166¹ CP RM), care poate fi comisă atât cu intenție directă, cât și cu intenție indirectă, pe când în cazul constrângerii de a face declarații (art. 309 CP RM), fapta se comite doar cu intenție directă. Scopul de a obține declarații, informații poate fi comun și infracțiunii de tratament inuman sau degradant. Faptul că în textul dispoziției de la alin. (1) art. 166¹ CP RM acest scop nu este prevăzut, nu-l exclude din sfera finalităților urmărite de făptuitor.”³²³

De obicei, scopul infracțiunii prevăzute la art. 166¹ CP RM constă în „...dorința făptuitorului de a umili sau de a înjosi victima. Chiar dacă aceste copuri lipsesc, nu poate fi exclusă prezența laturii subiective. Însă, în circumstanțele tratamentului inuman, scopul făptuitorului este anume de a înjosi victima. Motivele infracțiunii analizate pot fi diferite: răzbunare, interes material, carieră, vanitate, perceperea eronată a atribuțiilor de serviciu etc. În definitiv, neavând relevanță la încadrare, motivul și scopul cauzării unei dureri sau suferințe, fizice sau psihice, unei persoane, ce

---

³²¹ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 790.

³²² *Codul penal*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129, republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.72-74.

³²³ Jenunchi, E. *Op.cit.*, p.570

constituie tratament inuman ori degradant, care urmează a fi luate în considerare la stabilirea și individualizarea pedepsei penale.”³²⁴

Scopul în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, deși nu este indicat direct în norma ce incriminează fapta dată, urmează a fi stabilit în mod necesar. El constă în obținerea unor declarații, obținerea unor concluzii (în cazul expertului), obținerea unor traduceri sau interpretări incorecte (în cazul traducătorului sau al interpretului).

Astfel, dacă „...victima va fi supusă amenințărilor în scopul de a fi determinată să facă declarații, care vor antrena suferințe psihice, dar care nu ating nivelul de intensitate și atrocitate specific torturii, tratamentului inuman sau degradant, cele săvârșite vor implica reținerea la încadrare a art. 309 CP RM. Acțiunea de constrângere trebuie să fie săvârșită cu scopul ca persoana audiată să facă declarații, expertul – să tragă concluzii, iar traducătorul sau interpretul – să efectueze o traducere sau o interpretare incorectă. Alte scopuri sau motive ale faptei de constrângere de a face declarații nu au importanță pentru existența acestei infracțiuni.”³²⁵

Motivele infracțiunii constau în: interesul material, năzuința de autoafirmare, înțelegerea denaturată a obligațiilor de serviciu, incapacitatea de a soluționa pe căi legale problema creată etc. Scopul infracțiunii de constrângere de a face declarații este unul special, acesta poate îmbrăca deci câteva forme, precum: 1) scopul de a o face pe victimă să depună declarații (în prezența modalității normative de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații); 2) scopul de a o face pe victimă să formuleze concluzia (în cazul constrângerii expertului prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face concluzia); 3) scopul de a o face pe victimă să efectueze o traducere sau o interpretare incorectă (în cazul modalității de constrângere a traducătorului ori a interpretului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face o traducere sau o interpretare incorectă).

Forme. Infracțiunea prevăzută de art. 309 CP RM este incriminată într-o variantă-tip, nu are circumstanțe agravante sau atenuante stipulate de legiuitor, acesta făcând doar mențiunea: „dacă aceasta nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant”. Infracțiunea prevăzută la art. 166¹ CP RM este incriminată într-o variantă-tip și trei variante agravante.

Concluzionând, menționăm că există o multitudine de asemănări între infracțiunile analizate, acest fapt este demonstrat și de analiza practicii judiciare naționale, unde se atestă semnele componenței de constrângere de a face declarații, însă urmărirea penală este începută în baza art. 166¹ CP RM, întrucât aceste două infracțiuni au multe în comun. Totuși, atât infracțiunea de

---

³²⁴ Ursu, D. Op.cit., p.43.

³²⁵ Jenunchi, E. Op.cit., p.569.

constrângere de a face declarații, cât și infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant dețin trăsături specifice care trebuie evidențiate și luate în considerare la calificarea infracțiunilor.

Având la bază asemănările dintre elementele obiective și subiective ale componentelor infracțiunilor comparate, remarcăm că, existența subiectului special al infracțiunii de constrângere de a face declarații care include persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală (adică persoana publică), procuror, judecător, (persoană cu funcție de demnitate publică) bazându-se pe exercițiul autorității publice.

În același sens starea de dependență a victimei față de făptuitor și scopul acestuia de a determina victima să facă declarații invocă concurența dintre normele prevăzute la art. 309 și la art. 166¹ CP RM. Opinia noastră este argumentată prin prisma prevederii de la alin. (1) art. 118 CP RM: „Concurența dintre o parte și un întreg reprezintă existența a două sau mai multor norme penale, una dintre ele cuprinzând fapta prejudiciabilă în întregime, iar celelalte – numai unele părți din ele.”³²⁶ În situația descrisă se atestă „...două norme penale cuprinse în întregime în art. 166¹ CP RM. Deoarece structura laturii obiective a infracțiunilor de tortură, tratament inuman și degradant este marcată și de urmări prejudiciabile, convenim asupra faptului că constrângerea de a face declarații (art. 309 CP RM) este o normă parte, iar tortura (alin. (3) art. 166¹ CP RM), tratamentul inuman sau degradant (alin. (1) art. 166¹ CP RM) reprezintă norme întreg, în sensul art. 118 CP RM.”³²⁷ Din aceste considerente, dacă amenințarea va genera urmările prejudiciabile ce lezează integritatea psihică, aplicând art.118 alin. (2) aCP RM, acțiunile ilegale vor fi calificate în baza unei dintre infracțiunile prevăzute la art. 166¹ CP RM, la baza calificării fiind pragul de gravitate a suferinței psihice cauzate.

4.2. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de alte infracțiuni expuse în capitolul XIV al CP RM

4.2.1. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea incriminată în art. 312 CP RM „Declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă”

În activitatea organelor de drept cu privire la aplicarea legii penale în sensul infracțiunii de constrângere de a face declarații apar anumite dificultăți legate, în special, de delimitare a acestei

---

³²⁶ Cod penal al Republicii Moldova, art. 118.

³²⁷ Jenunchi, E. Op.cit., p.570.

fapte de declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă. Împărtășim părerea autorului Al. Boroi, care constată faptul că, în condițiile de dezvoltare a societății contemporane, declarațiile pe care le fac sau le prezintă persoanele fizice în fața unei autorități sau instituții publice joacă un rol deosebit pentru buna funcționare a mecanismelor sociale, economice și juridice ale statului, aceste declarații constituind, cel mai adesea, mijloace de probă, cu toate consecințele care decurg din aceasta. În măsura în care asemenea declarații nu corespund realității, este zdruncinată încrederea publică în declarațiile susceptibile a produce consecințe juridice.³²⁸

Din familia declarațiilor cu rea-voință, producătoare de consecințe juridice, face parte și infracțiunea prevăzută la art. 312 CP RM *Declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă*, precum și infracțiunea de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte, incriminată la art. 314 CP RM, care prezintă semne comune cu infracțiunea de constrângere de a face declarații, prevăzută la art. 309 CP RM. În acest sens, există coincidențe privind obiectul juridic nemijlocit și metoda de influențare asupra persoanelor participante într-un proces judiciar, subiectul activ și cel pasiv al infracțiunilor date, scopul urmărit etc. Totodată, componentele de infracțiune analizate prezintă și deosebiri, pe care ne-am propus să le evidențiem în cele ce urmează.

Prin incriminarea declarației mincinoase, concluziei false sau traducerii incorecte în art. 312 CP RM, legiuitorul național a avut ca scop crearea unei pârghii efective în asigurarea legalității în cadrul probatoriului.

Referindu-ne la liniile de demarcație dintre infracțiunea de constrângere de a face declarații (art. 309 CP RM) și infracțiunea prevăzută la art. 312 CP RM *Declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă*, vom analiza prin comparație toate elementele constitutive ale infracțiunilor date. Spre deosebire de infracțiunea prevăzută la art. 314 CP RM, declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă nu prezintă atât de multe tangențe cu infracțiunea de constrângere de a face declarații.

Referitor la obiectul juridic special al infracțiunilor analizate, putem afirma că, în ambele cazuri, acesta are un caracter multiplu, în cazul declarației mincinoase, concluziei false sau traducerii incorecte, acesta este alcătuit din relații sociale bazate pe buna credință ce urmează a fi manifestată la prezentarea declarației, concluziei, traducerii sau interpretării în cadrul urmăririi penale sau al judecării cauzei în instanța de judecată națională sau internațională.

Doctrinarii ruși A.C. Горелик și Л.В. Лобанова menționează că „...obiectul declarațiilor mincinoase, concluziilor false sau traducerilor incorecte îl constituie relațiile sociale, care exclud

---

³²⁸ BOROI, Al. *Drept penal. Partea specială*. Ediția 2. București: Ed. C.H. BECK, 2008, p. 538.

primirea de către organul de urmărire penală și instanța de judecată a informațiilor probatorii necalitative și adecvate.”³²⁹

Tot ei menționează că, „în atare situații, atunci când în rezultatul declarațiilor mincinoase, concluziilor false, traducerilor incorecte sunt luate anumite decizii și hotărâri procesuale incorecte, pot suporta anumite daune, și interesele cetățenilor.”³³⁰

Tot în doctrina rusă se întâlnește și opinia că „în unele situații, în calitate de parte vătămată în cazul infracțiunii de denunțare falsă sau plângere falsă poate figura și statul. Astfel, dacă în urma denunțării false sau plângerii false referitoare la săvârșirea unei anumite infracțiuni persoana va fi supusă răspunderii penale, iar apoi se va constata, printr-o hotărâre judecătorească, nevinovăția acesteia, partea vătămată are dreptul la reabilitare în ordinea stabilită de legea procesual penală.”³³¹

Comună pentru aceste infracțiuni este ambianța infracțiunii, și anume faptul că acțiunile ilegale sunt săvârșite în cadrul unui proces penal.

Spre deosebire de constrângerea de a face declarații, declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă nu are obiect material, întrucât fapta nu presupune o influențare nemijlocită infracțională asupra vreunei entități corporale sau incorporale. „Declarațiile scrise ale martorilor, rapoartele de expertiză și traducerile scrise nu constituie obiecte materiale ale faptei de declarație mincinoasă. Acestea nu sunt obiecte asupra cărora se realizează acțiunea concretă, ci reprezintă produsul ori mijloacele de săvârșire a infracțiunii.”³³²

Latura obiectivă a infracțiunilor analizate, și anume fapta prejudiciabilă, ca element constitutiv al laturii obiective, în ambele cazuri se manifestă prin acțiune. Modalitățile normative ale acțiunii prejudiciabile de asemenea au caracter alternativ, doar că în cazul infracțiunii prevăzute la art. 312 CP RM acestea sunt: prezentarea declarațiilor mincinoase de către martor sau partea vătămată; prezentarea concluziei false de către specialist sau expert; prezentarea traducerii incorecte de către traducător sau al interpretării incorecte de către interpret.

Comun pentru aceste modalități este faptul că este afectată aflarea adevărului într-un proces penal, astfel creându-se erori judiciare, fiind afectate aprecierea circumstanțelor cauzei, tragerea la răspundere penală a persoanei vinovate sau absolvirea de răspundere penală a unei persoane vinovate. La prima vedere, modalitățile normative de săvârșire a infracțiunilor analizate au puncte comune, ceea ce face diferența este elementul de „constrângere” prezent în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații.

³²⁹ ГОРЕЛИК, А.С.; ЛОБАНОВА, Л.В. *Op. cit.*, p. 273.

³³⁰ *Ibidem*, p.274

³³¹ ГОРЕЛИК, А.С.; ЛОБАНОВА, Л.В. *Op. cit.*, p. 273.

³³² BASARAB, M. et al. *Codul penal comentat. Partea specială*. Vol. II. București: Ed. Hamangiu, 2008, p. 657.

De aici rezultă că principala deosebire dintre aceste două infracțiuni este termenul de „constrângere”, stipulat în norma penală prevăzută la art. 309 CP RM. După cum am menționat anterior, acesta are sensul de influențare asupra victimei, încât aceasta să fie lipsită de posibilitatea de a-și dirija acțiunile. Deci, în cazul în care victima nu va fi lipsită de posibilitatea de a-și dirija acțiunile, nu ne vom afla în prezența infracțiunii specificate la art. 309 CP RM. Drept exemplu poate servi situația în care are loc instigarea la prezentarea cu bună știință a declarației mincinoase de către martor sau de către partea vătămată, a concluziei false de către specialist sau expert, a traducerii sau a interpretării incorecte de către traducător sau interpret, dacă această acțiune a fost săvârșită în cadrul urmăririi penale sau judecării cauzei, în instanța de judecată națională sau internațională, urmează a fi calificate în baza alin. (4) art. 42 și art. 312 CP RM.

Infracțiunile analizate sunt *formale*. Spre deosebire de constrângerea de a face declarații, unde nu este relevant dacă victima va îndeplini sau nu acțiunea la care este constrânsă, momentul consumării în cazul declarației mincinoase, concluziei false sau traducerii incorecte este momentul realizării integrale a acțiunii de prezentare a declarației mincinoase de către martor sau partea vătămată, a concluziei false de către specialist sau expert, a traducerii sau a interpretării incorecte de către traducător ori interpret.

Latura subiectivă în cazul infracțiunilor date se caracterizează prin intenție directă. Motivele infracțiunii prevăzute la art. 312 CP RM constau în: răzbunare, ură, gelozie etc., iar în cazul în care infracțiunea dată este săvârșită din interes material, răspunderea urmează a fi agravată în baza lit. b), alin. (2), art. 312 CP RM. Spre deosebire de constrângerea de a face declarații, declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă este încriminată în două variante-tip și o variantă agravantă de infracțiune.

Dacă în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații avem prezența unui scop special, iar lipsa acestuia exclude calificarea conform art. 309 CP RM, legiuitorul național nu a mers pe aceeași cale în cazul infracțiunii prevăzute la art. 312 CP RM, aici făcând doar mențiunea că faptuitorul trebuie să manifeste bună știință la săvârșirea infracțiunii în cauză, adică să manifeste certitudinea că prezintă o declarație mincinoasă, o concluzie falsă sau o traducere ori interpretare incorectă. Erorile de percepție reprezintă un fenomen firesc ce caracterizează manifestările psihologice ale unui individ, aprecierile greșite ale realității, percepute în raport cu ceea ce s-a întâmplat în mod real, nu pot fi excluse.³³³

Cât privește subiectul infracțiunii analizate, acesta de asemenea are caracteristici comune, precum și caracteristici proprii fiecărei infracțiuni în parte. În ambele cazuri, subiectul infracțiunii

---

³³³ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 749.

este unul special, pe lângă condiția ce ține de responsabilitate și vârstă (16 ani). În cazul infracțiunilor date, este obligatoriu ca subiectul să dețină o calitate procesuală, declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă prevede un cerc mai lărgit de subiecți ai infracțiunii, aici întâlnim martorul sau partea vătămată – atunci când aceștia prezintă declarații mincinoase, specialistul sau expertul – în ipoteza prezentării concluziei mincinoase, traducătorul sau interpretul – în ipoteza prezentării sau a interpretării incorecte. Observăm că subiectul activ al infracțiunii de declarații mincinoase, concluzie falsă sau o traducere ori interpretare incorectă prezintă semne comune cu subiectul pasiv, adică victima infracțiunii de constrângere de a face declarații. Deosebirea o face influențarea asupra persoanei participante la procesul penal, aceasta fiind victima infracțiunii de constrângere de a face declarații, deoarece, după cum am menționat anterior, principala deosebire ce conturează liniile de demarcație între infracțiunile analizate este prezența fenomenului de constrângere, care este obligatoriu în cazul constrângerii de a face declarații. Dacă în prezența infracțiunii de declarații mincinoase, concluzie falsă sau traducere ori interpretare incorectă acestea trebuie să fie liber exprimate, dorite de către subiect, în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, subiectul dorește să obțină aceste declarații, concluzii, traduceri, interpretări anume lipsind subiectul pasiv de posibilitatea de a-și dirija acțiunile sale, iar în cazul în care se va dovedi că victima nu a fost lipsită de această posibilitate, atunci acțiunile ilegale nu se vor încadra în art. 309 CP RM, ci vor face obiectul infracțiunii prevăzute la art. 312 CP RM. De aici și rezultă necesitatea unei analize comparative a elementelor infracțiunilor abordate, întru obținerea unei calificări corecte, legale. Exemplul clasic întâlnit în practică, asupra căruia ne-am referit deja, este cazul prezenței unui instigator, care instigă participantul la procesul penal la prezentarea cu bună știință a declarației mincinoase, a concluziei false de către specialist sau expert, a traducerii sau a interpretării incorecte de către traducător sau interpret.

Ca urmare a celor menționate, afirmăm că este foarte importantă delimitarea infracțiunilor ce prezintă caracteristici comune, cum este și cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații și cea de declarații mincinoase, concluzie falsă sau traducere incorectă, din cauza că în practică se admit o serie de erori la calificarea infracțiunilor date. Este necesar să punem în evidență anume criteriile principale de delimitare, ceea ce ne-am propus să realizăm în prezentul capitol și am reușit doar analizând elementele componente de infracțiune per ansamblu. Trasarea liniilor clare de delimitare a acestor două infracțiuni poate prezenta interes real atât pentru practicieni, cât și pentru teoreticieni.

4.2.2. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte, prevăzută la art. 314 CP RM

În scopul realizării principiului aflării adevărului în cadrul procesului penal, civil, contravențional sau în instanța de judecată internațională, legislatorul a incriminat nu numai constrângerea de a face declarații, dar și determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte, infracțiune incriminată în art. 314 CP RM, într-o variantă-tip și una agravantă. Astfel, alin. (1) al art. 314 CP RM prevede „determinarea, prin constrângere sau prin promisiune, prin oferire sau dare de bunuri, servicii ori de alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale, a martorului sau a părții vătămate la depunerea de declarații mincinoase, a expertului la formularea de concluzii sau declarații false, a interpretului sau a traducătorului la efectuarea de interpretări sau traduceri incorecte, precum și la eschivarea de la depunerea declarațiilor, de la formularea concluziilor sau declarațiilor, de la efectuarea interpretărilor sau traducerilor, în cadrul procesului civil, procesului penal, procesului contravențional sau în instanța de judecată internațională; iar la alin. (2), aceeași acțiune a) săvârșită de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 1150 unități convenționale sau cu închisoare de până la 5 ani.”³³⁴

Din aceste prevederi legale rezultă că martorul, partea vătămată, expertul, interpretul, traducătorul pot fi determinați, prin anumite metode precum: constrângere, promisiuni, oferirea sau darea de bunuri, servicii ori alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale, să nu-și îndeplinească obligațiile în modul stabilit de lege. Scopul incriminării faptei date este descurajarea acțiunilor de constrângere sau de corupere a acestor persoane.

Dispoziția alin. (1) art. 314 Cod penal pune în evidență modalitățile normative cu caracter alternativ ale acțiunii prejudiciabile: „1) determinarea prin constrângere; 2) determinarea prin promisiune de bunuri, de servicii ori de alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale; 3) determinarea prin oferirea de bunuri, de servicii; 4) determinarea prin darea de bunuri, de servicii ori de alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale a martorului, a părții vătămate – la depunerea sau la eschivarea de la depunerea declarațiilor, a expertului – la formularea de concluzii sau declarații false sau la eschivarea de la formularea concluziilor sau declarațiilor, a interpretului – la efectuarea de interpretări sau traduceri incorecte ori la eschivarea de la efectuarea interpretărilor sau traducerilor.”³³⁵

---

³³⁴ Cod penal al Republicii Moldova, art. 314.

³³⁵ BRÎNZA, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 758.

În cele ce urmează ne vom referi mai întâi la similitudinile existente între infracțiunile prevăzute la art. 314 CP RM și la art. 309 CP RM, deoarece anume existența acestora generează uneori anumite dificultăți în procesul încadrării juridico-penale corecte a faptelor respective. Determinarea la depunerea declarațiilor mincinoase „în măsură egală atentează atât la interesele organelor de urmărire penală, cât și la activitatea instanțelor de judecată. Astfel, vom pune semnul de egalitate între obiectul juridic special al infracțiunii de constrângere de a face declarații și al infracțiunii de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte. În ambele cazuri, obiectul juridic special are un caracter multiplu. *Obiectul juridic principal* al acestora este format din relațiile sociale cu privire la contribuirea la înfăptuirea justiției, sub aspectul neadmiterii determinării (în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații – constrângerii) unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni și inacțiuni (în cazul constrângerii de a face declarații – doar acțiuni) contrare legii sau ce nu corespund cu voința lor, iar *obiectul juridic secundar* este identic în ambele cazuri, fiind alcătuit din relațiile sociale cu privire la libertatea psihică (morală), integritatea corporală sau sănătatea persoanei. *Obiectul material* al acestor infracțiuni este prezent doar atunci când este aplicată constrângerea fizică, acesta fiind corpul persoanei împotriva căreia se îndreaptă forța fizică. În ipoteza de determinare prin promisiune, prin oferire sau dare de bunuri, servicii ori de alte avantaje patrimoniale și nepatrimoniale, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 314 CP RM, obiectul imaterial îl constituie bunurile, serviciile ori alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale, care nu i se cuvin martorului, părții vătămate, expertului, interpretului sau traducătorului, lipsind un temei legal care ar justifica promisiunea, oferirea sau darea unor astfel de remunerații acestora.”³³⁶

După opinia lui М.П. Поляков, determinarea la depunerea declarațiilor mincinoase reprezintă o formă periculoasă de opunere și împotrivire actului de justiție din următoarele considerente: a) contribuie la darea de declarații false, ceea ce împiedică și complică stabilirea adevărului în cadrul cauzei penale, fapt care poate avea drept urmare condamnarea persoanelor nevinovate; b) este însoțită de exercitarea unei influențe ilegale asupra martorilor, părților vătămate, experților, uneori chiar periculoasă pentru viața, sănătatea și averea persoanelor vizate sau a rudelor acestora.³³⁷

În continuare ne vom referi la *victimă* infracțiunilor analizate. În calitate de victimă a constrângerii de a face declarații pot apărea bănuitul sau învinuitul (art. 103 CPP RM), martorul (art. 105 CPP), partea vătămată (art. 111 CPP), partea civilă sau partea civilmente responsabilă

³³⁶ BRÎNZA, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 758. p. 755.

³³⁷ ПОЛЯКОВ, М.П. О защите обвиняемого и «защите от обвиняемого». В: *Государство и Право*, 1998, № 4, с. 94.

(art. 112 CPP). Ca expert, interpret sau traducător, pot fi persoanele definite în p. 12) art. 6 CPP și, respectiv, în p. 19), 48) art. 6 CPP.³³⁸

Spre deosebire de prevederile art. 309 CP, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 314 CP RM „victimă poate fi martorul, partea vătămată, expertul, traducătorul, interpretul. Observăm că cercul persoanelor ce pot fi victime ale infracțiunii de constrângere de a face declarații este mult mai larg în raport cu cel aparținând infracțiunii de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte.”³³⁹

Spre deosebire de *latura obiectivă* a infracțiunii de constrângere de a face declarații, latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 314 CP RM se exprimă prin „...constrângerea martorului, a părții vătămate de a face declarații mincinoase, a expertului de a face concluzii sau declarații false, a interpretului sau a traducătorului de a face interpretări ori de a face traduceri incorecte, precum și de a se eschiva de la aceste obligații.”³⁴⁰

În cazul ambelor infracțiuni, când vorbim despre constrângere, ne referim atât la constrângerea fizică, cât și cea psihică. Să nu uităm însă de specificitatea făcută de legiuitor în norma ce incriminează constrângerea de a face declarații: în cazul aplicării constrângerii fizice, aceasta nu trebuie să constituie tortură, tratament inuman sau degradant.

Modalitățile normative ale acțiunii prejudiciabile specificate la art. 314 CP RM au caracter alternativ și pot îmbrăca următoarele forme: „...determinarea prin constrângere, determinarea prin promisiune de bunuri, servicii ori alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale, determinarea prin oferirea de bunuri, de servicii, ori de alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale, precum și determinarea prin darea de bunuri, servicii ori alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale, a martorului sau a părții vătămate la depunerea de declarații mincinoase sau la eschivarea de la depunerea declarațiilor; a expertului la formularea de concluzii sau declarații false sau la eschivarea de la formularea concluziilor sau declarațiilor; a interpretului sau a traducătorului la efectuarea de interpretări sau traduceri incorecte ori la eschivarea de la efectuarea interpretărilor sau traducerilor.”³⁴¹

În cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, modalitățile normative ale acțiunii prejudiciabile de asemenea au un caracter alternativ, însă pot avea doar trei forme: „...constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații sau de a

³³⁸ Comentariul Codului penal, p. 677.

³³⁹ GRECU, R.; JENUNCHI, E. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de depunere de declarații mincinoase, formularea de concluzii false, efectuarea de traduceri incorecte. In : *Revista Națională de Drept Nr. 7-9 (237-239)/2020*, p. 144-150. CZU 343.226.

³⁴⁰ BRÎNZĂ, S. et al. *Op. cit.*, p. 594.

³⁴¹ ULIANOVSKI, Gh. *Infracțiuni care împiedică desfășurarea justiției*. Chișinău: Ed. Garuda-art, 1999, p.

încheia acordul de recunoaștere a vinovăției; constrângerea expertului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face concluzia și constrângerea traducătorului ori a interpretului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face o traducere sau o interpretare incorectă.”³⁴²

Infrațiunile analizate sunt formale și se consideră consumate din momentul constrângerii. Nu are importanță dacă constrângerea asupra martorului, părții vătămate, expertului, interpretului sau traducătorului a avut sau nu efect asupra acestora și au dus la îndeplinirea sau la neîndeplinirea cerințelor infractorului.

Spre deosebire de constrângerea de a face declarații, „în încercarea de a determina mărturia mincinoasă, care a fost respinsă de martor, expert sau interpret, apare ca o tentativă întreruptă de a instiga mărturia mincinoasă. Aici însă, dacă martorul constrâns sau corupt acceptă să săvârșească mărturia mincinoasă, dar ulterior se dezice și spune adevărul, încercarea de a determina mărturia mincinoasă apare ca o tentativă fără efect. Prin urmare, și în primul caz, și în cazul al doilea suntem în prezența a două variante de tentativă de a determina mărturia mincinoasă.”³⁴³

Latura subiectivă se realizează prin intenție directă în cazul ambelor infracțiuni, faptul dat rezultând din conținutul normei formulate în art. 309 CP RM și, respectiv, art. 314 CP RM. Făptuitorul își dă seama că el, prin constrângere, amenințări, promisiune, prin oferire sau dare de bunuri, servicii ori de alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale, sau prin alte acțiuni ilegale, obligă victima să depună declarații, după caz, să dea concluzia, traducere, interpretare și își dorește acest fapt.

Motivele pot varia de la caz la caz. În cazul infracțiunii de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte, motivul poate fi divers: interesul material, năzuința de a obține unele avantaje nepatrimoniale, răzbunare, năzuința de a împiedica desfășurarea în condiții normale a urmăririi penale etc., iar scopul, ca și în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, este unul special: scopul de a face martorul sau partea vătămată să depună declarații mincinoase ori să se eschiveze de la depunerea declarațiilor; scopul de a face expertul să formuleze concluzii sau declarații false ori să se eschiveze de la formularea concluziilor sau declarațiilor; scopul de a face interpretul sau traducătorul să efectueze interpretarea sau traducerea incorectă ori să se eschiveze de la efectuarea interpretărilor sau traducerilor.

În cazul constrângerii de a face declarații, influența ilegală este direcționată spre aceiași subiecți ca și în cazul infracțiunii de determinare la depunerea declarațiilor mincinoase, la formularea

---

³⁴² *Codul penal*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129, republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.72-74.

³⁴³ ULIANOVSKI, Gh. *Infrațiuni care împiedică înfăptuirea justiției*. Chișinău: Ed. Garuda-art, 1999, p. 174.

concluziilor false sau la efectuarea traducerii incorecte, fiind completați cu bănuitul, învinuitul, partea civilă, partea civilmente responsabilă, însă în acest caz avem ca scop obținerea declarațiilor, concluziei, traducerilor, interpretărilor, obținerea acordului de recunoaștere a vinovăției, în prezența modalității normative de constrângere prin amenințare sau prin alte acte ilegale.

Așa cum a fost anterior menționat, „...pentru calificarea faptei în baza art. 309 CP RM, nu are importanță dacă persoana este constrânsă să facă declarații false sau adevărate, de asemenea nu contează dacă expertul este constrâns să facă o concluzie falsă sau adevărată. Aceasta este deosebirea principală între infracțiunea specificată la art. 309 CP RM și cea prevăzută la art. 314 CP RM. În ultimul caz, răspunderea se aplică pentru constrângerea martorului sau a părții vătămate de a face declarații numai mincinoase, ori a expertului de a face doar concluzii false. Însă, în legătură cu traducerile și interpretările, traducătorul și interpretul, în cazul ambelor infracțiuni, sunt constrânși de a face o traducere sau o interpretare incorectă.

Motivele constau în: năzuința de autoafirmare, înțelegerea denaturată a obligațiilor de serviciu, incapacitatea de a soluționa pe căi legale problema creată etc.”³⁴⁴

Subiectul acestor infracțiuni este persoana responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani. Deosebirea principală dintre aceste două infracțiuni, încorporat cu subiectul infracțiunii, este că în ipoteza infracțiunii de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte nu este necesar ca subiectul să aibă o calitate specială. Prin urmare, deducem că în cazul în care aceste acțiunile ilegale de constrângere vor fi săvârșite de către persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procuror sau judecător, va interveni răspunderea penală conform art. 309 CP RM, și nu conform art. 314 CP RM.

În opinia noastră, caracteristicile infracțiunii de constrângere de a face declarații conjugate cu cele ale infracțiunii de determinare la depunere de declarații mincinoase, la formulare de concluzii false sau la efectuare de traduceri incorecte sunt similare elementelor componente de infracțiune prevăzute de legea penală română la art. 272 CP Rom. *Influențarea declarațiilor*, care are următorul conținut: „Încercarea de a determina sau determinarea unei persoane, indiferent de calitatea acesteia, prin corupere, prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra sa ori asupra unui membru de familie al acesteia, să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă actul de intimidare sau corupere constituie prin el însuși o

---

³⁴⁴ BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Op. cit.*, p. 756.

infrafracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.” Este un exemplu de reglementare exhaustivă într-un singur articol a unor fapte infracționale ce posedă foarte multe caracteristici asemănătoare.

Considerăm că este bine-venită modificarea normei art. 309 CP RM, având ca exemplu norma română, astfel încât normele prevăzute la art. 314 CP RM și în art. 309 CP RM să fie comasate într-o singură normă, care să incrimineze acțiunile ilegale de influențare a declarațiilor, fie acestea adevărate sau nu. Astfel, se va rezolva și problema de calificare generată de situația în care acțiunile ilegale sunt îndreptate către rudele sau persoanele apropiate ale victimelor infracțiunii de constrângere de a face declarații. Totodată, vor fi eliminate orice divergențe de opinii existente în problema ce ține de penalizarea persoanelor care acționează cu acordul expres sau tacit al subiectului special al infracțiunii de constrângere de a face declarații, asupra căreia ne-am referit anterior. În urma comasării, noua normă penală ar include în sine semnele ambelor componente de infracțiune și poate fi formulată după cum urmează: „Art. 309 CP RM *Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în procesul penal* 1) Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în cadrul unui proces penal, prin constrângere, promisiune sau oferire de bunuri, precum și prin alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale ori prin altă faptă ilegală cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra participanților la proces, asupra unei rude sau persoane apropiate, să depună declarații, să formuleze concluzii, interpretări, traduceri, fie ele adevărate sau false, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, precum și la eschivarea de la depunerea declarațiilor, de la formularea concluziilor, efectuarea interpretărilor sau traducerilor, în cadrul procesului civil, procesului penal, procesului contravențional sau în instanța de judecată națională sau internațională”. În calitate de circumstanță agravantă, rămâne a fi cea prevăzută la alin. (2) art. 314 CP RM – ”aceeași acțiune: a) săvârșită de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.”

Considerăm această modificare oportună și conformă în cea mai mare măsură regulilor tehnicii legislative. Ea va reduce semnificativ și din problemele de calificare ce apar în practică în legătură cu delimitarea infracțiunilor prevăzute la art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații* și la art. 314 CP RM *Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte*, întrucât norma nouă ar acționa ca un întreg ce va reglementa exhaustiv fapta infracțională incriminată.

4.3. Infrațiunea de constrângere de a face declarații în legislația penală a altor state

Dreptul penal comparat reprezintă un domeniu al științei dreptului penal, care are ca obiect de studiu normele și instituțiile juridice aparținând unor sisteme diferite de drept penal, în scopul cunoașterii semnificației și a conținutului lor, precum și a deosebirilor dintre aceste norme și instituții. Profesorul rus Ю.А. Тихомиров, membru corespondent al Academiei Internaționale de Drept Comparat, a menționat la cel de-al XV-lea Congres al Asociației Internaționale a Cercetătorilor în domeniul Dreptului: „comparativistica devine un semn al timpului... în lumea modernă, cresc cerințele față de drept în fiecare țară, deoarece el servește ca un regulator general acceptat al proceselor sociale. Studiul și cunoașterea dreptului în general și în particular, compararea sistemelor juridice, analiza modalităților de convergență a legislațiilor naționale capătă o importanță din ce în ce mai mare.”³⁴⁵ Din această perspectivă, am considerat oportun demersul științific dedicat studierii infrațiunii de constrângere de a face declarații prin prisma elementelor de drept penal comparat. Este foarte important să comparăm norma penală națională ce reglementează infrațiunea analizată cu norma penală din legislația altor state, mai cu seamă cu legislația penală a statelor membre ale UE, în vederea politicii de aderare și raliere la standardele UE etc. Metoda comparativă de cercetare, fiind de bază, a fost utilizată pe larg în scopul stabilirii unor asemănări sau distincții între semnele obiective și cele subiective ale infrațiunii de constrângere de a face declarații, așa cum este aceasta reglementată în legea penală națională și în legislația penală a altor state. Ca reper a servit legislația unor state ale UE (Germania, Franța, Italia, Polonia, Suedia ș.a.), precum și cea a unor state din CSI.

Studiul comparativ al legislației penale poate contribui, de asemenea, la stabilirea unor carențe admise în legea noastră penală la incriminarea faptei analizate, precum și la formularea unor eventuale propuneri de perfecționare a cadrului normativ penal național. Comparația poate oferi juristului idei și argumente care nu pot fi obținute fără cunoștințe în domeniul dreptului comparat.

Sub aspect istoric, considerăm necesară abordarea experienței altor țări în stabilirea interdicției penale de constrângere de a face declarații, începând cu perioada revoluțiilor burgheze din sec. al XVIII-lea din Europa. Și aceasta deoarece în legislația feudalismului timpuriu, cu procesul său inchizițional, nu a putut exista egalitate între părți, contradictorialitate în cursul procesului penal. Tortura și violența asupra acuzaților constituiau un mijloc legal de obținere a probelor, iar recunoașterea vinovăției lor – „regina” probelor – era suficientă pentru condamnarea inculpatului chiar și în absența altor probe. Ulterior, această probă a început să echivaleze cu mărturia a doi

---

³⁴⁵ ТИХОМИРОВ, Ю.А., *Сравнительное правоведение - конгресс ученых-правоведов*, Гос-во и право - 1999-№ 2, стр. 104

martori de încredere, ba chiar a unui martor, dacă acesta era părintele acuzatului, abia mai târziu dezvoltându-se un sistem complex de probe. Valoarea fiecărei probe era determinată de fracție (1/2, 1/4, 1/8 etc.), adică o parte din probă (declarațiile acuzatului). Instanța verifica doar respectarea procedurii externe. Dacă rezultatul sumării fracțiilor constituia ”unu”, inculpatul se considera vinovat, dacă mai puțin de „unu”, inculpatul rămânea „sub suspiciune” (bănuială) sau era achitat.

Revoluția burgheză din Franța (1789-1799) și domnia care a urmat a lui Napoleon se remarcă prin adoptarea codurilor civile și a celor penale, care „au atras pe orbita de influență o mare parte a Europei continentale (și parțial America Latină).”³⁴⁶

Codurile penale ale țărilor străine în acea perioadă aveau o reglementare comună, care prevedea răspunderea penală pentru abuz de putere a funcționarului public, însă normele speciale care stabilesc pedeapsa pentru constrângere de a face declarații s-au dovedit a fi diferite în sursele studiate.

Astfel, unele state erau adepte ale conceptului conform căruia latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații o prezintă faptele violente împotriva persoanei aflate în administrarea justiției (Franța, Belgia, Polonia, Suedia); altele prevedeau obținerea declarațiilor, a recunoașterii sau a explicației (Austria, Germania, Ungaria), iar cel de-al treia grup de state prevedea răspunderea pentru extorcarea declarațiilor doar în dosarele civile (Codul penal italian).

Perioada modernă se caracterizează prin activitatea susținută a statelor din vestul Europei pentru îmbunătățirea legislației penale. Savantul rus H.E. Крылова susține că adoptarea noilor legi penale „(...) este strâns legată de tendințele de unificare, care au fost mult timp decisive în politica lor externă și internă.”³⁴⁷ Tendința spre o anumită unificare a legislației naționale, împreună cu adaptarea acesteia la actele juridice internaționale, au dus la apariția unui număr mare de norme similare.

Motivele care l-au determinat pe legiuitor să reformeze legislația penală au fost:

1. Schimbările calitative și cantitative ale criminalității, apariția noilor forme ale acesteia, care s-au conturat la începutul anilor 1960.

2. Extinderea criminalității la nivel mondial și, în consecință, nevoia de a conjuga eforturile prin încheierea unor acorduri internaționale (statele părți la aceste acorduri, recunoscând supremația dreptului internațional asupra dreptului național, s-au angajat să-și armonizeze legislația națională cu cea internațională).

---

³⁴⁶ ЧЕРНИЛОВСКИЙ, З.М. *Всеобщая история государства и права (История государства и права зарубежных стран)*: 2-е изд. 1983, с. 365.

³⁴⁷ КРЫЛОВА, Н.Е. *Основные черты нового Уголовного кодекса Франции*. М., 1996, с. 3.

3. Adoptarea conceptului de ”drepturi ale omului” și al ”statului de drept” în viața publică, recunoașterea priorității valorilor universale.³⁴⁸

Revenind la legislația penală a statelor adepți ideii că latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații o reprezintă faptele violente împotriva persoanei aflate în administrarea justiției, vom invoca normele respective din legile penale ale unor țări europene. Însăși lecturarea acestora este un prilej de reflecție asupra diversității politicilor de drept penal în domeniul supus investigației.

Studiul experienței franceze moderne prezintă interes și pentru faptul că legea franceză se bazează pe concepția juridică clasică. Codul penal al **Franței**, în capitolul IV *Despre atingerile aduse înfăptuirii justiției* prevede la art. 434-15: „Folosirea de promisiuni, oferte, cadouri, presiuni, amenințări, acte de violență, manevre sau tertipuri în cadrul unei proceduri sau în vederea unei cereri sau apărări în justiție pentru a determina o altă persoană fie să facă sau să dea o depoziție, o declarație sau o atestare mincinoasă, fie să se abțină să facă sau să dea o depoziție, o declarație sau o atestare, se pedepsește cu 3 ani închisoare și cu amenda de 45.000 euro, chiar dacă mituirea nu este urmată de efect.”³⁴⁹ Latura obiectivă constă în utilizarea promisiunilor, ofertelor, cadourilor, presiunilor, amenințărilor, actelor de violență, manevrelor sau tertipurilor în cadrul unei proceduri sau în vederea unei cereri sau apărări în justiție pentru a forța o altă persoană fie să facă sau să dea o depoziție, o declarație sau o atestare mincinoasă, fie să se abțină să facă sau să dea o depoziție, o declarație ori o atestare. Codul penal francez prevede doar o componentă de infracțiune care apără participanții la procedurile penale de atacuri atât din partea funcționarilor publici care reprezintă corpul de cercetare, cât și din partea unui subiect comun. În plus, este prevăzută utilizarea nu doar a violenței, ci și a vicleșugurilor, a șiretlicurilor, a promisiunilor, a ofertelor și a luării de mită, care este supusă pedepsei. Sancțiunea art. 434-15 este alternativă și constituie închisoare pentru o perioadă de 3 ani sau o amendă de 45.000 euro.

Codul penal al **Belgiei**, în capitolul V *Abuzul de autoritate*, stipulează la art. 257 norma conform căreia dacă un funcționar sau ofițer public, un administrator, agent sau prepus al guvernului sau al poliției, un executor de mandate de justiție sau de sentințe, un comandant-șef sau aflat în subordinea forței publice, fără un motiv legitim, a făcut uz sau a dispus utilizarea violenței față de persoane, în exercitarea sau cu prilejul exercitării funcțiilor sale, se pedepsește.– atunci când este aplicată violența, și art. 258 – orice judecător, administrator sau membru într-un organism administrativ, care sub orice pretext, chiar sub pretextul lipsei de prevederi legale sau a neclarității

---

³⁴⁸ КРЫЛОВА, Н.Е. *Op.cit.* p. 24.

³⁴⁹ *Уголовный кодекс Франции*. С.-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2002, с. 418. ISBN: 5-94201-063-3.

legii, refuză să facă dreptatea convenită părților, este pedepsit cu amendă de la două sute (euro) la cinci sute (euro) și poate fi condamnat la interdicția drepturilor de a ocupa funcții, posturi sau oficii publice.³⁵⁰

În Codul penal al **Poloniei**, infracțiunea de constrângere de a face declarații este prevăzută în capitolul XXX *Infracțiuni contra sistemului justiției* la art. 246, care stipulează că funcționarul public sau persoana care acționează în baza ordinelor lui în scopul de a obține mărturii specifice, explicații, informații sau declarații folosind violența, amenințarea sau care abuzează în alt mod, fizic sau psihic, o altă persoane este sancționat cu pedeapsa privării de libertate de la 1 an la 10 ani. O reglementare similară conține Codul penal al **Regatului Suediei**.³⁵¹

După cum am menționat anterior, Austria, Germania, Ungaria sunt state adepte ale conceptului, conform căruia latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații o prezintă faptele violente înlăptuite cu scop de a obține declarații, recunoașterea vinovăției sau explicații.

Codul penal al **Austriei**, în § 312 a din Titlul XXII *Încălcarea obligațiilor de serviciu, corupția și fapte penale conexe* incriminează fapta persoanei care în calitate de agent public, în sensul § 74 alin. (1) pct. 4a) lit. b) sau c),³⁵² la instigarea acestuia sau cu aprobarea expresă sau tacită a unui astfel de agent public, cauzează unei alte persoane mari dureri fizice sau psihice, suferințe, „în special cu scopul de a obține de la aceasta sau de la un terț o declarație sau o recunoaștere.”³⁵³

Abordarea experienței legiuitorului din **Germania** este de asemenea extrem de utilă, prin aceasta descoperindu-se unele similitudini dintre legislația germană și cea a altor state. De exemplu, doctrinele dreptului penal german și cele ruse sunt unite prin legături istorice de lungă durată, iar legea penală germană, la fel ca cea rusă, aparține sistemului de drept continental.

Evident, formularea normei penale ce prezintă interes pentru noi în Codul penal actual al Germaniei s-a schimbat semnificativ în comparație cu norma Codului penal din 1871. Componenta respectivă este stipulată în Codul penal german la § 343 din secțiunea XXX *Infracțiuni săvârșite în exercitarea unei funcții publice* și incriminează fapta de constrângere ca fiind „...obținerea unor declarații cu forța: persoana care, în calitate de funcționar public chemat să participe la o procedură

---

³⁵⁰ *Уголовный кодекс Бельгии*. С.-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2004, с. 172. ISBN: 5-94201-349-7.

³⁵¹ *Уголовный кодекс Польши*. С.-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2001, с. 172. ISBN: 5-94201-027-7.

³⁵² n.a. Agent public, în sensul normei penale a Austriei, este persoana care exercită pentru Federație, un land, o comună, o altă persoană de drept public, cu excepția bisericii sau comunității religioase, pentru un alt stat sau pentru o organizație internațională, prerogative din domeniul legislativ, administrativ sau judiciar în calitate de organ sau angajat al acestora sau persoana care este autorizată să exercite alte funcții oficiale în numele organelor menționate și în aplicarea legii.

³⁵³ *Codul penal al Austriei* [accesat la 29.07.2020].Disponibil pe: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Austria-RO.html>

penală, o procedură privind dispunerea unei măsuri de reținere, o procedură de aplicare a unei amenzi sau o procedură disciplinară sau o instanță disciplinară, sau o instanță disciplinară profesională, abuzează fizic o altă persoană, exercită forța în alt mod asupra acesteia, o amenință cu forța sau o torturează psihic în scopul de a o constrânge să facă declarații în cadrul procedurii sau să explice ori să omită toate acestea, se pedepsește cu închisoare de la 1 an la 10 ani, iar în cazurile mai puțin grave – de la 6 luni la 5 ani.”³⁵⁴

Regula privind obținerea unei declarații prin forță (§ 343), la fel ca regula analogă din Codul penal francez, protejează o gamă destul de largă de raporturi: interesele persoanei în procesul penal; proceduri pentru cauze de detenție administrativă; proceduri compensatorii pentru daune materiale; proceduri în procesul de impunere a unor măsuri disciplinare. Latura obiectivă a infracțiunii constă în aplicarea forței fizice, folosirea forței în orice alt mod, precum și amenințările la aplicarea forței pentru a impune o persoană să depună mărturie sau să declare ceva ori să o forțeze să nu o facă. Această concepție a laturii obiective exclude posibilitatea constrângerii de a depune mărturie prin șantaj (precum și alte tipuri de amenințări) a victimelor și considerăm că este o lacună.

În 1995 a fost adoptat Codul penal al **Spaniei**. În actualul Cod penal spaniol, norma penală care protejează interesele persoanelor implicate în procesele penale este înglobată în titlul III, capitolul *Tortură și alte infracțiuni împotriva integrității mintale*. Aceasta prevede pedeapsa pentru săvârșirea acțiunilor de tortură de către o persoană cu funcție de răspundere, cu abuz în serviciu, pentru a obține o mărturisire sau informații despre o persoană sau pentru a-l pedepsi pentru o faptă pe care a comis-o sau este suspectat că a comis-o, punând persoana în astfel de condiții și folosind astfel de metode care provoacă suferință fizică sau psihică, sau pierderea parțială a cunoștinței, recunoașterea ori pierderea capacității de a lua decizii sau, în orice fel, amenință integritatea mentală a acestuia (art. 174).

Motivele pentru care legislația spaniolă include tortura ca infracțiune împotriva integrității psihice nu sunt pe deplin clare. Analizând dispoziția normei, vom menționa că ea se bazează pe conceptul de tortură cuprins în art. 1 din Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată la New York la 10 decembrie 1984,³⁵⁵ fapt ce confirmă încă o dată comunitatea principiilor și a tendințelor care stau la baza reformei dreptului european. Pentru săvârșirea acestei infracțiuni, persoana respectivă este pedepsită cu închisoare

---

³⁵⁴ *Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии*. Сю-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2003, с. 511. ISBN: 5-94201-203-2.

³⁵⁵ *Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*, adoptată la New York la 10 decembrie 1984.

pentru un termen de la 2 până la 6 ani, dacă atentatul a fost grav, sau cu închisoare pentru un termen de la 1 la 3 ani, dacă nu a fost grav. În plus la pedeapsa specificată, se instituie o interdicție completă a drepturilor pentru o perioadă de la 1 la 6 ani.

Codul penal al **Ungariei**, în capitolul XXVIII la art. 303 *Obținerea informațiilor prin forță* prevede că:

„- alin. (1) fapta funcționarului public care încearcă să oblige o persoană, prin forță sau prin amenințare cu forța, sau prin alte mijloace similare, să comunice informații ori să facă o declarație, sau să ascundă informații, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani;

- alin. (2) pedeapsa constă în închisoare de la 2 la 8 ani, dacă infracțiunea definită la în alin. (1) este săvârșită în asociere;

- alin. (3) fapta persoanei implicate în pregătiri pentru interogarea unei persoane în vederea obținerii de informații prin forță constituie delict cu închisoare de până la 2 ani;

- alin. (4) pedeapsa poate fi redusă fără limitare în cazul în care făptuitorul dezvăluie autorităților, înainte de depunerea rechizitorului, împrejurările în care a fost săvârșită infracțiunea prevăzută la alin. (2).”³⁵⁶

Actualul Cod penal al **Italiei** incriminează constrângerea de a face declarații nu doar în procesul civil, ci și în cel penal. În perioada sec. XIX, legea penală interpreta fapta de constrângere ca o abatere sau o contravenție disciplinară, actualmente însă ea este prevăzută în titlul III *Despre delictele împotriva administrării justiției*, art. 377 *Împiedicarea actului de justiție*, având următoarea formulare: ”Cel care oferă sau promite bani sau alte foloase persoanei chemate să dea declarații în fața instanței sau în fața Curții Penale Internaționale, sau persoanei solicitate să facă declarații de către apărător în cursul activității de investigație, sau persoanei chemate să desfășoare activitatea de expert, consultant tehnic ori interpret, pentru a o convinge să comită infracțiunile prevăzute la art. 371-bis (*Informații false în fața procurorului sau a procurorului de la Curtea Penală Internațională*), 371-ter (*Declarații false făcute apărătorului*), 372 (*Mărturia mincinoasă*) și 373 (*Expertiza falsă sau interpretarea falsă*), este supus, atunci când oferta sau promisiunea nu este acceptată, la pedepsele prevăzute de articolele respective, reduse între jumătate și două treimi.

- Aceeași dispoziție se aplică atunci când oferta sau promisiunea este acceptată, dar falsul nu este comis.

---

³⁵⁶ *Codul penal al Ungariei* [accesat la 29.07.2020]. Disponibil pe: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Ungaria-RO.html>

- Cel care folosește violența sau amenințarea în scopurile indicate la primul alineat este supus, atunci când scopul nu a fost atins, la pedepsele stabilite cu privire la infracțiunile de la primul alineat, micșorate nu mai mult de o treime.³⁵⁷

Observăm că legiuitorul italian nu menționează în dispoziția normei penale despre calitatea subiectului infracțiunii de constrângere de a face declarații, însă revine la finele articolului cu următoarea mențiune: „Condamnarea implică interdicția deținerii unei funcții publice”, de unde este clar că se referă la același subiect al infracțiunii – persoana cu funcție publică.

În calitate de victime au fost și rămân arătate și în actualele legi penale: persoana (Codurile penale ale Franței, Belgiei, Poloniei, Suediei, Austriei, Germaniei și Țărilor de Jos); persoana acuzată, martorul sau persoanele competente (Codul penal al Ungariei).

Desigur, dacă este să abordăm legislația penală a țărilor europene în materie de constrângere de a face declarații, nu putem trece cu vederea abordările referitoare la acest subiect stipulate în actualul Cod penal al **României** (Legea nr. 286 din 17 iulie 2009). Astfel, infracțiunea de constrângere de a face declarații este incriminată în art. 272 Cod penal român *Influențarea declarațiilor*, „alin. (1): încercarea de a determina sau determinarea unei persoane, indiferent de calitatea acesteia, prin corupere, prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra sa ori asupra unui membru de familie al acesteia, să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă actul de intimidare sau corupere constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni; alin. (2) stipulează că nu constituie infracțiune înțelegerea patrimonială dintre infractor și persoana vătămată, intervenită în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângere prealabilă sau pentru care intervine împăcarea.”³⁵⁸

Reglementărilor din Codul penal al României le vom acorda o atenție specială din motivul deosebirilor evidente dintre acestea și reglementările legislațiilor penale ale altor țări europene. În primul rând, vom aborda subiectul infracțiunii prevăzute la art. 272 CP Rom., și anume *subiectul pasiv*, care este unul general, specificat expres de către legiuitor, prin formularea „indiferent de calitatea acesteia”, neavând, așadar, relevanță dacă persoana respectivă este martor, expert, interpret sau persoană vătămată, sau orice altă persoană. Alegând să incrimineze această faptă în

---

³⁵⁷ *Codul penal al Italiei* [accesat la 29.07.2020]. Disponibil pe: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Italia-RO.html>

³⁵⁸ *Codul penal al României*. Legea nr. 286/2009. Ministerul Justiției. Ed. oficială 2014. București. In: *Monitorul Oficial R.A.*, 2014. ISBN: 978-973-567-866-1.

modalitatea atât de generală în care poate fi săvârșită de orice persoană, asupra oricărei persoane, legiuitorul a vrut să acopere fiecare situație ce ar putea apărea în practică și să evite interpretările care, inevitabil, ar fi apărut dacă textul avea o formulare de tipul unei enumerări a persoanelor care pot să săvârșescă infracțiunea și a persoanelor asupra cărora se poate săvârși aceasta. S-a evitat, astfel, riscul unei interpretări cu rea-credință, care să scoată din sfera de incidență a textului incriminator anumite persoane.

Din enumerarea pe care legiuitorul o face în dispoziția normei prevăzute la art. 272 CP Rom. înțelegem că *elementul material* al infracțiunii îl constituie acțiunea de a încerca să determine sau de a determina o persoană: „să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să-și retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase, să nu prezinte probe, de unde obținem caracterul alternativ al normei, și nu se va reține un concurs de infracțiuni dacă fapta e săvârșită prin mai multe modalități dintre cele enumerate de legiuitor.” Pe lângă elementul material al infracțiunii, incriminarea de la art. 272 prevede și două *cerințe speciale* pentru a putea fi constatată săvârșirea acestei infracțiuni, și anume: ca acțiunea de încercare de a determina sau de determinare să aibă loc prin: corupere, constrângere sau altă „faptă cu efect vădit intimidant”; ca aceste acțiuni să aibă loc asupra unei persoane sau asupra unui membru de familie a acesteia.

Cu privire la prima cerință specială, remarcăm opțiunea legiuitorului de a considera îndeplinită această cerință specială numai în cazul în care fapta (dacă nu este nici una de corupere și nici una de constrângere) are un caracter vădit intimidant. S-a dorit, așadar, evitarea situațiilor în care o persoană ar putea reclama o acțiune de intimidare, deși aceasta nu ar atinge gradul de intensitate pentru a justifica o intervenție a legii penale. Totodată, s-a lăsat organelor judiciare posibilitatea de a aprecia, în fiecare caz, dacă o anumită acțiune, reclamată a fi dus la darea de declarații mincinoase etc., a avut o intensitate suficient de mare pentru persoana respectivă, astfel încât aceasta să simtă că nu are de ales. Nu interesează obiectul cauzei, aceasta putând fi penală, civilă sau orice altă procedură judiciară (cu alte cuvinte – orice procedură desfășurată în fața organelor judiciare).

Infracțiunea prevăzută de art. 272 CP Rom. nu are forme agravate sau atenuate stipulate de legiuitor, acesta făcând doar mențiunea că, în cazul în care una dintre modalitățile de comitere – corupere sau actul de intimidare – ar constitui prin ea însăși o infracțiune, se vor aplica regulile de la concursul de infracțiuni. Această reglementare din alin. (2) are menirea de a permite și a stimula rezolvarea pe cale amiabilă a situațiilor mai puțin grave (considerate ca atare și de legiuitor, din moment ce permite împăcarea părților sau urmărirea lor doar la plângere prealabilă), care ar încălca inutil rolul instanțelor și în cazul cărora o înțelegere patrimonială este acceptabilă și

permisă de lege, considerându-se că aplicarea legii penale nu are întâietate asupra celor decise de partea vătămată, așadar pericolul social este minim și interesul societății în aplicarea unei pedepse de asemenea. Această cauză justificativă specială se va putea însă aplica doar în cazul în care se ajunge la o înțelegere propriu-zisă, adică la una benevolă, nicidecum în cazul în care partea vătămată a fost constrânsă (în orice mod) să accepte „înțelegerea” patrimonială. Mai mult, acordul persoanei vătămate trebuie să fie unul dat în cunoștință de cauză, liber și care să conțină expres faptul că partea vătămată înțelege că, procedând astfel, renunță la acțiunea penală împotriva făptuitorului. Considerăm că regelemntarea dată de norma penală română este una foarte eficientă, care acționează ca un întreg, astfel evitând problemele de calificare. Astfel, în urma analizei normei penale române ce incriminează influențarea declarațiilor, am dedus oportunitatea modificării normei de la art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații*, formulând-o în versiunea prezentată anterior în lucrare.

Recurgând la analiza legislației penale a statelor CSI în problema cercetată, considerăm indicat pentru scopul investigației date să luăm drept punct de reper istoric anul 1991, când conducătorii Republicii Sovietice Federative Socialiste Ruse, Belarusiei și Ucrainei au semnat acordul privind înființarea Comunității Statelor Independente (CSI). Cei 11 membri fondatori ai CSI sunt: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Kazahstan, Kîrgîzstan, Moldova, Rusia, Tadjikistan, Turkmenistan, Ucraina și Uzbekistan. Raționamentul constă în faptul că legislația penală a acestor state incriminează infracțiunea de constrângere de a face declarații de o manieră aproape identică, deoarece reglementarea juridico-penală a faptei respective a pătruns în legislația lor, inclusiv în legea penală a Republicii Moldova, prin filiera rusă.

Legea penală a **Federației Ruse** prevede infracțiunea de constrângere de a face declarații la art. 302, intitulat „...*Constrângerea de a face declarații*, din capitolul XXI *Infracțiuni contra justiției*. Astfel, actuala normă penală rusă prevede „constrângerea de a face declarații ca fiind constrângerea unui bănuit, învinuit, victimă, martor pentru a depune declarații sau a unui expert, specialist pentru a face concluzia sau declarații prin utilizarea amenințărilor, șantajului sau a altor acțiuni ilegale ale investigatorului sau ale persoanei care efectuează urmărirea penală, precum și a altei persoane cu cunoștința sau acordul tacit al ofițerului de urmărire penală sau al persoanei care efectuează urmărirea penală.”³⁵⁹

Cât privește pedeapsa stabilită de art. 302 CP FR, aceasta de asemenea a suferit o modificare esențială. În redacția vechiului Cod penal rus (din 07.07.2003, nr. 22) era prevăzută ca pedeapsă

---

³⁵⁹ Codul penal al Federației Ruse [accesat la 29.07.2020]. Disponibil pe: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=348682&fld=134&dst=1000000001,0&rnd=0.642362556524851#019491172717576633>

pentru constrângerea de a face declarații închisoarea pe un termen de până la 3 ani. Ulterior, prin Legea federală nr. 420-FZ din 07.12.2011, pedeapsa pentru infracțiunea analizată „...a fost modificată, fiind stabilită pedeapsa limitativă de libertate pe un termen de până la 3 ani sau muncă neremunerată pe o durată de până la 3 ani sau cu închisoare pentru același termen.”³⁶⁰ Circumstanța agravată este prevăzută în alin. (2) al art. 302 CP FR și reglementează acțiunile enumerate în alin. (1) al aceluiași articol, însoțite de tortură, violență sau tratament inuman. Pentru aceste acțiuni este stabilită pedeapsa cu închisoare pentru un termen de la 2 la 8 ani. Observăm că norma noastră națională din redacția vechiului cod, ce încredințează constrângerea de a face declarații, se aseamăna foarte mult ca și conținut cu norma penală rusă. Analizând prevederile art. 302 CP FR, relevăm că și în reglementarea legii ruse subiectul infracțiunii este unul special. În primul rând, acesta poate fi investigatorul, ofițerul de urmărire penală sau persoana care efectuează urmărirea penală; în al doilea rând – orice persoană care exercită constrângere cu cunoștința sau acordul tacit al investigatorului, ofițerului de urmărire penală sau a persoanei care efectuează urmărirea penală. Se poate deduce că norma penală națională a pătruns în legea noastră prin filiera rusă.

Analizând Codul penal al **Republicii Belarus**, stabilim că acesta incriminează infracțiunea analizată la art. 394, intitulat *Constrângerea de a face declarații*, într-o variantă-tip și două variante agravate. Astfel, alin. (1) din art. 394 al CP belarus prevede: „Constrângerea bănuțului, învinutului, victimei, martorului să facă declarație, sau a expertului de a face concluzia, folosind amenințări, șantaj sau săvârșirea altor acțiuni ilegale de către persoana care efectuează ancheta, investigația preliminară, sau înfăptuiește justiția, se pedepsește cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate ori cu închisoare de până la 3 ani, sau cu închisoare pentru același termen cu privarea de dreptul de a deține anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, sau fără privare.”³⁶¹

„Alin. (2) stipulează că aceeași acțiune, însoțită de aplicarea violenței sau intimidare, se pedepsește cu închisoare pentru un termen de la 2 la 7 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, sau fără privare. Alin. (3) stabilește că acțiunea prevăzută în prima parte a acestui articol, însoțită de tortură, se pedepsește cu închisoare pentru un termen de la 3 până la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, sau fără privare.”³⁶²

---

³⁶⁰ Федеральный закон от 07.12.2011 № 420-ФЗ (ред. от 03.07.2016) О внесении изменений в Уголовный кодекс Российской Федерации и отдельные законодательные акты Российской Федерации [accesat la 29.07.2020]. Disponibil pe: <http://base.garant.ru/70103074/>

³⁶¹ Уголовный кодекс Республики Беларусь. С.-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2001, с. 254. ISBN: 5-94201-012-9.

³⁶² *Ibidem*

Legislația penală a Republicii Belarus, în comparație cu cea a Republicii Moldova, prevede răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații și cu circumstanțe agravate. Ca mod de săvârșire a infracțiunii în cauză este prevăzut expres *șantajul*. Dacă legislația penală a Moldovei prevede expres că acele acțiuni ilegale care alcătuiesc latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații trebuie să nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant, Codul penal belarus prevede această regulă ca o circumstanță agravantă (alin. (3) art. 394 CP Belarus). În acest caz, acțiunile de tortură sunt săvârșite anume cu scopul de a obține declarații, concluzii. Cât privește pedeapsa pentru săvârșirea constrângerii de a face declarații, în R. Moldova este prevăzută și amenda ca pedeapsă, ceea ce nu întâlnim în Codul penal belarus, pedeapsa sub formă de închisoare în RM este prevăzută de la 2 la 6 ani, iar în Belarus – minim-3 ani și maxim 10 ani. O altă deosebire constă în faptul că CP al RM prevede expres că pedeapsa sub formă de închisoare sau de amendă aplicată pentru infracțiunea de constrângere de a face declarații este obligatoriu însoțită cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de 5 ani, ceea ce nu există în reglementarea Republicii Belarus, în care pedeapsa cu închisoare pentru constrângerea de a face declarații poate și să nu fie însoțită de privarea de anumite drepturi.

În legea penală a **Republicii Kazahstan**, infracțiunea de constrângerea de a face declarații este reglementată la art. 347 Cod penal, fiind intitulat exact ca în legislația penală națională (*Constrângerea de a face declarații*), într-o variantă-tip și una agravată. Alin. (1) prevede: „Constrângerea bănuțului, învinuțului, victimei, martorului să facă declarații, precum și împiedicarea persoanei de a face declarații voluntare, depunerea acuzațiilor cu privire la infracțiune sau constrângerea de a refuza să depună declarații, sau obligarea unui expert de a face concluzia folosind amenințări, șantaj sau alte acțiuni ilegale din partea procurorului sau a persoanei care efectuează ancheta preliminară. Ca circumstanță agravată intervin la alin. (2) acțiunile enumerate mai sus, săvârșite cu aplicarea violenței fizice, a torturii.”³⁶³

În materia ce ține de modul de săvârșire a infracțiunii analizate în legislația Republicii Kazahstan sunt enumerate în detaliu faptele, ceea ce ar fi bine-venit și pentru legea penală a Republicii Moldova. Amenințarea și șantajul ca moduri de săvârșire a constrângerii de a face declarații, prevăzute expres de legea penală, se întâlnesc deseori în legislația penală a statelor CSI.

---

³⁶³ Уголовный кодекс Республики Казахстан. С.-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2001, с. 378. ISBN: 5-94201-022-6.

În țara noastră, deși ele nu sunt prevăzute expres în legislația penală, amenințarea face parte din acțiunile ilegale pe care le prevede art. 309 CP RM.³⁶⁴

Republica Tadjikistan incriminează infracțiunea analizată la art. 354 Cod penal „*Constrângerea de a face declarații de către persoana care efectuează ancheta preliminară sau persoanele care înfăptuiesc justiția*” și încriminează acțiunile de constrângere de a face declarații ale ofițerului de urmărire penală, ale investigatorului sau ale instanței de judecată la alin. (1): „Constrângerea bănuțului, învinuțului, victimei sau martorului pentru a face declarații sau a expertului pentru a da o concluzie prin amenințare, șantaj sau alte acțiuni ilegale din partea ofițerului de anchetă, a investigatorului sau a instanței de judecată – se pedepsește cu închisoare pe un termen de la 2 la 5 ani cu privarea de dreptul a ocupa anumite funcții sau de a desfășura o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani.”³⁶⁵

În Codul penal al **Turkmenistanului**, infracțiunea de constrângere de a face declarații este încriminată într-o variantă-tip și una agravantă. Infracțiunea analizată este prevăzută în art. 197 *Constrângerea de a face declarații* la alin. (1), după cum urmează: „Constrângerea bănuțului, învinuțului, victimei, martorului pentru a face declarații sau expertului pentru a face o concluzie, prin amenințări, șantaj sau alte acțiuni ilegale, de către persoana care execută acțiunile de investigație sau persoana care efectuează ancheta – se pedepsește cu închisoare pe un termen de până la 3 ani. Alin. (2) prevede că, „aceleași acțiuni, însoțite de aplicarea violenței sau intimidare, se pedepsesc cu închisoare pentru un termen de la 3 la 8 ani.”³⁶⁶

O abordare aproape identică există în legea penală a **Republicii Kîrgîzstan**, care la art. 325 cu titlul „*Constrângerea de a face declarații*” incriminează infracțiunea analizată. Deosebirea o face doar alin. (3) din articolul respectiv, în care în calitate de circumstanță agravantă apar acțiunile prevăzute la alin. (1) și (2) care au cauzat urmări grave și pedeapsa constituie închisoare de la 3 la 8 ani.”³⁶⁷

Azerbaidjanul, Georgia și Uzbekistanul sunt state care nu incriminează direct în legea penală infracțiunea de constrângere de a face declarații. Însă chiar dacă codurile penale ale acestora nu incriminează direct infracțiunea dată, în codurile de procedură penală sunt incluse anumite norme ce ar avea legătură tangențială cu aceasta. De exemplu, Codul de procedură penală al Republicii

---

³⁶⁴ JENUNCHI, E. Studiu comparativ al legislației privind răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații. In: *Revista Științifică Internațională „Supremația Dreptului”*, 2019, nr. 4.

³⁶⁵ Уголовный кодекс Республики Таджикистан. С.-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2001, с. 320. ISBN: 5-94201-040-4.

³⁶⁶ Codul penal al Turkmenistanului [accesat la 29.07.2020]. Disponibil pe: https://www.legislationline.org/download/id/8316/file/Turkmenistan_CC_2010_am_2019_en.pdf

³⁶⁷ Уголовный кодекс Кыргызской Республики. С.-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2002, с. 312. ISBN: 5-94201-084-6.

Azerbaidjan, în articolul 15 *Asigurarea principiului inviolabilității persoanei*, pct. 15.2, se stipulează că, în cursul urmăririi penale este interzisă aplicarea: 15.2.1 – torturii, utilizarea violenței fizice și psihice, a produselor medicamentoase, expunerea la foame, hipnoză, limitarea accesului la asistență medicală, utilizarea tratamentelor inumane, umilitoare;³⁶⁸ în alin. (2) din art.4) *Inviolabilitatea demnității umane* din Codul de procedură penală al Georgiei se prevede că nu este permis să se influențeze asupra libertății voinței unei persoane prin folosirea inclusiv a hipnozei și a altor procedee care influențează asupra memoriei sau gândirii persoanei.³⁶⁹ Vom menționa cu această ocazie că, în alin. (1) al § 136a din Codul de procedură penală al Germaniei, în care se vorbește despre metodele de audiere interzise, se stipulează că libertatea de luare a deciziilor și de exprimare a voinței învinutului nu poate fi lezată inclusiv prin hipnoză.³⁷⁰ La fel vom sublinia că alin. (7) din art. 16) din Codul de procedură penală model al CSI (adoptat prin Rezoluția Adunării Interparlamentare a statelor membre ale Comunității Statelor Independente, St. Petersburg, 17 februarie 1996)³⁷¹ conține prevederi similare. CPP al Germaniei și CPP al Armeniei, în alin. (1) al § 136a³⁷² și, respectiv, alin. (7) al art. 11)³⁷³ prevăd interdicția de a folosi înșelăciunea ca metodă de obținere a declarațiilor de la persoana audiată. Dispoziții similare ar trebui să existe și în Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Menționăm că scopul acțiunilor făptuitorilor în legislația penală a mai multor state a fost formulat ca obținerea mărturiei, declarațiilor, avizului sau traducerii. Legislația unor state utilizează termenul de „declarații” în normele respective în sensul larg al cuvântului. Acesta semnifică toate informațiile primite de la participanții la procesul penal, indiferent de etapa în care ele au fost obținute. Important este ca acestea să influențeze rezultatele (refuzul de intentare a cauzei penale, încetarea urmăririi penale, eliberarea de răspundere penală pe diverse motive ori sentința de achitare sau condamnare) examinării cauzei și a materialelor. Latura subiectivă a componentelor de infracțiune analizate se caracterizează prin vinovăție intenționată, iar componenta de infracțiune este considerată a fi una formală.

---

³⁶⁸ Уголовно-процессуальный кодекс Азербайджанской Республики (утвержден Законом Азербайджанской Республики от 14 июля 2000 года, № 907-IQ), с. 12.

³⁶⁹ Codul de procedură penală al Georgiei [accesat la 29.07.2020]. Disponibil pe: https://www.legislationline.org/download/id/8252/file/Georgia_CPC_2009_am2019_ru.pdf

³⁷⁰ German Cod of Criminal Procedure [accesat la 29.07.2020]. Disponibil pe: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html

³⁷¹ Codul de procedură penală model al CSI [accesat la 29.07.2020]. Disponibil pe: <https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/misc/ihl-nat-3.htm>,

³⁷² *Ibidem*, § 136a.

³⁷³ Criminal Procedure Cod of the Republic of Armenia. Disponibil pe: https://www.legislationline.org/download/id/6358/file/Armenia_CPC_1998_am2016_en.pdf

În concluzie putem afirma că Republica Moldova, de rând cu alte state europene, dar și cu cele din CSI, reglementează răspunderea penală pentru infracțiunea de constrângere de a face declarații exclusiv în Codul penal, în capitolul XIV *Infracțiuni contra justiției* la art. 309 *Constrângerea de a face declarații*. Niciun fel de alte legi nu prevăd sub nicio formă în țara noastră răspunderea pentru această faptă. Analiza comparativă întreprinsă demonstrează clar similaritatea reglementărilor noastre naționale cu prevederile codurilor penale ale țărilor din Comunitatea Statelor Independente, fapt ce se explică prin filiera comună – cea rusă – de proveniență a normei respective în legile penale ale acestor state. Formularea normei despre răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații în codurile penale ale altor state sugerează oportunitatea completării normei noastre penale cu unele noi modalități normative de săvârșire a faptei și necesitatea reevaluării cercului de persoane care pot figura în calitate de subiecți ai infracțiunii prevăzute la art. 309 din Codul penal al RM.

În final menționăm că procesul racordării sistemului nostru de drept la principiile de bază ale dreptului penal al statelor UE, perfecționarea continuă a legislației în domeniul protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului indiscutabil exercită un impact pozitiv și asupra legislației penale naționale. Aceasta reprezintă un sistem deschis și se va modifica în continuare în conformitate cu tendințele europene.

4.4. Concluzii la capitolul 4

În urma studiului efectuat, deducem că constrângerea de a face declarații – infracțiune prevăzută de art. 309 CP RM – are asemănare cu un șir de infracțiuni conexe. Normele respective de drept penal concurează între ele. În activitatea practică în scopul combaterii juridico-penale a infracțiunii de constrângere de a face declarații, apar dificultăți legate, mai ales la delimitarea acestor infracțiuni, ceea ce ne-am propus să realizăm în prima parte din capitolul dat. În rezultatul investigației întreprinse formulăm următoarele concluzii:

1) Constrângerea de a face declarații este conexă, în primul rând, cu infracțiunea de tortură, cu tratamentul inuman sau degradant (art. 166¹ CP RM), cu cea de determinare la depunerea declarațiilor mincinoase, la formularea concluziilor false sau la efectuarea traducerilor incorecte (art. 314 CP RM) și cu declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă (art. 312 CP RM).

2) Obiectul juridic secundar în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații și al infracțiunii de tortură, tratament inuman sau degradant este asemănător, fiind format din relațiile

sociale cu privire la libertatea psihică (morală), integritatea corporală sau sănătatea persoanei. Diferența dintre aceste infracțiuni face obiectul juridic principal, care include relațiile sociale cu privire la contribuirea la înlăptuirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor – în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, și relațiile sociale cu privire la demnitatea persoanei – în cazul infracțiunii de tortură, tratament inuman sau degradant.

3) Semnul de egalitate între aceste două infracțiuni poate fi pus în ceea ce ține de urmările survenite în cazul comiterii acestora în contextul activității organelor de ocrotire a normelor de drept – este pusă la îndoială legitimitatea lor, se diminuează substanțial autoritatea puterii și încrederea cetățenilor în funcționarea corectă și echitabilă a acesteia.

4) O linie de demarcație importantă între aceste infracțiuni rezidă în faptul că, în cazul constrângerii de a face declarații, este necesar ca acțiunile ilegale îndreptate asupra integrității psihice a persoanei trebuie să aparțină subiectului special și aceste acțiuni nu trebuie să adopte forma torturii, a tratamentului inuman sau degradant.

5) Victima infracțiunilor comparate poate să coincidă. Bănuitul, învinuitul, inculpatul, ca victime ale infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM sunt acele persoane care supuse unor măsuri de constrângere având la bază exercițiul autorității publice, fapt caracteristic infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant. Spre deosebire de aceasta, victima infracțiunii prevăzute la art. 166¹ CP RM poate fi nu doar persoana care se află sub arest sau care execută o pedeapsă privativă de libertate, ci și persoana care este percheziționată, adusă forțat, reținută sau supusă unor măsuri de siguranță, etc.

6) Spre deosebire de infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant, metodele de constrângere în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații sunt amenințarea și alte acte ilegale.

7) Violența drept caracteristică calificativă a constrângerii pentru a depune mărturie include orice impact fizic: impact fizic direct asupra victimei; aducerea victimei într-o stare neajutorată împotriva voinței sale; modalități specifice de restricționare a libertății; impact psihotrop asupra victimei, ce nu depășește „pragul minim de gravitate”, care o delimitează de violența aplicată în cadrul infracțiunii de tortură, tratament inuman sau degradant.

8) Subiectul torturii, tratamentului inuman sau degradant, spre deosebire de cel al infracțiunii de constrângere de a face declarații, pe lângă un funcționar de stat sau altă persoană care acționează cu titlu oficial, poate fi, de asemenea, o persoană privată care acționează la inițiativa sau cu consimțământul expres sau tacit al acesteia.

9) Infracțiunile analizate se caracterizează prin intenție. Diferența o impune tipul intenției, care, în cazul infracțiunii de tratament inuman sau degradant (alin. (1) art. 166¹ CP RM), poate fi atât directă, cât și indirectă, iar în cazul constrângerii de a face declarații (art. 309 CP RM), fapta se comite doar cu intenție directă.

10) Principala deosebire dintre infracțiunea de constrângere de a face declarații și infracțiunea de declarații mincinoase, concluzie falsă sau traducere incorectă este termenul de „constrângere” stipulat în norma penală prevăzută la art. 309 CP RM. Acesta are sensul de influențare asupra victimei, încât aceasta să fie lipsită de posibilitatea de a-și dirija acțiunile, iar în prezența posibilității de a dirija acțiunile de către martor sau de către partea vătămată, specialist sau expert, traducător sau interpret, fapta întrunește elementele infracțiunii prevăzută la art. 312 CP RM.

11) Determinarea la depunerea declarațiilor mincinoase, în aceeași măsură, atentează la interesele organelor de urmărire penală, cât și la activitatea instanțelor de judecată. Semn de egalitate vom pune între *obiectul juridic secundar* al acestor infracțiuni, fiind alcătuit din relațiile sociale cu privire la libertatea psihică (morală), integritatea corporală sau sănătatea persoanei.

12) Cercul persoanelor care pot fi victime ale infracțiunii de constrângere de a face declarații este mult mai larg în raport cu cel al persoanelor infracțiunii de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte.

13) Infracțiunile prevăzute la art. 309 CP RM și la art. 314 CP RM sunt formale și se consideră consumate din momentul constrângerii. Nu are importanță dacă constrângerea asupra martorului, părții vătămate, expertului, interpretului sau traducătorului a avut sau nu efect asupra acestora și au dus la îndeplinirea sau la neîndeplinirea cerințelor infractorului.

14) Latura subiectivă se realizează prin intenție directă în cazul ambelor infracțiuni, faptul dat rezultând din conținutul normelor formulate la art. 309 CP și, respectiv, la art. 314 CP RM.

15) Pentru calificarea faptei conform art. 309 CP RM nu prezintă importanță faptul dacă persoana este constrânsă să facă declarații false sau adevărate. De asemenea, nu contează dacă expertul este constrâns să facă o concluzie falsă sau adevărată. Aceasta este deosebirea principală între infracțiunea specificată la art. 309 CP RM și cea prevăzută la art. 314 CP RM. În ultimul caz, răspunderea se aplică pentru constrângerea martorului sau a părții vătămate de a face numai declarații mincinoase, ori a expertului de a face doar concluzii false. Însă, în legătură cu traducerile și interpretările, traducătorul sau interpretul, în cazul ambelor infracțiuni, este constrâns să facă o traducere sau o interpretare incorectă.

16) În legătură cu subiectul infracțiunii, o deosebire între aceste infracțiuni este că în cazul infracțiunii de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false

sau la efectuarea de traduceri incorecte nu este necesar ca subiectul să aibă o calitate specială, de unde deducem că în cazul în care aceste acțiuni ilegale de constrângere vor fi săvârșite de către persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, de procuror sau judecător, va interveni răspunderea penală conform art. 309 CP RM, și nu conform art. 314 CP RM.

17) Se propune modificarea normei art. 309 CP RM, având ca exemplu norma română, astfel încât cele prevăzute la art. 314 CP RM și art. 309 CP RM să fie comasate într-o singură normă care să încrimineze acțiunile ilegale de influențare a declarațiilor, fie acestea adevărate sau nu. Astfel, în urma comasării, art. 309 *Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în procesul penal* ar include în sine semnele ambelor componente de infracțiune și va avea următorul conținut: „1) Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în cadrul unui proces penal, prin constrângere, promisiune sau oferire de bunuri, precum și de alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale ori prin altă faptă ilegală cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra participanților la proces, asupra unei rude sau persoane apropiate, să depună declarații, să formuleze concluzii, interpretări, traduceri, fie ele adevărate sau false, la încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, precum și la eschivarea de la depunerea declarațiilor, de la formularea concluziilor, efectuarea interpretărilor sau traducerilor, în cadrul procesului civil, procesului penal, procesului contravențional sau în instanța de judecată națională sau internațională”.

Iar în calitate de circumstanță agravantă, rămâne a fi cea prevăzută la alin. (2) art. 314 CP RM: aceeași acțiune „a) săvârșită de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală”.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma investigației întreprinse au fost obținute următoarele rezultate:

1. Studiul exegezelor doctrinarilor autohtoni relevă un șir de probleme științifice care țin de semnele obiective și cele subiective ale componentei infracțiunii de constrângere de a face declarații.

2. În urma cercetării doctrinei din alte state referitoare la tema cercetării, au fost identificate unele abordări specifice ale unor probleme de ordin teoretic, cum ar fi invocarea șantajului ca formă de amenințare la care se recurge în procesul săvârșirii infracțiunii analizate, a corupției ca modalitate de săvârșire a infracțiunii date ș.a.

3. Analiza teoretico-normativă a elementelor componentei infracțiunii de constrângere de a face declarații.

4. Delimitarea infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM de unele fapte conexe expuse în capitolul XIV din Partea specială a Codului penal, precum și de alte fapte penale înglobate în alte capitole din Partea specială a CP.

5. Realizarea studiului comparativ al legislației penale din alte state în materia ce vizează infracțiunea de constrângere de a face declarații.

6. Identificarea carențelor legislative ce au impact negativ asupra eficienței practice a normei de incriminare a infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM.

7. Argumentarea și formularea propunerilor de lege ferenda orientate spre perfecționarea cadrului incriminator prevăzut la art. 309 CP RM.

8. Analiza, în contextul abordării diverselor obiective ale cercetării, a rezultatelor sondajului sociologic realizat în cadrul investigației.

Generalizând asupra cercetării efectuate, formulăm următoarele **concluzii generale**:

1) Concepția științifică națională, precum și cea internațională referitoare la răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații poate fi recunoscută ca fiind suficient elaborată. Sunt relevante lucrările doctrinarilor: S. Brînza, V. Stati, Gh. Ulianoschi, I. Macari, A. Barbăneagră, A. Borodac, M. Poalelungi, Ig. Dolea, T. Vîzdoagă, Gh. Pavliuc (Republica Moldova); Л.В. Лобанова, А.С. Горелик, Ю.И. Бунева, А.А. Жижиленко, М.Н. Голоднюк, Ю.А. Мерзлова, А.И. Чучаев (Federația Rusă); М.И. Мельниченко (Ucraina), О. Loghin, Т. Toader, Gh. Nistoreanu, Al. Boroi, V. Dobrinoiu, N. Conea, M. Oprea, B. Bîrzu (România); Y. Mayaud, G. Durandin (Franța); Franz von Liszt (Germania).

2) Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM are un caracter multiplu, fiind alcătuit din *obiectul juridic principal* și *obiectul juridic secundar*.

3) Ocazional, prin comiterea constrângerii de a face declarații se poate aduce atingere corpului persoanei, în acest caz infracțiunea va avea și *obiect material*.

4) Victima infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM este una dintre persoanele: bănuțit, învinuit, victimă (în sens procesual), partea vătămăță, martor, partea civilă, partea civilmente responsabilă, expert, traducător, interpret.

5) Rudele sau persoanele apropiate de asemenea pot fi victime ale infracțiunii de constrângere de a face declarații. Optăm pentru introducerea în conținutul normei de la art. 309 CP RM, versiunea finală a căreia este prezentăă cu titlu de lege ferenda, a sintagmei „... a rudelor sau a persoanelor apropiate acestora...”.

6) Interesele justiției în cazul săvârșirii infracțiunii de constrângere sunt determinate de conținutul sarcinilor pe care ea trebuie să le realizeze și care coincid cu obiectivele procedurilor penale și condițiile pentru punerea lor în aplicare.

7) Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații, prevăzută la art. 309 CP RM, constă în fapta prejudiciabilă, exprimată în acțiunea fie de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției, fie de constrângere, în același mod, a expertului de a trage concluzia sau a traducătorului, sau a interpretului de a face o traducere ori o interpretare incorectă; urmările prejudiciabile lipsesc, întrucât infracțiunea analizată este una formală.

8) Referitor la semnele facultative ale laturii obiective a infracțiunii de constrângere de a face declarații, prezintă interes doar timpul. Este necesar ca acțiunile de constrângere să aibă loc într-un proces penal.

9) În legătură cu săvârșirea infracțiunii de constrângere de a face declarații cu aplicarea violenței, este necesar să fie stabilită prezența „pragului minim de gravitate”.

10) Coruperea nu face parte din grupa de fapte întrunite sub genericul „alte acțiuni ilegale”, aceasta fiind o faptă ilegală, însă la art. 309 CP RM nu se are în vedere doar existența acțiunilor ilegale dar și, utilizarea acestora în calitate de mijloc de săvârșire a infracțiunii de constrângere de a face declarații.

11) Pe lângă atingerea pragului de vârstă prevăzut de lege pentru a fi tras la răspundere penală conform art. 309 CP RM, subiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații pe lângă maturitatea intelectuală și volitivă trebuie să mai dețină și maturitate ocupațională adică profesională. Actul de conduită a subiectului fiind caracterizat și în același timp determinat de doi factori ai vieții psihice a persoanei: *factorul intelectual* adică conștiința și *factorul volitiv* adică

voința. Prezența acestor factori și modul lor de interacționare în cadrul săvârșirii actului de conduită socialmente periculos sunt determinante pentru dovedirea vinovăției.

12) Pentru existența participației *simple*, adică a coautoratului, în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații este necesar ca făptuitorii să dispună de calitatea specială cerută autorului, adică în caz de coautorat este necesară prezența a subiecților speciali. În cazul participației *complexe*, organizator, instigator sau complice poate fi orice persoană, regula principală fiind ca autorul să întrunească calitățile subiectului special.

13) Latura subiectivă a componentei infracțiunii de constrângere de a face declarații se caracterizează prin *intenție directă*, concluzia rezultând expres din prevederile art. 309 CP RM.

14) Formele scopului special al infracțiunii de constrângere de a face declarații se numără: scopul de a o face pe victimă să depună declarații (în prezența modalității normative de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații); scopul de a o face pe victimă să formuleze concluzia (în prezența modalității normative de constrângere a expertului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face concluzia); scopul de a o face pe victimă să efectueze o traducere sau o interpretare incorectă (în cazul modalității de constrângere a traducătorului ori a interpretului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face o traducere sau o interpretare incorectă).

15) S-a demonstrat că pentru incriminarea conform art. 309 CP RM nu contează ce tip de declarații își dorește să obțină subiectul infracțiunii prin constrângere – adevărate sau false, important este ca acest lucru să se facă prin încălcarea legii.

16) În dispoziția art. 309 CP RM sunt stipulate expres metodele folosite de către subiectul infracțiunii întru atingerea scopului propus: ”amenințări sau alte acte ilegale”.

17) Infracțiunea de constrângere de a face declarații are unele similitudini și urmează a fi delimitată, în primul rând, de tortură, tratamentul inuman sau degradant (art. 166¹ CP RM), de cea de determinare la depunerea declarațiilor mincinoase, la formularea concluziilor false sau la efectuarea traducerilor incorecte (art. 314 CP RM), precum și de declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă (art. 312 CP RM).

18) Linia de demarcație principală între infracțiunea de constrângere de a face declarații și cea de tortură, tratament inuman sau degradant este trasată de faptul că, la săvârșirea celei dintâi, acțiunile ilegale îndreptate asupra integrității psihice a persoanei se desfășoară de către subiectul special și aceste acțiuni nu trebuie să adopte forma torturii, tratamentului inuman sau degradant.

19) Subiectul torturii, spre deosebire de cel al infracțiunii de constrângere de a face declarații, pe lângă un funcționar de stat sau altă persoană care acționează cu titlu oficial, poate fi, de

asemenea, o persoană privată care acționează la inițiativa sau cu consimțământul expres sau tacit al acesteia.

20) Principala deosebire dintre infracțiunea de constrângere de a face declarații și infracțiunea de declarații mincinoase, concluzia falsă sau traducerea incorectă este termenul de „constrângere” stipulat în norma penală prevăzută la art. 309 CP RM. Acesta are sensul de influențare asupra victimei, încât aceasta să fie lipsită de posibilitatea de a-și dirija acțiunile, iar în prezența posibilității de a dirija acțiunile de către martor sau de către partea vătămată, specialist sau expert, traducător sau interpret, fapta întrunește elementele infracțiunii prevăzută la art. 312 CP RM.

21) La calificarea faptei în baza art. 309 CP RM, nu are relevanță dacă persoana este constrânsă să facă declarații false sau adevărate, de asemenea nu contează dacă expertul este constrâns să facă o concluzie falsă sau adevărată. Aceasta este deosebirea principală dintre infracțiunea specificată la art. 309 CP RM și cea prevăzută la art. 314 CP RM.

22) Cercul persoanelor care pot fi victime ale infracțiunii de constrângere de a face declarații este mult mai larg în raport cu cel al persoanelor infracțiunii de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte.

23) În legătură cu subiectul infracțiunii, o deosebire dintre aceste infracțiuni este că în cazul celei de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte nu este necesar ca subiectul să aibă o calitate specială.

Problema științifică actuală soluționată în cercetare constă în aprofundarea conceptuală și perfecționarea cadrului teoretico-normativ existent referitor la infracțiunea de constrângere de a face declarații, în urma unei analize complexe a elementelor constitutive ale componenței de infracțiune analizate, cu identificarea unor imperfecțiuni de care suferă cadrul actual de incriminare și cu formularea unui șir de concluzii, **recomandări** și propuneri, inclusiv de lege ferenda, care să îmbunătățească textul normei penale actuale în vederea sporirii eficienței tragerii la răspundere penală pentru constrângerea de a face declarații.

În scopul eficientizării aplicării normei prevăzute la art. 309 CP RM, cu titlu de lege ferenda a fost argumentată și formulată următoarea propunere: modificarea completă a normei art. 309 CP RM, având ca exemplu norma română, astfel încât normele prevăzute la art. 314 CP RM și la art. 309 CP RM să fie comasate într-o singură normă care să incrimineze acțiunile ilegale de influențare a declarațiilor, fie acestea adevărate sau nu. Astfel, în urma comasării, pentru art. 309 CP RM se propune următorul titlu: „Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în procesul penal”, conținutul dispozitiv al acestuia urmând să fie formulat după cum urmează: „(1) Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în cadrul unui

proces penal, prin constrângere, promisiune sau oferire de bunuri, precum și de alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale ori prin altă faptă ilegală cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra participanților la proces, asupra unei rude sau persoane apropiate să depună declarații, să formuleze concluzii, interpretări, traduceri, fie ele adevărate sau false, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, precum și la eschivarea de la depunerea declarațiilor, de la formularea concluziilor, efectuarea interpretărilor sau a traducerilor, în cadrul procesului civil, procesului penal, procesului contravențional sau în instanța de judecată națională sau internațională.

(2) Acțiunile prevăzute la alin. (1):

a) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.”

Art. 314 CP RM *Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte se va exclude.*

Avantajele recomandărilor formulate vor consta în:

a) Determinarea exactă a conținutului dispoziției formulate la art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații* și înlăturarea dificultăților de interpretare a normei stipulate la articolul în cauză.

b) Eficientizarea punerii în practică a prevederilor art. 309 CP RM în urma implementării propunerii formulate cu titlu de lege ferenda.

c) Reducerea semnificativă a problemelor de calificare ce apar în practică în legătură cu delimitarea infracțiunilor prevăzute la art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații* și la art. 314 CP RM *Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte*, întrucât norma nouă ar acționa ca un întreg ce va reglementa exhaustiv fapta infracțională incriminată.

d) Ajustarea dispozițiilor legale ale art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații* la spiritul deciziilor CtEDO în materia dată și aducerea lor în concordanță cu prevederile similare din legea penală a unor state ale UE în urma preluării exemplului de reglementare a infracțiunii similare în Codul penal al României.

Planul cercetărilor de perspectivă la tema lucrării este orientat spre:

1. Cercetarea în continuare a problemelor de calificare a faptelor de constrângere de a face declarații, cu elaborarea recomandărilor pentru soluționarea corectă a acestora.

2. Aprofundarea cercetării sub aspectul eficientizării aplicării normei prevăzute la art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații*.

3. Analiza practicii aplicării normelor ce prevăd răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații în activitatea instanțelor judecătorești din alte state.

BIBLIOGRAFIE

1. ANTONIU, G. et al. *Explicațiile Noului Cod Penal*. Vol. IV, art. 257-366. București: Universul Juridic, 2016. ISBN: 978-606-673-341-0.
2. *Anuarul Statistic al Republicii Moldova pentru anul 2019* [citat la 02.02.2020]. Disponibil: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2019/Anuarul_statistic_2019.pdf
3. AVORNIC, GH. *Tratat de teoria generală a statului și dreptului*. Vol. I. Chișinău, 2009. ISBN: 9975-70-370.
4. BANDOL, I.D. *Infracțiunea de influențare a declarațiilor* (art. 272 NCP). 2014 [citat 08.08.2019]. Disponibil pe: <https://www.juridice.ro/306877/infracțiunea-de-influentare-a-declaratiilor-art-272-ncp.html>
5. BARBĂNEAGRĂ, A. et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* (adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale). Chișinău: Sarmis, 2009. ISBN: 978-9975-105-20-0.
6. BASARAB, M. et al. *Codul penal comentat, Partea specială*. Vol. II. București: Hamangiu, 2008. ISBN: 978-973-1836-67-6.
7. BEJAN, O. *Studiu empiric privind aplicarea metodelor empirice și teoretice în cercetarea științifică*. Centrul de Prevenire și Asistență Criminologică. Ch.: Ericon, 2012. ISBN: 978-9975-4360-2-1.
8. BÂRSAN, C. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole*. Vol. I. Drepturi și libertăți. București: All Beck, 2005.
9. BÎRZU, B. Influențarea declarațiilor în drept penal roman- conținutul constitutiv. In: *Acta Universitatis George Bacovia, Juridica - Volume 7, Issue 1/2018*, [citat:06.08.2019], disponibil: <http://juridica.ugb.ro/>.
10. BOLOCAN-HOLBAN, A., *Apărarea victimelor torturii, relelor tratamente sau ale tratamentului degradant: Îndrumar pentru avocați*. Chișinău: Tipografia Sirius, 2013.
11. BORODAC, AL., *Manual de Drept Penal, Partea Specială*, Chișinău 2004, ISBN: 9975-9788-7-8.
12. BOROI, AL., *Drept penal. Partea specială*. Ediția 2. București: C. H. BECK. 2008. ISBN: 978-606-18-0939-4.
13. BOTNARU, S.; MIHALAȘ, I. Vârsta – condiție a răspunderii penale. Aspecte comparative cu legislația altor state. In: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2018, nr. 3(113).
14. BOTNARU, S. ; ȘAPORDA, E. *Starea de hipnoză în dreptul substanțial al Republicii Moldova*. [citat 02.02.2019]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/9652/starea-de-hipnoza-in-dreptul-penal-substantial-al-republicii-moldova.html>.
15. BOTNARU, S.; ȘAVGA, A.; GROSU, V.; GRAMA, M. *Drept Penal, Partea generală*. Vol.I, 2005, ISBN 9975-79-318.
16. BRÎNZA, S. Rolul scopului în procesul de stabilire a gradului prejudiciabil al faptei. In: *Studia Universitatis*, 2007, nr. 3, p. 94-98.
17. BRÎNZA, S.; STATI, V. *Drept Penal Partea Specială*. Vol.II. 2011. ISBN 978-9975-53-034-7.
18. BRÎNZĂ, S.; STATI, V. *Tratat de drept penal, Partea Specială*. Volumul II. Chișinău, 2015. ISBN978-9975-53-470-3.

19. BRÎNZĂ, S. et al. *Drept penal*. Vol. II. Chișinău, 2005. ISBN: 9975-79-324-X.
20. BULAI, C. *Manual de drept penal, Partea Generală*. București: ALL, 1997. ISBN 973-9229-74-3.
21. Carta Națiunilor Unite din 26 iunie 1945 emitent: Organizația Națiunilor Unite. In: *Monitorul Oficial* din 26 iunie 1945.
22. CHARRIER, J.-L., CHIRIAC, A., *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Balacron, 2008.
23. CIOBANU, V.M. *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*. Vol. I, București: Ed. Național, 1996.
24. *Codul de procedură penală al Georgiei*, [citată 29.07.2019]. Disponibil: https://www.legislationline.org/download/id/8252/file/Georgia_CPC_2009_am2019ru.pdf
25. *Codul de procedură penală model al CSI*, [citată 29.07.2019]. Disponibil: <https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/misc/ihl-nat-3.htm>
26. *Cod de procedură penală al Republicii Federale Germania*, publicat la 07.04.1987, [citată 12.09.2019]. Disponibil: www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html
27. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, Publicat: 05.11.2013. In *Monitorul Oficial* Nr. 248-251, art Nr : 699. Data intrării în vigoare: 12.06.2003.
28. *Codul penal*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129. Republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74.
29. *Codul penal al Austriei*, [citată 29.07.2019]. Disponibil : <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Austria-RO.html>
30. *Cod penal al Federației Ruse* , [citată 29.07.2020]. Disponibil: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=348682&fld=134&dst=1000000001,0&rnd=0.642362556524851#019491172717576633>
31. *Cod penal al Italiei*, [citată 29.07.2019], disponibil: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Italia-RO.html>
32. *Codul penal al României*. Legea nr.286/2009 / Ministerul Justiției. - Ed. oficială 2014.- București: Monitorul Oficial R.A., 2014, ISBN 978-973-567-866-1.
33. *Codul penal al Turkmenistanului*, [citată 29.07.2019]. Disponibil : https://www.legislationline.org/download/id/8316/file/Turkmenistan_CC_2010_am_2019_en.pdf
34. *Codul penal al Ungariei*, [citată 29.07.2019]. Disponibil : <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Ungaria-RO.html>
35. *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994, Publicat : 29.03.2016. In *Monitorul Oficial* Nr. 78, art Nr : 40. Data intrării în vigoare : 27.08.1994.
36. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, semnată pe 4 noiembrie 1950 la Roma, în vigoare pe 3 septembrie 1953, [citată 10.10.2019]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf
37. *Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*, adoptată la New York la 10 decembrie 1984, [citată 12.06.2019]. Disponibil: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=32204

38. COPTILEȚ, V.; ARAMĂ, E. *Istoria dreptului românesc*. Chișinău: Cartea Juridică, 2015. ISBN: 978-9975-71-259-0.
39. CREȚU, V. Principiul și criteriile privind diferențierea organelor judiciare de celelalte organe ale statului. Coraportul justiției cu alte funcții statale în Republica Moldova. In: *Analele științifice ale Universității de Stat*, 1999, nr. 3.
40. CURMEI, I.; GUȚAN, V. Abordarea infracțiunii de constrângere de a face declarații peste hotarele Republicii Moldova. In: *Revista Națională de Drept*, Nr. 5(187) / 2016 . ISSN 1811-0770.
41. CUȘNIR, V. et al. *Studiu selectiv în materie de drept penal*. 2004. ISBN 9975-935-37-0.
42. CUȘNIR, V.; DOGA, A. *Reflecții asupra noțiunii de justiție ca valoare socială protejată de normele juridico-penale*. In: *Revista Națională de Drept* nr.12/2013.
43. *Decizia Curții Supreme de Justiție din 02.11.2004*, Dosarul nr.1ra-638/2004.
44. DIACONESCU, H.; RĂDUCANU, R. *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*. București: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-606-18-0374-3.
45. *Dicționarul explicativ al limbii române*. București 2009. ISBN 9786069215975.
46. DOBRINOIU, V.; CONEA, N. *Drept Penal, Partea Specială*. Vol.II. Teorie și Practică Judiciară. Lumina Lex 2000. ISBN 973-588-281-7.
47. DONGOROZ, V. et al. *Explicații teoretice ale Codului penal român*. Vol.I, ed. a 2-a. București: ALL Beck, 2003.
48. DRĂGANU, T. *Introducere în teoria și practica statului de drept*. Cluj, 1992.
49. GRAMA, M. Aspecte generale ale iresponsabilității în dreptul penal. In: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”*, 2007, nr.3.
50. GRAMA, M.; BOTNARU, S.; ȘAVGA, A.; GROSU, V. *Drept penal, Partea Generală*. Volumul I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2012. ISBN 978-9975-53-083-5.
51. GHEORGHITĂ, M. *Tratat de metodică criminalistică*. Chișinău: CEP USM, 2015. ISBN 978-9975-71-606-2.
52. GOLUBENCO, GH.; CHIOTICI, D. Noțiunea „cunoștințe specializate“ în dreptul procesual penal al României și Republicii moldova. In: *Studii Juridice Universitare*, nr.1-2(33-34)/2016/ISSN 1857-4122.
53. GRECU, R.; AVORNIC, GH. Constantin Stere despre statul de drept. In: *Revista Națională de Drept*, nr. 4(103), 2009. ISSN 1811-0770.
54. GRECU, R.; **JENUNCHI, E.** Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de depunere de declarații mincinoase, formularea de concluzii false, efectuarea de traduceri incorecte. In : *Revista Națională de Drept* Nr. 7-9 (237-239)/ 2020, p. 144-150. CZU 343.226.
55. GRECU, R.; **JENUNCHI, E.** Obiectul juridic al infracțiunii de constrângere de a face declarații. In: *Revista Științifică Internațională „Supremația Dreptului”*. 2019, nr. 4. CZU 343.226.
56. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica aplicării legislației pentru asigurarea dreptului la apărare al bănuitului, învinuitului, inculpatului și condamnatului în procedură penală” nr.11 din 24.12.2010. [citat 10.05.2019]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=347

57. IUSTIN, V. Elemente constitutive subiective ale infracțiunilor privind obiectele de proprietate industrială. In: *Intellectus*, Nr.4/2014.
58. IVAN, G.; IVAN, M.C. *Drept Penal. Partea specială conform noului Cod penal*. București: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-606-18-0930-1.
59. JENUNCHI, E. Infracțiunea de constrângere de a face declarații în abordarea savanților din Republica Moldova. In : *Revista Națională de Drept, Nr. 7-9 (237-239)/ 2020*, p.93-101. CZU 343.435:001(478).
60. JENUNCHI, E. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant In: *Teoria și practica administrării publice*. Conferință științifico-practică internațională. AAP, Chișinău, 2018. ISBN: 978-9975-3019-7-8.
61. JENUNCHI, E. Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. IN : *Актуальные Научные Исследования в Современном Муре*. ISCIENCE.IN.UA, ВЫПУСК 11(67) Часть 7 Ноябрь 2020 Г, p.13-18. ISSN 2524-0986.
62. JENUNCHI, E. Latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. In: *Revista Științifică Internațională „Supremația Dreptului”*, 2020, nr. 1-2.
63. JENUNCHI, E. Studiu comparativ al legislației privind răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații. In: *Revista Științifică Internațională „Supremația Dreptului”*. 2019, nr. 4.
64. *Jalloh v. Germania* din 11 iulie 2006. [citat 28.12.2019]. Disponibil : <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-76307%22%5D%7D>
65. *Legea Nr.252 din 08-11-2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, publicat în M.O. nr.263-269 art.855, 21.12.2012.
66. *Legea privind activitatea specială de investigații*, nr.59 din 29.03.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.113-118.
67. LOBER, J. et al. *Recomandări metodologice pentru investigarea eficientă a infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant: (de uz intern)*. Chișinău: Imprint Star, 2014.
68. LOGHIN, O.; TOADER, T. *Drept Penal Român, Partea Specială*. Ediția a III-a, revăzută și adăugită. București: „Șansa” S.R.L. 1999. ISBN 973-9167-88-8.
69. LOGHIN, O.; TOADER, T. *Drept Penal Român, Partea Specială*. Ediția a IV-a, revăzută și adăugită. București: „Șansa” S.R.L. 2001.
70. MACARI, I. *Drept penal al R.Moldova. Partea Generală*. Ed.Chișinău, 1999.
71. MACARI, I. *Drept Penal al R.M. Partea Specială*. Chișinău 2003. ISBN: 9975-70-247-3.
72. MĂGUREANU, F. *Organizarea instituțiilor judiciare*. Ed. a 3-a. București: Universul juridic, 2003.
73. NISTOREANU, GH.; BOROI, A. *Drept Penal. Partea Specială*. Ed.II. ALL Beck 2002, ISBN 973-655-182-2.
74. OPREA, M. *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*. București: Universul Juridic, 2015. ISBN :9786066735131
75. PASCU, I.; LAZĂR, V. *Drept Penal, Partea Specială*. București: Lumina Lex, 2003.
76. PAVLIUC, Gh. Alte acte ilegale în cazul constrângerii de a face declarații: aspecte penale și procesual penale. *Актуальные научные исследования в современном мире»*

77. POALELUNGI, M. et al. *Manualul Judecătorului pentru cauze penale*. Ed.I. Chișinău: S.n., 2013. ISBN: 978-9975-53-231-0.
78. POPESCU, M. Înfăptuirea justiției – funcție exclusivă a autorității judecătorești. In: *Legea și viața*, nr.8 2011.
79. POPOV, R. Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal. In: *Studia Universitatis*, nr.8(58) 2012.
80. POPOVICI, T.; ECHIMCIUC, GH. Nulitatea relativă a declarațiilor bănuitului, învinuitului și ale inculpatului. In: *Revista de studii interdisciplinare „C.Stere”*, Nr.1(9)/2016.
81. Raport privind activitatea procuraturii pentru anul 2019. [citat 02.02.2020]. Disponibil: <http://www.procuratura.md/file/Raport%20public%20Procuratura%202019%20.pdf>
82. ROTARU, V., *Aplicarea prevederilor legale privind acordul de recunoaștere a vinovăției. Îndrumar pentru avocați*. Chișinău 2013. ISBN 978-9975-57-098-5.
83. STATI, V., *Răspunderea penală pentru infracțiunea de tortură și infracțiunea de organizare sau instigare a acțiunilor de tortură (art. 309¹ CP RM): Partea II*. In: *Revista Națională de Drept*, nr. 3, 2008.
84. ȚURCANU, I. Unele aspecte referitoare la delimitarea și calificarea prin concurs a infracțiunii de corupere pasivă cu alte infracțiuni. In: *Revista Națională de Drept* nr.10-12, 2009.
85. ULIANOVSKI, Gh. *Infracțiuni care împiedică îndeplinirea justiției*. Chișinău 1999. ISBN: 9975-9564-4-4.
86. ULIANOVSKI, Gh.; CURMEI, I. Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. În: *Revista Națională de Drept*, nr.1(183)/2016, ISSN 1811-0770.
87. ULIANOVSKI, Gh.; CURMEI, I. Subiectul și latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. In: *Revista Națională de Drept*, nr.2(184)/2016. ISSN 1811-0770
88. URSU, D. Delimitarea infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant de constrângere de a face declarații, În: *Materialele Conferinței științifice internaționale cu genericul „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației”*. Vol. I. Cahul: US Cahul, Tipografia „Centrografic”, 2015.
89. АБЕЛЬЦЕВ, С. Мотивация особо тяжких преступлений против личности. *Российская юстиция*, 1998. № 11.
90. АВДЕЕВА, Е.А. *Принуждение к даче показаний: причины и меры предупреждения*: дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2008.
91. АЛТУХОВ, С.А. *Преступления сотрудников милиции (понятие, виды и особенности профилактики)*. Москва: Юридический центр Пресс, 2001.
92. АРЕНДАРЕНКО, А.В., и др. *Уголовное право. Особенная часть: Учебник*. Под ред. Н.И. Ветрова, Ю.И. Ляпунова. 2008. ISBN: 978-5-9516-0236-7.
93. БАЙСАЛУЕВА, Э.Ф. *Преступления против правосудия, совершаемые лицами, осуществляющими предварительное расследование: квалификация, ответственность*: автореф. дисс. канд. юрид. наук. Тюмень, 2006.

94. БЕЛОКОБЫЛЬСКИЙ, Н.Н. и др. *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть*, Москва: АСТ, 1997. ISBN: 978-5-8354-0856-6
95. БОРЗЕНКОВ, Г.Н. и др. *Уголовное право Российской Федерации*, 2005.
96. БОРОДИН, С.В. *Преступления против жизни*. Москва: Юристь, 1999. ISBN 5-7975-0221-6.
97. БУНЕВА, И. Ю. *Уголовная ответственность за принуждение к даче показаний*: Автореф. дис. канд. юрид. Наук, Омск: Омская академия МВД России, 2000.
98. ВОЛЖЕНКИН, Б. В. *Экономические преступления*, СПб: Юрид. центр Пресс, 1999. ISBN 5-93292-001-7.
99. ГАЛАХОВА, А.В. *Преступления против правосудия*, Российская академия правосудия. Москва: Норма, 2005. ISBN 589123890X.
100. ГАУХМАН, Л. Д. *Насилие как средство совершения преступлений*. Москва : Юрид. лит., 1974.
101. ГОРЕЛИК, А.С.; ЛОБАНОВА, Л. В. *Преступления против правосудия*. Санкт-Петербург, 2005. ISBN 5-94201-403-5.
102. ДАГЕЛЬ, П.С. *Проблемы вины в советском уголовном праве, Ученые записки ДВГУ*, Ч.1, Владивосток, 1968.
103. ДАГЕЛЬ, П.С.; КОТОВ, Д.П. *Субъективная сторона преступления и ее установление*. Воронеж, 1974. ISBN X628.101.2.
104. ДВОРЯНСКОВ, И. В. *Уголовно-правовая охрана процессуального порядка получения доказательств*. Ульяновск, 2001. ISBN: 5776900255.
105. ДЕМИДОВ, Ю. А. *Социальная ценность и оценка в уголовном праве*. Москва, 1975.
106. ДЬЯКОВ, С.В. *Государственные преступления (преступления против основ конституционного строя и безопасности государства) и государственная преступность*. Москва: НОРМА, 1999.
107. ЗВЕЧАРОВСКИЙ, И. Э. *Уголовное право России, Общая часть: Учебник*, 2010. ISBN 9785392309832.
108. ЗДРАВОМЫСЛОВА, Б. В. *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник*. Юристь, 2002. ISBN 5-7975-0137-6.
109. ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ, Л.В.; РАРОГ, А.И.; ЧУЧАЕВ, А.И. *Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: Учебник*. ИНФРА-М, 2008.
110. КАЛАШНИКОВА, А. А. *Принуждение к даче показаний. Уголовно-правовой аспект*, диссертации кандидата юридических наук. Москва, 2004.
111. КОЖЕВНИКОВ, С. Н. *Государственное принуждение: особенности и содержание*. Советское государство и право, №5, 1978.
112. КОЗАЧЕНКО, И.Я.; НЕЗНАМОВА, З.А.; КОВАЛЕВ, М.И.; КОНДРАШОВА, Т.В. *Уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов*, 2004. ISBN: 5-16-000573-0, 5-89123-510-2.
113. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Особенная часть*. Под общ. ред. Скуратова, Ю. И. и Лебедева, В. М. Москва, 1996. ISBN: 5-86-225-645-8.
114. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации*, Отв. ред. А.А. Чекалин; Под ред. Томина, В.Т.; Устинова, В.С.; Сверчкова, В.В. Москва: Юрайт-Издат, 2002.

115. КОЧЕРГА, В.А. *Халатность: содержательные, компаративистские, правоприменительные аспекты*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Краснодар, Кубанский государственный университет, 2017.
116. КОРЯГИН, О.В. *Понятие шантажа: традиции теории и законодательная практика, Вопросы юридической техники в уголовном и уголовно-процессуальном законодательстве*. Ярославль, 1997.
117. КРАСИКОВ, Ю.А. *Множественность преступлений : (Понятие, виды, наказуемость)*. Учеб. Пособие. Москва: ВЮЗИ, 1988.
118. КРЫЛОВА, Н.Е. *Основные черты нового Уголовного кодекса Франции*. Москва, 1996.
119. КУДРЯВЦЕВА, В.Н. *Российское уголовное право. Общая часть*. Москва: НОРМА, 2016. ISBN 978-5-16-105371-3.
120. КУЛЕШОВ, Ю. И. *Преступления против правосудия понятие: система юридической анализ и проблемы квалификации*. Учебное пособие. Хабаровск 2001.
121. КУЛЕШОВ, Ю.И. *Преступления против правосудия: проблемы теории, законотворчества и равноприменения*. Владивосток: Изд-во Дальневост. ун-та, 2007.
122. ЛАРИН, А.М.; РАТИНОВ, А.Р. *Злоупотребление психиатрией. Гос-во и право*, № 6. 1997.
123. ЛОБАНОВА, Л.В. *Преступления против правосудия: теоретические проблемы классификации и законодательной регламентации*, Волгоград : Издательство Волгоградский государственный университет, 1999. ISBN 5-85534-234-4.
124. ЛОБАНОВА, Л.В. *Преступления против правосудия: Проблемы классификации посягательств, регламентации и дифференциации ответственности*. Казанск. гос. ун-т, 2001.
125. ЛУНЕВ, В.В. *Мотивация преступного поведения*. Москва: Ин-т государства и права, Наука, 1991.
126. МАЛКОВ, В. П. *Уголовное право России. Часть Общая : учебник для бакалавров*. Москва: Проспект, 2014. ISBN 978-5-4417-0656-9.
127. МАРФИЦИН П.Г.; ТУРЬШЕВ А.Д. *Уголовно-правовые и процессуальные вопросы применения ст. 179 УК РСФСР // Преступления против правосудия: уголовно-правовые и уголовно-процессуальные аспекты: Материалы теоретического семинара*. Омск: Юридический институт МВД России, 1996.
128. МЕЛЬНИЧЕНКО, М.И. *Принуждение давать показания как общественно опасное действие состава преступления, предусмотренного ст. 343 Уголовного кодекса Украины*, стр. 88. [citat la 04.09.2019], disponibil <http://mopi.bakuvirtual.net/wp-content/uploads/2014/03/pdf>.
129. МЕРЗЛОВ, Ю. А. *Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений, совершаемых сотрудниками службы криминальной милиции*. Омск, 1998.
130. МИРОНОВА, М. Ю.; ВЫДОШЕНКО, Е. В. *Гипноз как обстоятельство исключющее преступность деяния*. Юридический факт, Вып. № 8, 2017.
131. НАУМОВ, А.В. *Российское уголовное право. Общая часть*. Курс лекций. 6-е издание, 2016. ISBN 5392263291, 9785392263295.

132. НИКИФОРОВ, Б. С. *Объект преступления по советскому уголовному праву*. Москва, 1960.
133. ОЛЬКОВ, С.Г. Использование гипноза в уголовно-процессуальной деятельности. *Материалы итоговой научно-практической конференции (26 февр. 1992 г.)*. Тюмень, 1992.
134. ПИЛЮШИН, И. П. К вопросу о получении и закреплении в уголовном деле показаний и объяснений// *Досудебное производство: (Актуальные вопросы теории и практики)*. *Материалы науч.-практ. конф.* Омск: Омская академия МВД России, 2002.
135. ПОЛЯКОВ, М. П. О защите обвиняемого и «защите от обвиняемого». *Государство и Право*, №4, 1998.
136. ПОПОВ, Н.А. *Принуждение к даче показаний: квалификация и предупреждение*. Дисс. канд. юрид. наук. Омск, 2001.
137. ПУЧНИН, А. С., *Принуждение и право*. Дисс. канд. юрид. наук. Автореферат. Тамбов, 1999.
138. РАРОГ, А.И. *Проблемы квалификации преступлений по субъективным признакам*. Москва, 2015.
139. РАРОГ, А.И. *Субъективная сторона и квалификация преступлений*. Профобразование. Москва, 2001.
140. РУБЦОВА, Ю.С. *Уголовно-правовая характеристика преступной халатности при производстве предварительного расследования в форме дознания*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Санкт-Петербург, 2017.
141. САЛЬНИКОВ, В. П.; ФЕДОРОВ, В. П. *Убеждение и принуждение в деятельности органов внутренних дел: Пособие*. 1989.
142. СЕМЕНЦОВА, И. А. *Уголовное право- особенная часть*. Ростов 2004. ISBN: 5-222-02951-4.
143. ТАЦИЙ, В.Я. *Объект и предмет преступления в советском уголовном праве*. Харьков, 1988. ISBN: 5-11-000674-1.
144. ТИМЕЙКО, Г. В. *Общее учение об объективной стороне преступления*. Ростов н./Д, 1977.
145. ТИХОМИРОВ, Ю.А. *Сравнительное правоведение - конгресс ученых-правоведов*. *Гос-во и право*, №11, 1999.
146. ТРАЙНИН, А.Н. *Уголовное право: (Часть Особенная)*. Москва: 1927. ISBN 978-5-392-32744-7.
147. *Уголовный Кодекс Бельгии*. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2004. Науч. ред. и предисловие канд. юрид. наук, доц. Н. И. Мацнева. Перевод канд. юрид. наук, Г. И. Мачковского. ISBN: 5-94201-349-7.
148. *Уголовный Кодекс Кыргызской Республики*. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2002. ISBN: 5-94201-084-6.
149. *Уголовный Кодекс Польша*. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2001. Науч. ред. канд. юрид. наук, доц. А И Лукашова, докт. юрид. наук, проф. Н. Ф. Кузнецовой. Перевод с польского Д. А. Барилевич. ISBN: 5-94201-027-7.

150. *Уголовный Кодекс Республики Беларусь*. Санкг-Пегербург: Юридический Центр Пресс, 2001. ISBN: 5-94201-012-9.
151. *Уголовный Кодекс Республики Казахстан*. Санкг-Пегербург: Юридический Центр Пресс, 2001. ISBN: 5-94201-022-6.
152. *Уголовный Кодекс Республики Таджикистан*. Санкг-Пегербург: Юридический Центр Пресс, 2001. ISBN: 5-94201-040-4.
153. *Уголовный Кодекс Федеративной Республики Германии*. Санкг-Пегербург: Юридический Центр Пресс, 2003. Науч. ред. и вступительная статья докт. юрид. наук, проф. Д. А. Шестакова. ISBN: 5-94201-203-2.
154. *Уголовный Кодекс Франции*. Санкг-Пегербург: Юридический Центр Пресс, 2002. Научные редакторы Головки Л.В.; Крылова Н.Е. Перевод с фр. Крылова Н.Е. ISBN: 5-94201-063-3.
155. *Уголовный кодекс Японии*. Под ред. Коробеева, А. И. Владивосток: Изд-во Дальневост, ун-та, 2000.
156. *Уголовно-процессуальный кодекс Азербайджанской Республики*. (Утвержден Законом Азербайджанской Республики от 14 июля 2000 года № 907-IQ).
157. *Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации*. Принят Государственной Думой 22 ноября 2001 года. Одобрен Советом Федерации 5 декабря 2001 года.
158. *Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь*, № 295-З. Принят Палатой представителей 24 июня 1999 года. Одобрен Советом Республики 30 июня 1999 года, [citat 10.10.2019], disponibil: <https://kodeksy.by/ugolovno-processualnyy-kodeks>
159. *Федеральный закон от 8 декабря 2003 г. N 162-ФЗ "О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Российской Федерации"*. Одобрен Советом Федерации 26 ноября 2003 года. [citat 10.12.2019], disponibil: <http://ivo.garant.ru/#/document/12133485/paragraph/913:0>
160. *Федеральный закон от 07.12.2011 N 420-ФЗ (ред. от 03.07.2016) "О внесении изменений в Уголовный кодекс Российской Федерации и отдельные законодательные акты Российской Федерации"*, [citat 29.07.2019], disponibil: <http://base.garant.ru/70103074/>
161. ФРАНЦ ФОН ЛИСТ. Учебник уголовного права:(Особенная часть). Разрешенный автором Перевод с 12 и 13 переработанного издания Ф.Еляшевича, Москва, 1905.
162. ХАБАЛЕВ, В. Д. *Возможности использования гипноза в оперативно-розыскной деятельности, Нетрадиционные методы раскрытия преступлений*. Москва, 1994.
163. ЧЕРНИЛОВСКИЙ, З.М. *Всеобщая история государства и права (История государства и права зарубежных стран)*: 2-е изд. 1983.
164. ЧОБАНЯН, Р.С. *Пытка – есть ли основание для ее реализации? В: Уголовное право: Стратегия развития в XXI веке. Материалы 4-й Международной научно-практической конференции 25-26 января 2007*. Москва: МГЮА, 2007.
165. ЧУЧАЕВ, А. И. *Преступления против правосудия*. Ульяновск: „ Дом печати” 1997. ISBN 5-900153-24-х.
166. ЧУЧАЕВ, А.И. *Постатейный комментарий к Уголовному кодексу РФ*. Москва: ИНФРА-М: КОНТРАКТ, 2004.

167. ШАРАПОВ, Р. Д. Криминальная гипносуггестия: криминологические и уголовно-правовые аспекты. *Государство и право*, №11, 2004.
168. *Case of Saunders vs. The United Kingdom*. ECHR, 17 December 1996, [citat 11.12.2019], disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58009>
169. *Code pénal, Section 2 : Des entraves à l'exercice de la justice (Articles 434-7-1 à 434-23)*. Version en vigueur au 01 janvier 2002, [citat : 10.10.2019], disponibil : https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/2002-01-01/
170. *Criminal Procedure Cod of the Republic of Armenia*, [citat 29.07.2019], disponibil: https://www.legislationline.org/download/id/6358/file/Armenia_CPC_1998_am2016_en.pdf
171. DURANDIN, G. *Les fondements du mensonge*. Paris: Flammarion, 1972.
172. *German Cod of Criminal Procedure*, [citat 29.07.2019], disponibil: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html
173. MAYAUD YVES, *Juris Classeur Pénal Code , Art. 434-15*. Date du fascicule : 10 Janvier 2008, [citat : 10.09.2019], disponibil : https://www.icc-cpi.int/RelatedRecords/CR2016_03634.PDF

ANEXA 1. Sondaj de opinie

(chestionate 200 de persoane participante ale unui proces penal)

1. Sex:

1.	F	47,5%
2.	M	52,5%

2. Vârstă:

1.	14-18 ani	2%
2.	19-21 ani	16,1%
3.	22-40 ani	58,3%
4.	41-63 ani	20,6%
5.	>64 ani	3%

3. Studii:

1.	primare	3%
2.	gimnaziale	12,9%
3.	medii de cultură generală	11,9%
4.	liceale	11,9%
5.	medii de specialitate	22,9%
6.	medii incomplete	0,5%
7.	universitare	28,9%
8.	postuniversitare	4%
9.	fără studii	4%

4. Cetățenie:

1.	RM	96,5%
2.	alta	3,5%

5. Mediu de trai:

1.	rural	42,7%
2.	urban	57,3%

6. Sunteți angajat/ă în câmpul muncii?

1.	angajat/ă oficial	42,9%
2.	angajat/ă neoficial	17,2%
3.	neangajat/ă	39,9%

7. Ați fost parte a unui proces penal/judiciar?

1.	da	84,6%
2.	nu	13,4%
3.	nu răspund	2%

7.1. Ce calitate ați avut în cadrul procesului?

1.	victimă	9%
2.	parte vătămată	12,2%
3.	martor	31,2%
4.	parte civilă	2,6%
5.	bănuît	30,2%
6.	învinuit	15,9%
7.	parte civilmente responsabilă	1,1%
8.	alta	8,4%

7.2 În cadrul procesului, au fost efectuate careva măsuri de constrângere?

1.	da	61%
2.	nu	28,9%
3.	nu răspund	10,2%

7.3 Aceste măsuri de constrângere s-au manifestat în:

1.	amenințări	41,9 %
2.	promisiuni	17,6%
3.	șantaj	13,5%
4.	violență fizică	8,8%
5.	însulte	12,8%
6.	învinovățirea victimei	6,8%
7.	intimidări	12,8%
8.	inacțiune (abținerea de la executarea atribuțiilor de serviciu) din partea persoanelor competente	4,1%
9.	forțarea de a consuma alcool	0%
10.	forțarea de a consuma substanțe narcotice, psihotrope	0%
11.	administrarea unor medicamente contrar voinței	1,4%
12.	hipnoză	0%
13.	folosirea unui ton ridicat, grosolan	20,3%
14.	folosirea cuvintelor necenzurate	10,1%
15.	înjosire	8,1%
16.	alte forme de violență psihică	1,4%
17.	altele	0%
18.	nu au fost folosite	13,3%

7.4 Acțiunile de constrângere au fost îndreptate:

1.	în privința mea	69,9%
2.	în privința rudelor	5,6%
3.	în privința persoanelor apropiate	23,1%
4.	altă variantă de răspuns:	2,6%
	- în privința învinuitului	2,1%
	- cunoscuților	0,7%
5.	nu au fost aplicate	11,9%

7.5 Acțiunile de constrângere au avut ca scop:

1.	obținerea unor declarații	67,9 %
2.	încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției	28,6%
3.	altul	0%
4.	nu au fost aplicate	13,3%

7.6 Cine a întreprins aceste acțiuni de constrângere?

1.	persoana care a constatat infracțiunea	32,9 %
2.	ofițerul de urmărire penală	30,8%
3.	procurorul	37%
4.	judecătorul	2,7%
5.	judecătorul de instrucție	2,1%
6.	altă persoană	0%
7.	nu au fost aplicate	12,6%

7.7 Apreciați calitatea activității persoanelor care au efectuat urmărirea penală și au înfăptuit justiția în cadrul procesului:

1.	excelentă	6,4%
2.	satisfăcătoare	6,4%
3.	bună	11,5%
4.	rea	44,9%
5.	nu răspund	30,8%

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Elena JENUNCHI _____

CURRICULUM VITAE

INFORMAȚII PERSONALE

Nume/prenume: Jenunchi Elena

Adresa: or. Durlăști, str. Alexandr Orlov 1F

Telefon: 061104332

E-mail: elenajenunchi@yahoo.com

Naționalitate: moldoveancă

Data nașterii: 25.05.1990

Experiență profesională

- Septembrie 2011 – 2013: membră a Asociației Obștești *Clinica Juridică*, USM, mun. Chișinău
- 28.11.2013 – 08.08.2016: ofițer urmărire penală al Secției Urmărire Penală, Inspectoratul de Poliție Ialoveni al Inspectoratului General al Poliției al MAI
- 01.12.2019 – prezent: consilierul rectorului Universității de Studii Politice și Economice Europene *Constantin Stere*, Chișinău

Educație și formare

2009 – absolvirea studiilor la Liceul *D. Cantemir*, r. Ialoveni

- 2009-2013: studentă a Universității de Stat din Moldova, Facultatea *Drept*, specialitatea *Drept penal*
- 2013-2015: masterandă a Universității de Studii Politice și Economice Europene *C. Stere* din Moldova, Facultatea *Drept*, specialitatea *Drept public*
- 2015 – prezent: doctorandă a Universității de Studii Politice și Economice Europene *C. Stere* din Moldova, Facultatea *Drept*, specialitatea *Drept public*

Domeniile de interes științific: drept penal, drept execuțional penal

Participări la foruri științifice: Simpozionul științific al tinerilor cercetători ASEM (Chișinău, 2017), Conferința științifico-practică internațională *Teoria și practica administrării publice* (Chișinău, 2018), Conferința Științifică Internațională *Preocupări contemporane ale științelor socioumane* (Chișinău, 2019), Conferința științifico-practică internațională cu genericul *Combaterea torturii*, (Chișinău, 2020); Международная научная конференция *Актуальные научные исследования в современном мире* (Ucraina, 2020).

Lucrări științifice publicate: 9 publicații științifice, toate la tema tezei de doctorat

Limba maternă: limba română

Limbi străine cunoscute: l. rusă – nivel intermediar; l. engleză – nivel intermediar

Aptitudini și competențe sociale. Locuiesc și activez cu alte persoane, într-un mediu multicultural; ocup o poziție în care comunicarea și lucrul în echipă este foarte important.

Aptitudini și competențe tehnice: utilizarea calculatorului la perfecție

Obiectiv profesional. Dezvoltarea unei cariere în acest domeniu. Activitate într-un mediu dinamic profesional, care să îmi permită utilizarea și dezvoltarea cunoștințelor. Punerea în practică a aptitudinilor și a cunoștințelor mele în scopul atingerii obiectivelor propuse. Activitatea dată să reprezinte o provocare continuă și să-mi ofere posibilitatea aplicării unor idei și metode noi.

Date de contact

telefon: + 373 61104332

e-mail: elenajenunchi@yahoo.com